

- ..... ۲۴۴ محارم
- ..... ۲۴۶ ۲۵. مسائل زناشویی
- ..... ۲۵۱ ۲۶. مسائل بارداری و پیش‌گیری
- ..... ۲۵۳ سقط جنین
- ..... ۲۵۵ ۲۷. مسائل طلاق
- ..... ۲۶۲ ۲۸. مسائل خانوادگی
- ..... ۲۶۴ صله رحم
- ..... ۲۶۶ ۲۹. مسائل نذر، عهد و پیمان
- ..... ۲۷۱ ۳۰. مسائل خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها
- ..... ۲۷۷ ۳۱. مسائل حقوقی
- ..... ۲۸۸ حق تکثیر - کپی‌رایت
- ..... ۲۹۰ ۳۲. مسائل حدود، دیه و قصاص
- ..... ۲۹۲ دزدی و قاچاق
- ..... ۲۹۳ دیه و قصاص
- ..... ۲۹۵ ۳۳. مسائل اینترنتی و کامپیوتری
- ..... ۲۹۸ ۳۴. مسائل بازی و سرگرمی
- ..... ۳۰۱ ۳۵. مسائل پزشکی و پزشکان
- ..... ۳۰۳ هم‌جنس‌گرایی و تغییر جنسیت
- ..... ۳۰۵ اهدای عضو
- ..... ۳۰۸ ۳۶. مسائل قرآن

۳۱۱	۳۷. مسائل موسیقی .....
۳۱۴	۳۸. مسائل اعتقادی .....
۳۲۱	شعائر حسینی .....
۳۲۶	مراسم مذهبی .....
۳۲۹	۳۹. مسائل متفرقه .....
۳۳۹	پوشش و حجاب .....
۳۴۵	مسائل جوانان .....
۳۴۶	ریش تراشی .....

۱. مسائل تقلید

س [۱] چرا تقلید از مجتهد در شرع مقدس واجب شمرده شده است؟
ج: خداوند متعال در قرآن کریم به ما دستور می دهد: «فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ» مسئله تقلید امری فطری است و کسی که به مسائل شرعی آگاه نیست، تنها با رجوع به عالم دینی می تواند تکالیف دینی را آن چنان که خداوند متعال به ما دستور داده است، انجام دهد. همچنین عقلا در کارهایی که از علوم پیچیده آن آگاهی کافی ندارند، از اهل فن تبعیت می کنند مانند مریضی که بدون چون و چرا از درمان پزشک متخصص پیروی می کند.

س [۲] برخی از مؤمنین بر این باورند که تقلید فقط مربوط به اعمال عبادی و اعتقادی است و سایر اعمال و شئون زندگی بستگی به نظر شخصی انسان دارد. آیا چنین عقیده ای صحیح است؟

ج: دین مبین اسلام به عنوان برنامه عملی سعادت دنیوی و اخروی، برای تمامی مسائلی که در زندگی انسان وجود دارد دستورات مشخصی را در قالب احکام شرعی ارائه کرده است، بنابراین تقلید بر هر مکلفی که به رتبه ی اجتهاد نرسیده، در تمامی مسائل عبادات (چون طهارت، نماز، روزه و...) و معاملات (چون زکات، خمس، خرید و فروش، ازدواج و...) و سایر امور، واجب است.

س [۳] در انتخاب مرجع تقلید، آیا توجه به سن، ملیت، کشور محل زندگی و مسائلی این چنین، تعیین کننده است؟

ج: تقلید کردن از هر عالم و فقیهی که از نظر علمی و استنباط احکام نسبت به دیگران اعلم باشد، واجب است و مسائل ذکر شده سبب شناخت عالم بودن یا نبودن اشخاص نمی شود.

س [۴] آیا اعمال دینی انسان بدون انتخاب مرجع تقلید و بر اساس تعالیم اجتماعی و خانوادگی صحیح است؟

ج: کسی که خود مجتهد نیست و در انجام مسائل دینی از مجتهد اعلم تقلید نمی کند، اعمالش باطل است.

س [۵] عدالت در مرجع تقلید به چه معنی است و چگونه می توانیم آن را بفهمیم؟

ج: عدالت به معنی پایداری، ثابت و محکم بودن مجتهد در مسیر شریعت مقدس است، به شکلی که سبب حفظ او از انحرافات باشد. راه های اثبات عدالت مجتهد عبارت اند از: ۱- مقلد در اثر برخورد نزدیک و بررسی مجتهد به آن علم پیدا کند. ۲- شهادت یک یادو شخص عادل. ۳- مشهور بودن در استقامت و دین داری.

س [۶] اگر برای مکلف تساوی علمی دو مجتهد از طرق شرعی محرز شود، تکلیف او چیست؟

ج: در فرض مکلف در انتخاب هر یک از دو مجتهد مخیر است و تفاوتی بین ایشان نیست. هم چنین مکلف می تواند به جای تقلید از یکی از مجتهدین، بین فتاوی ایشان احتیاط کند که احتیاط برای عامه مردم به دلیل پیچیدگی های آن توصیه نمی شود.

س [۷] آیا تبعیض در تقلید بین دو مجتهد مساوی جایز است؟

ج: تبعیض در تقلید جایز نیست و اگر فتوای یکی از آن دو مطابق با احتیاط باشد، عمل به احتیاط نماید. در غیر این صورت مکلف در تقلید کردن از یکی از آن دو مخیر است.

س [۸] آیا می توان از دو مرجع تقلید کرد؟

ج: خیر، جایز نیست.

س [۹] آیا صرفاً طلاب علوم دینی می توانند در احتیاط بین دو مرجعی که

در اعلمیت مساوی هستند، احتیاط کنند؟

ج: عمل به احتیاط برای کسانی است که قادر به تشخیص مورد باشند و فرقی نمی کند که طلبه علوم دینی باشند یا از عامه مردم.

س [۱۰] آیا مجتهد جامع الشرائط می تواند مردم را به تقلید از مجتهد

دیگری دعوت کند؟

ج: خیر، مجتهدی که خود را از دیگران اعلم می بیند نمی تواند در

مسائل علمی شخص دیگری را به عنوان اعلم به مردم معرفی کند و در صورتی که این کار را انجام دهد، ارجاع به باطل انجام داده است.

س [۱۱] اگر فقها در مسائل سیاسی و اجتماعی به دو دسته تقسیم شوند،

مانند وضعیتی که در دوران مشروطیت پدید آمد، وظیفه ملت چیست؟

ج: هر مکلف باید از مرجع تقلیدش پیروی نماید.

س [۱۲] تغییر مرجع تقلید در چه صورتی امکان پذیر است؟

ج: اگر انسان یقین کند مجتهد دیگری نسبت به مرجع تقلیدش اعلم

است، باید به او عدول کند. عدول به مجتهد دیگر باید با جستجو و تحقیق از اهل علم و اهل خبره باشد و هر زمانی که به اعلامیت علمی و فقهی اطمینان پیدا کرد، باید طبق احکام مجتهد اعلم عمل نماید.

س[۱۳] آیا عدول از مجتهد زنده به مجتهد زنده دیگر امکان پذیر است؟
ج: اگر علم به اعلامیت مجتهد دوم پیدا کند، عدول و رجوع واجب می‌شود. در غیر این صورت جایز نیست.

س[۱۴] شخصی مدت‌ها از مجتهد غیر اعلم تقلید کرده و اکنون فهمیده که باید از مجتهد دیگری تقلید کند. تکلیف او چیست و اعمال او تا به امروز چه حکمی دارد؟

ج: اگر تقلید شخص بر اساس موازین شرعی (چون پرسش از اهل خبره) بوده و با علم به اعلامیت مرجع تقلید خود را انتخاب کرده ولی پس از مدتی خلاف آن ثابت شده است، واجب است به مجتهد اعلم عدول کند. در این حالت اعمالی که انجام داده است، چنان چه از نظر مرجع فعلی باطل نباشد قضا ندارد ولی اگر از نظر مرجع فعلی باطل باشد و از اجزای اصلی احکام و ارکان محسوب شود دو حالت دارد: الف) وقت آن به پایان رسیده است: در این حالت قضا ندارد. ب) وقت هم چنان باقی است: در این حالت باید اعاده کند اما اگر تقلید قبلی بر اساس موازین شرعی نبوده، باید ابتدا از مرجع تقلید اعلم تقلید کند، در این وضعیت اعمالی چون نماز قضا ندارد ولی اعمالی که جزو ارکان محسوب می‌شود و بین دو مجتهد اختلاف رای وجود دارد را باید اعاده کند. برای مثال اگر شخص طبق نظر مجتهد اول عقد نکاحش را به فارسی خوانده و مجتهد دوم این عمل را باطل می‌داند، پس از عدول به مجتهد دوم باید عقد را تجدید کند.

س [۱۵] اگر فتوای مرجع تقلید فوت شده و مرجع تقلید جدید تفاوت کند و این تفاوت در موضوعات مهمی چون شرایط عقد ازدواج باشد، تکلیف چیست؟

ج: اگر تقلید از مجتهد اول بر مبنای صحیحی بوده است، قضای نماز و روزه و حج و سایر عبادات و معاملات واجب نیست، حتی اگر بر فتوای مجتهد جدید باطل باشند.

س [۱۶] اگر دو نفر عادل اهل خبره که بر اعلمیت فقیهی گواهی می‌دهند فوت کنند، آیا پس از فوت ایشان نیز می‌توان به قولشان اعتماد کرد؟
ج: تا زمانی که خلاف قول ایشان ثابت نشود، می‌توان به ایشان اعتماد کرد.

س [۱۷] طبق نظر معظم له در رساله عملیه، تقلید ابتدایی از میت جایز است ولی با این حال در پاسخ استفتائات، تقلید ابتدایی از میت برای عامه مردم ممنوع شمرده شده است. لطفاً در این زمینه توضیح فرمایید.

ج: تقلید ابتدایی از مجتهد اعلم فوت شده صحیح است ولی اکثر مردم قادر به تشخیص شروط ذکر شده در فتوای "جواز تقلید ابتدایی از میت" نیستند. با این حال اگر کسی قادر بر احراز شروط ذکر شده باشد، می‌تواند از فقیه میت اعلم تقلید نماید.

س [۱۸] آیا مرد می‌تواند همسر خود را به تبعیت از احکام شرعی مرجع تقلید خود مجبور کند؟

ج: خیر. نمی‌تواند. هر کسی باید از مرجع تقلید خود تقلید و تبعیت کند.

س [۱۹] در حج نیابتی و نماز استیجاری، نایب می‌بایست طبق نظر مرجع

تقلید خود عمل کند یا مرجع تقلید منوب عنه؟

ج: می‌بایست مطابق احتیاط عمل نماید.

س [۲۰] جهل به مساله چه حکمی دارد؟

ج: شخصی که به مسئله واجب یا حرام جهل داشته باشد، دو صورت دارد: اول آن که اصلاً متوجه و ملتفت به وجوب و یا حرمت آن نیست، در این صورت نسبت به آن مسئله معین مکلف محسوب نمی‌شود. دوم آن که به جهلش ملتفت باشد ولی از باب بی‌مبالاتی و اهمیت ندادن، برای یافتن حکم پیگیری و تتبع ننماید. در این صورت حکمش مانند کسی است که عمداً واجبی را ترک کرده و مرتکب حرام شده است.

س [۲۱] آیا می‌توان دلایل صدور برخی احکام شرعی مانند نجس بودن ذاتی سگ را بیان فرمائید؟

ج: علت بسیاری از احکام شرعی مانند همین مسئله، در شرع مقدس ذکر نشده و تنها به بیان حکم اکتفا شده است، بنابراین رعایت تمامی احکام تعبداً بر ما واجب است.

اصطلاحات فقهی

س [۲۲] احتیاط مستحب و واجب چیست و چه تفاوتی با یکدیگر دارد؟

ج: در رساله عملیه اگر قبل از احتیاط یا بعد از آن فتوا باشد، آن احتیاط مستحب است و می‌توان آن را ترک نمود، ولی اگر قبل یا

بعد از آن فتوایی نباشد، احتیاط واجب است و در احتیاط واجب مکلف باید به آن عمل نماید. برای اطلاعات بیش تر به مسئله ۳۳ در رساله توضیح المسائل مراجعه کنید.

س [۲۳] آیا در احتیاط وجوبی می توان به مجتهد دیگر رجوع کرد؟

ج: احتیاط واجب در حکم فتوی است و باید به آن عمل شود، اما در مسائل مشخصی چون "حرمت عقد موقت دختر باکره بدون اذن پدر به شرط عدم دخول" و "پوشاندن گردی صورت و دو کف دست از نامحرم" مقلدین اجازه رجوع به فالاعلم را دارند.

س [۲۴] در احتیاط واجب، رعایت الاعلم فالاعلم در رجوع به مجتهد دیگر چیست؟

ج: طبق فتوای حضرت آیه الله العظمی فیاض (مدظله) احتیاطات وجوبی برای مکلف مانند فتوی واجب العمل است و بنابراین رجوع به غیر جایز نمی باشد، مگر در چند مسئله مشخص که در آن ها مکلف باید مجتهد اعلم بعدی را تشخیص دهد و به آن مراجعه کند.

س [۲۵] در بسیاری از مسائل رساله نوشته شده که اگر این کار باعث اشاره، تحریک یا برانگیخته شدن شهوت شود، حرام است. ملاک تحریک شهوت چیست؟ آیا جمع شدن آب در دهان یا بلند شدن آلت یا حالتی که در زیر شکم به وجود می آید، می تواند ملاک باشد؟

ج: جواب مورد تشخیص: این سؤال از احکام شرعی به حساب نمی آید بلکه از موضوعاتی است که تشخیص آن به صورت عرفی واضح می گردد. برای مثال، جمع شدن آب در دهان و مانند آن که در سؤال آمده است، برای برخی از جمله علامت های تحریک شهوت محسوب می شود و برای برخی محسوب نمی شود.

س [۲۶] مراد از حاکم شرع برای مسلمانانی که در کشورهای مختلف زندگی می‌کنند کیست؟

ج: حاکم شرع همان مجتهد جامع شرایط و اعلمی است که انسان از وی تقلید می‌کند.

سن تکلیف

س [۲۷] سن تکلیف دختران و پسران چگونه محاسبه می‌شود؟
ج: دختران بعد از تمام شدن ۹ سال قمری و پسران با رسیدن به بلوغ جنسی یا بعد از تمام شدن ۱۵ سال قمری به تکلیف می‌رسند.

س [۲۸] اگر پسر نوجوانی پیش از تکمیل ۱۵ سالگی مرتکب استمنا (خودارضایی) شود، آیا مسائل شرعی چون نماز، روزه، خمس و غیره بر وی واجب می‌شود؟

ج: اگر در اثر استمنا منی خارج شود، بعد از آن نماز و روزه و سایر تکالیف بر وی واجب می‌شود.

۲. مسائل مطهرات و نجاسات

س [۱] تفاوت حکم تطهیر با آب کر یا جاری در چیست؟
ج: آب جاری اگر اتصال به ماده داشته باشد، در تطهیر بول مانند آب کر است و یک مرتبه کافی است. در غیر این صورت، حکم آب قلیل را دارد.

س [۲] آب لوله کشی در حکم آب کر است یا آب جاری؟
ج: در حکم آب کر است.

س [۳] آب هایی که در اثر آب شدن برف ها در رودخانه ها جریان می یابد و در اثر مخلوط شدن با گل و لای بسیار زیاد، رنگ آن کاملاً تغییر می کند، شرعاً چه نوع آبی محسوب می شود؟
ج: آب آن رودخانه ها آب مطلق به حساب می آید.

س [۴] آیا روش تطهیر ظروف پلاستیکی مثل دیگر ظروف است؟
ج: بله، روش تطهیر ظروف پلاستیکی مانند تطهیر دیگر ظروف از سایر اجناس است.

س [۵] در هنگام تطهیر مخرج از مدفوع با آب قلیل، آیا اولین آبی که پس از شستن مخرج پایین می ریزد، پاک است؟
ج: آب نجس است ولی اگر با جایی برخورد کند آن را نجس نمی

کند.

س [۶] آیا در دست شویی و توالت می‌توان با دستمال کاغذی طهارت کرد؟

ج: طهارت موضع بول (ادرار) باید با آب باشد و با چیز دیگری طهارت حاصل نمی‌شود. در موضع غائط (مدفوع) اگر مدفوع از مخرج تجاوز نکرده باشد، مکلف مخیر است که با آب، کاغذ و غیره طهارت کند، چنانچه از مخرج تجاوز کرد، طهارت باید با آب صورت بگیرد.

س [۷] آیا در طهارت دست شویی‌های عمومی و بین راهی باید دقت کرد؟

ج: تا زمانی که مکلف از نجس بودن چنین مکان‌هایی مطمئن نباشد، محکوم به طهارت هستند.

س [۸] آبی که بعد از استبرا از انسان خارج می‌شود چه حکمی دارد؟

ج: پاک است.

س [۹] آیا قطرات آبی که در هنگام طهارت در دستشویی بر روی لباس و

بدن می‌پاشد، نجس است؟

ج: این قطرات نجس نیست مگر این که به یکی از ویژگی‌های نجاست (که در رساله توضیح المسائل قید شده است) تغییر حالت داده باشد.

س [۱۰] آیا ادرار نوزادی که فقط از شیر مادر تغذیه می‌کند پاک است؟

ج: خیر، نجس است.

س [۱۱] کف خانه من سرامیک است. دو دختر سه ساله دارم که گاهی ادرار

می‌کنند و من فرش را طبق حکم شرعی آب می‌کشم. اگر شستن با آب

سرامیک سخت باشد، آیا سرامیک با دستمال کشیدن پاک می‌شود؟

ج: اگر نجاست به سرامیک سرایت کرده باشد، با دستمال کشیدن پاک نمی‌شود ولی لازم نیست که همه فرش‌ها و سرامیک‌های خانه پاک باشند. از بعضی مکان‌های خانه که نمناک و تر است اجتناب نمایید.

س [۱۲] اگر موزاییکی متنجس دوم باشد و پای خرسی روی آن گذاشته شود و سپس همین پای خرس روی فرشی گذاشته شود، آیا فرش نجس می‌شود؟

ج: خیر، نجس نمی‌شود.

س [۱۳] در کشور چین، دادن لباس به اتوشویی و خشکشویی چه حکمی دارد؟

ج: اگر شستن و خشک کردن لباس‌ها بدون دخالت دست انجام می‌شود، مانعی ندارد و لباس‌ها پاک هستند.

س [۱۴] در هنگام آب کشیدن لباس نجس، قطرات آب لوله کشی احیانا بر روی لباس نجس می‌پاشد و پس از آن همان قطرات به روی دست سرایت می‌کند. آیا این قطرات موجب نجس شدن دست می‌شود؟

ج: آب کثیر (آب غیر قلیل مانند آب لوله کشی) با ملاقات نجاست نجس نمی‌شود مگر این که رنگ، بو یا طعم آن عوض شود. اما قطرات آب لوله اگر بر روی عین نجس پاشد و از روی عین نجس به دست پاشیده شود، دست نجس می‌شود، ولی اگر از روی عین نجاست به دست پاشد یا انسان نداند که با عین نجاست ملاقات داشته، دست پاک است.

س [۱۵] اگر ماشین لباسشویی تمام اتوماتیک سه بار لباس را آب بکشد، آیا

لباس پاک می‌شود یا نیاز به تطهیر با دست هم دارد؟ با توجه به این که به آب شهر (کر) وصل می‌باشد و خود دستگاه به اندازه نیاز آب می‌کشد و تخلیه می‌کند.

ج: در فرض سؤال، اگر عین نجاست باقی نماند لباس پاک می‌شود و نیاز به تطهیر با دست نیست.

س [۱۶] آیا پس از شستن زخم لازم است با گذاشتن دستمال یا پنبه، از بند آمدن خون مطمئن شویم؟

ج: محل زخم بعد از تطهیر محکوم به طهارت است و نیازی به گذاشتن دستمال نیست.

س [۱۷] من دچار زخم مذمنی در ناحیه باسن هستم که برخی اوقات عود می‌کند و چند روزی طول می‌کشد تا خونریزی آن کاملاً متوقف شود. در نتیجه زیرشلواری من خونی می‌شود و خون به شلوار و سایر لباس هایم می‌رسد. همچنین من زیاد عرق می‌کنم (با توجه به شرجی بودن هوای منطقه ما) می‌خواستم بدانم در این حالت وقتی جایی می‌نشینم و عرق میکنم، سبب نجاست آن مکان می‌شوم یا خیر؟

ج: بله، عرق موجب سرایت نجاست به مناطقی که رطوبت به آن برسد می‌شود و آن مکان یا لباس را نجس می‌کند.

س [۱۸] اگر قسمتی از بدن زخم شود و خون آن خشک شده، به واسطه عرق کردن محل همان زخم، رطوبتش از دو عدد لباس زیر و رو رد شود و به مبل سرایت کند، مبل متنجس چندم است؟

ج: متنجس چهارم است.

س [۱۹] اگر قسمتی از بدن انسان نجس باشد و بدون التفات نسبت به

نجس بودنش با آب کافی شسته شود، آیا آن قسمت پاک می‌شود؟

ج: چنان چه نجاست از روی بدن پاک شده است، پاک است.

س [۲۰] بعضی اوقات بعد از شستن منی از روی لباس یا بدن و با اطمینان از پاک شدن منی از روی آن، مکان وقوع منی پس از خشک شدن دارای حالت لزجی است که با لزجی منی تفاوت دارد. آیا لباس هم چنان نجس است؟

ج: لباس پاک است.

س [۲۱] حکم غذایی که در داخل دهان با نجاست (مانند خون) ملاقات می‌کند چیست؟

ج: ملاقات غذای داخل دهان با نجاست، موجب نجس شدن غذا نمی‌شود.

س [۲۲] آیا آبی که از رحم زنان باردار خصوصا در ماه نهم خارج می‌شود، نجس است؟

ج: اگر با خون مخلوط نشده، پاک است.

س [۲۳] استفراغ کودک شیرخوار یا بزرگسالان چه حکمی دارد؟

ج: استفراغ مطلقاً پاک است.

س [۲۴] شخصی قبلاً به نجسی و پاکی اهمیت نمی‌داد اما الآن متوجه شده و توبه کرده است. به خاطر عدم تقید پیشینش او فکر می‌کند که همه چیز نجس است، چه طور باید نجاست را از زندگی خود پاک کند؟

ج: انسان مؤمن در احکام شرعی باید تابع شرع مقدس باشد. در این مورد شارع مقدس می‌فرماید که هر چیزی را که یقین به نجاست آن

ندارید، پاک و طاهر است، خواه به نجاست آن ها فکر کنید و خواه فکر نکنید. بنابراین چنین شخصی نباید وسوسه شیطان را به خود راه دهد و هر چیزی را که یقین به نجاست آن دارد بشوید و هر چیزی را که یقین به نجاست آن ندارد، پاک بدانند.

س [۲۵] در ایام نوجوانی و به دلیل عدم آگاهی از احکام شرعی، بدن و لباس در برخورد با سگ نجس شد و به صورت شرعی نیز آن را پاک نکرده ام ولی بعد از گذشت مدتی احکام را آموخته و انجام داده ام. الان پس از گذشت سال ها، نسبت به پاک بودن لباس ها و صحیح بودن اعمالی چون نماز و حج دچار شک و تردید گشته و مستاصل شده ام. آیا همه اعمال را باید تجدید کنم؟

ج: از نظر شرعی پس از شستشوی بدن و لباس با آب، تمامی اعمال عبادی شما محکوم به طهارت می شود و جای هیچ شک و شبهه ای باقی نمی ماند، چه این که پس از آن مسئله نیز بدن و لباس هایتان را بارها و بارها شسته اید. به چنین وسوسه هایی توجه نکنید زیرا القای این مسائل از سوی شیطان است.

س [۲۶] متأسفانه به بیماری وسواس مبتلا هستم و در هنگام قضای حاجت، آن قدر دچار شک می شوم که پس از آن به حمام می روم و تمام بدنم را آب می کشم و این موضوع مرا در سختی زیادی قرار داده است. لطفاً راهکاری جهت رهایی از این شک و تردیدها عنایت فرمایید.

ج: وسواس امری شیطانی و القای آن از سوی ابلیس است و کسانی که به چنین وسوسه هایی عمل می کنند، در حقیقت از شیطان تبعیت می کنند. بنابراین بر شخص وسواسی واجب است که به شک خود اعتنا نکند و شما نیز به احساسات خود مبنی بر پاشیدن قطرات بول به بدن و دیگر نقاط اعتنا نکنید. بر هر مسلمانی واجب است که در

مسائل طهارت مانند آن چه بین مردم متداول است عمل نماید و از شک کردن در چنین اموری پرهیزد.

س [۲۷] آیا عرق کسی که به حلال یا حرام جنب شده است، پاک است؟ عرق زن حائض چطور؟

ج: هر دو مطلقاً پاک است.

س [۲۸] آیا جنب و حائض می‌تواند وارد حرم ائمه اطهار (سلام الله علیهم) شود؟

ج: تنها می‌تواند وارد صحن‌ها و رواق‌ها شود اما داخل حرم، اطراف ضریح و روضه مبارک بنا بر احتیاط واجب حکم مسجد را دارد و جایز نیست.

س [۲۹] در مناطق روستایی که در فصل زمستان مدت سه ماه زمین پوشیده از برف است، بعضی از خانواده‌ها سگ نگه‌داری می‌کنند و این حیوان آزادانه در اطراف خانه‌ها، راهروها و چاه آب گردش می‌کند، به گونه‌ای که برف راهرو و اطراف آلوده می‌شود و در نتیجه وقتی در آن مسیر رفت و آمد شود، کفش، جوراب و شلوار آلوده می‌شود. وظیفه چیست؟

ج: تنها در صورتی که مطمئن به نجس بودن آن اماکن باشید، باید از تماس آن‌ها با بدن یا لباس پرهیز کنید.

س [۳۰] با توجه به این که کشف برخی از جرایم با استفاده از سگ‌ها آسان‌تر می‌شود، حکم شرعی استفاده از سگ‌ها توسط پلیس برای تفتیش و بازرسی خودروها، منازل، اماکن، اشیا و اشخاص در سرزمین‌های اسلامی چیست؟

ج: برای پیش‌گیری از جرایم مانعی ندارد ولی باید دقت شود که سگ

نجس است.

س [۳۱] قسمتی از صورت به وسیله تماس با بدن سگ نجس شده است. با فراموشی نجاست صورت، آیا در اثر وضو گرفتن نجاست برطرف شده است؟

ج: اگر وضو با آب قلیل گرفته شده است، نجاست هم چنان باقی است ولی اگر وضوی ارتماسی با آب کر یا جاری گرفته شده، نجاست برطرف شده است.

س [۳۲] آیا کافر می‌تواند وارد مسجد شود؟

ج: در صورتی که ورود کافر سبب هتک حرمت مسجد نشود مانعی ندارد.

س [۳۳] معاشرت، دست دادن با دست خیس و غذا خوردن و ازدواج با غیر مسلمانان چه حکمی دارد؟

ج: معاشرت با غیر مسلمانان به صورت کلی مانعی ندارد، اهل کتاب (مانند مسیحیان و یهودیان) محکوم به طهارت هستند ولی از نظر پاکی و نجاست از غیر اهل کتاب احتیاطاً اجتناب نمایید و اگر با دست خیس با ایشان مصافحه کردید دست خود را آب بکشید. خوردن غذای غیر مسلمانان اگر دارای گوشت باشد و بدانید که گوشتش تذکیه شده است، مانعی ندارد. ولی چنانچه بدانید از نظر شرعی به درستی ذبح نشده است یا در هنگام پخت و پز با دست خیس برای شما غذا را تهیه کرده اند، خوردن غذای ایشان جایز نیست.

س [۳۴] آیا چرم های وارداتی از کشورهایمانند چین نجس هستند؟

ج: چرم های موجود در بازار، به دلیل آن که انسان یقین به تذکيه نشدن آن ندارد محکوم به طهارت است ولی نماز خواندن با آن جایز نیست. در صورتی که انسان یقین به تذکيه نشدن آن پیدا کند، چرم نجس می باشد.

س [۳۵] در افغانستان تعداد زیادی از اجناس دست دوم از جمله کفش و لباس های چرمی از کشورهای خارجی وارد کشور می شود و مردم از آن ها استفاده می کنند. حال آن که معلوم نیست چرم شان از حیوان حلال گوشت است یا حرام گوشت و حتی بعضی از آن ها معلوم نیست که از کشور اسلامی آمده باشد یا غیر اسلامی، حکم استفاده از این اجناس چیست؟

ج: با احتمال تذکيه آن ها به معنی این که احتمال رود اصل چرم تذکيه شده است یا از کشورهای اسلامی خریداری شده است، محکوم به طهارت است و استعمال آن ها مانعی ندارد. جز این که نماز خواندن با آن ها جایز نیست. اما بدون احتمال مذکور، آن ها نجس هستند ولی استفاده از آن ها مانعی ندارد.

س [۳۶] آیا استبراء با دست راست صحیح است؟

ج: بلی، اشکالی ندارد.

س [۳۷] اگر کسی در بیش تر اوقات بعد از خواب آبی را در خود ببیند که احتمالاً نه منی است و نه بول، آیا ممکن است آب دیگری باشد؟ آیا این آب پاک است؟

ج: اگر از روی علائم بول و منی اطمینان پیدا نکند که آن چه از او خارج شده یکی از آن دو است، ممکن است مذی باشد که در این صورت پاک است.

۳. مسائل وضو

س [۱] کسی که نسبت به گرفتن وضو یا غسل شک کرده، چه وظیفه ای دارد؟

ج: باید وضو یا غسل نماید.

س [۲] شخصی وضو گرفته ولی شک دارد که حدث از او سر زده باشد، برای نماز چه وظیفه ای دارد؟

ج: می تواند نماز را با همان طهارت بخواند.

س [۳] کسی که وضو داشته و حدثی هم یقیناً از او سر زده ولی نمی داند کدام یک زودتر بوده، چه وظیفه ای دارد؟

ج: باید دوباره طهارت بگیرد.

س [۴] آیا داشتن وضو برای خواندن همه نمازها واجب است؟

ج: نماز باید با وضو یا با غسل مجزی از وضو (مانند غسل جنابت) خوانده شود و بدون یکی از آن دو باطل است. تنها نمازی که نیاز به وضو ندارد نماز میت می باشد.

س [۵] اگر کسی قبل از داخل شدن وقت نماز وضو بگیرد، آیا این وضو صحیح است؟ نمازهایی که با این گونه وضو گرفتن خوانده شده اند حکم شان چیست؟

ج: وضو گرفتن به منظور خواندن نماز، سجده سهو، لمس خطوط قرآن و برخی موارد دیگر واجب است. اما وضو داشتن به خودی خود واجب نیست بلکه مستحب است و می‌توان پیش از رسیدن زمان نمازهای واجب، وضو گرفت و بعداً با همان وضو نماز خواند. بنابراین نمازهای خوانده شده در فرض صحیح است.

س [۶] کسی که از روی جهل وضوی خود را به شکل ناصحیح انجام داده است، نمازهایش چه حکمی دارد؟

ج: چون وضو مقدمه نماز است، باید تمام نمازها را قضا نماید.

س [۷] بعد از آمدن از مهمانی، فهمیدیم آب آن جا غصبی بوده، آیا نمازی که با آن وضو خوانده ام قبول است؟

ج: وضو با آب غصبی باطل است هر چند مکلف از غصبی بودن آن بی اطلاع باشد. وضو مقدمه نماز است و هرگاه وضو باطل باشد، نماز نیز باطل خواهد بود.

س [۸] آیا در وضو گفتن قریه الی الله واجب است؟

ج: نیت وضو واجب است به این معنی که قصد نماید این عمل را برای رضای خداوند متعال انجام می‌دهد و گفتن آن به زبان واجب نیست.

س [۹] در وضو چند بار می‌توان صورت و دست‌ها را شست؟

ج: بار اول واجب، بار دوم مستحب و بار سوم موجب بطلان وضو می‌شود.

س [۱۰] اگر کسی در اثر جهل صورت خود را سه مرتبه در وضو بشوید و پس از مدتی متوجه خطای خود شود، حکم نمازهای خوانده شده او

چیست؟

ج: در فرض نمازهای خوانده شده صحیح است ولی باید این عمل حرام را ترک کند.

س [۱۱] آیا می‌توان در وضو صورت را با دست چپ شست؟

ج: بله، مانعی ندارد.

س [۱۲] اگر خون بینی بند نیاید، شستن صورت در وضو چگونه است؟

ج: باید منتظر ماند تا خون بند آید، در غیر این صورت مکلف می‌تواند صورت خود را زیر آب شیر یا به صورت ارتماسی در حوض بشوید.

س [۱۳] اگر کسی سر خود را مانند اهل سنت مسح کند (یعنی دور تا دور

سر و داخل گوش‌ها) آیا وضویش صحیح است؟

ج: طریقه وضوی اهل سنت قابل قبول نیست و در فرض سوال، چنین وضویی باطل و نمازی که با آن خوانده می‌شود هم باطل است.

س [۱۴] آیا مسح سر با دست چپ صحیح است؟

ج: بنا بر احتیاط واجب مسح سر باید با باطن کف دست راست صورت بگیرد.

س [۱۵] اگر محل مسح مقدار کمی رطوبت داشته باشد، آیا می‌توانیم روی

آن مسح بکشیم؟

ج: اگر رطوبت کم باشد و بعد از مسح به شکلی باشد که عرفاً بگویند تری محل مسح از آب کف دست بوده، اشکالی ندارد.

س [۱۶] آیا مسح بر روی موی سر صحیح است؟

ج: اگر مو از حد متعارف بلندتر نباشد صحیح است.

س [۱۷] اگر رطوبت کف دست کم باشد، آیا می‌توان از رطوبت سایر اعضای وضو استفاده کرد؟

ج: اگر رطوبت کف دست خشک شود می‌توان از رطوبت ریش استفاده نمود، به شرطی که ریش از حد متعارف خارج نباشد.

س [۱۸] آیا تکرار مسح بر روی سر یا پا موجب باطل شدن وضو می‌شود؟
ج: خیر، مانعی ندارد.

س [۱۹] اگر تنها یکی از انگشتان پا لاک نداشته باشد، آیا مسح پا بر روی همان یک انگشت صحیح است؟
ج: بله، صحیح است.

س [۲۰] در مسح پا، آیا می‌توان تمام دست را روی پا گذاشت و حرکت مختصری انجام داد؟
ج: خیر، صحیح نیست بلکه می‌بایست دست را از سر انگشتان پا تا مفصل بکشد.

س [۲۱] در حالت وجود مرد اجنبی، آیا زنان می‌توانند از روی جوراب مسح پا بکشند؟
ج: خیر، جایز نیست.

س [۲۲] آیا انسان می‌تواند بعد از اتمام وضو، صورت، سر و دیگر اعضای وضو را زیر آب بشوید؟
ج: بله، شستن اعضای وضو بعد از آن هیچ ضرری به وضو نمی‌رساند.

س [۲۳] اگر شخصی سالم باشد و شخص دیگری با پارچ برای او آب بریزد، آیا وضویش صحیح است؟

ج: در صورتی که آب را روی کف دست بریزد و سپس خود شخص وضو را بگیرد صحیح است.

س [۲۴] بعد از خارج شدن باد از شکم، آیا برای نماز طهارت لازم است؟

ج: خیر، وضو کفایت می‌کند.

س [۲۵] آیا دست زدن به میت موجب باطل شدن وضو می‌شود؟

ج: دست زدن به مرده بعد از سرد شدن آن و پیش از انجام غسل میت، موجب باطل شدن وضو و واجب شدن غسل مس میت می‌شود.

س [۲۶] اگر به صورت عرفی موالات در وضو به هم بخورد، آیا وضو باطل است؟

ج: بله باطل است زیرا رعایت عرفی موالات در افعال وضو از جمله شرایط وضو است.

س [۲۷] آیا هدر دادن آب در هنگام وضو گرفتن موجب باطل شدن آن می‌شود؟

ج: در هنگام وضو گرفتن هدر دادن آب به صورت غیر متعارف و بدون دلیل جایز نیست ولی موجب بطلان وضو نمی‌شود.

س [۲۸] اگر وقت نماز به قدری تنگ باشد که انسان احتمال دهد با گرفتن وضو نمازش قضا می‌شود، وظیفه اش گرفتن وضو یا تیمم است؟

ج: در حال شک وظیفه اش گرفتن وضو است، اما اگر اطمینان به تنگی وقت داشته باشد وظیفه اش تیمم است.

س [۲۹] کسی که نمی داند تا آخر وقت عذرش برطرف خواهد شد یا خیر، آیا می تواند با وضوی جبیره ای نماز اول وقت بخواند؟

ج: اگر گمان داشته باشد تا آخر وقت عذرش برطرف می شود، می تواند نماز اول وقت را با وضوی جبیره ای بخواند. با این حال اگر تا آخر وقت عذرش برطرف شد، می بایست وضو و نماز را تجدید کند.

س [۳۰] حضرت عالی برای جنب حاصل از دخول در دبر احتیاط در غسل و وضو کرده اید. این مسئله را نمی دانستم. تکلیف نماز و روزه هایی که با غسل تنها به جا آورده ام چه می شود؟

ج: قضا دارند.

موانع وضو

س [۳۱] اگر بعد از وضو انسان چیزی را در اعضای بدن ببیند و شک کند که آیا مانع رسیدن آب به بدن بوده یا نه، وضوی او صحیح است؟

ج: بنا بر احتیاط باید بعد از برطرف کردن مانع، وضو را تجدید کند.

س [۳۲] اگر به بدن چیزی چسبیده باشد و شک داشته باشیم که مانع رسیدن آب به بدن است یا خیر، در چنین شرایطی وضو یا غسل صحیح است؟

ج: در صورت وجود شک واجب است از برطرف شدن مانع اطمینان حاصل کنید، در غیر این صورت وضو یا غسل باطل است.

س [۳۳] آیا شستن زیر ناخن در وضو و غسل واجب است؟

ج: چنان چه بیش از حد متعارف بلند نباشد، شستنش لازم نیست ولی اگر ناخن را بگیرد و زیر ناخن از ظاهر بدن محسوب شود، باید آن را بشوید.

س [۳۴] اگر چرک زیر ناخن دست و پا برداشته نشود، وضو باطل می شود؟
ج: اگر چرک زیر ناخن از حد متعارف بیش تر نباشد و زیر ناخن از ظاهر حساب نشود، بر طرف کردنش واجب نیست.

س [۳۵] آیا اثر خودکار بر روی پوست از موانع وضو محسوب می شود؟
ج: اگر جوهر خودکار روغنی باشد، جرم داشته باشد و مانع رسیدن آب به پوست شود، وضو باطل است.

س [۳۶] آیا خانم ها با لاک دست و پا می توانند وضو بگیرند؟
ج: خیر، چون جرم دارد و مانع رسیدن آب به بدن می شود.

س [۳۷] خالکوبی کردن بر روی بدن چه حکمی دارد؟ آیا با وجود آن وضو صحیح است؟
ج: خال کوبی کردن مانعی ندارد و ظاهراً جزء بدن انسان شمرده می شود و مانعی برای وضو یا غسل نیست.

س [۳۸] آیا کرم های مرطوب کننده از موانع غسل و وضو به شمار می رود؟
ج: اگر چربی های مرطوب کننده از حد متعارف بیش تر نباشد، مانع رسیدن آب به پوست نمی شود.

س [۳۹] آیا کرم و روغن هایی که برای تقویت مو استفاده می شود و آن را چرب می کند، از موانع وضو به شمار می آید؟
ج: اگر چربی به گونه ای باشد که مانع رسیدن آب به پوست سر شود،

باید ابتدا آن چربی را برطرف کرد و بعداً وضو گرفت. در غیر این صورت وضو باطل است.

س [۴۰] آیا استفاده از ژل و تافت بر روی موی سر مبطل وضو است؟
ج: در صورتی که مسح سر را بر روی پوست سر بکشد و پوست سر نیز آغشته به این مواد نباشد مانعی ندارد، زیرا این مواد موجب نرسیدن آب به موی می‌شود و کشیدن مسح بر روی آن جایز نیست. چنانچه آب نه به پوست و نه به موی برسد، وضو باطل است.

س [۴۱] اگر بر روی یکی از مواضع وضو یا یکی از مواضع تیمم مانع غیر قابل رفعی باشد، تکلیف چیست؟

ج: در حالت اول تکلیف تیمم و در حالت دوم تکلیف گرفتن وضو و تیمم است.

وضوی جبیره

س [۴۲] اگر وظیفه مکلف وضوی جبیره باشد، آیا تیمم هم لازم است؟
ج: اگر ناحیه بسته شده، عضوی مشترک بین وضو و تیمم باشد و مکلف قادر بر باز کردنش نباشد و آب نیز داخل آن نفوذ نمی‌کند، در این صورت وظیفه مکلف انجام تیمم و وضوی جبیره است.

س [۴۳] آیا در وضوی جبیره، تمام سطح جبیره باید مسح شود؟ اگر سطح جبیره زیاد باشد (مثلاً تمام اعضای وضو را گرفته باشد) تکلیف چیست؟

ج: بله، تمام آن باید مسح شود، البته با رعایت شرایط وضوی جبیره ای از جمله این که جبیره نباید از حد متعارف بیش تر باشد و بیش تر از محل زخم و یا شکستگی را گرفته باشد، در این صورت باید آن را کوچک تر کنید. در غیر این صورت وظیفه مکلف تیمم است.

مسّ اسماء مبارکه

س [۴۴] دست زدن بدون وضو به خطوط قرآن در صفحات الکترونیکی موبایل، کامپیوتر و... چه حکمی دارد؟

ج: جایز است.

س [۴۵] آیا دست زدن به اسمای الهی، اسمای پیامبران الهی و ائمه اطهار (علیهم السلام) به زبان های غیر عربی نیاز به وضو دارد؟

ج: بله، مسّ اسماء خداوند متعالی، انبیاء گرامی و ائمه اطهار (علیهم السلام) و هم چنین نام مبارک حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) نیاز به وضو دارد.

س [۴۶] به منظور جلوگیری از هتک حرمت، آیا می توان بر روی اسماء متبرکه آن قدر خط کشید تا محو شود و سپس آن ها را دور انداخت؟

ج: اشکالی ندارد.

س [۴۷] آیا مسّ ترجمه قرآن کریم و اسماء متبرکه بدون وضو و بدون قصد بی احترامی جایز است؟

ج: بهتر است که بدون وضو مس ننماید.

۴. مسائل غسل

س [۱] کسی که به قصد غسل واجب به حمام برود ولی بعد از حمام شک کند که آیا غسل کرده است یا نه، چه وظیفه ای دارد؟
ج: در فرض سؤال، باید غسل جدید نماید.

س [۲] شخصی از بیم چرب بودن بدنش و نرسیدن آب به آن، اول حمام می‌کند و سپس غسل می‌نماید. آیا غسل او صحیح است؟
ج: بله، غسلش صحیح است.

س [۳] اگر شخصی بعد از غسل احتمال دهد به جایی از بدن آب نرسانده است، آیا غسل او صحیح است؟
ج: در صورتی که ملتفت بوده است که در وقت غسل باید آب را به تمام بدن برساند، به آن احتمال و شک بعد از غسل اعتنا نمی‌شود.

س [۴] کسی که نسبت به گرفتن وضو یا غسل شک کرده، چه وظیفه ای دارد؟
ج: باید وضو یا غسل نماید.

س [۵] شخصی که غسل کرده ولی شک دارد که حدث از او سر زده باشد، برای نماز چه وظیفه ای دارد؟

ج: می تواند نماز را با همان طهارت بخواند.

س [۶] کسی که غسل کرده و حدثی هم یقیناً از او سر زده ولی نمی داند کدام یک زودتر بوده، چه وظیفه ای دارد؟

ج: باید دوباره غسل کند.

س [۷] آیا در غسل ترتیبی می بایست ابتدا به نیت غسل زیر دوش رفت و سر و گردن را شست و از زیر دوش بیرون آمد و سپس به نیت غسل زیر دوش رفت و بدن را شست؟

ج: لازم نیست که از زیر دوش بیرون بیاید.

س [۸] آیا در هنگام غسل کردن، کشیدن دست بر روی بدن لازم است؟

ج: در هنگام غسل کشیدن دست روی اعضای بدن لازم نیست مگر در نقاطی که انسان شک کند بدون کشیدن دست آب به آن نمی رسد.

س [۹] پس از پایان غسل و بیرون آمدن از حمام متوجه شدم که قسمتی از بدنم را نشسته ام، اگر به صورت جداگانه آن قسمت را بشویم، غسلم کامل و صحیح است؟

ج: اگر قسمت شسته نشده غیر از سر و گردن باشد، صحیح است وگرنه باید بعد از شستن آن نقطه، بدن را مجدداً بشوید.

س [۱۰] آیا می توان به وسیله دوش حمام غسل کرد؟

ج: بله، زیرا هدف رسیدن آب به تمام نقاط بدن است، خواه این کار با کشیدن دست باشد یا نباشد، خواه با هر وسیله ای مانند شلنگ،

دوش و غیره.

س [۱۱] اگر انسان در استخر یا وان حمام باشد و تمام بدنش را آب فراگرفته باشد، با نیت کردن و حرکت دادن بدن غسل صورت می‌پذیرد؟

ج: خیر، حرکت دادن بدن کافی نیست و باید از آب خارج شود، نیت غسل کند و سپس وارد آب شود.

س [۱۲] در غسل ترتیبی، ترتیب شستن اعضای بدن چگونه است؟

ج: ابتدا شستن سر و گردن و سپس شستن کل بدن، هر چند مستحب است ابتدا سمت راست و سپس سمت چپ بدن را بشوید.

س [۱۳] در غسل ترتیبی بعد از شستن سر و گردن، می‌توان بدن را یک جا شست؟

ج: بله، مانعی ندارد، هر چند مستحب است ابتدا سمت راست و سپس سمت چپ بدن شسته شود.

س [۱۴] در غسل ترتیبی، آیا می‌توان اعضای بدن مثل دست و پا را از پایین به بالا شست؟

ج: در غسل ترتیب بین اعضا و طریقه شستن معتبر نیست و می‌تواند عضوی را از پایین به بالا بشوید.

س [۱۵] اگر در هنگام غسل یکی از اعضای بدن پاره شود و خونریزی نماید، آیا غسل صحیح است؟

ج: بله، صحیح است.

س [۱۶] اگر در حین غسل از انسان حدث اصغر (بول، باد معده و غیره) سر بزند، غسل باطل می‌شود؟

ج: حدث اصغر حين غسل موجب بطلان غسل نمی شود ولی بعد از غسل باید وضو بگیرد.

س [۱۷] اگر چند غسل بر ما واجب باشد (مانند غسل جنابت و حیض) یا اگر تعداد آن ها را ندانیم، آیا می توان به نیت همه یک غسل انجام داد؟
ج: بله، یک غسل به قصد همه غسل هایی که به گردن دارد (چه تعداد آن را بداند و چه نداند) کفایت می کند، هم چنین یک غسل به نیت یکی از آن ها (مثلا غسل جنابت) به جای همه غسل ها کافی است.

غسل جنابت

س [۱۸] غسل جنابت در چه صورت هایی واجب می شود؟

ج: انسان به دو سبب جنب می شود و غسل بر او واجب می گردد:
۱. جنب شدن: خارج شدن منی از موضع متعارف. ۲. جماع: یا همان نزدیکی، اگر چه منی خارج نشود. اگر منی از زن خارج شود و قبل از غسل، یکی از موارد باطل کننده وضو از وی سر بزند، باید علاوه بر غسل، وضو نیز بگیرد.

س [۱۹] اگر کسی شک کند که جنب شده است، آیا می تواند نماز بخواند یا باید غسل کند؟

ج: غسل در صورتی واجب می شود که انسان از جنب شدن خود مطمئن شود و در صورت شک، غسل واجب نیست و می تواند نماز بخواند.

س [۲۰] اگر شخصی چند روز در هفته، در زمان بیدار شدن برای نماز صبح، مایعی صاف، سفید رنگ و چسبناکی را مشاهده کند، آیا باید برای نماز غسل کند؟

ج: فقط در صورت خارج شدن منی (که با شهوت و سستی بدن همراه است) غسل واجب می‌شود. در غیر این صورت غسل لازم نیست و باید وضو بگیرید.

س [۲۱] آیا غسل جنابت در ایام حیض صحیح است؟

ج: بله، صحیح است.

س [۲۲] غسل جنابت چگونه انجام می‌شود؟ آیا مراحل شست و شو مهم است؟

ج: انسان جنب ابتدا بول (ادرار) و استبراء کند تا منی از مجرای ادرار بیرون بیاید و نجاست را از بدن بزداید، (پس از آن شستن بدن با صابون و شامپو مانعی ندارد). اگر داخل آب است بیرون بیاید، نیت کند و سر و گردن را با آب بشوید، سپس طرف راست بدن را از گردن و بازو تا زیر پای راست، و بعد طرف چپ را مثل طرف راست آب بکشد. مکلف می‌تواند همه بدن را نیز یک جا بشوید.

س [۲۳] آیا پیش از انجام غسل جنابت باید ادرار کرد؟

ج: ادرار کردن قبل از غسل جنابت و بعد از آن استبرا کردن مستحب است. در مردان چنانچه بعد غسل مایع چسبناک مشکوکی مشاهده کنند، اگر قبل از غسل ادرار نکرده باشند، باید غسل را تجدید کنند ولی اگر بول کرده باشند، غسل مجدد لازم نیست.

س [۲۴] جوانی در دوران کودکی مثانه اش جراحی شده و حالا که این

جوان در سن ۱۸ سالگی است، در خواب شب جنب می‌شود و احساس لذت هم دارد ولی به خاطر عمل جراحی، منی در همان لحظه از مجرا خارج نمی‌شود و دو ساعت بعد وقتی ادرار می‌کند همراه ادرار از مجرای ادرار خارج می‌شود. آیا او حکم جنب را دارد؟

ج: در فرض سؤال مکلف قبل از خروج منی جنب نیست، اما بعد از خروج منی احکام جنب بر او مترتب می‌شود.

س [۲۵] آیا نزدیکی از عقب سبب جنابت زن و مرد و واجب شدن غسل می‌شود؟

ج: بله، بنا بر احتیاط برای زن و مرد موجب جنابت و واجب شدن غسل می‌شود. چنان چه قبل از غسل نیز حدثی از انسان سر زده باشد، بنا بر احتیاط واجب باید وضو نیز بگیرد.

س [۲۶] اگر زن و شوهری با هم همبستر شوند و دخول بدون انزال صورت گیرد، آیا غسل جنابت واجب می‌شود؟ اگر جواب مثبت است و به دلیل ندانستن احکام شرعی پس از این کار غسل جنابت را انجام نشده باشد، نماز و دیگر واجباتی که به جا آورده شده، چه حکمی دارد؟

ج: بله، غسل جنابت واجب شده است. تکلیف شما در فرض سؤال این است که نمازها و روزه‌هایی را که در مدت بین جماع بدون انزال تا زمان غسل انجام داده‌اید تجدید کنید و از زمان غسل بعد از انزال تا زمان دخول بدون انزال اعاده لازم نیست.

س [۲۷] جوانی بیست ساله هستم و در هنگام صحبت با دختری، آبی چسبناک از من بیرون می‌آید. آیا این آب نجس است؟ آیا غسل بر من واجب می‌شود؟

ج: اگر خارج شدن آب یکی از سه نشانه: خروج با شهوت، جستن و

سستی بدن را داشته باشد، آن آب منی است. منی نجس بوده و غسل واجب می‌شود. در غیر این صورت منی نبوده، پاک است و نیازی به غسل هم ندارد.

س [۲۸] اگر کسی بعد از نماز صبح جنب شود، تا چه زمانی می‌تواند به جنابت خود باقی بماند؟

ج: تا زمانی که بتواند بعد از غسل، نماز ظهر و عصر را در وقت خود بخواند.

س [۲۹] دختری هستم که مواقع بسیاری در خواب با دیدن بعضی خواب‌ها، شک می‌کنم جنب شده‌ام یا خیر، پس از بیدار شدن هم منی نمی‌بینم. آیا باید غسل جنابت انجام دهم؟

ج: غسل جنابت تنها در صورتی واجب می‌شود که منی از شما خارج شود.

س [۳۰] کسی که سال‌ها غسل جنابت را از روی جهل به شکل غیر صحیحی انجام داده است، نماز و روزه اش چه حکمی دارد؟

ج: روزه‌هایش صحیح است ولی باید نمازهایش را قضا کند.

س [۳۱] آیا عمل جراحی لقاح مصنوعی موجب جنابت زن می‌شود؟

ج: خیر، چنین عملی از اسباب جنابت نیست.

س [۳۲] خانم‌ها در چه صورتی جنب می‌شوند؟

ج: خروج رطوبت در حال شهوت و هیجان جنسی، سبب جنابت زن می‌شود.

مسائل خودارضایی (استمناء)

س [۱] اگر دستگاهی ساخته شود که به بدن مرد متصل شود و کنترل آن از راه دور در دست همسر وی باشد و زن با کنترل آن دستگاه، مرد را دچار انزال کند، آیا این کار حکم استمناء را دارد؟

ج: بله، ظاهراً حکم استمناء را دارد.

س [۲] آیا در بین مراجع شیعه شخصیتی وجود دارد که استمناء را گناه نداند؟

ج: مشهور بین علمای شیعه آن است که استمناء از جمله گناهان کبیره می‌باشد.

س [۳] آیا ازدواج برای پسر مجردی که از ابتدای بلوغ به خودارضایی عادت کرده و نمی‌تواند آن را ترک کند، واجب است؟ چه اعمالی برای ترک این گناه توصیه می‌کنید؟

ج: این عمل زشت و قبیح حرام است و موجب عقاب الهی می‌شود و باید توبه نماید. برای جلوگیری از این عمل به ازدواج متوسل شود و به خواندن قرآن کریم، گرفتن روزه و غافل نبودن از یاد پروردگار جهان و مرگ و قیامت مشغول شود. و همیشه در نظر داشته باشد که خداوند متعال ناظر به اعمال بندگان است.

س [۴] آیا خودارضایی در هنگام تماشای فیلم ویدئویی همسر جایز است؟

ج: در فرض استمناء جایز نیست.

س [۵] آیا استمنا در مقام معالجه، در صورتی که درمان منوط به انجام آن بوده و این کار به وسیله همسر نیز ممکن نباشد، جایز است؟

ج: اگر درمانش متوقف بر انجام آن است، اشکالی ندارد.

س [۶] اگر پسر نوجوانی پیش از تکمیل ۱۵ سالگی مرتکب استمنا (خود ارضایی) شود، آیا مسائل شرعی چون نماز، روزه، خمس و غیره بر وی واجب می‌شود؟

ج: اگر در اثر استمنا منی خارج شود، بعد از آن نماز و روزه و سایر تکالیف بر وی واجب می‌شود.

غسل حیض (قاعدگی)، استحاضه و نفاس

س [۷] آیا غسل حیض و نفاس از وضو کفایت می‌کند؟

ج: بله، کفایت می‌کند.

س [۸] آیا خارج نشدن خون به خودی خود نشانه تمام شدن حیض است یا اگر خون در باطن باشد اما خارج نشود، حتی به مدت چند روز، حیض محسوب می‌شود؟

ج: اگر در روزهای عادت باشد، حیض محسوب می‌شود، وگرنه باید احتیاط نماید.

س [۹] زنی به دلیل سقط جنین خون ریزی کرده و بر او غسل نفاس واجب شده است. حال این زن عادت نفاس خود را از زمان شروع خون ریزی حساب کند یا از زمانی که جنین از رحم بیرون آمده است؟

ج: ابتدای نفاس از زمان خون ریزی شروع می‌شود نه از زمان ولادت یا خارج شدن جنین.

س [۱۰] زنانی که رحم خود را خارج کرده اند، با مشاهده خون چه وظیفه ای دارند؟

ج: اگر خون را در ایام عادت شان ببینند حیض است، اما اگر در غیر آن ایام باشد و واجد صفات حیض باشد، حیض محسوب می‌شود وگرنه استحاضه است.

س [۱۱] زن مضطربه ای که چهار روز خون قهوه ای و پنج روز خون قرمز و هفت روز خون قهوه ای رنگ می بیند و همه این روزها مستمر است، چند روز را باید حیض قرار دهد؟ آیا خون قهوه ای رنگ از صفات حیض است؟

ج: سیاه یا قرمز یا قهوه ای بودن خون از صفات حیض است و در مورد سؤال، خانم می‌تواند شش روز یا هفت روز را به صورت اختیاری، مدت زمان عادت خود قرار دهد.

س [۱۲] آیا به تعویق انداختن زمان عده (پریود) با خوردن دارو مجاز است؟

ج: اشکالی ندارد.

س [۱۳] اگر خانمی خارج شدن خون از رحم را احساس کند ولی خونی نبیند، آیا حائض محسوب می‌شود؟

ج: خون تا زمانی که در فضای فرج باقی بماند و به بیرون سرایت نکند، حکم حیض بر زن جاری نمی‌شود. چنانچه خون، حتی به مقدار اندک خارج شود (و حتی اگر بعد از آن نیز قطع گردد) زن

حائض می‌شود.

س [۱۴] لکه بینی هایی که زنان قبل از عادت ماهانه یا بعد از روزهای عادت ماهانه می‌بینند، جزء حیض به شمار می‌رود یا استحاضه؟

ج: دیدن لکه قبل از عادت حیض محسوب نمی‌شود و اگر بعد از عادت دیده شود، دلیلی بر ادامه عده است.

س [۱۵] دو هفته است که بیمارم و لک بینی دارم. الآن وقت عادت ماهانه ام نیست اما خون خیلی کم رنگی که بعضی وقت ها قهوه ای رنگ است مشاهده می‌شود. برای نماز باید چه کار کنم؟

ج: خون در مورد سؤال استحاضه است و حکم آن با فرض های ذیل به این ترتیب خواهد بود: ۱- اگر خون پنبه را آلوده کند ولی در پنبه نفوذ نکند، وظیفه این است که پنبه را عوض نماید، موضع را بشوید و برای هر نماز واجب یک وضو بگیرد. ۲- اگر خون در پنبه نفوذ کند ولی در آن جاری نشود، وظیفه این است که پنبه را عوض کند، موضع را بشوید و یک غسل قبل از نماز صبح انجام دهد و برای هر نماز یک وضو بگیرد و اقرب این است که وضو بعد از غسل باشد. ۳- اگر خون در پنبه فرو رود و از آن جاری شود، وظیفه این است که پنبه را عوض کند، موضع را بشوید و یک غسل برای نماز صبح و یکی برای نماز ظهر و عصر و یکی برای نماز مغرب و عشا (در صورتی که آن ها را با هم بخواند) انجام دهد.

س [۱۶] آیا نزدیکی با زن در زمان استحاضه قلیله جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۱۷] بعد از دو بار نزدیکی با همسر، متوجه شدم که ایشان هنوز در

حال حیض بوده است. حکم من و خانمم که هر دو بنا را بر پاکی گذاشته بودیم چیست؟

ج: اگر برای شما از گفتن همسران اطمینان حاصل شده است، چیزی بر شما نیست.

س [۱۸] آیا حکم همبستر شدن با زن مستحاضه مانند حکم همبستری با زن حائض است؟

ج: خیر، در استحاضه کثیره و متوسطه زن بعد از غسل می‌تواند با همسرش همبستر شود.

س [۱۹] در زمان پریود و در اوقاتی که خون موقتا قطع می‌شود، آیا نزدیکی جایز است؟

ج: اگر قطع شدن خون در طول زمان عده باشد، جایز نیست.

س [۲۰] آیا هنگام عادت ماهانه می‌توانم در مجالس دعا شرکت کنم؟ اگر دعایی را چهل روز نذر کنم، آیا می‌توانم هنگام عادت ماهانه به خواندن آن ادامه دهم؟ آیا می‌توانم شب قدر در مجالس مذهبی شرکت کنم؟

ج: عادت ماهانه مانع انجام موارد ذکر شده در نمی‌شود.

غسل مستحب

س [۲۱] آیا با غسل جمعه می‌توان نماز خواند؟

ج: بله، با غسل جمعه می‌توان نماز خواند و کفایت از وضو می‌کند.

س [۲۲] وقت غسل جمعه را بیان فرمایید.
ج: بعد از اذان صبح تا غروب آفتاب.

س [۲۳] آیا غسل های مستحبی از وضو کفایت می کند؟
ج: غسل هایی که استحبابش ثابت شده است؛ مانند غسل جمعه، غسل روز عید فطر و قربان، غسل روز عرفه و غسل احرام، کفایت از وضو می کند.

۵. مسائل اموات

س [۱] از نظر شرع مقدس مرگ انسان چه زمانی محقق می‌شود؟
ج: مرگ انسان با تحقق مرگ مغزی و قلبی محقق می‌شود.

س [۲] شخصی در بیابان مرده و جسدش بر اثر طوفان، زیر خاک‌ها پنهان شده است. اگر کسی جسد را پیدا کرد، وظیفه اش چیست؟
ج: باید جسد را بردارد، غسل داده، کفن کند و به خاک بسپارد.

س [۳] آیا می‌شود یک نماز وحشت قبر را برای چند نفر خواند؟
ج: بله، مانعی ندارد.

س [۴] زمان خواندن نماز وحشت، شب دفن میت است یا شب وفات؟ آیا می‌توان در شب دیگری آن را خواند؟
ج: نماز وحشت در شب دفن میت خوانده می‌شود و نمی‌توان آن را در وقت دیگری خواند.

س [۵] اگر مرد بمیرد، آیا همسرش می‌تواند در غسل، کفن و دفن وی مباشرت کند؟

ج: در صورتی که همسر در عده باشد می‌تواند، اما پس از انتهای زمان عده جایز نیست.

س [۶] کسانی که در اثر انفجار مین و اعمال تروریستی بدن شان قطعه قطعه می شود و چه بسا اعضای قطع شده بدن یک نفر با اعضای قطع شده بدن دیگری مخلوط شود و از هم دیگر شناخته نشوند، احکام غسل و کفن و دفن آن ها چگونه است؟

ج: با وجود بعضی از اجزای بدن مانند سینه و با صدق عنوان میت، همه احکام مانند غسل، کفن، نماز و دفن جاری می شود و گرنه نه آن احکام را احتیاطاً جاری نمایند.

غسل و کفن

س [۷] آیا غسل میت توسط برادران اهل سنت صحیح است؟

ج: اعاده و تکرار غسل لازم نیست.

س [۸] اگر بدن میت دچار خون ریزی شود و امیدی به قطع شدن آن نباشد، تکلیف چیست؟ آیا برای میت احکام جبیره جاری می شود؟

ج: در فرض وظیفه تیمم است و احکام جبیره در غسل میت وجود ندارد.

س [۹] اگر در هنگام دفن میت متوجه مانعی در بدن میت شویم که از رسیدن آب غسل به آن جلوگیری کرده است، آیا با برطرف کردن آن و سه بار شستن آن موضع به نیت غسل های سه گانه، کفایت می کند؟

ج: با فرض کفایت می کند.

س [۱۰] آیا استفاده از کفن هایی که بر روی آن ها آیات قرآنی نوشته شده

است، اشکال دارد؟

ج: کفن هایی که بر روی آن ها آیات قرآن مجید مکتوب شده است، می بایست از برخورد با نجاست حفظ شود.

نماز میت

س [۱۱] آیا خواندن غایبانه نماز میت جایز است؟ خواندن غایبانه نماز جنازه برای علما و فقها چه طور؟

ج: نماز میت برای غایب ثابت نشده است، نه برای انسان های عادی و نه برای علما و فقها.

س [۱۲] در قسمتی از نماز میت می خوانیم: اَللّٰهُمَّ اِنَّا لَا نَعْلَمُ مِنْهُ اِلَّا خَيْرًا (خدایا ما از او جز خوبی نمی دانیم) اما اگر نمازگزار از متوفی صفات و اعمال ناشایست دیده باشد، باز هم می تواند این جمله را بگوید؟

ج: کسی که نماز میت را می خواند، مأمور به قرائت این دعا است، حتی اگر مضمون دعا با حقیقت میت تطابق نداشته باشد.

دفن

س [۱۳] اگر دوقلویی که از پشت و کمر به کمر به هم چسبیده اند فوت کنند، دفن آن ها چگونه خواهد بود؟

ج: اگر آداب کفن و دفن در یکی از آن دو مراعات شود، کافی است.

س [۱۴] دفن اموات در شب بدون وجود مانعی برای دفن در روز اشکال دارد؟

ج: خیر، اشکالی ندارد.

س [۱۵] اگر در کشورهای غربی اجازه دفن مسلمان تنها با قراردادن وی در تابوت داده شود، تکلیف چیست؟

ج: این کار مانعی ندارد به شرطی که شرایط شرعی دفن مسلمان مانند رو به قبله بودن رعایت شود.

س [۱۶] در برخی قبرستان ها به جای کندن قبور به صورت سنتی، زیرزمینی حفر می کنند و مردگان را در شکاف هایی که در دیوارهای آن زیرزمین درست کرده اند، دفن می کنند. آیا این طریقه تدفین صحیح است؟

ج: خیر، صحیح نیست و دفن اموات به این طریق جایز نمی باشد.

نیش قبر

س [۱۷] اگر پس از دفن متوجه شوند که میت را حنوط نداده اند، آیا نیش قبر جایز است؟

ج: در صورتی که حرمت میت هتک نشود جایز است.

س [۱۸] شخصی ۳۵ سال قبل دور از وطن خود در قبرستان مسلمانان در

شهری دفن شده است. در حال حاضر آن قبرستان در معرض ساختن خانه یا پارک قرار گرفته است. آیا ورثه او می‌توانند استخوان‌های میت را به زادگاهش منتقل کنند و در آن جا دفن نمایند؟

ج: اگر بقایش در آن مکان مستلزم هتک حرمت میت مؤمن می‌شود، می‌توان استخوان‌های او را به جای دیگر منتقل کرد.

س [۱۹] اگر کسی در شهری بمیرد و اهالی آن جا وی را به خاک بسپارند، در صورت اطلاع یافتن اقوام و آشنایان متوفی، آیا ایشان اجازه دارند نبش قبر کنند و میت را در شهر خودش به خاک بسپارند؟

ج: خیر، نبش قبر جایز نیست.

س [۲۰] برادرم فوت شده و او را در قبرستان کفار یا مسیحیان به خاک سپرده‌اند، آیا نبش قبر و انتقال وی به قبرستان مسلمین جایز است؟

ج: چنان چه دفن مسلمان در قبرستان کفار سبب هتک حرمت و تنقیص کرامت وی شود، جایز نیست.

س [۲۱] شخصی فوت کرده و او را در مشهد مقدس به خاک سپرده‌اند. پس از گذشت ده ماه مشخص شده که او دارای وصیتی است که در آن محل دفن خود را در کنار پدرش در شهر سبزوار قید کرده است. آیا می‌توان نبش قبر نمود؟

ج: نبش قبر در فرض موجب هتک میت می‌شود، پس جایز نیست.

غسل مس میت

س [۲۲] آیا با دست زدن به اجسادى که در دانشگاه ها برای آموزش به دانشجویان موجود است و معلوم نیست که جسد متعلق به مسلمان یا غیر مسلمان (کافر یا اهل کتاب) است، غسل واجب می شود؟

ج: اگر مکلف بداند که میت غسل داده شده است، دست زدن به آن موجب غسل نمی شود و اگر نداند، در این صورت غسل برایش واجب می شود و در این مسئله فرقی بین جسد مسلمان و کافر نیست.

خیرات برای میت

س [۲۳] چه کارهایی سبب خوشحالی و رضایت متوفی از بازماندگان می شود؟

ج: اگر متوفی در این دنیا مشغول الذمه کسی است، دین اش را ادا کنید. اگر حقوق شرعی و یا عبادات (چون نماز و روزه) به گردن او بوده آن ها را ادا نمایید. چنان چه چنین دیونی نداشته از طرف او به فقرا و مساکین رسیدگی کنید. به طور کلی خیرات کردن برای رفتگان خصوصا پدر و مادر موجب رضایت خداوند متعال، پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و رفتگان می شود.

س [۲۴] برخی به ثواب متوفی غذایی طبخ می‌کنند و در خانه خودشان مصرف می‌کنند. آیا این کار خیرات برای مردگان محسوب می‌شود؟
 ج: خیر، این کار اطعام آن هم به ثواب میت محسوب نمی‌شود و شایسته است اطعام برای فقرا صورت پذیرد.

س [۲۵] بعضی از مردم در هنگام دادن خیرات می‌گویند: برای رسیدن ثواب آن به مرده ما، فاتحه ای قرائت کنید یا صلواتی بفرستید. آیا انجام این کار واجب است؟

ج: اگر هدف از دادن خیرات توسط ایشان قرائت فاتحه یا فرستادن صلوات است، انجام این کار برای شما لازم است.

س [۲۶] بهترین کارهای معنوی که بازماندگان متوفی می‌توانند برای او انجام دهند، چیست؟

ج: صدقه دادن، اطعام مسکین، دعا جهت رحمت و آمرزش گناهان، قرائت قرآن و زیارت کردن مواردی هستند که ثواب آن به سریع‌ترین شکل به مردگان می‌رسد.

۶. مسائل تیمم

س [۱] تیمم بر چه چیزهایی صحیح است؟

ج: تیمم بر زمین و اجزای آن صحیح است. هم چنین فرقی نمی‌کند که به صورت خاک باشد یا غیر آن مانند ریگ، کلوخ، شن، سنگ، سنگ گچ، آهک، سنگ مرمر، کاشی و موزاییک، در صورتی که روکش آن از اجزای زمین باشد کفایت می‌کند. هم چنین بر گچ، آجر و سیمان در صورتی که موادش از زمین گرفته شده باشد تیمم صحیح است.

س [۲] آیا سجده و تیمم بر دیوارهای گچ کاری شده منازل و آجر جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۳] آیا تیمم بر روی انواع چوب صحیح است؟

ج: خیر، باطل است.

س [۴] افرادی که مخارج زندگی خود را از طریق بنایی و سنگ کاری در ساختمان تأمین می‌کنند، از چسب های قوی استفاده می‌کنند که به دست می‌چسبد و مانع رسیدن آب می‌شود. کندن این چسب ها و برطرف کردنش بدون جدا شدن مقداری از پوست امکان پذیر نیست و از دستکش هم نمی‌توان استفاده نمود. اگر این افراد برای امرار معاش خود راه دیگری نداشته باشند، برای وضو و نماز چه کاری باید انجام دهند؟

ج: اگر مکلف قادر به برطرف کردن چسب نیست یا برطرف کردنش ضرر قابل توجه دارد، وظیفه اش تیمم است.

س [۵] اگر کسی به خاطر توهّم و ترس از جن در شب یا نیمه شب جنب شود و به همین خاطر غسل جنابت را ترک نماید، آیا کار حرامی انجام داده است؟ با این فرض که تحمل ترس و توهّم این مسئله برای او مشقت بار است، آیا می‌تواند به تیمم بدل از غسل اکتفا کند؟

ج: اگر غسل برایش حرجی داشته باشد می‌تواند به تیمم بدل از غسل اکتفا نماید، تا وقتی که عذرش رفع شود.

س [۶] اگر در مسافرت عمل نزدیکی انجام شود و فرد جنب، امکان غسل کردن به هر دلیلی نداشته باشد، آیا برای نماز صبح می‌توان تیمم کرد؟

ج: در فرض سؤال، نماز با تیمم صحیح است.

س [۷] خانمی که سه بار در روز به دلیل استحاضه کثیره غسل می‌کند، آیا می‌تواند به جای غسل تیمم کند؟

ج: تنها در صورتی می‌تواند که آب نباشد و یا این که استعمال آب برای او ضرر داشته باشد.

س [۸] آیا تیمم دادن مردگان مانند تیمم عادی است؟

ج: در کیفیت تیمم، فرقی بین زنده و مرده نیست.

۷. مسائل نماز

س [۱] آیا بر پدر و مادر واجب است که فرزندشان را برای نماز از خواب بیدار کنند؟

ج: بر پدر و مادر واجب نیست ولی حق دارند فرزندشان را بیدار کنند تا وی بر ترک نماز عادت نکند.

س [۲] آیا استمداد از حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در نماز جایز است؟

ج: در نماز جایز نیست.

س [۳] شخصی که شب ها دیر می خوابد و معمولاً برای بیدار شدن جهت اقامه نماز صبح خواب می ماند یا در آخرین لحظات طلوع آفتاب بیدار می شود چه حکمی دارد؟

ج: در فرض بر چنین شخصی واجب است که برای ادای فریضه صبح، شب ها زودتر بخوابد تا بتواند وظیفه خود را در وقت معین ادا نماید.

س [۴] آیا نگاه کردن به موبایل و خاموش کردن زنگ آن در هنگام نماز اشکال دارد؟

: کارهایی که در فرض آمده است موجب باطل شدن نماز نمی شود، هر چند شایسته است مومنین در هنگام نماز خود را تنها به این عمل عبادی مهم متوجه سازند.

س [۵] آیا تقدیم و تأخیر صورت گرفته در نماز و خواندن آن در غیر وقت فضیلت بدون داشتن عذر، مصداق سبک شمردن نماز است؟

ج: خیر، چرا که نمازگزار قصد سبک شمردن نماز را ندارد. هر چند شایسته است مومنین نماز را در اول وقت آن به جا بیاورند زیرا ترک آن موجب کم شدن ثواب نماز می شود مگر در حال ضرورت.

س [۶] آیا زن می تواند با داشتن آرایش صورت، نماز بخواند؟

ج: بله، مانعی ندارد.

س [۷] آیا مادر می تواند در هنگام نماز کودکش را شیر دهد؟

ج: حمل، بغل کردن و شیردادن کودک چنان که صورت ظاهری نماز را بر هم نهد مانعی ندارد.

س [۸] آیا اعمال نیک کسانی که نماز را ترک می کنند (مانند کمک به فقرا، صله رحم، تکفل ایتام و مانند این ها) پذیرفته می شود؟

ج: نماز ستون دین و نخستین عملی است که از انسان در روز قیامت حساب رسی می شود. اگر نماز انسان پذیرفته شود، دیگر اعمال صالحش نیز پذیرفته می شوند و اگر خداوند نماز انسان را در طول حیاتش نپذیرد، تمامی اعمال نیکش از بین می رود. اگر مسائلی چون سبک شمردن نماز، تنبلی و کسالت، اشتغال به کارهای دنیوی و وسوسه های شیطنی انسان را از خواندن نماز بازدارد، دیگر اعمال صالحش به او کمکی نمی کنند. رسول گرامی اسلام (صلی الله علیه و

آله) فرمودند: «لَيْسَ مِنِّي مَنْ اسْتَخَفَّ بِصَلَاتِهِ، وَلَا يَرُدُّ عَلَيَّ الْحَوْضَ لَا وَاللَّهِ» کسی که نماز را سبک بشمارد از من نیست، و به خدا قسم در حوض (کوثر) بر من وارد نخواهد شد؛ اگر این حدیث پیرامون سبک شمردن نماز است، پس در مورد تارک الصلاة امر چگونه خواهد بود؟! این کلمه صحیح است که رحمت خداوند همه چیز را فرا می‌گیرد اما این مهم با شرایطی امکان پذیر خواهد بود.

س [۹] آیا دست بسته نماز خواندن جایز است؟

ج: دست بسته نماز خواندن در حالتی غیر از تقیه موجب بطلان نماز می‌شود.

س [۱۰] اگر در حال خواندن نماز مسجد نجس شود و وقت برای خواندن مجدد آن وسیع باشد، وظیفه ترک نماز و طهارت مسجد است. چنان چه مکلف به نماز ادامه دهد، نمازش صحیح است؟

ج: نمازش صحیح است ولی مرتکب گناه شده است.

قبله

س [۱۱] اگر بدانیم قبله مکانی که در آن نماز می‌خوانیم مقداری انحراف دارد، این انحراف تا چه اندازه ضرر به نماز نمی‌زند؟

ج: انحراف کم تا ۷ درجه مانعی ندارد.

لباس و بدن نمازگزار

س [۱۲] مرد سالمندی است حافظه خود را از دست داده و بول خود را نمی تواند حفظ کند و غالباً لباس هایش نجس است. مثلاً در وقت وضو و شستن دست راست یادش می رود که صورت خود را شسته است و دوباره شستن صورت را شروع می کند یا در نماز، در حال ایستاده یادش می رود که در حال قیام است و سلام می دهد. وظیفه این مرد، همسر و نزدیکان او چیست؟

ج: وظیفه چنین اشخاصی این است که نماز را به هر صورتی که می توانند بخوانند.

س [۱۳] آیا می توان با روغن (چربی) حیوان حرام گوشت که خون جهنده ندارد، مثل روغن مار برای تداوی بر بدن می مالند، نماز خواند یا این که در وقت نماز باید آب بکشد؟

ج: بله، می توان با آن نماز خواند.

س [۱۴] اگر خانمی در حالی که کف پا و رویش پوشیده نباشد نماز بخواند، آیا نمازش صحیح است؟ اگر نامحرمی در آن جا باشد، نمازش چه حکمی دارد؟

ج: نمازش صحیح است و احتیاط آن است که صورت و پاهایش را از نامحرم پوشاند.

س [۱۵] خرید و استفاده از لباس های کشورهای خارجی غیر مسلمان اعم از کلاه، کمربند و کفشی که در اغلب آن ها از چرم استفاده شده است،

چه حکمی دارد؟

ج: پوشیدن لباس های غیر چرمی وارداتی اشکالی ندارد. اما استفاده از لباس های چرمی، در صورتی که احتمال بدهد آن چرم از حیوانات مذکی گرفته شده، محکوم به طهارت است ولی پوشیدن آن البسه در نماز جایز نیست.

س [۱۶] وجود چه مقدار خون موجب بطلان نماز می شود؟

ج: اگر خون از یک درهم (که به اندازه بند انگشت سبابه است) بیش تر باشد نماز را باطل می کند. هرچند وجود خون نجس العین (سگ و خوک)، مردار و حرام گوشت و بنا بر احتیاط استحبابی خون حیض و نفاس و استحاضه موجب بطلان نماز می شود.

س [۱۷] در هنگام خواندن اولین رکعت از نماز صبح، به وجود نجاستی پی بردم ولی به دلیل تنگی وقت و اطمینان از عدم وجود وقت کافی جهت تطهیر و خواندن دوباره نماز، نمازم را ادامه دادم. لطفا حکم را بیان فرمایید.

ج: اگر امکان تبدیل یا تطهیر در هنگام خواندن نماز بدون انجام عمل منافی که موجب ابطال نماز شود وجود داشت، وظیفه شما انجام آن و اتمام نماز بوده است. در غیر این صورت بازهم وظیفه شما تمام کردن نماز و قضا کردن آن بنا بر احتیاط واجب بوده است.

س [۱۸] اگر در هنگام خواندن نماز قسمتی از بدن خون بیاید، وظیفه نمازگزار چیست؟

ج: اگر خون به مقداری باشد که از یک درهم بغلی (یک سکه کوچک) کم تر باشد، نماز صحیح است. چنان چه از یک درهم بغلی بیش تر باشد، اگر امکان تطهیر یا تبدیل لباس را دارد (به شرطی که

این کار منافی با نماز نباشد و موجب بطلان آن نشود) این کار را انجام دهد و نماز را به پایان برساند، وگرنه ابتدا تطهیر کند و دوباره نماز را به جا آورد.

س [۱۹] بعد از خواندن نماز متوجه وجود مقدار کمی مدفوع در لباس زیرم شدم، وظیفه ام چیست؟

ج: نمازتان صحیح است و نیازی به تجدید آن نیست.

مکان نمازگزار

س [۲۰] نماز خواندن در آشپزخانه چه حکمی دارد؟

ج: مکروه است.

س [۲۱] در زمان حکومت صدام، ساختمان های زیادی از مردم به نفع دولت غصب شد و اکنون بعضی از آن ها به عنوان دوائر دولتی استفاده می شود. حکم نماز خواندن کارمندان در آن چگونه است؟

ج: اگر شخصی بداند که این ساختمان غصبی است، نماز خواندن در آن باطل است. چنان چه صاحب این ساختمان مشخص است، می تواند با مراجعه به وی از او کسب اجازه کند. در صورتی که صاحب آن معلوم نیست، باید به حاکم شرع مراجعه کند و حاکم شرع نیز اجازه نماز خواندن در آن مکان را به شرط دادن مبلغی به فقرا به عنوان صدقه و به منظور رسیدن ثواب آن به صاحب ملک تحت عنوان اجاره صادر می کند.

س [۲۲] در مکانی نماز خواندم و پس از آن فهمیدم که آن مکان غصبی بوده است. آیا باید دوباره نمازم را بخوانم؟

ج: اگر از غصبی بودن مکان غافل بوده اید و به عدم غصب شدنش اعتقاد داشته اید، نمازتان صحیح است.

محل سجده

س [۲۳] سجده کردن بر چه چیزهایی جایز است؟

ج: سجده بر زمین و آن چه که از آن می‌روید جایز و صحیح است، به شرطی که از خوراکی‌ها نباشد؛ مانند گندم، جو، حبوبات و میوه. البته سجده بر پوست و هسته آن‌ها جایز است. و به شرط این که از پوشاک نباشد؛ مانند پنبه، کتان و کرک. البته سجده بر چوب، برگ درختان، شاخه و لیف خرما صحیح است. هم چنین سجده بر کوزه، آجر، آهک پخته، گل گاو زبان، خاکشیر و کاغذ در صورتی که نوشته‌های آن رنگ به حساب آید و دارای جرم نباشد، صحیح و جایز است.

س [۲۴] اگر کاغذ از حریر و ابریشم باشد، آیا سجده بر آن اشکال دارد؟

ج: اشکالی ندارد و سجده بر آن صحیح است.

س [۲۵] اگر در موقع نماز خواندن، کودکی مهر را بردارد و از ما دور شود

و چیز دیگری که سجده بر آن‌ها صحیح است در نزدیکی ما نباشد، وظیفه ما چیست؟

ج: در صورت از دست نرفتن موالات، اگر چیزی که سجده بر آن صحیح است به دست آوردید و بر آن سجده نمودید، نماز صحیح است در غیر این صورت، باطل خواهد بود.

س [۲۶] آیا انسان می‌تواند در فقدان اشیائی که سجده بر آن‌ها صحیح است، بر انگشتان خود سجده کند؟

ج: اگر مکلف نتوانست بر چیزی که سجده بر آن صحیح است، سجده کند می‌تواند بر هر چیزی سجده نماید.

س [۲۷] آیا نماز خواندن بر روی فرش‌های مسجد الحرام و مسجد نبوی (صلی الله علیه و آله) صحیح است؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۲۸] گفته می‌شود در ساختار بعضی از سنگ‌های موجود در بازار که در ساختمان‌سازی استفاده می‌شود، مواد معدنی وجود دارد. آیا سجده کردن بر چنین سنگ‌هایی صحیح است؟

ج: چنانچه سنگی عرفاً از زمین محسوب و استخراج شود، سجده کردن بر آن صحیح است و دارا بودن مواد معدنی مشکلی در سجده بر آن ایجاد نمی‌کند.

اوقات نماز

س [۲۹] آیا در تشخیص وقت افطار و سحر و همین‌طور اوقات نماز، به اذان‌هایی که در کشورهای اسلامی و موسسات دینی، با ابزارهای دقیق

علمی و حتی با دقت ثانیه ای تعیین وقت می‌شود، می‌توان اعتماد کرد؟

ج: در صورتی می‌توان اعتماد کرد که اطمینان به دخول وقت حاصل شود.

س [۳۰] معنی غروب و طلوع آفتاب را بیان فرمایید.

ج: غروب آفتاب: زمانی که کل قرص آفتاب پنهان شود. طلوع آفتاب: زمانی که قرص خورشید شروع به بالا آمدن کند، اگر چه دیده نشود.

س [۳۱] کدام یک با فضیلت تر است: خواندن نماز در پنج وقت یا جمع بین نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء؟

ج: جمع بین نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء برای کسانی که التزام به خواندن نافله ندارند، با فضیلت تر است.

س [۳۲] اگر شخصی نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا را جدا بخواند، مثلاً نماز ظهر را ظهر و نماز عصر را عصر بخواند، نمازش صحیح است؟

ج: خواندن نماز به ترتیبی که در سؤال ذکر شده است، مانعی ندارد.

س [۳۳] خواندن نمازهای یومیه واجب آن گونه که نزد شیعیان متداول است (یعنی با هم خواندن نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشا) ثواب بیش تری دارد، یا جدا جدا، آن چنان که نزد اهل سنت متداول است؟

ج: وقت فضیلت نماز ظهر از زوال شمس شروع می‌شود و تقریباً به مقدار یک ساعت ادامه دارد و هم چنین وقت فضیلت نماز عصر نیز از زوال شروع می‌شود و تقریباً به مقدار دو ساعت ادامه دارد، هم چنین اول زوال به اندازه ادای نماز ظهر مختص به ظهر است یعنی جایز نیست عمداً نماز عصر در آن وقت خوانده شود، بنابراین اگر نماز ظهر و عصر بعد از زوال تا یک ساعت بعد خوانده شود در

وقت فضیلت هر دو خوانده شده است.

س [۳۴] عده ای از مسلمانان در کشورهای شمال اروپا مانند نروژ، سوئد و فنلاند سکونت دارند. با توجه به این که بعضی از شهرهای این کشورها در مناطق قطبی واقع شده اند و تشخیص اوقات نماز و روزه در آن ها مشکل است، از حضرت عالی خواهش می شود نظر خود را پیرامون پرسش های زیر بیان بفرمایید: ۱- در برخی مناطق نزدیک به قطب، در بعضی از فصل های سال ۲۲ ساعت روز و ۲ ساعت شب است. مسلمانانی که در این مناطق زندگی می کنند چه تکلیفی برای نماز و روزه دارند؟ ۲- مناطق قطبی دارای روز یا شب طولانی بیش از ۲۴ ساعت هستند و گاهی به چند ماه هم می رسند. مسلمانانی که در این مناطق زندگی می کنند، چه تکلیفی نسبت به نماز و روزه دارند؟ تشخیص اوقات نمازهای پنجگانه و روزه در این مناطق چگونه است؟

ج: ۱- تکلیف مومنینی که در این مناطق زندگی می کنند این است که نماز صبح شان را بعد از طلوع فجر و نماز ظهر و عصر را بعد از زوال و نماز مغرب و عشا را بعد از غروب شرعی بخوانند. و درباره روزه شان، قبل از فجر از خوردن و آشامیدن خودداری نمایند تا بعد از غروب شرعی. جواب ۲- چنین افرادی نماز و روزه شان را طبق نزدیک ترین کشوری که دارای روز و شب متعارف می باشد انجام دهند.

واجبات نماز

س [۳۵] آیا می‌توان در خواندن یک نماز، نیت نماز واجب و مستحبی را با هم کرد؟

ج: خیر، چنین نیتی صحیح نیست.

س [۳۶]: شخصی نماز مغرب و عشاء را به جا آورد و بعد از اتمام آن دو، یقین کرد که در یکی از آن‌ها رکعتی را به جا نیاورده است. وظیفه وی چیست؟

ج: وظیفه مکلف در فرض تجدید نماز مغرب و عشاء به نیت "ما فی الذمه" است.

س [۳۷] خانم بارداری هستم که در ماه هشتم بارداری خود به سر می‌برم. نماز خواندن به صورت ایستاده برایم مشکل است. آیا می‌توانم نمازهای واجب خود را به صورت نشسته یا بر روی صندلی و میز بخوانم؟

ج: به صورت کلی قیام در نماز برای خواندن حمد و سوره و قبل از سجود، برای کسی که قدرت ایستادن را دارد واجب می‌باشد. در غیر این صورت، نمازگزار آن‌گونه که قدرت دارد باید نماز را بخواند، حتی اگر روی صندلی باشد.

س [۳۸] آیا نماز خواندن بر روی صندلی در حالی که شخص قادر به نماز خواندن به صورت عادی هست ولی برای او خسته کننده می‌شود، جایز است؟

ج: مادامی که نماز خواندن به صورت عادی برای شخص ممکن باشد،

نمی تواند بر روی صندلی نماز بخواند.

س [۳۹] شخصی عمل دیسک کمر انجام داده و برای خواندن نماز، فعلاً نمی تواند برای رکوع خم شود، برای همین مهر را با دست بالا می آورد و ثابت نگه می دارد و بر آن سجده می کند (بدون آن که خم شود). آیا نماز ایشان صحیح است؟

ج: وظیفه کسی که نمی تواند رکوع کند، اشاره با سر یا چشم بدل از رکوع است و لازم نیست تربت را به پیشانی بگذارد، هر چند گذاشتن آن مانعی ندارد. در مورد سجده، اگر می تواند سجده کند باید بنشیند و سجده نماید و اگر نمی تواند، با سر و چشم اشاره کند.

س [۴۰] آیا گفتن «بسم الله الرحمن الرحيم» برای سوره توحید یا هر سوره ای که بعد از سوره حمد می خوانیم، واجب است؟

ج: «بسم الله الرحمن الرحيم» جزء سوره حمد است و جزئیتش در سایر سوره ها محل اشکال می باشد، با این حال احتیاط لازم خواندن آن در اول هر سوره مگر سوره براءت (توبه) است.

س [۴۱] آیا خواندن سوره های بلند بعد از سوره فاتحه ثواب بیش تری دارد؟

ج: بلی، خواندن سوره های بلند ثواب بیش تری نسبت به خواندن سوره های کوتاه دارد.

س [۴۲] آیا کسی که نماز و قرآن را به صورت صحیح یعنی از منخرج نمی تواند بخواند، نمازش باطل است؟

ج: اگر زبانش سنگین است و نمی تواند حروف یا کلمات قرآن را یاد بگیرد و به صورت صحیح ادا کند، نمازش صحیح است، ولی اگر

می تواند یاد بگیرد، باید یاد بگیرد یا نمازش را به جماعت بخواند وگرنه نمازش صحیح نیست.

س [۴۳] وقف در کدام قسمت قرائت نماز جایز است؟ برای مثال آیا وقف در پایان آیات یا وسط آیات و هم چنین در وسط تسبیحات اربعه یا پایان تسبیحات جایز است؟

ج: آن چه در قرائت نماز لازم است، خواندن حمد و سوره به شیوه صحیحی است که در قرآن مجید موجود است. اما مراعات حرکت با وصل، وقف و با سکون، احتیاط استحبابی است.

س [۴۴] میزان بلندی صدا در قرائت های نمازهای صبح، مغرب و عشاء و میزان آرامی صدا در قرائت های ظهر و عصر چگونه تعیین می شود؟

ج: ملاک در جهر و اخفات صدا، صدق عرفی است.

س [۴۵] آیا این خطاها در قرائت موجب باطل شدن نماز می شود: تلفظ اشتباه حروف - حذف یا اضافه حرف - تغییر حرکات بر روی حروف؟

ج: اگر خطاهای یاد شده به صورت عمدی صورت پذیرد، موجب باطل شد نماز می شود ولی اگر به صورت سهوی یا از روی جهل باشد، نماز صحیح است.

س [۴۶] از کودکی در تلفظ حرف "ر" مشکل داشته ام، وظیفه ام در قرائت نماز چیست؟

ج: به مقداری که می توانید آن را ادا نمایید.

س [۴۷] آیا قرائت نماز می تواند بر اساس هر یک از قرائت های هفتگانه مشهور قرآن کریم باشد؟

ج: جایز است.

س [۴۸] اگر مکلف بعد از خواندن سوره حمد به نیت خواند سوره ای بسم الله الرحمن الرحيم را گفت، آیا می تواند سوره ای غیر از آن چه در نیتش بوده بخواند؟

ج: خیر، بعد از خواندن بسم الله الرحمن الرحيم نمی تواند.

رکوع و سجده

س [۴۹] اگر شخصی قادر به انجام سجده نباشد، آیا می تواند در حالت جلوس به جای سجده اشاره کند؟

ج: در فرض سؤال، نماز را باید ایستاده به جا آورد، رکوع قیامی نماید، برای سجده بنشیند و به دلیل عجز از انجام سجده، به جای هر سجده با سرش اشاره نماید.

س [۵۰] بهترین ذکر برای رکوع و سجده نماز چیست؟

ج: «سبحان الله سبحان الله سبحان الله، سبحان ربی العظیم (الأعلى) و بحمده»

س [۵۱] در رکوع، خم شدن به چه میزانی واجب است؟

ج: حد واجب انحناء به مقداری است که در میان عرف مردم رکوع محقق شود.

تشهد و سلام

س [۵۲] در سلام نماز نمازهای واجب و مستحب، گفتن «السلام علیکم» کفایت می کند؟

ج: صیغه «السلام علینا و علی عبادالله الصالحین» در خروج از نماز کفایت می کند، اگر چه احتیاط آن است که مکلف صیغه «السلام علیکم» را نیز اضافه نماید. هم چنین صیغه «السلام علیک یا ایها النبی ورحمة الله وبرکاته» از صیغه های سلام نیست و قرائتش مستحب است.

س [۵۳] آیا در سلام نماز می توان از «السلام علینا و علی عبادالله الصالحین» صرف نظر کرد و تنها به «السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته» اکتفا نمود؟

ج: خیر، صیغه «السلام علینا و علی عبادالله الصالحین» واجب است و موجب خروج از نماز می شود.

س [۵۴] آیا در تشهد می توان «اشهد ان علیا ولی الله» را اضافه کرد؟

ج: خیر، شهادت سوم در تشهد نماز جایز نیست.

س [۵۵] بعد از سلام نماز، آیا برگرداندن سر به طرف راست و چپ اشکال دارد؟

ج: برگرداندن سر به طرف راست و چپ به مقدار اندک مستحب است.

س [۵۶] این که گفته شده است "تشهد فراموش شده را قضا کنید و سپس دو سجده سهو به جا آورید"، لطفاً کیفیت قضای تشهد را بیان فرمایید.

ج: پس از سلام نماز، تشهد را به عنوان قضا و مانند آن چه در نماز خوانده می‌شود دوباره به جا آورید.

قنوت

س [۵۷] خواهشمندم دعایی به من آموزش دهید که آن را در قنوت نماز بخوانم.

ج: دعای فرج، دعای «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَمَا بَيْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» یا دعای «یا اللَّهُ یا رَحْمَنُ یا رَحِيمُ یا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَي دِينِكَ».

س [۵۸] اگر نمازگزار سهوا قنوت را در رکعت اول یا سوم به جا آورد، آیا نمازش دچار اشکال می‌شود؟

ج: خیر، موجب بطلان نماز نمی‌شود.

س [۵۹] خواندن دعای توسل در قنوت نمازهای واجب و مستحب چه حکمی دارد؟

ج: اشکالی ندارد.

شکات نماز

س [۶۰] برای فردی که گاهی دچار کثیرالشکی می‌شود، لطفاً در موارد زیر راهنمایی فرمایید: (۱) آیا بعد از نماز هم ظن در رکعات نماز، حکم علم را دارد و اگر کسی شک کند، باید فکر کند تا بیند به ظن علم می‌رسد یا نه؟ (۲) اگر کسی در رکعات نماز مستحبی شک کند هم باید فکر کند تا شاید گمان یا علم پیدا شود؟ یا نه، می‌تواند حکم شک را بدون تامل اجرا نماید؟ (۳) شک بعد از نماز یک یا دو رکعتی پس از سلام چه حکمی دارد؟ (۴) گمان کثیرالشک نیز حکم یقین را دارد؟ مثلاً اگر کثیرالشک در نماز صبح گمان و ظنش بر ۳ رکعت باشد، آیا باز هم باید بنا را بر صحت (۲ رکعت) بگذارد؟

ج: (۱) بله، ظن در رکعات حکم یقین را دارد، ولو بعد از سلام نماز باشد. (۲) قاعده علاج شکوک در نمازهای مستحبی جاری نمی‌شود و اگر شک کرد بنا را بر کم تر بگذارد و نماز را تکمیل نماید. (۳) اعتنا نمی‌شود. (۴) بنا را بر صحت بگذارد، چون شک کثیرالشک اعتبار ندارد. اما اگر شکش بدل به ظن و یقین شد، به ظن و یقین عمل کند.

س [۶۱] شک بعد از سلام نماز یک یا دو رکعتی چه حکمی دارد؟
ج: اعتنا نمی‌شود.

س [۶۲] به چه کسی کثیرالشک گفته می‌شود؟

ج: معیار کثیرالشک بودن به صورت عرفی معین می‌شود. غیر از این معیار، اگر شخصی در سه نماز متوالی دچار شک شود، حکم

کثیرالشک بر او جاری می‌شود، البته این در حالی است که شک وی ناشی از استرس، ترس، غضب و مانند این‌ها نباشد.

س [۶۳] شخصی که در نماز خود دچار شک می‌شود و وظیفه اش خواندن نماز احتیاط است، در صورتی که سهوا یا عمدا نماز احتیاط را نخواند و نماز اصلی خود را تجدید کند، آیا به وظیفه اش عمل کرده است؟
ج: بله، در فرض برئ الذمه است.

سجده سهو

س [۶۴] بعد از نماز به جا آوردن سجده سهو را فراموش کردم، تکلیف چیست؟

ج: هر زمانی که به یاد آوردید آن را انجام دهید، حتی اگر بعد از نماز از جای خود بلند شدید یا با کسی حرف زده اید.

س [۶۵] اگر شخصی در رکعات اول و دوم به جای خواندن حمد، سهواً تسبیحات اربعه را بخواند، چه تکلیفی دارد؟

ج: اگر قبل از رکوع متوجه شود باید حمد را بخواند، اما اگر بعد از رکوع باشد، نمازش صحیح است و سجده سهو را نیز احتیاطاً به جا آورد.

س [۶۶] آیا رعایت ترتیب در ادای سجده سهو نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشا که در یک روز واقع شده است، واجب است؟

ج: رعایت ترتیب واجب نیست ولی بهتر است سجده سهو نماز ظهر را

بر عصر هم چنین سجده سهو مغرب را بر عشاء مقدم کند.

س [۶۷] اگر سجده سهو واجب شود و مکلف بعد از نماز عمداً آن را ترک کند، آیا نماز وی باطل است؟

ج: ترک عمدی سجده سهو موجب باطل شدن نماز نمی شود ولی چنین شخصی گناه کار است.

نماز جماعت

س [۶۸] اگر امام جماعت مقلد مجتهدی باشد که غسل جمعه را بدل از وضو می داند ولی مرجع تقلید ماموم آن را مکفی نمی داند، در حالتی که امام با غسل جمعه نماز جماعت را برپا کند، تکلیف ماموم چیست؟

ج: در فرض ماموم نمی تواند به امام جماعت اقتدا کند.

س [۶۹] اگر در حین نماز جماعت از امام حدثی سر بزند، نماز مامومین چه حکمی دارد؟ آیا امام جماعت موظف به گفتن این اتفاق به نمازگزاران است؟

ج: نماز مامومین صحیح است و گفتن این اتفاق بر امام جماعت واجب نیست.

س [۷۰] آیا می توان به کسی که در تشهد، شهادت ثالثه (شهد ان علیا ولی الله) را می گوید اقتدا کرد؟

ج: خیر.

س [۷۱] آیا اقامه نماز جمعه به امامت شخص مسافر جایز است؟

ج: چنان چه شرایط امامت جمعه را دارا باشد، می تواند.

س [۷۲] آیا امام جماعت می تواند برای خواندن نماز، مبلغی را به صورت

ماهانه طلب کند؟ آیا نماز ایشان درست است و آیا نماز خواندن پشت

سر ایشان اشکالی ندارد؟

ج: در امامت جماعت دو چیز معتبر است: عدالت و صحت قرائت،

بنابراین طلب کردن وجهی با رضایت طرف مقابل ضرری به نماز

جماعت نمی رساند.

س [۷۳] آیا می توان به امام جماعت اخباری اقتدا کرد؟

ج: اگر کسی واجد شرایط امامت جماعت باشد، فرقی نمی کند که

اصولی باشد یا اخباری.

س [۷۴] اگر شخصی دور از چشم دیگران گناه بسیار بدی مرتکب شود

ولی بعداً پشیمان شده و توبه کرده باشد، آیا می تواند خود را امام

جماعت کند؟

ج: در صورتی می تواند که واقعاً توبه کرده باشد.

س [۷۵] اگر امام جماعت پس از نماز متوجه وجود مانعی در اعضای

وضویش و در نتیجه باطل بودن وضو و نمازش شود، تکلیف نمازگزاران

چیست؟

ج: نماز مامومین صحیح است.

س [۷۶] اگر امام در طبقه همکف مسجد نماز را اقامه کند، مامومین در طبقه

بالا می توانند به وی اقتدا کنند؟

ج: در صورتی که نمازگزاران طبقه بالا بتوانند خود امام جماعت یا مامومینی که اتصال ایشان را درست می‌کنند ببینند، مانعی ندارد.

س [۷۷] یک روز در یک مکان متعلق به شیعیان ختم قرآن بود و برادران اهل سنت نیز به عنوان مهمان دعوت شده بودند. وقت نماز شد ولی در بین شیعیان شخصی نبود که امام جماعت شود. یکی از برادران اهل سنت که شخص خوبی بود (گناه کبیره انجام نمی‌دهد) امام جماعت شد، شیعیان سه گروه شدند: ۱- نماز را فرادی خواندند. ۲- به خاطر اتفاق مسلمین در جماعت ایستادند ولی اقتدا نکردند. ۳- در جماعت ایستادند و اقتدا کردند چون از حکم مسئله آگاه نبودند. حکم نماز ۲ و ۳ چیست؟

ج: نماز دسته دوم در صورتی که خود شخص حمد و سوره را خوانده باشد صحیح است، دسته سوم در صورتی که براساس فتوای مرجع‌شان اعتقاد داشته باشند که اقتدای به اهل سنت جایز نیست، در داخل وقت نماز اعاده و در خارج وقت قضا نماید، ولی اگر اعتقاد داشته‌اند که اقتدای به آن‌ها جایز است، نماز صحیح است و اعاده لازم ندارد.

س [۷۸] آیا می‌توان در مسجد الحرام و مسجد النبی به جماعت اقتدا کرد؟

ج: اقتدا جایز است بلکه ثواب زیادی هم دارد و نماز شما در صورتی که حمد و سوره را خودتان بخوانید صحیح است.

س [۷۹] خواندن نماز جماعت در صورتی که امام جماعت از اهل تسنن باشد چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که حمد و سوره را خود مکلف بخواند و اکتفا به قرائت امام جماعت نکند، اقتدا به اهل سنت اشکالی ندارد.

س [۸۰] در مسجد ما، فرد میان سالی که به تازگی وارد حوزه های علمیه شده و هنوز ملبس به لباس مقدس روحانیت نشده است، در غیاب امام جماعت مسجد و با اجازه یکی از اعضای هیئت امنای مسجد و بدون اطلاع امام جماعت اصلی، نماز را اقامه می کند. آیا نماز خواندن پشت سر ایشان صحیح می باشد؟ وظیفه هیئت امنای مسجد در چنین مواقعی چیست؟

ج: اگر شرط صحت نماز جماعت (که عبارت است از عدالت و صحت قرائت) در امام جماعت یاد شده فراهم باشد، نماز پشت سر او صحیح است. با این حال متولی مسجد (هیئت امنای) حق منع او از امامت جماعت را دارد.

س [۸۱] اقامه نماز جماعت در اول وقت با مأمومین کم افضل است یا اقامه نماز جماعت با تأخیر نیم ساعتی با مأمومین زیادتر؟

ج: اقامه نماز جماعت در اول وقت افضل است.

س [۸۲] ثواب نماز جماعت بیش تر است یا نماز در اول وقت فضیلت؟

ج: ثواب نماز در اول وقت بیش تر است.

س [۸۳] اگر امام جماعت اشتبهاً در رکعت سوم یا چهارم نمازهای مغرب یا عشا، به جای تسبیحات اربعه سوره حمد را بلند بخواند و مأمومین نه تسبیحات را بخوانند و نه سوره حمد را، آیا نماز مأمومین صحیح است؟

ج: اگر مأموم عمداً یکی از آن دو را ترک کند، نمازش باطل است و اگر عمداً نباشد، نمازش صحیح می باشد.

س [۸۴] آیا کسی که به امام جماعت اقتدا کرده است می تواند در قنوت رکعت دوم، نمازش را تبدیل به فرادی کند و بقیه نماز را خودش به

صورت فرادی بخواند؟

ج: اگر ماموم از اول نیت انفراد نداشته باشد و به صورت ناگهانی منفرد شده باشد و انفراد او هم بعد از رکوع رکعت اول یا بعد از رکوع رکعت دوم باشد، در این صورت نماز جماعت او باطل می‌شود ولی نمازش به صورت انفرادی صحیح است. اما اگر قبل از رکوع باشد، باید حمد را بخواند، در غیر این صورت نمازش باطل است.

س [۸۵] اگر چند نفر مسافر در صف اول نماز جماعت اقتدا کنند و به دلیل شکسته بودن نمازشان بعد از رکعت دوم سلام دهند و نیت نماز دیگری کنند و مجدداً به جماعت پیوندند، حکم نماز افراد دیگری که در صف اول اتصال شان قطع شده است چیست؟ آیا با پیوستن مجدد مسافران، نماز دیگران هم چنان جماعت باقی می‌ماند یا فرادی می‌شود؟

ج: در فرض سؤال، اگر آن‌ها فوراً به نماز دیگر به امام جماعت اقتدا کنند، اتصال آن‌ها قطع نمی‌شود.

س [۸۶] اگر در صف نماز جماعت پشت سر امام شخصی ایستاده باشد که صف سمت چپ یا راست یا هر دو تنها از طریق او به امام متصل شود اما این فرد اهل پرداخت خمس و سهم امام نباشد و سرسال نداشته باشد و از نظر تقوا و جهه خوبی نیز نداشته باشد، آیا قرار داشتن او در صف نماز جماعت سبب قطع اتصال صف نماز می‌شود؟ حکم نماز سایر نمازگزاران از نظر جماعت یا فرادی چیست؟

ج: در فرض سؤال، سبب قطع اتصال نمی‌شود و نماز او و سایر نمازگزاران صحیح است.

س [۸۷] نظر حضرت عالی در خصوص برگزاری نماز جماعت در روز

جمعه چیست؟ آیا دوری مسافت با محل برگزاری نماز جمعه تأثیری دارد؟

ج: نماز جماعت با وجود شرایط معتبر، مستحب است و فرقی نمی کند در روز جمعه باشد یا غیر آن. هم چنین برای اقامه نماز جماعت در روز جمعه و نماز جمعه مسافت معینی ذکر نشده است. حضور در نماز جمعه واجب نیست هر چند فضیلت بسیار دارد.

س [۸۸] برای نماز جماعت به مسجد رفتم اما وقتی وارد مسجد شدم، کمی دیر شده بود و دو صف اول پر بود و امام جماعت رکعت دوم را شروع کرده بود. من در صف سوم ایستادم و می خواستم نیت نماز جماعت کنم، اما ترسیدم لباس بچه های کوچکی که در صف هستند کتیف باشد یا درست وضو نگرفته باشند. خواستم نیت فرادی کنم، اما باز هم ترسیدم که نماز دیگران را باطل کنم! تکلیف من چه بود؟

ج: در فرض سؤال، اگر شما به امام جماعت اقتدا می کردید، نماز جماعت شما صحیح بود. در صورت نیت فرادی نیز نمازتان صحیح بود و ضرری به نماز جماعت دیگران نداشت.

س [۸۹] در مکانی که نماز جماعت اقامه می شود، آیا می توان (بدون دلیل یا با دلیل) نماز فرادی خواند؟

ج: اگر خواندن نماز فرادی موجب هتک حرمت امام جماعت و نماز جماعت شود، جایز نیست و موجب بطلان نماز فرادی می شود.

س [۹۰] آیا نماز خواندن زن در خانه با فضیلت تر از نماز خواندن او در مسجد است؟

ج: اگر خروج زن از خانه به قصد ورودش به مسجد و خواندن نماز جماعت مناسب شأن و حفظ کرامتش نباشد، نماز در خانه با فضیلت

تر است. در غیر این صورت نماز جماعت و در مسجد ثواب بیش تری دارد.

س [۹۱] آیا اقامه نماز جماعت به قصد "ما فی الذمه" صحیح است؟

ج: بله، صحیح است.

س [۹۲] آیا می توان در نمازهای جماعت و در هنگام قرائت حمد و سوره

توسط امام، زیر لب قرآن بخوانیم یا ذکر بگوییم؟

ج: در دو رکعت اول نمازهای صبح، مغرب و عشا که امام حمد و

سوره را با صدای بلند می خواند، در صورتی که ماموم صدای امام را

ولو به صورت مهممه بشنود، نمی تواند چیزی زیر لب بخواند. اما

در صورتی که صدای امام را به هیچ وجه نشنود یا در نمازهای ظهر

و عصر (که امام سوره ها را آرام قرائت می کند) ماموم می تواند به

گفتن اذکار یا تلاوت قرآن (نه به قصد این که تلاوتش جزئی باشد،

بلکه به قصد خواندن خود قرآن) مشغول شود.

س [۹۳] در برخی مساجد نوشته شده است: "در این مکان خواندن نماز

فردی جایز نیست". آیا شرعا این حرف قابل اعتنا است؟

ج: در صورتی که خواندن نماز فردی سبب هتک امام جماعت و نماز

جماعت شود، خواندن نماز فردی جایز نیست. در غیر این صورت

خواندن نماز فردی جایز است.

نماز جمعه

س [۹۴] در محل سکونت ما، دو مرکز وجود دارد که در آن ها نماز جمعه اقامه می شود در حالی که فاصله بین آن ها ۴,۲ کیلومتر می باشد. آیا می توان در یک مرکز نماز جمعه را با تقدیم خطبه ها بر زوال و اقامه نماز جمعه در اول وقت زوال، و در مرکز دیگر با شروع خطبه ها بعد از انتهای نماز جمعه مرکز اول اقامه نمود؟ به طوری که نماز جمعه مرکز دوم بعد از نماز جمعه مرکز اول باشد و نمازگزاران در مرکز دوم افرادی دیگر به جز نمازگزاران در مرکز اول باشند؟

ج: از شرایط صحت نماز جمعه این است که فاصله دو نماز جمعه کم تر از یک فرسخ (حدود ۵,۵ کیلومتر) نباشد و اگر فاصله کم تر باشد، فقط آن نماز جمعه ای صحیح است که زودتر اقامه می شود.

س [۹۵] از سه سال پیش در منطقه ما نماز جمعه برگزار می شود. قرار است یک نماز جمعه دیگر هم در بازار این منطقه برگزار شود که هر دو منطقه احتمالاً یک فرسخ از هم فاصله ندارند ولی یک کوه میان این ها واقع شده است. بنابراین، آیا برگزاری این دو نماز جمعه صحیح است یا هر دو باطل خواهد بود؟

ج: اگر طریق و راهی که مردم از آن بین دو منطقه رفت و آمد می کنند به اندازه یک فرسخ است، نماز جمعه در هر دو منطقه صحیح است. در غیر این صورت، نماز جمعه جدید صحیح نخواهد بود.

س [۹۶] اگر مأموم نماز جمعه را درک نکرد یا فقط یک رکعت از نماز جمعه را درک کرد، آیا می تواند خودش نماز را به صورت فرادی بخواند

و این ناقص را اتیان نماید؟

ج: بله، می‌تواند به صورت فرادی نماز ناقص را تمام نماید و اگر نماز جمعه را درک نکرد، به جای آن نماز ظهر را بخواند.

س [۹۷] آیا گوش دادن به خطبه‌های نماز جمعه واجب است؟

ج: بنابر احتیاط لازم واجب است.

س [۹۸] آیا نماز جمعه از نماز ظهر کفایت می‌کند؟ آیا می‌توان بعد از نماز جمعه نماز ظهر را هم خواند؟

ج: بله، کفایت می‌کند و خواندن نماز ظهر بعد از نماز جمعه جایز نیست.

س [۹۹] آیا مسافر می‌تواند در نماز جمعه شرکت کند؟

ج: بله می‌تواند هرچند شرکت در نماز جمعه بر مسافر واجب نیست.

س [۱۰۰] در روزهای جمعه، در صورتی که در شهرمان نماز جمعه اقامه شود، آیا می‌توان بعد از اذان ظهر نماز ظهر و عصر را در خانه بخوانیم؟

ج: در فرض سوال، بعد از داخل شدن وقت اذان خواندن نماز ظهر و عصر جایز است و لازم نیست صبر کنید.

س [۱۰۱] برگزاری نماز جمعه در قبرستان چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که برگزاری نماز جمعه سبب هتک مقبره و اموات باشد جایز نیست.

س [۱۰۲] در شهر ما فاصله مسجدمان از مسجدی که در آن نماز جمعه

اقامه می‌شود، از مسیر پیاده ۴۳۰۰ متر، از مسیر متعارف شهر ۵۲۵۰ متر و

از مسیر بزرگراه ۶۰۰۰ متر می‌باشد. آیا می‌توان در مسجد خودمان نیز

اقامه نماز جمعه داشته باشیم؟

ج: اقامه نماز جمعه در فاصله مذکور اشکالی ندارد.

س [۱۰۳] اگر کسی نماز ظهر جمعه را به جماعت بخواند و به مکانی برود که در آن جا نماز جمعه اقامه می‌شود، آیا می‌تواند نماز جمعه را نیز بخواند؟

ج: در فرض نمی‌تواند.

س [۱۰۴] اخیراً در منطقه ما نماز جمعه ای با فاصله کم تر از ۴ کیلومتر از نماز جمعه ای که از قدیم در این منطقه برگزار می‌شود، شکل گرفته است. حکم این دو نماز چگونه است؟

ج: در فرض نماز قدیمی تر درست و نماز جدید باطل است.

س [۱۰۵] در نماز جماعت اگر برای امام عرضی عارض شد، شخصی از صف اول می‌رود جلو و نماز جماعت را با مأمومین ادامه می‌دهد. حال اگر در نماز جمعه یا نماز عیدین برای امام این حالت رخ داد، آیا می‌شود کسی از صف اول برود و نماز جمعه را ادامه دهد؟

ج: بله، می‌تواند.

س [۱۰۶] چند روز قبل به نماز جمعه رفتم و نماز را پشت سر امام خواندم اما شناختی از امام جمعه نداشتم (ظاهراً که آدم عادل و صالحی به نظر می‌رسید) حال نمازم چطور است و تکلیف بنده چیست؟

ج: نمازتان صحیح است.

نماز آیات

س [۱۰۷] آیا ترسیدن از صدای رعد و برق موجب واجب شدن نماز آیات می‌شود؟ اگر شخصی از صدای رعد و برق بترسد، آیا بر کسانی که در آن جمع حضور دارند نماز آیات واجب می‌شود؟

ج: اگر رعد و برق موجب ترسیدن اکثریت مردم یک منطقه یا شهر شود، نماز آیات واجب است. ترسیدن بعضی از افراد سبب وجوب نماز آیات نمی‌شود.

س [۱۰۸] از طریق تقویم نسبت به وقوع کسوف جزئی آگاه بودم ولی در هنگام وقوع آن خوابیده بودم. حکم قضای نماز آیات چیست؟

ج: در فرض قضا ندارد.

نماز قضا و استیجاری

س [۱۰۹] کسی که نماز واجبش را با تیمم خوانده است، آیا نماز قضایش را نیز می‌تواند با تیمم بخواند؟

ج: چون وقت نماز قضا موسع و زیاد است و قضا فوری نیست، باید نماز قضا را با طهارتی که با آب گرفته می‌شود بخواند.

س [۱۱۰] نمازهاییم قضا شده‌اند و ترتیب آن‌ها یادم نیست. مثلاً نمی‌دانم

چه تعداد از نمازها پارسال قضا شده اند و چه تعداد سال های قبل. آیا به همان ترتیب که قضا شده اند باید قضای آن ها انجام شود؟

ج: تنها موضوعی که در ترتیب معتبر است، ترتیب بین نماز ظهر و عصر و مغرب و عشا می باشد. یعنی عصر را قبل از ظهر و عشا را قبل از مغرب نباید خواند.

س [۱۱۱] زن بارداری نماز قضا به عهده دارد و می خواهد پیش از وضع حمل و از ترس فوت در هنگام زایمان آن ها را به جا آورد. از طرفی به دلیل عوارض بارداری، ایستادن، رکوع و سجود فشار زیادی را به کمر و پاهایش وارد می کند. آیا او می تواند قضای نمازهایش را نشسته به جا آورد؟

ج: خیر، جایز نیست. باید بعد از زایمان نمازهایش را قضا کند و شایسته است چنین شخصی در هر حال به خوانده شدن نمازهای قضایش وصیت کند.

س [۱۱۲] پسر یا دختری که به بلوغ شرعی نرسیده است، آیا می تواند نمازها و روزه های قضای میت را انجام دهد؟

ج: خیر، صحیح نیست.

س [۱۱۳] کسی که خود نماز قضا به گردن دارد، آیا می تواند نماز قضای متوفی را بخواند؟

ج: بله، جایز است.

س [۱۱۴] کسی که از ابتدای رسیدن به بلوغ نماز و روزهایش را به جا نیاورده و اکنون متنبه شده است، چه وظیفه ای دارد؟

ج: باید تمام نمازها و روزه های فوت شده را از زمان بلوغ شرعی

قضا کند، هم چنین کفاره هر روز ترک تعمدی روزه اطعام شصت فقیر به ازای هر روز، به اضافه کفاره تاخیر قضای روزه به ازای هر روز سه چهارم کیلو آرد یا خرما را باید پردازد.

س [۱۱۵] اگر مسافری در یکی از مکان هایی چون مسجد کوفه که می توان نماز را کامل خواند حضور داشته باشد و نمازش قضا شود، قضای نمازش را شکسته بخواند یا کامل؟

ج: بنا بر احتیاط شکسته بخواند.

س [۱۱۶] اگر انسان تعداد نمازهای فوت شده را نداند، تکلیف چیست؟

ج: آن مقداری را که یقین دارد فوت شده را قضا نماید.

نماز قضای پدر و مادر

س [۱۱۷] اگر پدری تعداد نمازهای قضای خود را به پسر بزرگش نگوید، وظیفه پسر چیست؟

ج: باید به حداقل نمازهایی که یقین دارد از او فوت شده اکتفا کند.

س [۱۱۸] قضای نماز و روزه پدر و مادر به عهده کدام یک از فرزندان است؟

ج: نماز و روزه های قضای پدر به عهده پسر بزرگ است و اظهر نزد ما این است که نماز و روزه های قضای مادر نیز به عهده اوست، با این قید که روزه هایی که مادر در سفر نگرفته را باید قضا کند ولی روزه هایی که بر اثر حیض (پریود) یا بیماری گرفته نشده، قضا ندارد.

نماز شب

س [۱۱۹] وقت نماز شب بنا بر مشهور از نیمه شب است. اگر کسی نماز شب را بعد از نماز مغرب و عشا یعنی در اول شب بخواند، آیا می‌تواند نیت ادا بکند؟

ج: در صورتی که انسان خوابش سنگین باشد و نتواند بعد از نصف شب بیدار شود، می‌تواند نماز شب را قبل از نیمه شب به نیت ادا بخواند.

س [۱۲۰] الف) بر اساس روایات معتبر حداقل دعاهای وارده در قنوت نماز شب چیست؟ ب) اگر در قنوت نماز وتر فقط یک صلوات بفرستیم، آیا نماز شب صحیح است؟

ج: الف) پنج و یا سه مرتبه سجان الله، بلکه یک مرتبه نیز کفایت می‌کند. ب) بله، یک مرتبه صلوات بر حضرت محمد و آله (صلی الله علیهم اجمعین) کافی است.

س [۱۲۱] آیا می‌توان نماز شب را یک ساعت زودتر از نیمه شب خواند؟

ج: بله به صورت مطلق می‌توان نماز شب را زودتر خواند، خصوصاً برای مسافر، جوانان و کسانی که با خواندن نماز شب در وقتش با سختی روبرو می‌شوند.

س [۱۲۲] آیا اگر در وقت نافله شب، کسی در حال خواندن نماز مستحبی دیگری باشد می‌تواند این نماز مستحبی را به جای نماز شب نیز محسوب نماید؟

ج: در فرض سؤال، این نماز مستحبی به عنوان نماز شب محسوب نمی شود.

نماز مستحب و عید

س [۱۲۳] اگر نماز ظهر و عصر را بخوانیم و سپس نمازهای نافله را به جا آوریم، آیا باید نیت قضا کنیم یا می توانیم نیت ما فی الذمه کنیم؟
ج: وقت نافله ظهر و عصر از زوال شروع می شود و تا نزدیک غروب آفتاب ادامه دارد.

س [۱۲۴] آیا شخصی به عنوان امام جماعت در نماز عید فطر می تواند امامت دو جماعت یا بیش تر را بر عهده داشته باشد؟
ج: انجام دو یا سه نماز در روز عید فطر به عنوان امام جماعت جایز نیست.

س [۱۲۵] در نماز مستحبی به جای تکبیره الاحرام و اقامه، الصلاة الصلاة می گوئیم ولی از چند نفر شنیدم که می گویند باید تکبیره الاحرام خوانده شود. بفرمایید کدام یک درست است؟
ج: در صورتی که تکبیره الاحرام را عمداً ترک کنید نماز باطل است.

س [۱۲۶] آیا می توان نماز عید غدیر را به جماعت اقامه کرد؟
ج: نماز عید غدیر به جماعت خوانده نمی شود.

س [۱۲۷] آیا خواندن خطبه قبل از نماز عید جایز است؟

ج: خطبه خواندن قبل از نماز عید اشکال ندارد چون نماز بعد از آن شروع می شود.

س [۱۲۸] آیا استحباب نماز غفيله نزد شما ثابت شده است یا باید رجائاً خوانده شود؟

ج: بله، استحبابش ثابت است و وقتش بین نماز مغرب و عشا است.

س [۱۲۹] آیا قنوت و دعای نماز غفيله واجب است؟

ج: واجب نیست.

س [۱۳۰] آیا می توان نمازهای مستحبی را به جماعت خواند؟

ج: خیر، جایز نیست.

۸. مسائل روزه

س [۱] در کشورهای شمال اروپا مانند فنلاند، سوئد، نروژ و دانمارک طول روز در ماه مبارک رمضان به ۲۲ ساعت می‌رسد و قطعاً روزه گرفتن در این ایام طولانی موجب عسر و حرج و حتی مریضی می‌شود. هم چنین روزه گرفتن باعث ایجاد اخلال در کار روزمره مؤمنان و مدرسه نوجوانان می‌شود، زیرا باید تمام مدت شب را بیدار بمانند تا نماز صبح شان قضا نشود و بتوانند سحری بخورند. تکلیف را بیان فرمائید؟

ج: با توجه به شرایط فوق وظیفه مؤمنین و پیروان اهل بیت (علیهم السلام) چنین است: وقتی قرص آفتاب غایب شد، می‌توانند افطار کنند و نماز مغرب و عشا را به جا بیاورند. در صورتی که بین غروب آفتاب (یعنی استتار قرص) و بین طلوع آن ۳ ساعت فاصله است، مؤمنین آن مناطق می‌توانند تا ۲ ساعت بعد از غروب آفتاب (استتار قرص) مشغول خوردن و آشامیدن باشند و بعد از آن امساک نمایند. اما چنان چه روزه بر هر کسی حرجی یا ضرری داشته باشد، واجب نیست و می‌توانند به قدر ضرورت افطار کنند و در وقت دیگری قضا نمایند.

س [۲] در رساله عملیه حضرت عالی در مورد کارگران آمده که با شرایط خاصی که در متن فتوا ذکر شده است، می‌توانند بیاشامند تا رفع ضرورت یا رفع ضعف گردد. آیا این به معنی آن است که کارگران واجد

شرایط در متن فتوا باید روزه دار باشند اما در حالت ضرورت به قدر ضرورت بخورند؟

ج: برای کارگران با شرایط ذکر شده در رساله عملیه، جایز است که روزه را افطار کنند و نگیرند و بنا بر احتیاط واجب در خوردن و آشامیدن به مقدار رفع ضرورت اکتفا کنند و از خوردن و آشامیدن اضافی خودداری نمایند. چنین افرادی باید بعد از ماه مبارک رمضان روزه های خود را قضا نمایند.

س [۳] من در سنگبری کار می‌کنم و کارم خیلی سنگین است و از ساعت ۶ صبح تا ۸ شب سنگ های سنگین را جا به جا می‌کنم. با توجه به گرانی ها، در صورتی که در این ایام کار نکنم برای امرار معاش و رهن خانه به مشکل برمی‌خورم. با توجه به سنگینی کار و گرمی هوا و بلندی روز، تکلیف اینجانب چیست؟

ج: اگر به اندازه خرجی ماه مبارک رمضان پول داشته باشید یا بتوانید این مقدار را قرض نمایید و بعداً نیز قدرت ادای قرض را داشته باشید، یا این که بتوانید نصف روز را کار کنید و به اجرت نصف روز اکتفا نمایید، باید روزه بگیرید. در غیر این صورت می‌توانید افطار نمایید ولی می‌بایست خوردن و آشامیدن تان به مقدار رفع ضرورت باشد و بعد از ماه مبارک رمضان روزه ها را قضا نمایید.

س [۴] خانم بارداری هستم و یک هفته تا زایمانم باقی مانده است و خودم و جنین مشکلی نداریم. اگر روزه بگیرم اشکالی دارد؟

ج: اگر از نظر پزشک متخصص، روزه گرفتن برای خودتان یا جنین ضرر قابل توجهی نداشته باشد، واجب است.

س [۵] حکم روزه زنی که بچه شیر خوار دارد چیست؟

ج: اگر روزه گرفتن برای زن شیرده یا بچه ضرر داشته باشد یا زن دیگری برای شیر دادن نباشد یا قدرت خرید و دادن شیر خشک را نیز نداشته باشد و یا شیر خشک برای بچه مضر باشد، در این صورت جایز است افطار نماید ولی بعد از ماه رمضان باید قضا کند، هم‌چنین در صورتی که افطار نکردن سبب ضرر رساندن به طفل باشد زائده ما باشد، دادن فدیة لازم است.

س [۶] دختر بچه‌هایی که تازه به تکلیف رسیده‌اند و باید روزه بگیرند ولی به علت ضعف، لاغری، گرمای هوا و بلندی روزها روزه گرفتن برایشان بسیار سخت است چه وظیفه‌ای دارند؟

ج: سخت بودن روزه، دلیلی بر افطار و خوردن آن نمی‌شود. تنها در صورتی که روزه مشقت غیر قابل تحمل داشته باشد، مکلف می‌تواند افطار نماید و قضای آن را بعداً بگیرد.

س [۷] مریضی که نمی‌تواند در ماه مبارک رمضان روزه بگیرد، می‌تواند به قدر دلخواه، (و نه به قدر ضرورت) بخورد و بیاشامد؟

ج: بله، می‌تواند ولی مستحب است که به مقدار ضرورت اکتفا نماید.

س [۸] اگر زن روزه داری بعد از ظهر حائض شود، آیا می‌تواند بخورد و بیاشامد؟

ج: بله، می‌تواند بخورد و بیاشامد.

س [۹] کسی که در روزه ماه رمضان استصحاب نهار کند و به ظن دخول لیل افطار کند (البته تحقیق و تفحص کرده باشد)، بعد خطای او آشکار شود، ۱- آیا روزه اش باطل است؟ و اگر باطل است، آیا کفاره هم دارد؟
۲- کسی که تحقیق و تفحص نکرده باشد چطور؟

ج: در هر دو صورت روزه اش باطل است، فقط قضا دارد و کفاره واجب نیست.

س [۱۰] وظیفه شخصی پس از خوردن سحری و گفتن اذان صبح متوجه شود در خواب جنب شده ولی متوجه نشده است، چیست؟

ج: روزه اش صحیح است.

س [۱۱] کسی که پیش از اذان صبح دچار جنابت شده و به حمام رفته، سر و نیمه راست بدن خود را شسته ولی پیش از تکمیل غسل اذان صبح را گفته اند، چه تکلیفی دارد؟

ج: غسل خود را تکمیل کند، روزه اش صحیح است و تکلیفی به گردن او نیست.

س [۱۲] با توجه به جواز تمام خواندن نماز در کربلا، آیا می توان بدون قصد اقامت ده روز این شهر مقدس، روزه نیز گرفت؟

ج: این حکم مختص به نماز در محوطه اطراف ضریح مقدس است و شامل روزه نمی شود.

س [۱۳] آیا فرارکردن از روزه ماه مبارک رمضان به این معنی که شخصی هر روز مسافت شرعی را پیش از ظهر طی کند و در آن جا افطار کند، حرام است؟ سفر در ماه مبارک رمضان جایز است حتی اگر برای فرار از گرفتن روزه در ماه مبارک رمضان باشد، هرچند باید توجه داشت که در این حالت مومن اجر بزرگی را از دست می دهد. ۱: آیا در سفر می توان روزه مستحبی گرفت؟

ج: چنان چه مکلف نذر روزه در سفر کرده باشد، جایز است.

س [۱۴] اگر کسی به مسافرت برود و قبل از اذان برگردد، آیا روزه او باطل

می شود؟

ج: اگر قبل از زوال (اذان ظهر) از سفر برگردد و در راه چیزی نخورده باشد، روزه واجب است، ولی اگر چیزی خورده باشد یا بعد از زوال برگردد باید افطار کند.

س [۱۵] در ماه مبارک رمضان در حال سفر روزه گرفتم، با این اعتقاد که سفر کم تر از قدر مسافت است. بعداً معلوم شد سفر بیش تر از مسافت بوده است. آیا روزه ای که گرفته بودم قضا دارد؟

ج: بله، قضا دارد.

رؤیت هلال

س [۱۶] برای ما که در کشورهای غیر اسلامی زندگی می کنیم، اثبات عید سعید فطر چگونه است؟

ج: اگر رؤیت هلال شوال در کشورهای اسلامی یا غیراسلامی شرعاً ثابت شود و آن کشور با کشور شما دارای شب مشترک باشد، برای شما هم ثابت می شود.

س [۱۷] مبنای حضرتعالی اتحاد افق است یا اختلاف افق؟ حدود و وسعت افق تا کجا و تا چه حد افقی ملاک نظر مبارکتان می باشد؟

ج: اتحاد افق نمی باشد. در اتحاد افق دو قول مشهور است: اول: اتحاد آفاق قاره های قدیم که شامل استرالیا و آمریکا نمی شود. دوم: اتحاد آفاق جمیع قاره ها، که ما به قول دوم مایل هستیم، به این معنی که

اگر هلال در هر کشوری که با کشور ما در یک بخش از شب - هر چند اندک - مشترک باشد، دیده شود در کشور ما نیز ثابت می‌شود.

س [۱۸] آیا رؤیت هلال با چشمان مسلح برای اثبات اول ماه رمضان یا شوال کفایت می‌کند؟

ج: کفایت نمی‌کند.

س [۱۹] هیچ‌گاه اول ماه در شهر کابل به خاطر آلودگی هوا قابل رؤیت نیست. هر سال اول و آخر ماه رمضان بین پیروان مذاهب تشیع و تسنن اختلاف به وجود می‌آید. آیا می‌توان به خاطر حفظ مظاهر اسلامی و وحدت ملی در برنامه عید از اعلان دولت تبعیت کرد؟

ج: اگر مکلف به ثبوت هلال ماه شوال اطمینان پیدا کرد، وظیفه اش افطار است در غیر این صورت و با در نظر گرفتن هر شرایطی باید روزه را بگیرد یا سفر نماید.

س [۲۰] آیا آغاز ماه قمری برای همه یکسان است؟

ج: اتحاد افق نزد ما معتبر نیست.

س [۲۱] آیا با اعلان رسمی دولت‌های اسلامی می‌توان عید گرفت؟

ج: ملاک، حصول اطمینان به رؤیت هلال از راه‌های شرعی است و اعلان دولت‌های اسلامی از نظر شرعی کافی نمی‌باشد.

س [۲۲] از چه راهی می‌توان فهمید که عید فطر شده است؟ آیا می‌شود

همراه با اعلان کشورهای اسلامی عید گرفت؟

ج: اگر از طریق شرعی برای شما اطمینان حاصل شد که هلال ماه شوال دیده شده است، می‌توانید افطار کنید و گرنه با صرف اقوال دیگران عید گرفتن جایز نیست.

س [۲۳] گفته می‌شود اثبات یا عدم اثبات رؤیت هلال تقلیدی نیست، با این فرض چرا مردم در مسئله رویت هلال به دفاتر مراجع تقلید خود مراجعه می‌کنند؟

ج: معنای عدم تقلیدی بودن رؤیت هلال این است که رؤیت هلال یک امر خارجی است و اگر کسی هلال را به چشم خود دید، اول ماه بر او محرز می‌شود حتی اگر مرجع تقلیدش فردای آن روز را اول ماه جدید نداند. هم چنین حکم حاکم شرع بر مقلدین مجتهد دیگری که برایشان رؤیت هلال ثابت نشده و حکم به ثبوت هلال نکرده اند، الزام آور و نافذ است مگر در دو صورت: اول اگر مقلد مجتهد دیگر علم و قطع پیدا کند که حکم حاکم شرع مخالف واقع است. دوم، در مقدمات صدور حکم حاکم شرع مشکلی وجود داشته باشد (مثلاً حکم شرع رویت با تلسکوپ و چشم مسلح را مکفی بداند) بنابراین اعلان دفاتر و رجوع مردم به ایشان به خاطر این است که مردم به سبب زحمت های فراوان خودشان این مسئله را تعقیب نمی‌کنند.

امساک

س [۲۴] در مناطقی که اصلاً افق شرعی وجود ندارند، با فرض عدم توان هجرت یا سفر، چگونه روزه خود را امساک و افطار کنند؟

ج: امساک و افطار را بنا بر احتیاط طبق نزدیک ترین منطقه ای که افق دارد انجام دهند و بعداً قضا نمایند.

س [۲۵] آیا در اذان صبح ماه مبارک رمضان می‌توان به اعلان موسسات

نجومی و شبکه های تلویزیونی که با دقت فراوان این کار را انجام می دهند، اعتماد کرد؟

ج: اگر معلوم شود در وقت امساک خطایی رخ داده، باید آن روز را امساک کنند و بعدا نیز قضا نمایند. بهتر است مومنین روزه دار احتیاطاً ۵ الی ۱۰ دقیقه زودتر امساک کنند.

س [۲۶] در مناطقی که روز بسیار بلند است و آفتاب ساعات کمی (بی آن که هوا تاریک شود) غروب می کند، از چه زمانی می بایست برای روزه امساک کرد؟

ج: یک ساعت و نیم قبل از طلوع آفتاب می بایست امساک کرد.

س [۲۷] در مناطق نزدیک قطب که شب و روز واقعی وجود ندارد، وظیفه روزه داران چیست؟

ج: اگر می توانند از آن جا مهاجرت کنند و گرنه طبق اوقات شرعی نزدیک ترین جایی که روز و شب واقعی دارد عمل کنند.

مطلبات روزه

س [۲۸] آیا کسی که به تصور داخل شدن وقت مغرب مشغول خوردن شده و بعد از گذشت دقایق کمی اشتباه خود را فهمیده و دست از خوردن کشیده، روزه اش باطل شده است؟

ج: روزه در فرض باطل شده است.

س [۲۹] اگر مکلف در حین روزه سهواً آب بخورد، آیا روزه اش باطل

است؟

ج: خیر، آب خوردن سهوی ضرری به روزه نمی زند.

س [۳۰] آیا خوردن آب برای رفع تشنگی شدید و به مقدار رفع آن موجب باطل شدن روزه می شود؟

ج: بله، موجب باطل شدن روزه می شود.

س [۳۱] در شب‌های ماه مبارک رمضان، آیا خوردن قرص‌هایی که احساس عطش و گرسنگی را در انسان کم می کند یا داروهایی که زمان عده (پریود) را به تعویق می اندازد، به روزه ضرر می زند؟

ج: خیر، استفاده از این داروها بلامانع است.

س [۳۲] غرغره و مضمضه (مزه کردن) آب موجب باطل شدن روزه می شود؟

ج: مضمضه کردن آب قبل از وضوی نماز برای روزه دار مانعی ندارد و اگر بدون قصد و اختیار آب به حلق برسد قضا هم ندارد، اما اگر این کار برای غیر وضوی نماز باشد، چنانچه بدون اختیار آب به حلق برسد قضا واجب می شود. غرغره کردن آب نیز در حالت عادی برای روزه دار جایز نیست ولی اگر دستور پزشک باشد، به شرط عدم ورود آب به حلق مانعی ندارد، هر چند اگر آب به حلق برسد باید روزه را بعداً قضا نماید.

س [۳۳] درجایی زندگی می کنم که در شب‌های ماه مبارک رمضان، امکان مراجعه به دکتر را ندارم و در اثر درد دندان می بایست به دندان پزشک مراجعه کنم و در اثر کار دکتر، حتماً چیزی در گلوی من فرو می رود. آیا روزه ام باطل است؟

ج: داخل شدن چیزی در گلو به صورت غیر اختیاری و قهری موجب بطلان روزه نمی شود.

س [۳۴] آیا خوردن آدامس در ماه مبارک رمضان جایز است؟

ج: جویدن آدامس مانعی ندارد ولی شیرینی آن نباید به حلق برسد. هم چنین اگر اجزا آن پراکنده شود و داخل حلق فرو رود، روزه باطل می شود.

س [۳۵] آیا زن و شوهر یا نامزد می توانند در ماه رمضان در حالی که روزه دارند با یکدیگر ملامعه کنند (در صورتی که نزدیکی انجام نشود و فقط از طریق تماس بدن با یکدیگر یا بوسیدن باشد)؟ در صورتی که بر اثر دست زدن به همسر، منی از ایشان خارج شود، آیا روزه باطل می شود؟

ج: آن چه که در سؤال ذکر شده است، موجب بطلان روزه نمی شود. هم چنین اگر خارج شدن منی از عادات مکلف نبوده و خروج در اثر ملامعه و قصد نداشتن اتفاق افتاده باشد، موجب بطلان روزه نمی شود. در غیر این صورت، روزه را باطل می کند.

س [۳۶] اگر در زمان بیداری از بدن انسان به طور ناگهانی منی خارج شود، آیا روزه باطل است؟

ج: اگر سهواً خارج شود موجب بطلان روزه نمی گردد.

س [۳۷] اگر کسی در شب ماه مبارک رمضان از حرام جنب شود و عمداً تا اذان صبح غسل نکند، آیا روزه اش باطل است؟

ج: بله، روزه اش باطل است و باید آن روز را بعد از ماه مبارک رمضان قضا نماید و کفاره نیز بدهد.

س [۳۸] دختر مجردی هستم که متأسفانه چندین بار مرتکب عمل استمنا

شده ام و چند بار آن هم در ماه رمضان بوده است. برای جبران نماز و روزه هایم چه کار کنم؟ سخت پشیمان شده ام، آیا خداوند مرا می بخشد؟

ج: ابتدا باید توبه و استغفار نمایید، سپس تعداد روزهایی که این عمل را در ماه مبارک رمضان انجام داده اید را محاسبه کنید و به ازای هر روز دو ماه روزه پی در پی و متصل بگیرید یا ۶۰ مسکین را به صورت جداگانه طعام دهید (به هر مسکین ۷۵۰ گرم گندم یا آرد و دادن پول آن نیز کفایت نمی کند) به اضافه روزه آن روزها هم باید قضا شوند. البته خداوند متعال ارحم الراحمین است و اگر بنده گنه کار توبه حقیقی کند، او را می بخشد.

س [۳۹] استمنا در حال روزه و در صورتی که شخص قصد بیرون آمدن منی را نداشته و بی اختیار خارج شده باشد، چه حکمی دارد؟

ج: اگر قصدش خارج شدن منی نبوده است، آن روز را به قصد قربت روزه بگیرد و بعد از ماه مبارک رمضان فقط قضا نماید.

س [۴۰] از خانمی در ماه رمضان بعد از نماز صبح در حالی که خواب بوده منی خارج شده است. آیا روزه ایشان باطل است؟

ج: در فرض سؤال، روزه مکلف صحیح است.

س [۴۱] آیا تزریق آمپول پنی سیلین روزه را باطل می کند؟

ج: باطل نمی کند چون ورود آن به بدن از طریق حلق نیست.

س [۴۲] آیا تزریق انواع آمپول و سرم خوراکی، قندی، تقویتی و غیره که در عضله و رگ تزریق می شود، به روزه ضرر می رساند؟

ج: خیر، موارد ذکر شده چون از طریق دهان وارد بدن نمی شود

موجب بطلان روزه نیز نمی شود.

س [۴۳] آیا استفاده از اسپری تنفس در ماه مبارک رمضان موجب باطل شدن روزه می شود؟

ج: موجب بطلان نمی شود.

س [۴۴] آیا خون دادن در ایام ماه مبارک رمضان سبب ابطال روزه می شود؟

ج: خون دادن از مبطلات روزه به شمار نمی آید.

س [۴۵] آیا استفاده از قطره چشم روزه را باطل می کند؟

ج: قطره چشم روزه را باطل نمی کند زیرا چیزهایی که به حلق وارد نشود، موجب باطل شدن روزه نیز نمی شود.

س [۴۶] در ماه مبارک رمضان با مراجعه به آزمایشگاه، از طریق وارد کردن

لوله در مجرای ادرار، مقداری آب داخل مثانه ام کردند. آیا این عمل

موجب بطلان روزه شده است؟

ج: خیر، روزه شما صحیح است.

س [۴۷] آیا قورت دادن خلط سینه موجب باطل شدن روزه می شود؟

ج: اگر وارد فضای دهان نشود موجب بطلان روزه نمی شود.

س [۴۸] قُلبه کردن یک نفر و امثال آن در ماه رمضان، آیا موجب بطلان

روزه می شود؟

ج: خیر، موجب باطل شدن روزه نمی شود.

س [۴۹] آیا نگاه کردن به زنان نامحرم روزه را باطل می کند؟

ج: خیر ولی بر روزه دار شایسته است از گناهان و تخطی از حدود

خداوند متعال پرهیزد.

س [۵۰] آیا قی کردن غیر عمد، روزه را باطل می کند؟

ج: خیر، باطل نمی کند.

س [۵۱] آیا می توان در ماه مبارک رمضان و در حال روزه شنا کرد؟

ج: شنا مانعی ندارد ولی سر را نباید در آب فرو برد.

س [۵۲] آیا دود چوب روزه را باطل می کند؟

ج: اگر دود چوب غلیظ نباشد، روزه را باطل نمی کند ولی اگر دود غلیظ باشد، بنا بر احتیاط باید از آن اجتناب کرد.

س [۵۳] آیا کشیدن سیگار و قلیان روزه را باطل می کند؟

ج: بله، باطل می کند.

س [۵۴] آیا کشیدن نسوار روزه را باطل می کند؟

ج: در صورتی که آب نسوار یا ذرات معلق آن به حلق نرود، روزه را باطل نمی کند. مثل این می ماند که انسان دهان خود را با آب غرغره می کند و بیرون می اندازد. ولی با این حال احتیاط در ترک آن است و چون گاهی موجب هتک حرمت ماه مبارک رمضان می شود کشیدن آن جایز نیست.

س [۵۵] آیا گوش دادن به موسیقی لهوی در ماه مبارک رمضان سبب باطل

شدن روزه می شود؟

ج: گوش دادن به موسیقی لهوی در هر حال حرام است و در ماه

مبارک رمضان شایسته است به تمامی احکام دینی توجه بیش تری بشود، اگرچه این مسئله موجب بطلان روزه نمی شود.

س [۵۶] اعمالی که از نظر شرعی حرام است ولی در رساله عملیه جزء مبطلات روزه برشمرده نشده است، آیا موجب بطلان روزه می‌شود؟

ج: حرمت انجام اعمال حرام در ماه مبارک رمضان بیش تر از سایر اوقات است و شایسته است مومنان در همه ایام سال، مخصوصا در این ماه که ماه رحمت خداوند متعال است، به دستورات دینی اهتمام بیش تری بورزند، هرچند انجام اعمالی که از مبطلات روزه نباشد، به صحت روزه آسیبی نمی‌زند.

کفاره و فدیہ

س [۵۷] چند روز از روزه هایم را به دلیل آن که احساس ضعف می‌کردم خوردم و چند روز هم از روی عمد روزه نگرفتم، وظیفه من چیست؟

ج: شما باید قضای آن چند روز را که افطار کرده‌اید بگیرید و کفاره را نیز ادا نمائید. کفاره هر روز افطار عمدی، دو ماه روزه متصل یا به ازای هر روز، اطعام شصت مسکین و فقیر (۷۵۰ گرم آرد یا برنج یا خرما) می‌باشد.

س [۵۸] شخصی در شب های رمضان از راه زنا جنب می‌شود اما از روی جهل تنها تیمم می‌کند و در همین حال تا صبح باقی می‌ماند و روزه را می‌گیرد. بعد از گذشت چند سال از این کار پشیمان است و توبه کرده و در پی جبران تمام خطاهایش می‌باشد، در مورد روزه اش چند مسئله مورد سؤال است: ۱. آیا روزه اش صحیح است؟ ۲. در صورت صحیح نبودن، آیا تنها قضا واجب است یا کفاره هم واجب می‌شود؟

ج: اگر از جهت این که وقت و زمان برای غسل نبوده تیمم کرده است، در این حال روزه اش صحیح می‌باشد ولی از باب احتیاط استحبایی، آن روز را قضا نماید. اما اگر وقت وسیع بوده و می‌توانسته غسل کند و با این حال غسل را ترک کرده و تیمم نموده است، یا این که غسل را ترک کرده تا این که وقت تنگ شده و سپس تیمم نموده است، در یکی از این دو حال باید روزه آن روز را قضا کند و کفاره نیز بدهد. کفاره عبارت است از این که به شصت مسکین یا فقیر به هر کدام یک مد طعام معادل ۷۵۰ گرم آرد یا گندم یا نان و غیره بدهد.

س [۵۹] جوانی یک ماه روزه ماه مبارک رمضان را عمداً نگرفته است ولی پس از آن توبه کرده و قصد جبران دارد. با توجه به این که وی قدرت گرفتن دو ماه روزه پشت سر هم به ازای هر روز یا توانایی مالی جهت اطعام ۱۸۰۰ مسکین را ندارد، تکلیف چیست؟

ج: در آینده هر وقت توان پیدا کرد، قضا نماید و کفاره روزه را بدهد.

س [۶۰] زنی که به سبب حمل یا شیردهی روزه نگیرد و در همان سال (تا رمضان بعدی) نیز توان قضای آن را نداشته باشد، به جای یک مد طعام آیا می‌بایست دو مد طعام به فقیر بدهد؟

ج: تأخیر در دادن فدیة موجب افزایش آن نمی‌شود.

س [۶۱] وظیفه خانمی که کفاره ماه مبارک رمضان (یعنی گرفتن روزه و دادن فدیة) بر او واجب شده است و توان قضا کردن روزه را دارد اما نمی‌تواند فدیة را بدهد (به خاطر این که پول ندارد یا همسر او اجازه نمی‌دهد) چیست؟

ج: در فرض سؤال، در آینده هر وقتی که قدرت مالی پیدا کرد، فدیة

را بدهد.

س [۶۲] در کفاره کبیره یا عمد، برای یک روز باید به ۶۰ مسکین طعام داد و در کفاره حنث یمین به ۱۰ مسکین. اگر تعداد کفارات زیاد باشد، آیا می‌توان به ۶۰ مسکین یا ۱۰ مسکین چندین مد طعام داد؟ (یعنی صدق ۶۰ مسکین و ۱۰ مسکین شده، فقط تعداد مد تکرار شده است)

ج: بله، می‌توان به ۶۰ مسکین چند مد طعام داد.

س [۶۳] اگر بر کسی کفاره روزه واجب باشد، آیا او می‌تواند به جای کفاره پول نقد بدهد؟

ج: چنین شخصی باید به شصت فقیر و به هر یک مقدار ۷۵۰ گرم آرد یا گندم یا برنج برساند و دادن پول مجزی نیست مگر این که شخصی را در خریدن طعام وکیل بگیرد و پول کفاره را به او بدهد تا وکیل از طرف مکلف طعام را بین فقرا توزیع نماید.

س [۶۴] آیا انواع کفارات روزه های ماه مبارک رمضان را می‌توان به یک فقیر داد؟

ج: کفاره افطار عمدی (اطعام شصت فقیر) را باید به ۶۰ نفر بدهد ولی کفاره تاخیر قضا یا فدیة مریض را می‌توان به یک نفر داد.

س [۶۵] شخصی روزه قضای احتیاطی گرفت در حالی که یقین نداشت روزه قضا بر او واجب است. اگر بعد از زوال روزه اش را افطار کرده باشد حکمش چیست؟

ج: در فرض سؤال، افطار بعد از زوال جایز نیست و اگر افطار نمود باید کفاره بدهد، به این ترتیب که ده مسکین را اطعام کند یا ۳ روز روزه بگیرد.

زکات فطره

س [۶۶] وقت دادن زکات فطره از چه زمانی آغاز می شود؟

ج: از طلوع فجر روز عید فطر تا وقت زوال.

س [۶۷] اگر مکلف دادن فطره را تا چند ماه فراموش کند، تکلیف چیست؟

ج: هر زمانی که متوجه شد به قصد قربت مطلق زکات فطره را پرداخت نماید.

س [۶۸] اگر شخصی به واسطه ورشکستگی و بدهکاری فقیر شود، آیا

می شود زکات فطره را مستقیماً بابت بدهی او به شخص طلب کارش بدهند یا حتماً باید به دست فقیر برسانند؟

ج: در فرض سؤال، با اذن حاکم شرع می توانند زکات را مستقیماً به طلب کارش بدهند.

س [۶۹] در مسائل مربوط به زکات فطره و مهمان شب عید، آمده است:

"اگر کسی نان خور محسوب شود، فطره او بر عهده صاحب خانه است". تحقق نان خور بودن به چه مواردی بستگی دارد؟

ج: تحقق نان خور عرفی است. برای مثال کسی که جزء خانواده صاحب خانه باشد، به قسمی که در خانه او زندگی کند و سر سفره او غذا بخورد، نان خور محسوب می شود. بنابراین این مسئله شامل مهمان شب عید فطر (چه قبل از مغرب بیاید یا بعد از مغرب) نمی شود.

س [۷۰] آیا انتقال فطره از شهری به شهر دیگر در صورتی که در شهر دیگر

شخص خیلی فقیری از اقوام باشد، جایز است؟

ج: با در نظر گرفتن فرض سؤال و در صورت متدین بودن فقیر، انتقال فطره مانعی ندارد.

س [۷۱] آیا می‌توان زکات فطره را پیش از عید فطره به فقیر داد؟

ج: بله، جایز است هرچند احتیاط استحبابی آن است که به عنوان قرض بدهد و در روز عید فطر آن را به عنوان فطره حساب نماید.

س [۷۲] آیا می‌توان زکات فطره را به فامیل و آشنایان داد؟

ج: اگر متدین باشند مانعی ندارد.

س [۷۳] آیا پرداخت فطره مادری که فقیر است، بر دخترش واجب می‌شود؟

ج: در صورت فقر مادر پرداخت آن بر دختر واجب می‌شود. ولی پرداخت آن از مال شوهر دختر جایز نیست و باید از اموال خود دختر پرداخت شود.

س [۷۴] آیا می‌توان زکات فطره را به جوان بیکار نیازمند داد؟

ج: در صورتی که جوان فقیر باشد و در پی کار باشد ولی کار مناسبی پیدا نکند می‌توان زکات فطره را به او داد، در غیر این صورت (مثلاً به جوان تنبل) جایز نیست.

س [۷۵] آیا می‌توان زکات فطره را به فقیری که در شهر دیگری قرار دارد، از طریق حواله بانکی پرداخت کرد؟

ج: خیر، باید عین پول فطره به فقیر داده شود.

روزه قضا و استیجاری

س [۷۶] من مدت ۴ سال است که دچار مریضی از ناحیه معده هستم. در این مدت دو سال را به صورت ناقص و دو سال دیگر را به صورت کامل روزه گرفته ام. در حال حاضر نیز معده ام مریض است و ۸ نفر را سرپرستی می‌کنم و در صورت گرفتن روزه قضا، امکان شدت مریضی و از کار افتادگی وجود دارد. در این مورد تکلیف را بیان فرمائید.

ج: اگر در ماه مبارک رمضان روزه برای شما ضرر یا مشقت طاقت فرسا داشته باشد، گرفتن آن واجب نیست و شما می‌توانید قضای آن را در زمستان که روزها کوتاه است، هفته ای ولو یک روز بگیرید.

س [۷۷] مادرم معده ی خود را عمل کرده و موفق نشده است روزه بگیرد. تکلیف ایشان را مشخص فرمایید.

ج: اگر مکلف در نگرفتن روزه ماه مبارک رمضان عذری شرعی داشته است - مانند آنچه در سؤال بیان شده است - در صورت سلامتی باید روزه های فوت شده را قضا نماید و برای هر روز افطار سه ربع کیلو طعام به عنوان فدیة بدهد.

س [۷۸] آیا کسی که بر ذمه اش روزه قضای ماه مبارک رمضان است، می‌تواند روزه اجیری بگیرد؟

ج: با وجود وسعت وقت اشکالی ندارد.

س [۷۹] اگر انسان تعداد روزه های قضایش را فراموش کند و با تفکر و بررسی های دقیق هم نتواند به عدد صحیحی برسد، تکلیف چیست؟

ج: آن مقدار روزه را که یقین دارد از او فوت شده است قضا نماید.

س [۸۰] کسی که از ابتدای رسیدن به بلوغ نماز و روزه‌هایش را به جا نیاورده و اکنون متنبه شده است، چه وظیفه ای دارد؟

ج: باید تمام نمازها و روزه های فوت شده را از زمان بلوغ شرعی قضا کند، هم چنین کفاره هر روز ترک تعمدی روزه اطعام شصت فقیر به ازای هر روز به اضافه کفاره تاخیر قضای روزه به ازای هر روز سه چهارم کیلو آرد یا خرما را باید بپردازد.

س [۸۱] از زمانی که به یاد دارم مرحوم پدرم به واسطه اعتیاد و شاید هم به دلیل بی توجهی روزه نمی گرفت. حالا وظیفه من به غیر از تدارک و قضای روزه ها، در خصوص کفاره روزه ها چیست؟

ج: اگر میت به قضای کردن روزه، نماز، دادن کفارات و غیره وصیت کرده باشد باید به وصیت عمل شود، در غیر این صورت پسر ارشد فقط وظیفه قضای نماز و روزه ای که برگردن میت بوده است را دارد.

س [۸۲] روزه های پدر و مادر که قضای آن به گردن پسر بزرگ است، آیا شامل روزه های نذر و کفاره نیز می شود؟

ج: خیر، تنها شامل روزه های ماه مبارک رمضان است.

س [۸۳] افطار نمودن روزه استیجاری بعد از اذان ظهر چه حکمی دارد؟

ج: جایز است.

۹. مسائل سفرو وطن

س [۱] معنی دقیق حد ترخص و مسافت شرعی را بیان فرمایید.

ج: حد ترخص: اگر در آخرین نقطه شهر مردی بایستد و مسافر در جاده صاف آن قدر برود که دیگر آن مرد را نبیند، به آن مکان حد ترخص گفته می‌شود. مسافت شرعی: عبارت است از مکانی که از آخرین نقطه شهر بیست و دو و نیم کیلومتر فاصله داشته باشد. مجموع رفت و برگشت به این مکان مجموعاً ۴۵ کیلومتر یا ۸ فرسخ می‌باشد.

س [۲] شهرهایی مثل شهر ری که هم اکنون جزو مناطق شهرداری تهران به شمار می‌آید، آیا شرعاً نیز جزو شهر تهران محسوب می‌شود؟

ج: شهرهایی مثل شهر ری در تهران، کاظمین در بغداد و کوفه در نجف از نظر شریعت مقدس شهرهای مستقلی به شمار می‌آیند و تابع شهرهای بزرگ نیستند. برای مثال اگر شخصی از تهران قصد رفتن به قم را دارد، در صورت توقف در شهری، نمازش شکسته است. ولی اگر به قصد زیارت حرم حضرت عبدالعظیم حسنی به این شهر برود، نمازش کامل است.

س [۳] در شهر بسیار بزرگی زندگی می‌کنم که دارای شهرک‌های متعدد است و فاصله آن‌ها با یکدیگر و مرکز شهر بسیار زیاد می‌باشد، به

قدری که از شهرک ما تا مرکز شهر ۵۰ کیلومتر و تا شهرک دیگر ۹۰ کیلومتر فاصله است. این شهرک ها به یکدیگر متصل نیستند اما همگی جزء همان شهر محسوب می‌شوند. در صورت رفتن به مرکز شهر یا شهرک مورد نظر، لطفاً وظیفه را در قبال نماز و روزه بیان فرمائید.

ج: در تمامی نقاط داخل در محدوده شهر، وظیفه شما خواندن نماز به صورت تمام و گرفتن روزه است، زیرا مسافت شرعی از آخر خانه های شهر شروع می‌شود و در این موضوع تفاوتی بین شهرهایی این چنین و شهرهای کوچک نیست.

س [۴]: بنده مقیم شهر قم هستم و در شهر تهران مشغول به تحصیل در دانشگاه می‌باشم و برای شرکت در کلاس ها در هفته یک بار باید از قم به تهران بروم. حکم نماز من چیست؟

ج: اگر مدت تحصیل شما در تهران بیش تر از ۳ سال ادامه داشته باشد، تهران مقرّ کار شما محسوب می‌شود و حکم وطن شما را دارد و در تهران نماز شما تمام و در رفت و برگشت نماز را شکسته بخوانید. اگر مدت تحصیل شما کمتر از ۳ سال باشد، نماز شما در تهران و در رفت و برگشت تمام است، چون سفر مقدمه برای کار شما است.

س [۵]: در شهری کار می‌کنم که مسافت محل کار تا محل اقامت حدوداً ۷۰ کیلومتر می‌باشد. نماز و روزه من در آن شهر چگونه است؟

ج: در محل کار و مکان اقامت نماز شما تمام و روزه شما صحیح است. اما در بین راه نماز شما شکسته است و می‌توانید اگر قبل از اذان ظهر باشد در بین راه افطار کنید.

س [۶]: حکم نماز برای فردی که در یک دوره تحصیلی ۲ تا ۳ ساله در

شهری خارج از زادگاه خود قبول شده است و باید در طول این دوره گاهی هر هفته، گاهی هر دو هفته یک بار و گاهی هر ماه یک بار به شهر محل تحصیل رفت و آمد کند و هر بار رفت و آمد حدود ۲۴ ساعت (۱۴ ساعت رفت و ۱۴ ساعت برگشت) در راه است و مدت اقامتش در محل تحصیل هر بار ۱ یا ۲ روز می‌باشد چیست؟

ج: در مفروض سؤال، در راه رفتن و برگشتن و در محل تحصیل وظیفه شخص تمام خواندن نماز و گرفتن روزه است.

س [۷] محل کار شخصی از خانه سیصد کیلومتر می‌باشد و در هفته سه شب در خانه و چهار شب در محل کارش اقامت دارد. مسئله نماز و روزه او حکمی دارد؟

ج: در مفروض سؤال، وظیفه وی در محل کارش تمام خواندن نماز و گرفتن روزه است و در بین راه نماز او قصر و روزه را می‌تواند افطار کند. هم چنین اگر شخص صبح از محل کارش حرکت کند و قبل از ظهر به وطنش برسد (یا برعکس) در صورتی که در بین راه چیزی نخورده باشد می‌تواند نیت روزه را نماید و در وطنش روزه اش صحیح است.

س [۸] برای ادامه تحصیل دانشگاهی مجبورم در هفته چهار شبانه روز در بیمارستانی به دور از خانه باشم. یعنی صبح دوشنبه از خانه بیرون می‌روم و بعد از ظهر جمعه دوباره به خانه برمی‌گردم. البته این شرایط موقتی و به مدت دو ماه است. شرایط روزه برای من چه گونه است؟

ج: روزه بر شما واجب نیست و نماز شما در سفر شکسته است.

س [۹] شخصی کارمند یکی از سازمان های بین المللی است، دفتر محل استخدام او در کشوری و محل کارش در کشور دیگری است و پس از

هر چهار هفته یک هفته (هفته پنجم) را در کشور نخست (محل استخدام) یا کشورهای دیگر سپری می‌کند. آیا در جریان این یک هفته این شخص مسافر محسوب می‌شود؟

ج: اگر مقصود از کشور محل استخدام، محل ولادت شخص مستخدم است، مکلف در این حال مسافر محسوب نمی‌شود بلکه در وطنش قرار دارد و تکلیفش وجوب روزه و خواندن نماز تمام است. در غیر این صورت، مسافر محسوب می‌شود و نمی‌تواند روزه بگیرد.

س [۱۰] اگر کسی حداقل سه ماه تمام متناوباً برای کارش در سفر باشد، آیا نماز و روزه اش کامل می‌باشد؟ و اگر این سه ماه سفر متناوب علاوه بر کار، برای زیارت و تفریح و سیاحت هم باشد یا فقط برای زیارت و صله رحم و تفریح باشد، در این دو فرض هم حکم کثیرالسفر صدق می‌کند؟

ج: ملاک در تمام خواندن نماز و گرفتن روزه در سفر این است که سفر، به نظر عرف شغل و کار محسوب شود و گفته شود که کار فلان شخص در سفر است. فرقی نمی‌کند که کار در تمام سال باشد یا در بعضی از آن. هم‌چنین سفر زیارتی یا تفریحی یا برای صله رحم، سفر عادی است و در صورت عدم قصد اقامت ده روزه، باید نماز را قصر (شکسته) بخواند و روزه را افطار نماید. ناگفته نماند که حتی اگر مکلف سه ماه یا بیش تر در سفر باشد (مستمرأ یا متناوباً)، مادامی که سفر وی شغل و کارش محسوب نشود، تمام خواندن نماز و گرفتن روزه در سفر جایز نیست.

س [۱۱] "دائم السفر" به چه کسی گفته می‌شود؟

ج: کسی که سفر را برای خود کار و عمل قرار داده (مانند راننده و خلبان) و یا سفر را مقدمه برای کارش قرار داده باشد (مانند تاجر)،

بعد از شروع به کار و صدق عرفی این موضوع که "فلان شخص کارش در سفر یا سفر مقدمه برای کارش است" می‌تواند نمازش را تمام بخواند و روزه بگیرد.

س [۱۲] اشخاصی که برای شغل شان هر روز بیش از حد مسافت شرعی به اطراف سفر می‌کنند، آیا در زمان سفرهای زیارتی و گردش هم نمازشان شکسته است؟

ج: در زمانی که سفرهایشان غیر کاری تلقی می‌شود، نماز شکسته است.

س [۱۳] اگر مسافری نداند تا چه زمانی در شهری که به آن سفر کرده اقامت خواهد داشت، وظیفه نماز و روزه آن چگونه است؟

ج: تا مدت سی روز از اقامت نمازش شکسته است و بعد از آن نماز را کامل بخواند.

س [۱۴] ساکن تهران هستم. محل کارم شهر ساری در مازندران است که در هفته ۴ روز آن جا هستم اما برای استراحت شب‌ها به شهر بابلسر می‌روم که تا شهر ساری ۱۰۰ کیلومتر فاصله دارد. وقتی در بابلسر هستم نمازم را باید کامل بخوانم یا شکسته؟

ج: حسب مفروض سؤال، شما باید نمازتان را در شهر بابلسر شکسته بخوانید، و در محل کارتان تمام و در بین راه تهران و ساری نمازتان شکسته است.

س [۱۵] من دانشجوی و ساکن قم هستم ولی سه روز برای حضور در دانشگاه در تهران به سر می‌برم. با توجه به دوره تحصیلی ام که شاید این وضعیت تا دو سال ادامه یابد، نمازم را در تهران قصر بخوانم یا

تمام؟

ج: در فرض سؤال، نمازتان در تهران تمام خوانده می‌شود.

س [۱۶] مسافر در حرم حضرت سیدالشهدا (ع) تا چند متر از اطراف قبر

می‌تواند نمازش را تمام بخواند؟

ج: مسافر در حرم و اطراف ضریح مطهر امام حسین (علیه السلام) بین

تمام و قصر خواندن نماز خود مخیر است ولی در رواق و صحن

شریف این قاعده برقرار نیست.

انتخاب وطن و اعراض

س [۱۷] با توجه به این که در رساله عملیه آمده است: وطن جایی است که

شخص در آن جا متولد شده و نشو و نما یافته است، آیا مکان هایی که

فرزندان مهاجرین متولد شده و نشو و نما یافته اند، وطن اصلی آنان

محسوب می‌شود؟

ج: محل تولد به تنهایی کفایت نمی‌کند، اگر فرزند همراه و تابع پدر و

مادرش باشد و با ایشان در شهر محل تولد خود سکونت کند، محل

تولد کفایت می‌کند. بعد از بلوغ نیز مکلف می‌تواند برای خود وطن

اختیار کند ولی وطن اول تا زمانی که شرعا از آن اعراض نکرده،

باقی است.

س [۱۸] آیا مهاجرین افغانی که در شهرهای ایران اقامت دارند و امکان دارد

هر روز به کشور خود مسترد شوند، می‌توانند روزه بگیرند؟

ج: اگر قصد اقامت ده روز در یک شهری را نمایند می‌توانند روزه بگیرند و نماز را تمام بخوانند.

س [۱۹] اگر شخصی نداند تا چه زمانی در شهری می‌ماند، از چه زمان آن جا وطن او حساب می‌شود؟

ج: در صورتی که شخص بداند که سه سال یا چهار سال در شهری می‌ماند، آن جا وطن اتخاذی حساب می‌شود.

س [۲۰] اگر کسی به منظور تحصیل یا کار مدت ۱۰ سال در شهری اقامت داشته ولی آن شهر را به عنوان وطن خود انتخاب نکرده باشد، تکلیف نمازها و روزه‌های او در آن شهر چگونه است؟

ج: نمازهای مکلف در آن شهر تمام است.

س [۲۱] یک ماه است که به خانه شوهرم آمده‌ام و نمازم را کامل می‌خوانم، آیا می‌توانم روزه بگیرم؟ اگر به شهر خودم برگردم چطور؟

ج: در خانه شوهر و هم چنین در شهر خودتان نمازتان کامل و روزه واجب است.

س [۲۲] اگر شخصی برای درس دادن یا درس خواندن در مسافت شرعی رفت و آمد کند، آیا کثیر السفر محسوب می‌شود؟

ج: بله، به دلیل این که سفر مقدمه کارش محسوب می‌شود، کثیرالسفر بر او صدق می‌کند.

س [۲۳] معنی اعراض از وطن چیست؟

ج: شخصی از وطن اصلی خود که در آن متولد شده و به همراه پدر و مادر خود در آن سال‌ها زندگی کرده است، به شهر دیگری نقل مکان می‌کند. اگر شخص نیت کند که دیگر تحت هیچ شرایطی به مسقط الرأس خویش

باز نگردد (مثلا دختری که شوهر کرده و به شهر همسرش رفته با خود بگوید حتی اگر شوهرم هم فوت کرد یا هر اتفاق دیگری افتاد به شهر پدر و مادرم بر نمی گردم) اعراض از وطن محقق شده است، در غیر این صورت اگر احتمال بدهد روزی به مسقط الرأس خود باز می گردد، اعراض محقق نمی شود. اگر اعراض محقق شود، هر وقت شخص به وطن قبلی خود مسافرت کند نمازش شکسته است و روزه نمی تواند بگیرد ولی اگر اعراض محقق نشد، می بایست در وطن خود نماز خود را تمام بخواند و روزه خود را بگیرد.

س [۲۴] افرادی در زمان صدام از وطن خود (کشور عراق) اخراج شدند و صرفا به دلیل شرایط موجود در آن کشور، هیچ گاه تصور نمی کردند که بتوانند به عراق بازگردند. حال پس از سقوط صدام برای برخی امکان بازگشت و سکونت و برای برخی امکان مسافرت به عراق پدید آمده است، در این صورت در شهرهایشان نمازشان شکسته است یا کامل؟

ج: چنین افرادی نمازشان کامل است و اعراض از وطن برایشان صدق نمی کند، مگر این که پس از خروج عراق، نیت کرده باشند که هیچ گاه و تحت هیچ شرایطی به آن کشور بازنگردند.

۱۰. مسائل اعتکاف

س [۱] در منطقه ما نماز جمعه برگزار نمی شود و مسجد جامع نیز نداریم، با این فرض اعتکاف در چه مکانی محقق می شود؟

ج: اگر در منطقه شما مسجد جامع وجود ندارد، می توانید در مسجد جامع شهری که نزدیک شما است اعتکاف نمایید.

س [۲] آیا اعتکاف در مساجدی غیر از مسجد جامع شهر به قصد رجا جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۳] اگر شخص در مسجد مستقر شده باشد و برای گرفتن وضو از مسجد خارج شود و دقیقاً وقت شروع اذان صبح روز اول در مسجد نباشد و در انتهای اذان یا چند دقیقه دیرتر به مسجد برسد، آیا روز اول اعتکافش صحیح است؟

ج: اگر بعد از نیت از مسجد برای وضو خارج شده باشد، اعتکافش صحیح است و آن روز، روز اول محسوب می شود و در غیر این صورت، روز اول محسوب نمی شود.

۱۱. مسائل حج

س [۱] در حج، فرد نایب باید طبق فتوای مرجع تقلید خود عمل نماید یا طبق فتوای مرجع تقلید منوب عنه؟

ج: اگر نظرات مراجع تقلید نایب و منوب عنه از باب اجتهاد یا تقلید موافق باشند، در این حال در افعال واجبه و رکنیه حج اثر عملی وجود ندارد، اما اگر مخالف باشند باید عمل را طبق احتیاط انجام دهد.

س [۲] آیا سعی بین صفا و مروه در مسعای جدید که در سال های اخیر توسعه یافته است، صحیح است؟

ج: سعی در مسعای جدید مانعی ندارد.

س [۳] آیا حاجی می تواند لباس احرام را از مدینه منوره بپوشد و در مسجد شجره نیت کند و تلبیه بگوید؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۴] اگر حاجی بعد از بیرون آمدن از احرام متوجه شود یکی از اعمال طواف یا سعی را درست انجام نداده است، آیا می تواند بدون احرام آن اعمال را انجام دهد؟

ج: خیر، وظیفه اش انجام طواف یا سعی با لباس احرام است و به خاطر پوشیدن لباس مخیط (دارای دوخت) باید کفاره نیز بدهد.

س [۵] شخص متزوجی بدون انجام طواف نساء از حج بر می‌گردد و با همسرش آمیزش می‌کند و صاحب فرزند می‌شود. حکم این فرزند چیست؟ آیا این فرزند از این مرد ارث می‌برد؟

ج: چنین مولودی فرزند شرعی مرد و زن است و از پدرش ارث می‌برد.

س [۶] الف) کسانی که به سبب شغل یا تحصیل به مکه مکرمه زیاد تردد می‌کنند، آیا برای ورود به مکه نیاز به پوشیدن احرام دارند؟ ب) اگر جواب منفی است، در صورتی که این افراد بخواهند عمره مستحب به جا بیاورند، از کجا باید محرم شوند؟ ج) اگر مدتی را (مثلاً دو ماه) به مرخصی بروند، در هنگام بازگشت و اولین ورودشان به مکه تکلیف چگونه است؟ د) اگر موسم حج فرا برسد وظیفه ایشان چیست؟

ج: الف) اگر شغل فرد ایجاب می‌کند که در هر هفته حداقل دو بار وارد مکه شود، نیاز به پوشیدن احرام ندارد. ب) از میقات‌هایی که برای ساکنان مکه تعیین شده باید محرم شوند. ج) باید در اولین ورود محرم شوند. د) اگر حج واجب به ذمه دارد، در زمان حج باید محرم شود.

س [۷] آیا استفاده از ماسک صورت و دستکش طبی به علت ترس از ابتلا به آنفلونزای خوکی در حالت احرام برای زن یا مرد جایز است؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۸] پسر ده ساله بود که او را به حج عمره بردم و چون نمازش اشکال داشت، برای نماز طواف عمره و نماز طواف نساء نایب گرفتم و خودش نمازها را نخواند. بعد از گذشت چند سال فهمیدیم که باید به هر کیفیت، خودش نمازش را می‌خوانده یا به او تلقین می‌شده است. الآن

پسرم بالغ شده است، وظیفه ما چیست؟ اگر این مسئله در حج تمتع رخ بدهد، وظیفه چیست؟

ج: در فرض سؤال، وظیفه شرعی این است که از باب احتیاط فرزند شما کسی را وکیل بگیرد که از طرف او طواف نساء و نماز آن را انجام دهد، و در این مسئله فرقی بین عمره مفرده و حج تمتع نیست.

س [۹] در حال احرام، آیا حمل کیف دستی که دارای دوخت است و هم‌چنین انداختن آن بر روی شانه، اشکال دارد؟

ج: خیر، اشکالی ندارد.

س [۱۰] آیا حلق و تقصیر می‌تواند توسط شخص دیگری (حتی از اهل سنت) انجام پذیرد؟

ج: بله، مانعی ندارد.

حج تمتع

س [۱۱] دولت عربستان به کسانی که در شهرهای مختلف این کشور ساکن هستند، هر سال اجازه انجام حج تمتع را نمی‌دهد و این افراد نمی‌توانند با احرام وارد مکه شوند، آیا چنین افرادی برای انجام مناسک شرعی می‌توانند در ورودی شهر مکه، از احرام خارج شوند؟

ج: این افراد اگر در جده ساکن هستند، از جده لباس احرام بپوشند و بعد از آن احرام شان را از بدن بردارند و لباس عادی خود را بپوشند و وارد مکه شوند. وقتی که داخل مکه شدند، دوباره احرام خود را

پوشند و اعمال خود را انجام دهند و احتیاطاً یک كفاره هم بدهند. اما اگر از خارج از جده (ریاض یا امثال آن) باشند، باید به یکی از میقات های معروف (مثل مسجد شجره یا جحفه) بروند و از آن جا احرام ببندند و بعد لباس خود را درآورند و لباس عادی خود را بپوشند. وقتی که به مکه رسیدند احرام ببندند و اعمال خود را انجام دهند.

س [۱۲] مستطیع چه کسی است؟

ج: به کسی که توان مالی ادای حج واجب را داشته باشد و با صرف آن در مضیقه نیفتد مستطیع گفته می شود و حج تمتع بر او واجب است.

س [۱۳] به خانمی از طرف مادرش خانه ای هدیه شد و این خانم به همراه شوهرش مدتی در آن تصرف داشته اند و آن خانم پیش از فوتش، خانه را به شوهرش هدیه کرده است. آیا این خانم مستطیع از دنیا رفته است؟

ج: در فرض سؤال، این خانم مستطیع نمی باشد.

س [۱۴] برای شخصی به صورت ناگهانی، پول مصارف رفت و برگشت حج واجب حاصل می شود، در حالی که این شخص در خانه اجاره ای زندگی می کند و با پول به دست آمده نیز نمی تواند خانه ای را خریداری کند. در این صورت آیا حج تمتع بر او واجب شده است؟

ج: اگر به مقدار مصرف حج پول دارد و این پول جزئی از مؤونه حساب نمی شود و بعد از مراجعت در مشقت زندگی واقع نمی شود، حج واجب است. در غیر این صورت، حج واجب نیست.

س [۱۵] آیا قرض کردن جهت تشرف به حج تمتع -در صورت توان به

قرض گرفتن - واجب است؟

ج: قرض گرفتن برای سفر حج واجب نیست. اگر شخصی متمکن از ادای قرض باشد و در پس دادن آن در عسر و حرج واقع نشود، انجام حج با آن مال صحیح است و از حجة الاسلام کفایت می‌کند.

س [۱۶] کسی که سروره است (اولین بار است که حج می‌گزارد) و حج نیابتی انجام می‌دهد، آیا بعد از اعمال و از مسجد تنعیم، انجام یک عمره مفرده برای خودش بر او واجب می‌شود؟

ج: برای چنین شخصی عمره مفرده لازم و واجب نیست. اگر وقت و قدرت داشته باشد مستحب است.

س [۱۷] با توجه به این که سهمیه حج تمتع هر سال در برخی از کشورهای اسلامی با وجود بودن افراد زیادی در صف انتظار از راه های غیر معمول به فروش می‌رسد، آیا خرید و فروش سهمیه ها جایز است؟ اگر کسی با سهمیه دیگران به حج برود، اعمالش صحیح است؟

ج: خرید و فروش سهمیه حج جایز نیست اما اگر کسی از این طریق به حج برود، حجش صحیح است.

س [۱۸] اگر پدری فوت کند و قبل از فوت، فیش حج داشته باشد و نوبت رفتن به حج او نیز مشخص شده باشد، آیا یکی از دختران او می‌تواند به جای آن مرحوم به سفر حج برود؟

ج: بله، می‌تواند از طرف پدرش برود و به نیابت از او حج را انجام دهد.

س [۱۹] اگر کسی که برای انجام حج تمتع نایب شود ولی به دلیل وجود عذری این کار را به شخص دیگری واگذار کند، نیت نایب دوم باید از

چه کسی باشد؟

ج: از طرف نائب اول نیت کند.

س [۲۰] پنج سال پیش شخصی برای حج بیت الله الحرام از طرف خانواده ای اجیر و نایب شده و مبلغ پنج میلیون تومان دریافت کرده است، اما در آن سال نتوانسته به مکه مکرمه عزیمت کند. این فرد قصد داشته تا در سال آینده حجی را که بر ذمه دارد ادا کند اما نه در آن سال و نه در سال های بعد نتوانسته این کار را انجام بدهد. از طرفی هزینه سفر حج بالاتر رفته و اکنون وی توان مالی رفتن به حج را ندارد. لطفا حکم شرعی را بیان فرمائید.

ج: وظیفه شخص مذکور در مفروض ادای حج از طرف منوب عنه می باشد. در غیر این صورت رضایت آن خانواده را کسب کند و پول مذکور را به ایشان بازگرداند.

س [۲۱] آیا یک نفر می تواند به صورت هم زمان نائب حج دو نفر شود؟
ج: خیر، هر شخص در یک سال تنها می تواند نیابت یک نفر را در حج تمتع بپذیرد.

س [۲۲] آیا محرم شدن پیش از روز ترویبه (هشتم ذی الحججه) امکان پذیر است؟

ج: محرم شدن تا سه روز پیش از ترویبه جایز است، ولی بیش از آن در صورتی که از روی تعمد و التفات باشد جایز نیست. هم چنین اگر کسی بیش از سه روز و از روی جهل محرم شود، احرامش مطلقاً صحیح است.

س [۲۳] آیا سوار شدن بر هواپیما و ماشین سرپوشیده در زمان حج واجب،

همگی یک کفاره دارد یا هر کدام جداگانه کفاره دارند؟

ج: هر احرام یک کفاره دارد، یعنی احرام عمره تمتع یک کفاره و احرام حج تمتع کفاره دیگری دارد، اما اگر در یک احرام چند بار سوار ماشین سرپوشیده شود، یک کفاره بر مکلف واجب می‌شود.

س [۲۴] آیا تردد بین میقات تا مکه با ماشین سرپوشیده برای حجاج مرد جایز است؟

ج: جایز نیست.

س [۲۵] بنده در حج و در اواخر ماه ذی القعدة برای دو ساعت جهت انجام مأموریت اداری از محوطه حرم خارج شدم و در عرفات مشغول به کار بودم. آیا حج من صحیح است؟ آیا در فاصله عمره تمتع و حج تمتع، خارج شدن از حرم جایز است؟

ج: خارج شدن از مکه معظمه بعد از عمره تمتع و رفتن به عرفات مانعی ندارد و حج شما صحیح است.

س [۲۶] اگر حاجی بعد از زوال عرفه متوجه بشود که طواف یا سعی را اشتباه انجام داده، آیا حج او صحیح است؟

ج: اگر به بطلان طواف یا سعی یقین دارد، حج در فرض باطل خواهد بود.

س [۲۷] اگر مکلف در صحت رمی یا تعداد آن شک کند، تکلیف چیست؟

ج: چنان چه بعد از ورود به واجب دیگر یا بعد از داخل شدن شب باشد، به شک خود اعتنا نکند ولی اگر قبل از این ها باشد، بر او واجب است که رمی را تجدید کند.

س [۲۸] اگر در منی قربانی ممکن نباشد، آیا می‌شود در منطقه دیگری

قربانی کرد؟

ج: در فرض در مکه و اطراف آن قربانی کنند.

س [۲۹] یکی از شرایط هدی آن است که لاغر نباشد، از طرفی نژاد گوسفندان به لحاظ تغییر محل جغرافیا متفاوت می‌باشند و در بعضی مناطق کوچک و بعضی مناطق درشت هستند. در این صورت لاغری و چاقی متناسب با نژاد آن سنجیده می‌شود، یعنی اگر از نژاد کوچک باشد، چاق آن در مقایسه با لاغر از نژاد درشت ضعیف دیده می‌شود اما در همان منطقه لاغر محسوب نمی‌شود. حال بفرمایید لاغری به حسب نژاد سنجیده می‌شود یا حتماً می‌بایست درشت باشد؟

ج: لاغری و چاقی گوسفند از نظر عرف مشخص می‌شود.

س [۳۰] در صورت بروز اشکال در طواف نساء، آیا حج واجب دچار اشکال می‌شود؟

ج: طواف نساء واجب مستقلی است و باطل شدنش ضرری به صحت حج نمی‌رساند.

عمره مفرده

س [۳۱] در عمره مفرده، آیا استفاده از ماشین مکشوف برای حجاج مرد ضروری است؟

ج: بله، باید ماشین مکشوف باشد.

س [۳۲] چند سال پیش به سفر عمره مفرده مشرف شدم و آن موقع فکر

می‌کردم طواف نساء فقط بر افرادی که ازدواج کرده‌اند واجب و برای مجردها مستحب است و بنابراین طواف نساء را به جا نیاوردم. اما حالا که چند سال از آن موقع می‌گذرد و صاحب دو فرزند شده‌ام، متوجه شده‌ام طواف نساء بر همه واجب است. تکلیف بنده، همسر و فرزندانم چیست؟

ج: شما بعد از اطلاع از حکم شرعی و تا زمانی که یک عمره مفرده یا حج با قضای طواف نساء سابق انجام دهید از خانم جدا شوید. بعد از آن می‌توانید با خانم عقد جدیدی نمایید. عدم اطلاع شما موجب حرمت ابدی نمی‌شود و فرزندان تان اولاد حلال هستند.

س [۳۳] شخصی بارها عمره به جا آورده ولی هر بار طواف نساء را انجام نداده است. اکنون چنانچه قصد ازدواج داشته باشد، آیا انجام یک طواف نساء کفایت می‌کند؟

ج: خیر، باید به ازای تمام عمره‌های انجام داده شده، طواف نساء به جا آورد.

۱۲. مسائل زکات

س [۱] آیا می توان زکات واجب اهل سنت را به شیعه اثنا عشری داد؟
ج: بله، می توان داد.

س [۲] آیا به سکه هایی مانند سکه بهار آزادی زکات تعلق می گیرد؟
ج: خیر، تعلق نمی گیرد.

س [۳] اگر مجموع گندم و جو شخصی به اندازه حد نصاب باشد، آیا زکات واجب می شود؟
ج: در فرض زکات واجب نمی شود.

س [۴] چهار برادر در یک زمین کشاورزی شریک هستند. تعیین میزان نصاب برای ایشان چگونه است؟
ج: اگر سهم هر یک به اندازه حد نصاب برسد، دادن زکات واجب می شود.

۱۳. مسائل خمس

س [۱] خمس به چه چیزهایی تعلق می‌گیرد؟

ج: خمس به موارد ذیل تعلق می‌گیرد: (۱) غنیمتی که در جهاد گرفته شود. (۲) معدن مانند طلا، نقره، مس، عقیق و... (۳) گنج و مالی که در جایی ذخیره شده باشد. (۴) جواهراتی که با غواصی از زیر دریا بیرون آورده شود. (۵) زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد. (۶) مال مخلوط به حرام اگر تمییز داده نشود و مقدار و صاحب آن مال معلوم نباشد. (۷) فایده: یعنی آن چه که از مخارج سال خود و همسرش از فواید صنعت و زراعت و تجارت و اجاره و غیره باقی می‌ماند.

س [۲] خمس اموالی که به دفاتر مراجع معظم تقلید واصل می‌شود، در چه اموری هزینه می‌شود؟

ج: خمس شامل دو قسمت مساوی است، قسمت اول سهم سادات است که به فقرای ایشان (فقر از نظر شرعی) واصل می‌شود. قسمت دوم وجوهات شرعی، سهم مبارک امام زمان (عجل الله تعالی فرجه) می‌باشد که اولین و مهم ترین مورد مصرف آن ایجاد و نگهداری از حوزه های علمیه، آموزش و تربیت طلاب حوزه و استیلائی دستگاه عظیم تعلیم و ترویج مذهب جعفری است و این مهم باعث شده از زمان غیبت امام (علیه السلام) تشکیلات دینی شیعیان بدون وابستگی به دولت ها و قدرت ها، دین و مسائل شرعی را بدون انحراف به

دست ما برساند. پس از آن نیز صرف فقرای شیعه می شود.

س [۳] خمس از چه سنی به انسان واجب می شود؟

ج: خمس دادن بعد از بلوغ واجب می شود، یعنی در پسران بعد از کامل شدن ۱۵ سال قمری یا بلوغ جنسی و در دختران بعد از ۹ سال قمری.

س [۴] آیا بر اموال کودکان نیز خمس واجب می شود؟

ج: بر اموال کودک نابالغ خمس واجب نمی شود.

س [۵] آیا خمس دادن سادات نیز واجب است؟

ج: مکلف در صورتی که اموالی زائد بر مؤونه سالش داشته باشد، باید خمس بدهد و فرقی بین سادات و غیر سادات نیست.

س [۶] خمس شامل حال چه کسانی نمی شود؟

ج: کسانی که سال بر آن ها بگذرد و اموالی زاید بر مؤونه نداشته باشند، خمس شامل حالشان نمی شود.

س [۷] آیا مکلف می تواند برای خود سر سال تعیین کند؟

ج: بله، مکلف می تواند برای خود سر سال تعیین کند.

س [۸] آیا می توان خمس مال را قبل از سر رسید موعد آن پرداخت کرد؟

ج: پرداخت حق شرعی قبل از سر رسید سال مانعی ندارد و پرداخت کننده مبرئ الذمه می شود.

س [۹] من برای خود یک تاریخ را به عنوان سر سال برای پرداخت خمس

اموالم مشخص کرده ام. حال اگر قبل از رسیدن زمان حساب کردن

خمس اموالم، پولی داشته باشم که یک سال از زمانش گذشته باشد ولی هنوز زمانی که برای محاسبه خمس اموالم تعیین کرده ام نرسیده باشد، می‌توان پول را بدون پرداخت خمسش خرج کرد؟

ج: شما نمی‌توانید قبل از دادن خمس مالی که سال بر آن گذشته است در آن تصرف نمایید، چون اول سال از هنگام به دست آوردن سود و فایده است.

س [۱۰] آیا جایز است خمس را جدا کرد و بعداً پرداخت نمود؟ و آیا جایز است خمس را حساب نمود و تدریجاً پرداخت کرد؟

ج: کسانی که قدرت پرداخت حق شرعی را به صورت یکجا ندارند، می‌توانند تدریجاً پرداخت نمایند به نحوی که کوتاهی در دادن حق شرعی محسوب نشود.

س [۱۱] درآمد ده ماه پیش با درآمد یک ماه قبل شخصی مخلوط شده است، آیا وی می‌تواند نیت کند که مصارفش از درآمدی باشد که زودتر به دستش آمده است؟ در فرض وجوب خمس، چه مقدار خمس واجب است در حالی که پول‌هایی که سال بر آن گذشته با پول‌هایی که سال بر آن نگذشته است مخلوط شده است؟

ج: در فرض سؤال، مکلف نمی‌تواند چنین نیتی را نماید و تعیین مقدار متعلق خمس از غیر آن مربوط به مکلف می‌شود. اگر نمی‌داند، از مقداری که یقین دارد مخمس شده، خمس را پردازد.

س [۱۲] آیا می‌توان خمس را به دفتر یکی دیگر از آیات عظام تحویل داد؟

ج: خیر، سهمین را به دفتر مرجع تقلید خود تحویل دهید.

س [۱۳] بنده تمایل به احتیاط بین مراجع دارم. چگونه باید خمس خود را

بدهم؟

ج: حقوق شرعیه خود را به فقیه اعلم پرداخت نمایید.

س [۱۴] آیا می‌توان سهم امام و سهم سادات را شخصاً به فقیر داد؟

ج: ابتدا باید از حاکم شرع طلب اجازه کرد و در صورت دریافت اجازه با تعیین مقدار مبلغ حق شرعی، می‌توان این کار را انجام داد.

س [۱۵] آیا سید مستحق می‌تواند از مالک، بیش‌تر از مقدار احتیاجات خود

سهم سادات بگیرد و مازاد از احتیاجات خود را برای ساختمان مسجد یا حسینیه یا مدرسه دینی و چیزهای دیگری که منفعت عامه داشته باشد هبه (بخشش) نماید؟

ج: هر یک از صاحبان حقوق شرعیه می‌تواند با کسب اجازه از مرجع

تقلید خویش، مؤونه و احتیاجات ضروری سید فقیر را برای مدت یک سال تأمین کند. سید فقیر نیز نمی‌تواند زیاده‌تر از مؤونه سالش دریافت کند و آن را برای ساخت مسجد یا حسینیه یا مدرسه و به عنوان سهم سادات بدهد.

س [۱۶] آیا از سهم سادات به غیر ساداتی که مستحق باشند هم می‌توان

پرداخت کرد؟

ج: سهم سادات را نمی‌توان به غیر سید داد.

س [۱۷] سیدی مستحق سهم سادات است ولی می‌دانیم آن را که در جای

صحیح مصرف نمی‌کند. در این صورت آیا می‌توانیم شیء مورد نیاز او را بخریم و به او بدهیم؟

ج: در فرض سؤال مانعی ندارد.

س [۱۸] سیدی که مستحق است، آیا می‌تواند سهم سادات را به ذمه مالک

به قرض بگذارد؟ (چون مالک قدرت آن را ندارد که فعلاً تمام سهم سادات را بدهد)

ج: خیر، این حق را ندارد.

س [۱۹] آیا دادن سهم امام (علیه السلام) به دانشجویی که برای یادگیری مسائل اخلاقی، اعتقادی و احکام دینی تحصیل می کند جایز است؟ با این فرض که این دانشجو قصد روحانی شدن ندارد.

ج: چنین کارهایی باید با اجازه خاص از حاکم شرع باشد.

س [۲۰] آیا می توان آن مقدار پولی را که دولت هر ماه به عنوان مالیات از حقوق کم می کند، به عنوان خمس در نظر گرفت؟

ج: آن چه در ذکر شده، جایگزین خمس نمی شود.

س [۲۱] روحانی ای که خود را با هدف خدمت به مردم و امور دینی، کاندیدای امور سیاسی کرده و خود نیز فقیر است، آیا می تواند از سهم مبارک امام (علیه السلام) در امور سیاسی از قبیل راه اندازی کمپین های انتخاباتی، تبلیغات و غیره استفاده نماید؟

ج: استفاده از سهم امام (علیه السلام) در مورد سؤال جایز نیست.

س [۲۲] پدرم خمس نمی دهد. آیا من اجازه تصرف در مال پدرم را دارم؟ آیا نماز در آن خانه صحیح است؟

ج: در فرض سؤال، نمازتان صحیح است. خوردن و آشامیدن و پوشیدن لباس هایی که از اموال پدرتان تهیه می شود نیز حلال است.

س [۲۳] در خانه ای با شخصی زندگی می کنم که خمس نمی دهد. تکلیف چیست؟

ج: شما خمس سهم خود را از مواد غذایی بردارید و عدم پرداخت خمس وی، ضرری به شما ندارد.

س [۲۴] کارگری از کارفرمایی به عنوان اجرت، پول دریافت می‌کند. آن کارفرما مسلمان است ولی خمس نمی‌دهد. آیا کارگر باید اجرتی را که گرفته است، پس از پرداخت خمس آن مصرف کند یا بدون تخمیس آن می‌تواند مصرف کند؟

ج: در فرض سؤال، پول اجرت را می‌تواند بدون تخمیس مصرف نماید.

س [۲۵] حکم داد و ستد با کسانی که احتمالاً یا یقیناً یا از روی عمد یا از روی عدم آگاهی خمس نمی‌دهند چیست؟ آیا می‌توان به مهمانی آن‌ها رفت، در خانه شان نماز خواند یا از وسایل شان استفاده کرد؟

ج: بله، معامله و استفاده از خوراک و وسایل چنین اشخاصی شرعاً جایز است.

س [۲۶] الف) اگر از محل درآمدی که مشکوک است (نمی‌دانیم شرعاً راه کسب آن درآمد حلال بوده است یا حرام) اقدام به ساخت مسجد، کمک به ساخت مدرسه و درمان بیماران نیازمند کنیم، آیا این عمل صحیح است؟ ب) آیا این درآمد خمس هم دارد؟

ج: الف) صرف اموال مذکور در موارد ذکر شده در سؤال مانعی ندارد. ب) هر مالی که ملک انسان و زائد بر مؤونه باشد، خمس به آن تعلق می‌گیرد.

س [۲۷] کسانی که جهت تعمیر یا افزایش امکانات مسجد، حسینیه یا منبر مبلغی را کمک می‌کنند، آیا می‌توانند آن را بابت خمس حساب کنند؟

ج: خیر، مگر این که با اجازه حاکم شرع باشد.

س [۲۸] ما در یکی از روستاهای افغانستان زندگی می‌کنیم و یک زیارت و یک حسینیه ساخته ایم. اکنون برخی از مردم می‌خواهند پول مصرف شده در زیارت و حسینیه را به جای سهم مبارک امام علیه السلام حساب کنند. آیا این کار جایز است؟

ج: آن مقدار پولی که در دو مورد ذکر شده صرف شده است، از سهم مبارک امام علیه السلام محسوب نمی‌شود.

س [۲۹] آیا مصرف سهم مبارک امام (علیه السلام) در برگزاری مراسم جشن و عزاداری حضرت رسول اکرم و ائمه اطهار (علیهم السلام) جایز است؟ (موارد مصرف از قبیل غذا یا شیرینی، چاپ اطلاعیه و بنر، پارچه های سیاه و پارچه نوشته و بقیه لوازم محفل است.)

ج: بر مؤمنین شایسته است که مراسم ذکر شده در سؤال را از اموال شخصی خودشان برگزار نمایند.

س [۳۰] آیا می‌توانیم رد مظالم را به هیئت خیریه خصوصی که در آن عضو هستیم و یقین داریم که به چند خانواده ماهیانه مبلغی جهت کمک پرداخت می‌نماید بدهیم؟ هم چنین چند نفر از خانواده های تحت پوشش سادات فقیر می‌باشند؛ آیا می‌توان سهم سادات را به آن هیئت پردازیم؟

ج: اگر یقین دارید که رد مظالم به دست فقرای متدین می‌رسد مانعی ندارد، سهم سادات نیز پس از کسب اجازه خاص از حاکم شرع به همین ترتیب است. ولی چنان چه یقین یا اطمینان ندارید جایز نیست.

س [۳۱] اگر مادر مالی داشته باشد و خمس بر آن واجب شود، آیا پسر

می‌تواند خمس مال مادر را از مال خودش بپردازد؟

ج: بله می‌تواند، به شرطی که خمس اموال خودش را نیز بدهد.

س [۳۲] آیا با رسیدن سرسال به مسکن، خوراک، لباس و وسیله نقلیه ای که در شأن انسان است، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: به مسکن و وسیله نقلیه مورد نیاز و لباس استفاده شده خمس تعلق نمی‌گیرد. چنانچه پولی که با آن این وسایل خریداری شده متعلق به خمس بوده، می‌بایست خمس آن داده شود. هم چنین آن مقدار خوراکی که باقی مانده و سال بر آن ها گذشته است، در سرسال متعلق خمس است.

س [۳۳] آیا کسی که به بانک مقروض است و اضافه درآمد خود را برای پرداخت قرض ذخیره می‌کند، مشمول پرداخت خمس است؟

ج: اگر پول ذخیره شده را قبل از رسیدن سال خمسی برای ادای قرض پرداخت کند، در صورتی که قرض برای مؤونه زندگی باشد خمس ندارد. در غیر این صورت متعلق خمس واقع می‌شود.

س [۳۴] از کسی مبلغ ۵۰۰۰ یورو قرض گرفته ام و با آن کار می‌کنم. حالا که سر سال خمسی ام رسیده است، فقط همین مبلغ را دارم. آیا به این پول خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر قرض خود را ادا نموده اید، مبلغ مذکور در نزد شما متعلق خمس است ولی چنانچه قرض خود را ادا نکرده اید خمس ندارد.

س [۳۵] مقداری پول به سبب قرض بر ذمه اینجانب است. آیا در هنگام خمس مقدار قرض از مجموع سرمایه کسر می‌شود؟

ج: اموالی که سال بر آن ها گذشته است، متعلق خمس است و مواردی

چون قرض از آن کسر نمی شود. شما می توانید قرض تان را از اموالی که سال بر آن ها نگذشته است ادا کنید.

س [۳۶] با توجه به این که از زمان واریز پول تا اعزام به حج چند سال سپری می شود، آیا با گذشتن سال به پولی که بابت ثبت نام داده شده است خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر متقاضی قادر به دریافت آن پول نیست، در این صورت خمس ندارد و اگر می تواند وجه خود را پس بگیرد خمس دارد.

س [۳۷] شخصی پولی را طی چند سال برای رفتن به عتبات عالیات کنار گذاشته است. آیا به آن پول خمس تعلق می گیرد؟

ج: آن مقدار پولی که سال بر آن گذشته باشد، مشمول خمس می شود.

س [۳۸] پدرم پیرمردی است که توانایی کار کردن ندارد و برادرم مخارج زندگی ما را پرداخت می کند. مقداری پول بابت مخارج زندگی به ما داده است که مقداری از این پول خرج شده و مقداری باقی مانده است. الف) آیا به این پول با توجه به نزدیک شدن به تاریخ سر سال خمس، خمس تعلق می گیرد؟ ب) اگر ما از این پولی که باقی مانده است طلا خریداری کنیم و از آن طلا استفاده نماییم، آیا باز هم خمس تعلق می گیرد؟

ج: الف) اگر شما مالک پول مذکور هستید، این پول متعلق خمس واقع می شود. ب) در صورتی که شما با آن پول برای خانم ها طلا بخرید و همسران طلا را پیش از آمدن سر سال استفاده نماید، خمس تعلق نمی گیرد.

س [۳۹] اینجانب دارای سه فرزند مدرسه ای هستم و به همراه خانم در

ایران کارگری می‌کنم. با توجه به وضعیت گرانی و شرایط مهاجران افغانی، ناچاریم در یک اتاق که کارخانه برای ما در نظر گرفته است زندگی کنیم. اگر احیاناً بتوانیم پولی پس انداز کنیم، آیا خمس دارد؟
ج: پول پس انداز با گذشت سال خمس دارد.

س [۴۰] آیا به سود سپرده های بانکی خمس تعلق می‌گیرد؟
ج: اگر بانک دولتی باشد، باید ثلث سود را به فقرا بدهید و بعد از آن اگر بر آن دو ثلث دیگر سال گذشت، خمس تعلق می‌گیرد. در صورتی که بانک کاملاً خصوصی باشد، دریافت سود مطلقاً حرام است.

س [۴۱] آیا به پول هایی که در صندوق صدقات خانه گذاشته می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟
ج: اگر این صدقات را در راه خداوند تبارک و تعالی از مال خود خارج کرده باشد، متعلق به خمس نمی‌شود.

س [۴۲] آیا کفن هدیه خمس دارد؟
ج: اگر به آن سال بگذرد، خمس دارد.

س [۴۳] برخی از دانشجویان و طلاب کتاب هایی را خریداری می‌کنند که موارد استفاده آن کتب در سال های بعد خواهد بود. آیا بعد از گذشت یک سال، به این کتاب ها که استفاده نشده اند خمس تعلق می‌گیرد؟
ج: بله، در فرض سؤال خمس تعلق می‌گیرد.

س [۴۴] آیا به شهریه ای که از طرف مراجع عظام و مدارس به طلاب حوزه های علمیه پرداخت می‌شود خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: بنا بر احتیاط باید خمس آن ها را بعد از گذشت سال پرداخت نمود.

س [۴۵] آیا زکات فطره خمس دارد؟

ج: مالی که شخص به عنوان زکات فطره می دهد، اگر سال بر آن گذشته باشد خمس دارد. در غیر این صورت خمس ندارد.

س [۴۶] آیا به دیه، مهریه، ارث، هدیه و جایزه خمس تعلق می گیرد؟

ج: ارث محتسب، دیه قتل و مهریه اگر به مقدار شأن زن باشد خمس ندارد، اما دیه اعضای بدن انسان، و هدیه و جایزه بعد از گذشت سال متعلق خمس واقع می شوند.

س [۴۷] آیا اجناس و وسایل (مانند رادیو، تلویزیون و...) را هم می توان

بابت خمس به سید فقیر داد؟

ج: مالک مخیر است که حق شرعی خود را از خود مال متعلق خمس یا از پول نقد پرداخت کند، اما اگر خواسته باشد خمس را از جنسی دیگری بدهد، باید از حاکم شرع اجازه بگیرد.

س [۴۸] آیا لازم است انسان خمس اموالی را که از مؤونه اش خارج

می شود بپردازد؟ (چه قبل از گذشت سال خمسی و چه بعد از گذشت

آن)

ج: واجب نیست خمسش را بدهد؛ نه بعد از گذشت سال و نه قبل از گذشت سال.

س [۴۹] شخصی که برای رفت و برگشت به محل کارش پولی را خرج

می کند، آیا آن پول از مؤونه تحصیل ربح است یا از مؤونه سنه است؟

ج: فرقی نمی کند، در هر دو صورت متعلق خمس نیست.

س [۵۰] خمس ۲۰۰۰ یورو که حدود یک سال یا بیش تر نزدم بوده است چقدر می شود و اگر دو سال یا بیش تر نزد من بماند، آیا دوباره باید خمس آن را بدهم؟

ج: خمس این مبلغ چهارصد (۴۰۰) یورو می شود و در صورت تأخیر ادای خمس، مقدار آن زیاد نمی شود، ولی واجب است که حق شرعی را فوراً در صورت امکان پرداخت نمائید.

س [۵۱] آیا سرسال به مواد غذایی موجود در خانه نیز خمس تعلق می گیرد؟

ج: بله، هر چیزی که زائد از مؤونه باشد متعلق خمس واقع می شود.

س [۵۲] آیا خمس به جواهرات خانم ها تعلق می گیرد؟

ج: طلا اگر ملک خانم است، خمس ندارد، در صورتی که زائد از شأن باشد، آن مقدار زائد خمس دارد.

س [۵۳] من به همراه برادرم یک دستگاه وانت داریم که خمس آن را در ابتدای سال محاسبه و دستگردان کردیم و مقداری از آن را تا به امروز پرداخت کرده ایم. اکنون چند ماهی است که قیمت ماشین کمی ترقی کرده است. آیا باید مقدار ترقی یافته را هم محاسبه کنیم؟

ج: ترقی قیمت محاسبه نمی شود مگر این که در صورت فروش وانت، یک سال از مقدار ترقی قیمت وانت بگذرد و پول مصرف نشود.

س [۵۴] آیا مدیران یک شرکت سهامی می توانند بدون اجازه از سهامداران، خمس سود شرکت را پرداخت نمایند تا در نتیجه سود مابقی مخمس شود؟ به عبارت دیگر، آیا می توان شرکت سهامی را که شخصیت حقوقی مستقلی دارد، در پرداخت خمس هم چون افراد حقیقی فرض

نمود؟

ج: اگر مدیران در جهت پرداخت خمس سود شرکت از طرف سهامداران وکالت دارند، می‌توانند خمس سود شرکت را جدا کنند و پرداخت نمایند وگرنه هرکس باید خمس سهم (حصّه) خودش را خارج کند.

س [۵۵] شخصی مالک ۳۵ درصد سهام شرکتی است و امکان دسترسی به اسناد و اطلاعات شرکت را دارد، تاکنون وی برای محاسبه خمس خود از سود شرکت مثل یک مغازه دار عمل می‌کرده است، یعنی با دارایی‌ها و بدهی‌های شرکت مذکور همانند دارایی‌ها و بدهی‌های خویش برخورد می‌نموده، به گونه‌ای که در هر سال خمسی موجودی‌های شرکت اعم از نقدی و غیرنقدی (لوازم منزل) را محاسبه و بدهی مربوطه را کسر می‌کرده و با مشاوره از اهل فن، تمامی قواعد خمسی را مانند قاعده جبران مال مخمس با درآمد سال و قاعده استثنا و کسر دیون از درآمد سال را در شرکت به کار می‌گرفته است و سپس سود خمسی شرکت را محاسبه می‌کرده تا ۳۵ درصد آن را به عنوان درآمد خمسی خویش منظور نماید و قاعدتاً پس از کسر مؤونه سال، خمس مازاد را می‌پرداخته است. آیا این روش صحیح است؟

ج: بله، روش مزبور صحیح است.

س [۵۶] برخی وسایل مانند ظروف، عتیقه جات، تابلو و امثال آن کاربرد تزئینی و نمایشی دارند و صرفاً به عنوان دکوراسیون استفاده می‌شوند. آیا پس از گذشت یک سال یا بیش تر از خرید و قرار گرفتن در معرض دکور و نمایش، به این گونه وسایل خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: بله، به اشیای ذکر شده پس از گذشت سال خمس تعلق می‌گیرد.

س [۵۷] آیا به مهریه ای که زن در ازدواج موقت دریافت می‌کند، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: در صورتی که مهریه به اندازه شان و منزلت زن باشد خمس واجب نمی‌شود، در غیر این صورت به مقدار اضافی خمس تعلق می‌گیرد.

س [۵۸] اگر مقداری طلا برای هدیه دادن خریداری شود ولی بعد از گذشت یک سال به شخص مورد نظر داده نشود، آیا به آن خمس تعلق می‌گیرد؟ اگر پاسخ مثبت است، مقدار خمس با توجه به قیمت روز طلا محاسبه می‌شود یا قیمت زمان خریداری آن؟

ج: در فرض به آن طلا خمس تعلق می‌گیرد و باید بر اساس قیمت روز محاسبه شود.

س [۵۹] از کارمندان دولت ماهیانه مبلغی به عنوان حقوق بازنشستگی کسر می‌شود. الف: آیا در سر سال بر این مبلغ کسر شده و ذخیره شده خمس تعلق می‌گیرد؟ ب: آیا افزایش این مبلغ هنگام پرداخت، ربا محسوب می‌شود؟ ج: آیا بر افزایش مبلغ دریافتی هنگام بازنشستگی خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: الف: خمس تعلق نمی‌گیرد. ب: اگر به عنوان مجهول المالک دریافت شود، اشکالی ندارد. ج: اگر زائد از مؤنه باشد، متعلق خمس می‌شود.

س [۶۰] مقدار سه هکتار زمین از برادران اهل سنت خریده ام و در آن چاه حفر کرده ام و درخت میوه و سبزی (برای مصرف خانه ام) کاشته ام. در ضمن اطراف زمین را دیوار کشیده ام، آیا خمس به آن تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر آن زمین با پولی خریداری شده که سال بر آن نگذشته است، باید در آخر سال خمس قیمت روز زمین داده شود. اما اگر آن زمین

با پولی خریداری شده که سال بر آن گذشته است، باید خمس قیمت زمین در وقت خرید داده شود.

س [۶۱] چند سال پیش زمینی را برای زراعت و امرار معاش خریدم. قسمت بیش تر پول پرداخت شده زمین از درآمد سالیانه ام بود و بخش کمی هم برایم مشتبّه شده است که آیا از درآمد سال بعد بود یا از سال های پیش که پول آن مخمس شده بود. وظیفه من چیست؟

ج: در فرض سؤال، باید مقدار و اندازه هر دو پول (پول درآمد سال و پول مشتبّه) مشخص و معین شود. بعد از آن هر اندازه از زمین مذکور که در مقابل و معادل پول درآمد سال واقع شده است، متعلق خمس به قیمت روز است و آن مقدار از زمین که در مقابل پول مشتبّه واقع شده است، خمس ندارد.

س [۶۲] درخت های غیرمثمر مانند بید و چنار که برای اوقات ضروری چون سوخت در زمستان و خانه سازی کاشته می شوند و هم چنین حیواناتی چون بزغاله، گوساله و مرغ های خانگی که آن هم برای وقت ضرورت نگه داری می شوند، مشمول خمس هستند؟

ج: بعد از گذشت سال بر درخت های غیرثمر و حیوانات یاد شده، خمس تعلق می گیرد.

س [۶۳] آیا خمس نمو و رشد درختان یک باغ گردو که به قصد فروش محصول احداث شده است را باید موقع فروش باغ محاسبه کنیم یا در حال حاضر که از محصول استفاده می کنیم؟

ج: بعد از گذشت سال به نمو درخت خمس تعلق می گیرد و فرقی نمی کند قصد فروش را داشته باشید یا خیر.

س [۶۴] درخت های چناری که برای مصارف شخصی کاشته می شود و برای استفاده از آن حداقل ۵ سال زمان لازم است، آیا خمس دارد؟ اگر جواب مثبت است و مالک سر سال خمس درخت را پرداخت کرد، آیا به مقدار اضافه شده در هر سال نیز خمس تعلق می گیرد؟

ج: بله، مکلف در آخر سال باید خمس آن ها را بدهد و هم چنین مقادیر اضافه شده را در سال های آینده پرداخت کند.

س [۶۵] در صورتی که گندم ذخیره شده ای (که خمس آن پرداخت شده است) مصرف شود و گندم جدیدی ذخیره شود، آیا لازم است خمس گندم جدید را پس از سال خمسی پرداخت کرد؟

ج: بله، لازم است.

س [۶۶] اگر زمین موات را به قدر احتیاج احیا کند، آیا به آن خمس تعلق می گیرد؟

ج: اگر قبل از گذشت سال از آن استفاده نماید و جزء مؤنه زندگی به حساب آید، خمس واجب نمی شود.

س [۶۷] آیا به پول کسی که قصد ازدواج دارد، خمس واجب می شود؟

ج: اگر مشمول شرایط خمس شود، واجب می شود و اراده ی ازدواج، وجوب پرداخت خمس را از بین نمی برد.

س [۶۸] اگر پزشکان فردی را از کشیدن سیگار منع کنند ولی وی توجهی به این مسئله نکند، آیا سیگارهایی که می کشد شامل خمس می شود؟

ج: اگر کشیدن سیگار آسیب بسیار زیادی به بدن او می رساند، تخمیس سیگارها بر وی واجب است.

س [۶۹] مقداری پول از پدرم به من و اعضای خانواده ام به ارث رسیده

است و در حال حاضر به طور توافقی این پول نزد من نگه داری و برای مصارف اعضای خانواده استفاده می‌شود. خمس این پول که در حدود ۱۰ میلیون تومان است، از طرف پدر مرحومم پرداخت نشده است. چون در توانم نیست که همه را یک جا بپردازم، آیا این امکان وجود دارد که این مقدار را کم و به صورت ماهیانه بپردازم؟

ج: خمس آن پول بر شما و دیگر وراث واجب نیست. ولی اگر می‌خواهید به پدرتان احسان نمایید، خمس آن پول را بپردازید. می‌توانید حق شرعی در ذمه پدرتان را کم پرداخت نمایید به نحوی که سهل انگاری در دفع حقوق شرعی محسوب نشود.

س [۷۰] شخصی فوت شده و در وصیت نامه خود نوشته که باید مقدار مشخصی سهمین داده شود. یکی از وراث او اطمینان دارد که متوفی قطعاً بیش تر از مقدار وصیت خمس داشته است، آیا دادن این مقدار سهم و خمس که میت وصیت نکرده است بر ورثه لازم است؟

ج: فقط بر آن وارثی که می‌داند در ذمه میت حقوق شرعی بیش تر از مقدار تعیین شده در وصیت است، لازم است که آن حقوق شرعی را از سهم خود پرداخت کند.

س [۷۱] اگر متوفی سال خمسی نداشته باشد و در وراث او اولاد صغیر نیز باشند، اخراج خمس چگونه انجام می‌شود؟

ج: آن مقدار خمس که به ذمه متوفی است، از اصل ماترک وی خارج می‌شود. هرچند پرداخت خمس اموال بر وراث واجب نیست.

س [۷۲] اموالی که به ورثه صغیر ارث می‌رسد و تا کبیر شدن به آن افزوده می‌شود، آیا متعلق به خمس می‌شود؟

ج: خیر، نمی‌شود.

س [۷۳] شخصی فوت کرده و در وصیت نامه اش نوشته است که باید مقدار مشخصی خمس داده شود. یکی از وراث می‌داند که میزان بیش تری از مقدار خمس تعیین شده در وصیت نامه برگردن میت است. آیا بر ورثه لازم است که این مقدار خمس بیش تر را بپردازند؟

ج: فقط بر آن ورثه که می‌داند در ذمه میت حقوق شرعیه بیش تر از مقدار تعیین شده در وصیت است، لازم است که آن حقوق شرعیه را به اندازه نسبت سهمش از ترکه پرداخت کند.

س [۷۴] مقداری زمین به دختری از پدرش به ارث رسیده و او زمین را فروخته است. آیا به این پول خمس تعلق گرفته است؟

ج: این پول متعلق خمس نمی‌شود.

س [۷۵] دولت در نظر دارد مالیات بر منافع سرمایه در بخش مسکن که در موارد زیادی مشابه خمس بر منافع سرمایه است را وضع کند. مالیات در هنگام انتقال دارایی به میزان ۲۰ درصد (به طور متوسط) از تفاوت قیمت خرید و فروش اخذ خواهد شد. در صورت دارا بودن شرایط خمس آیا ابتدا باید خمس داد یا مالیات را پرداخت کرد؟ آیا می‌توان یکی را به جای دیگری محاسبه نمود؟

ج: آن مقداری که به عنوان مالیات گرفته می‌شود، اگر قبل از سال خمسی باشد خمس ندارد و گرنه متعلق خمس است، در نتیجه باید ابتدا خمس را محاسبه کرد. هم‌چنین مالیات را نمی‌شود به عنوان حق شرعی محاسبه نمود.

س [۷۶] اگر از پول مخمس خانه ای خریداری شود و پس از چند سال فروخته شود، به ما به تفاوت مبلغ خرید و فروش خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر بعد از فروش خانه سال به آن نگذرد، مبلغ اضافه شده متعلق

به خمس نمی شود.

س [۷۷] کارگر عادی هستم که در کشور غربی کار می‌کنم. بعد از مدتی کار کردن، مقداری پول جمع کردم و چون در شهر خودم خانه‌ای نداشتم، در آن جا زمینی خریدم. آیا به آن زمین خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر به آن پول سال گذشته باشد، باید خمس همان پول را بدهید. ولی اگر قبل از آن که بر آن پول سال بگذرد زمین را خریداری کرده باشید، در صورتی که به آن زمین از زمانی که پول دست شما آمده تا این زمان یک سال گذشته باشد، خمس به قیمت فعلی واجب شده است.

س [۷۸] بنده پس از پایان تحصیلات عالی و برگشت به وطنم مشغول به کار شدم و شروع به پس‌انداز پول برای ازدواج کردم و خواهرم هم که در خانه بود به من کمک مالی می‌کرد و درآمد اشتغالش را در اختیار من قرار می‌داد. با جمع شدن این مبالغ، مخارج ازدواجم فراهم شد و برای همسرم بدون آن که خمس پس‌اندازم را پرداخت کرده باشم جواهرات خریداری نمودم. الف) آیا اکنون باید خمس مخارج ازدواجم و جواهرات همسرم پرداخت شود؟ ب) آیا خمس قیمت زمینی را که بعد از ازدواج و جدا شدن از پدر و مادرم برای ساخت خانه ام (که با فروش جواهرات همسرم و به تدریج با حقوق و دستمزد خودم) خریداری کرده ام باید پرداخت کنم؟ ج) آیا به قیمت لوازم خانگی که به تدریج در زمان قبل از ازدواج و بعد از آن برای خانه خودم از حقوقم خریداری نمودم، خمس تعلق می‌گیرد؟ د) اکنون بنده با ارتقاء موقعیت شغلی و افزایش حقوق و کسب و کاری که دارم، از مدت ۱۰ ماه پیش، مقداری سرمایه جمع نمودم و حالا با این پول مشغول کاری هستم. آیا به این سرمایه خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: الف) اگر قبل از این که جواهرات را خریداری نمایید به پس اندازتان سال گذشته باشد، خمسش به ذمه ی شما تعلق گرفته است و باید ادا نمایید، هرچند پول را به صورت تدریجی جمع آوری کرده باشید. ولی اگر قبل از گذشت سال تصرف نموده اید، خمس ندارد. ب) اگر در آن زمین خانه ای ساخته اید و قبل از گذشت سال در آن سکنی نموده اید، خمس ندارد، مگر این که از گذشته به قیمتش یا پولی که در ساخت صرف شده است، خمس تعلق گرفته باشد، در این صورت باید خمس آن‌ها داده شود. ج) بعد از گذشت یک سال به قیمت آن‌ها خمس تعلق می‌گیرد. د) بله، اگر سال خمسی ندارید بعد از گذشت یک سال، به آن‌ها خمس تعلق می‌گیرد و اگر سال خمسی دارید باید در سر سال خمسی تخمیس نمایید.

س [۷۹] الف) اشخاصی که برای خرید خانه مجبورند وام بگیرند، آیا به خانه آن‌ها (بعد از خرید) خمس تعلق می‌گیرد؟ ب) در صورتی که یک جا مبلغ را پرداخت کنند چه طور؟ ج) اگر کسی با پس انداز چند ساله خانه بخرد، آیا به این پس انداز خمس تعلق می‌گیرد؟ با توجه به این که در صورت پرداخت خمس، از مبلغ کاسته می‌شود و خریدن مسکن به تعویق می‌افتد.

ج: الف) خیر، در صورت سکونت در خانه قبل از گذشتن یک سال از خرید خمس ندارد. ب) جوابش گذشت مگر این که قیمت خانه متعلق خمس باشد که در این صورت باید خمس قیمت را بدهد. ج) بله، تعلق می‌گیرد و فرقی نمی‌کند بین این که از مبلغ کاسته شود یا نشود.

س [۸۰] یک قطعه زمین را برای ساخت خانه خریداری کرده ام ولی تا به

حال از آن استفاده کنم و در خانه اجاره ای زندگی می‌کنم آیا به زمین خمس تعلق می‌گیرد؟ در صورتی که خمس تعلق بگیرد، آیا به نرخ روز محاسبه می‌شود یا به قیمت خرید؟

ج: در فرض سؤال، به آن قطعه زمین به نرخ روز خمس تعلق می‌گیرد.

س [۸۱] خانه ای خریدم و بعد از چند سال آن را فروختم و مقداری پول هم روی قیمت آن گذاشتم و خانه بهتری خریده ام در حالی که خانه با درآمد بین سال خریده شده بود. آیا به قیمت خانه قبلی خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر بعد از خرید خانه قبلی و قبل از گذشت سال در خانه جدید سکنی گزیدید، خانه و هم چنین مبلغ خرید آن خمس ندارد، ولی اگر از زمانی که قیمت خانه قبلی را به دست آورده اید و تا زمانی که در آن خانه ساکن شده اید یک سال گذشته است، دادن خمس قیمت خانه بر شما واجب است.

س [۸۲] بنده خانه ای را خریداری کردم اما بهای آن خانه را می‌بایست در ۳ قسط پرداخت کنم، سؤال های زیر با این فرض مطرح است: الف) قسط اول آن را پیش از رسیدن سال خمسی پرداخت کرده ام ولی مقداری از آن پول ها را به صورت وام گرفته ام که در اقساط ماهیانه باید تا یک و نیم سال پرداخت کنم. آیا پول هایی که برای اقساط پرداخت می‌شود جزء مصارف مورد نیاز سال حساب می‌شود؟ چگونه با رسیدن سال خمسی، خمس آن را حساب کنم؟ ب) قسط دوم رهن منزل را باید از پول رهن منزل که از موجر پس می‌گیرم پرداخت کنم، اما پول را آماده کرده ام ولی به خاطر تقصیر صاحب خانه، باید تا زمان خرید و دریافت پول منزلش صبر کنم و این مسئله باعث فرا رسیدن موعد سال خمسی می‌شود و اگر خمس آن را محاسبه نمایم، بسیار در

مضيقه می‌افتم، وظیفه چیست؟

ج: الف) آن مقدار پولی که از وام است، متعلق خمس نمی‌شود ولی بقیه پولی که از منافع شخصی است، با گذشت سال به آن خمس تعلق می‌گیرد. (۲) بله، در فرض سؤال خمس به آن تعلق می‌گیرد.

س [۸۳] شأن کسی داشتن خانه است و از درآمد سالانه مبلغی را به صورت نقدی و به منظور خرید خانه پس انداز می‌کند. آیا به چنین پس اندازی خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر از نظر عرف و مردم خانه داشتن در شأن چنین کسی است، به طوری که سکونتش در خانه وقفی یا اجاره ای هتک حرمت وی محسوب می‌شود و فقط در صورت پس انداز مبلغی در طول سال ها می‌تواند صاحب خانه شود، پس اندازی که مربوط به این خانه دار شدن است متعلق خمس واقع نمی‌شود بلکه جزء مؤونه است. اما اگر سکونتش در خانه وقفی یا اجاره ای به نظر مردم هتک حرمت نیست بلکه یک امر عادی است، در این حالت اموال زاید از مؤونه سال متعلق خمس واقع می‌شود.

س [۸۴] آیا کسی که خانه یا زن ندارد و خمس بر او واجب است، می‌تواند خمس نپردازد و پول آن را پس انداز نماید تا ازدواج کند یا خانه بخرد؟

ج: دادن خمس اموال بعد از گذشت یک سال واجب است و فرقی نمی‌کند که مکلف خانه و زن داشته باشد یا نداشته باشد.

س [۸۵] شخصی در سال های گذشته آپارتمانی را جهت فروش یا اجاره دادن ساخت و بعد از اتمام آن خمس قیمت روز آن را پرداخت کرد. امروز که چند سال از مخمس کردن آپارتمان می‌گذرد، قصد فروش آن را دارد. آیا به قیمت اضافه شده بر قیمت چند سال پیش نیز خمس تعلق

می‌گیرد؟ با این فرض که قیمت واقعی آپارتمان فرقی نکرده است، بلکه تورم باعث افزایش قیمت آن (و کاهش ارزش پول) شده است.

ج: اگر هدف از ساخت آپارتمان تجارت به وسیله آن است، در این صورت به مقدار قیمتی که در این چند سال به قیمت آن اضافه شده است، خمس تعلق می‌گیرد. اما اگر غرض نشستن در خانه و استفاده از آن باشد، به مقدار قیمتی که در این چند سال به قیمت آپارتمان اضافه شده است خمس تعلق نمی‌گیرد. البته اگر آپارتمان را بفروشد و به پول آن سال بگذرد، باید خمس مقدار اضافه شده را پردازد.

س [۸۶] به مهاجران افغانستانی که از ایران و پاکستان به وطن برگشته اند، از طرف دولت افغانستان زمینی در اطراف شهرها داده شده است تا در آن مکان خانه بسازند. اگر کسی این زمین یا خانه را بفروشد و آن را سرمایه ای برای کسب و کار و تجارت خود قرار دهد، آیا به این سرمایه خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر بر زمین سال گذشته یا خانه را ساخته ولی تا یکسال در آن سکونت ننموده است، خمس تعلق می‌گیرد. هم چنین در صورت فروش اگر از آن سال بگذرد و از آن پول استفاده‌ای نشود، خمس واجب می‌شود.

س [۸۷] پدرم مقلد مرجع تقلید دیگری است و فعلاً در استرالیا زندگی می‌کند. من ازدواج کرده ام و همراه مادر، خواهر و برادرم در پاکستان زندگی می‌کنم. اختیار خانه با مادرم می‌باشد و خرج ما یک جا است و ما تا به حال خمس نداده ایم. آیا می‌شود با اجازه پدر خود خمس خانه را بدهیم؟

ج: هر مکلفی شرعاً موظف به انجام تکالیف خود است، بنابراین تکلیف شرعی شما (با قطع نظر از پدر و مادر) این است که اگر مال

شخصی دارید (از نقد و غیر نقد) محاسبه کنید و خمسش را بدهید و بعد از آن برای خودتان سر سال تعیین نمایید که هر سال در همان وقت اموال تان را محاسبه نمایید.

راجع به خانه، چون خانه از جمله مؤونه محسوب می شود خمس ندارد اما اگر پول آن در وقت خرید مخمس نبوده است، خمس همان مبلغ را بدهید.

س [۸۸] گاهی برای تهیه پول رهن منزل مبلغی را به صورت وام از بانک یا صندوق های قرض الحسنه تهیه می کنم و به مصرف مورد نظر می رسانم، اما بدهی خود را تا یک یا دو سال بعد، ماهیانه پرداخت می کنم. یا گاهی از برخی افراد پول قرض می کنم ولی از درآمدهای سال بعد بدهی خود را پرداخت می کنم. در چنین موردی، آیا به پول های قرض گرفته شده که پیش از گذشتن سال به مصرف رهن یا خرید منزل می رسد ولی بدهی های آن از منافع و درآمد سال های بعد پرداخت می شود، خمس تعلق می گیرد؟

ج: با پرداخت بدل و گذشت سال به پول رهن خمس تعلق می گیرد. اما راجع به خرید مسکن، اگر مکلف قبل از گذشت سال سکونت نماید، چیزی بر او نیست در غیر این صورت اگر قرض را ادا نموده است مسکن را قیمت گذاری نماید، و خمس تمام قیمت مسکن را بدهد، وگرنه آن مقداری که در مقابل قرض واقع می شود خمس ندارد.

س [۸۹] شخصی خانه ندارد و مبلغی پول در شرکتی گذاشته است و شرکت ماهانه مبلغی به صاحب پول می دهد تا اجاره خانه را پرداخت نماید، آیا اصل پول (که از سود آن اجاره خانه پرداخت می شود و در صورت پرداخت خمس، بقیه پول کفایت اجاره خانه را نمی دهد)

خمس دارد؟

ج: اگر چنین شخصی پولی غیر از آن مبلغی که در شرکت گذاشته است دارد می تواند کاری انجام دهد یا که درآمد روزانه اش بیش تر از مصرفش باشد، در این صورت خمس به مبلغ مذکور تعلق می گیرد، وگرنه خمس ندارد.

س [۹۰] طلبه ای هستم که پولی را به عنوان رهن منزلی داده ام و در آن سکونت می کنم و مبلغ یاد شده از پول شهریه، وام و کمک برادرم و شاید کمی هم از راه های دیگر جمع شده باشد. تا کنون نیز هیچ وقت خمس نداده ام. چگونه می توانم زندگی ام را پاک کنم؟

ج: در فرض سؤال، خمس آن دسته از اموالی که زاید بر مایحتاج شما است - چه نقد و چه غیر نقد - را بدهید. منزل و لوازم آن را اگر از پولی که سال بر آن گذشته تهیه نموده اید، خمس همان پول را بدهید و اگر از پولی که سال بر آن نگذشته تهیه نموده اید و مورد استفاده قرار داده اید، خمس ندارد و اگر نمی دانید، باید به نصف خمس با حاکم شرع یا وکیل او مصالحه نمایید.

س [۹۱] آیا به پولی که از مستأجر نزد موجر می ماند، خمس تعلق می گیرد؟ با فرض این که در صورت دادن خمس پول رهن کم می شود و دیگر با آن پول نمی تواند خانه اجاره کند. حکم چیست؟

ج: اگر مکلف بعد از تخمیس پول مذکور نمی تواند خانه اجاره کند، خمس ندارد وگرنه متعلق خمس می شود.

س [۹۲] آیا پولی که وام گرفته شده و فعلاً به عنوان رهن خانه گذاشته شده است، خمس دارد؟

ج: پولی که وام گرفته شده است، خمس ندارد.

س [۹۳] پول هایی که پیش از گذشتن سال خمس برای رهن منزل پرداخت شده است با عوض شدن خانه از موجر قبلی گرفته می شود و به موجر جدید داده می شود. اما گاهی در این فاصله زمان سال خمس فرا می رسد در حالی که پول هنوز به موجر جدید داده نشده است. با توجه به این که نیاز شدید به این پول ها دارم و با محاسبه خمس آن ها در مضیقه شدید می افتم، آیا خمس به این اموال نیز تعلق می گیرد؟

ج: اگر شخصی با دفع حق شرعی قادر به اجاره خانه نیست، پول رهن جزء مؤونه محسوب می شود و خمس ندارد. اما اگر با پرداخت حق شرعی قادر به اجاره خانه هست، در این صورت اگر سال گذشته باشد، خمس واجب است.

س [۹۴] پول هایی که برای رهن منزل از طریق وام و درآمدهای شخصی و غیره تهیه شده است، اگر برای خرید منزل به مصرف برسد، آیا خمس به آن ها تعلق می گیرد؟

ج: به وام با شرط عدم پرداخت آن خمس تعلق نمی گیرد، اما درآمدهای شخصی اگر قبل از آن که سال بر آن بگذرد به مصرف خرید منزل مورد نیاز برسد، خمس نیز به آن تعلق نمی گیرد، در غیر این صورت خمس آن باید پرداخت شود.

س [۹۵] آیا به پول رهن منزل که به صورت امانت به صاحب خانه داده می شود، خمس تعلق می گیرد؟ چنانچه تعلق بگیرد و وضعیت مالی به صورتی باشد که پس از پرداخت خمس برای اجاره مکان جدید دچار مشکل شویم، وظیفه ما چیست؟

ج: در فرض سوال، اگر مکلف در صورت پرداخت خمس پول رهن قدرت اجاره یا رهن منزل نداشته باشد، به آن پول خمس تعلق نمی گیرد. در غیر این صورت خمس دارد.

۱۴. مسائل امر به معروف و نهی از منکر

س [۱] شوهرم به مادرم و دو خواهرم خیلی بی احترامی می کند، از صحبت با هر دو طرف خسته شده ام. به نظر شما تکلیف من چیست؟

ج: وظیفه شما امر به معروف و نهی از منکر با زبان خوب و روی گشاده است، شاید خداوند او را هدایت نماید. شما می توانید به عالم منطقه تان مراجعه کنید تا همسرتان را راهنمایی و ارشاد کند.

س [۲] اگر پدر یا مادر مرتکب عمل حرام یا ترک واجبی شوند، آیا فرزندان می توانند به عنوان امر به معروف و نهی از منکر و با توسل به خشونت و بد رفتاری با ایشان برخورد کنند؟

ج: هر آن چه که موجب اذیت پدر یا مادر شود جایز نیست.

س [۳] بیان حکم شرعی به دیگران چه زمانی واجب می شود؟

ج: بیان حکم شرعی تنها زمانی واجب می شود که از انسان شود. هم چنین از باب امر به معروف و نهی از منکر چنان چه شرایطش جاری باشد، می توان جاهل به حکم را ارشاد کرد.

س [۴] اگر کسی به من و خانواده ام دشنام های بسیار ناروا و زشتی بدهد، آیا می توانم او را کتک بزنم؟

ج: خیر، زدن جایز نیست و شایسته است چنین فردی را امر به معروف

و نهی از منکر کنید.

س [۵] اگر زن حجاب اسلامی را رعایت نکند، آیا لازم است همسرش به او تذکر دهد؟

ج: بله، لازم است بلکه از باب امر به معروف و نهی از منکر واجب می شود.

س [۶] آیا مرد اجازه دارد که حجاب را به همسر و فرزندان خود تحمیل کند؟

ج: از باب امر به معروف و نهی از منکر ارشاد ایشان بر او واجب است.

س [۷] اگر با شهادت برخی مومنین مطمئن شوم امام جماعتی که برادرم پشت سر او نماز می خواند عادل نیست، آیا می توانم این مسئله را به برادرم تذکر دهم؟

ج: خیر، این کار جایز نیست.

۱۵. مسائل مالی و معامله

س [۱] مبلغ ۵۰ میلیون تومان را به عنوان قرض به کسی دادیم ولی در موعد مقرر پرداخت نکرد. بعد از مدتی ارزش پول پایین آمد و دادگاه حکم کرد که گیرنده قرض باید ۷۰ میلیون تومان پس بدهد. آیا این پول حلال است؟ اگر این ۵۰ میلیون را به عنوان مضاربه داده باشیم، آیا گرفتن ۲۰ میلیون اضافی به عنوان حق مضاربه اشکال دارد؟

ج: گرفتن زیادی اشکال دارد و اگر پولتان را به عنوان مضاربه پرداخت کرده اید باید به شرایط مندرج در مضاربه عمل نمایید.

س [۲] اگر شخصی مبلغ مشخصی را به شخص دیگری بدهد و هر ماه از او سود مشخصی دریافت کند، آیا سود دریافتی ربا است؟

ج: چنانچه پول را به عنوان تجارت به شخص می‌دهد و سود معین دریافت می‌کند مانعی ندارد، ولی اگر به عنوان قرض می‌دهد، سود ربا و حرام است.

س [۳] اگر صد میلیون به کسی بدهیم تا با آن کار کند و بگوییم ماهی ۲ میلیون به من بدهید و بعد از یک سال اصل مبلغ را برگردانید (البته ایشان با این پول کار و تجارت می‌کنند)، آیا این معامله شرعی است؟

ج: اگر مبلغ مذکور به عنوان تجارت به طرف مقابل داده شود، با این توافق که در هر ماه مقدار معینی فایده به صاحب پول پرداخت

نمایید، مانع شرعی ندارد. اما اگر به عنوان قرض بدهید، اشکال دارد و گرفتن مبلغ اضافه جایز نیست.

س [۴] دو نفر با هم شراکت می‌کنند به این نحو که یکی پول می‌دهد و دیگری با آن پول کار می‌کند. در این فرض آیا پول دهنده می‌تواند بدون در نظر گرفتن میزان سود یا زیان کننده‌ی کار میزان ثابتی را (مثلاً ۴ درصد در ماه) به عنوان سود سرمایه دریافت کند؟ آیا این سود ثابت مصداق ربا است؟

ج: در فرض سؤال، اگر پول را به عنوان تجارت به طرف مقابل بدهد، دریافت سود معین اشکالی ندارد.

س [۵] من مقداری پول نقد دارم که خودم با توجه به مشغله‌های اداری نمی‌توانم آن را در امور تجاری به کار بیندم، اما کسانی هستند که می‌توانند پول من را در فعالیت‌های اقتصادی به خوبی به کار بگیرند. از سوی دیگر، شرایط بی‌ثبات کشور اجازه نمی‌دهد تا از طریق مضاربه معامله کنم زیرا نمی‌توانم به مردم اطمینان کرد؛ برخی اگر منفعت هم کنند می‌گویند ضرر کردیم. آیا طرف مقابلم با وکالت از طرف من می‌تواند در آخر هر ماه سهم مرا از مضاربه با مبلغ معین با خود مصالحه کند و شرط کنیم که اگر سهم من کمتر از آن بود از پول خود آن را جبران کند؟

ج: اگر شما پول خود را به عنوان تجارت به دیگری بدهید، یعنی به او بگویید این پول را بگیر و با آن تجارت کن و در هر ماه مبلغ معینی را به من پرداخت کن، در این صورت اشکالی ندارد.

س [۶] الف) مبلغ ۱۵۰۰۰۰۰ افغانی هم اکنون معادل ۳۰۰۰ دلار آمریکایی می‌شود. این افغانی را برای مدت یک سال به شخصی داده و سر سال

۴۳۰۰ دلار آمریکایی طبق قرار داد پس می‌گیریم. آیا این معامله ربا است؟ (ب) اگر سر سال شخص معادل ۴۳۰۰ دلار، افغانی پس بدهد حکم چیست؟

ج: الف) اگر ۱۵۰۰۰۰ افغانی که معادل ۳۰۰۰ دلار است به عنوان قرض داده شود و بعد از یک سال پولش را با سودی که معین شده است دریافت کند، این معامله ربا و حرام است. اما اگر معامله مذکور را به عنوان خرید و فروش انجام داده اید، اشکالی ندارد. (ب) این معامله باطل است، چون که بیع دین به دین می‌شود. اما اگر مبلغ مذکور را دریافت نماید و بعد از آن با شرایط و خصوصیات قبلی، معامله جدید صورت دهد این معامله صحیح است.

س [۷] شخصی از من وکالت می‌گیرد که با پول من کار شرعی انجام دهد و هر چه سود کرد، پس از کسر حق الوکاله و با داشتن حق مصالحه، باقی سود را به من پرداخت نماید. نحوه پرداخت به این صورت است که مبلغ مشخصی علی الحساب پرداخت می‌کند و در پایان سال اگر سهم سود من بیش تر شود، مبلغی سود قطعی به من می‌دهد و اگر سهم سود من کم تر از مقدار علی الحسابی بوده که تا به حال داده است، آن را هبه (بخشش) می‌کند. نکته: ۱. عقد از نوع وکالت است. ۲. میزان حق الوکاله از ابتدا مشخص نیست اما در عقد حق مصالحه در نظر گرفته شده است. ۳. سهم مشاع تعیین نشده است. آیا چنین عقدی صحیح است؟

ج: این معامله اگر مورد اتفاق و رضایت طرفین باشد، صحیح است.

س [۸] امروزه اوراقی منتشر می‌شود که در عرف اوراق مشارکت نامیده می‌شود. این اوراق با قیمت مشخص و برای مدت معینی منتشر می‌شوند و دارندگان این اوراق به نسبت قیمت اسمی و مدت زمان مشارکت، در سود حاصله از اجرای طرح شریک خواهند بود. هدف انتشاردهندگان

این اوراق، تأمین سرمایه لازم در مسیر اجرای پروژه های بزرگ ملی از قبیل تولیدی، صنعتی، خدماتی و مانند آن است. مثلاً سرمایه جمع آوری شده را صرف ساخت یا توسعه کارخانه ها، نیروگاه ها، سدها، شهرک ها، پالایشگاه ها، میادین نفتی و مانند آن می کنند. آیا خرید و فروش این اوراق شرعاً صحیح است؟

ج: در صورتی که ساختمان، دستگاه ها و لوازم آن پروژه ها از سرمایه جمع شده از طرف مشارکت کنندگان ساخته و تأمین می شوند، ناچاراً همه در آن اعیان شریک می باشند. البته این معامله اگر با رضایت شرکت کنندگان فقط در سهم شدن در سود حاصله آن پروژه ها صورت گرفته باشد نیز صحیح است.

س [۹] امروزه یکی از انواع مالکیت اعیان که کاربرد فراوانی در بازار مسکن و غیر آن دارد، مالکیت زمانی (موقت) است، به این صورت که چند شخص مالک عین معین می باشند ولی سهم هر یک از عین مال، به صورت بخشی از زمان می باشد نه به صورت کسر مشاع از عین. مثلاً فرد الف مالک تمام عین در فصل بهار هر سال است و فرد ب در فصل تابستان و فرد ج در فصل پاییز و فرد د در زمستان هر سال. هر یک حق همه گونه تصرف مالکانه در دوره زمانی خاص خود را بدون نیاز به اذن دیگران دارد، جز حق از بین بردن عین مملوک. ضمناً افراد نمی توانند مانع استفاده دیگر ملاًک در دوره مالکیت مختص به آن ها گردند. مستدعی است نظر شریف خود را در این باره که آیا این نوع مملوک می تواند موضوع معاملاتی از قبیل بیع و صلح قرار گیرد اعلام فرمایید.

ج: در فرض سؤال، اصل ملک بر حسب حصه (سهم) هر فرد، مشاع است مگر این که منافع آن تقسیم شده و این نوع مملوک می تواند از جانب یکی از مالکین در مقابل آن مقدار منفعت اختصاصی مورد

صلح قرار بگیرد، اما حق بیع (فروش) را ندارد. تنها در صورتی که همه توافق کنند، می‌توانند مملوک را بفروشند.

س [۱۰] زمانی که شخص دچار مرگ بالینی می‌شود و حیات او صرفاً با برقراری دستگاه‌های خاص میسر می‌باشد، چنان‌چه خانواده‌اش توانایی مالی جهت باقی ماندن این دستگاه‌ها را نداشته باشند، آیا فروختن اموال این شخص برای تأمین مخارج بیمارستان جایز است؟

ج: اگر شخصی که دچار مرگ بالینی شده دارای اموال است، ولی او می‌تواند در اموال او تصرف کند، در غیر این صورت پرداخت چنین مخارجی به وسیله مسلمانان و یا از بیت المال انجام می‌شود.

س [۱۱] کسی که با شخص سرمایه داری مضاربه انجام دهد، باید بر اساس فتوای مرجع تقلید خود عمل کند یا بر اساس فتوای مرجع تقلید صاحب مال؟

ج: بر اساس فتوای مرجع تقلید خود عمل نماید.

س [۱۲] در بعضی از مناطق گروه‌های ۱۰ الی ۲۰ نفری اقدام به راه اندازی صندوق قرض الحسنه می‌کنند و هریک مبلغ معینی را ماهانه به صندوق پرداخت می‌کنند تا بتوانند روزی از این صندوق وام بگیرند. از قوانین این صندوق‌ها این است که شخص وام گیرنده می‌بایست ۱ الی ۳ درصد (که مبلغ مشخصی است) ماهانه به عنوان هزینه خدمات و با هدف تقویت صندوق به صندوق پرداخت کند و این پول بین همه اعضاء تقسیم می‌گردد. آیا پرداخت این مبلغ ربا است؟

ج: در فرض سوال، پول پرداخت شده به عنوان هزینه خدمات اشکال ندارد و ربا محسوب نمی‌شود.

س [۱۳] با توجه به گسترش فعالیت های اقتصادی به صورت آنلاین و از طریق اینترنت، شرکتی تصمیم دارد سایتی را در زمینه مزایده و حراجی آنلاین راه اندازی نماید که نحوه ی برگزاری این مزایده به این شرح است: هر شخصی برای ورود به این مزایده باید مبلغی را پرداخت نماید. نرخ پایه هر کالایی که به مزایده گذاشته می شود، درصدی از ارزش واقعی کالا می باشد. هر شخص می تواند چندین بار نرخ اعلام کند و برای هر مرتبه باید مبلغ بسیار کمی را برای شرکت در مزایده به عنوان حق ورود در مزایده آن کالا پرداخت نماید. هر شخصی که بالاترین قیمت را در زمان برگزاری مزایده اعلام نماید و شخص دیگری برای خرید آن کالا قیمت بالاتری اعلام نکند، آن شخص می تواند آن کالا را با مبلغ اعلامی خود خریداری نماید. خواهش مندیم احکام شرعی وارد بر این مطلب را بفرمایید.

ج: معامله در مفروض با کیفیتی که بیان شد، مانعی ندارد.

س [۱۴] فردی در نظر دارد حقوق فرضیه و متصوره و احتمالی خود نسبت به حق کسب و پیشه یا تجارت و سرقفلی دکان خود را با رضایت مالک به صورت مصالحه به شرط عمری با حق خیار فسخ به مدت چهل سال به فرزندش صلح نماید، لطفا حکمش را بیان فرمایید.

ج: اشکال ندارد.

س [۱۵] بنده در مالزی درس می خوانم و در کنار آن برای مردم ویزای دانشجویی نیز می گیرم. این را هم می دانم که هیچ کسی برای درس خواندن از افغانستان به مالزی نمی آید و هدف ایشان از دریافت ویزا رفتن به استرالیا است. قراردادمان به این صورت است که هر وقت که به مقصد رسیدند، حق الزحمه من پرداخت می شود. آیا با کاری که من می کنم، این پول از نظر شرعی اشکالی دارد؟

ج: دروغ گفتن به دولت و دانشگاه حرام است ولی پول دریافتی شرعاً اشکالی ندارد.

س [۱۶] اگر شخصی زمینی را سالیانه به مقداری (مثلاً ۱۰ سیر گندم) اجاره کند و شرط نکند که شخصاً از آن زمین استفاده کند، آیا می‌تواند آن زمین را به مقدار بیش تر (مثلاً بیست سیر گندم) اجاره دهد؟ و اگر به مقدار بیش تر از قیمت (۱۰ سیر گندم) به پول اجاره دهد حکم آن چیست؟

ج: اگر اجاره مطلق باشد، می‌تواند به دیگری به همان مقدار تعیین شده اجاره دهد، اما بیش تر از آن به شرط این که عملی را در زمین انجام داده باشد جایز است وگرنه جایز نیست.

س [۱۷] شخصی برای انجام کاری به صورت مطلق اجیر شده است؛ چه خودش انجام دهد یا شخص دیگر. آیا می‌تواند آن کار را به شخص دیگر در مقابل اجرت کمتر واگذار نماید؟

ج: خیر، نمی‌تواند.

س [۱۸] شخصی در تصرف اموال شخص دوم مأذون است. با اجازه شخص دوم اموال او را می‌فروشد و با اطلاع او برای خود خانه می‌خرد. حال این خانه شرعاً ملک شخص اول است یا شخص دوم؟ البته شخص اول مبلغی را که قیمت اموال مذکور بوده است به شخص دوم می‌دهد.

ج: اگر خانه را شخص اول برای خودش خریده است (همان طور که در سؤال ذکر شده) خانه ملک شخص اول (خرید کننده) می‌باشد.

س [۱۹] شخصی با اذن و اطلاع من درخت هایم را فروخت و با پول آن زمینی خرید تا برای خود خانه ای بسازد. سپس من به او کمک مالی

کردم و او نیز با مقداری از پول خود، خودش دست به کار شد و خانه را ساخت. بعد از گذشت مدتی که وی در خانه ساکن شد، من به او گفتم مبلغی را که در ساخت خانه صرف کرده ای به تو می‌دهم تا خانه را تخلیه کنی. او هم با اکراه قبول کرد و رفت اما قلباً راضی نبود. من هم مبلغی را که باید می‌پرداختم هنوز به صورت کامل نداده ام اما بنا دارم بدهم. آیا این خانه ملک من است یا ملک آن شخص؟ حکم شرعی سکونت و عبادت من در این خانه را بیان فرمایید.

ج: در فرض سؤال، زمین و هم چنین خانه ملک آن شخص است. شما تنها می‌توانید قیمت درخت‌ها و پولی را که کمک کرده اید دریافت نمایید، البته اگر همان زمان آن‌ها را به آن شخص هبه نکرده باشید.

س [۲۰] آیا حکم تعویض ماشین استفاده شده با ماشین جدید همانند حکم تعویض طلا، گندم و غیره است؟

ج: اشکال ندارد و مانند تعویض طلا به طلا یا گندم به گندم نیست.

س [۲۱] آیا خرد کردن پول درشت به پول‌های کوچک تر و در برابر آن گرفتن پول بیش تر، یا تبدیل کردن پول‌های کوچک تر به پول درشت تر با گرفتن پول بیش تر جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۲۲] من حدود دو سال قبل آسیاب سابق که ملک شخصی خودم بود را به برق آبی کوچکی تبدیل کردم و برق آن را با تعدادی از مردم به مدت پنج سال قرارداد نمودم. اما بعد از این که برق را در میان مردم توزیع کردم و مردم هشت ماه از برق استفاده کردند، اهالی قریه دیگر با من منازعه کردند و ساختمان برق را تخریب کردند و آن را غیرفعال ساختند. بعد از سپری شدن دو سال، در اثر مصالحه برق را به طرف

دعوی ام واگذار نمودم. حالا کسانی که با من قرار داد برق بسته بودند خواهان جبران خسارت از من شده اند. ۱- آیا خسارتی که از بابت قرارداد برق به آن ها وارد شده به عهده من است یا به عهده کسانی است که ساختمان برق را تخریب کرده بودند؟ ۲- ایشان ادعا می کنند که مصارف زیادی از قبیل خرید وسایل الکترونیک نموده ایم، و با قطع برق، دچار خسارت شده ایم. در حالی که وسایل در دست خودشان است، آیا آن ها در صورتی که مستحق خسارت شوند، مستحق جبران این خسارات هم می شوند؟

ج: ۱- در فرض سؤال، خسارت وارده طبق قرارداد بر عهده شما است.
۲- نسبت به وسایل برقی که خریده شده و در دست خودشان است، خسارتی بر عهده شما نیست.

س [۲۳] من در شرکتی کار می کنم و مسئول پرداخت مالیات گمرکی آن هستم. یعنی افغانی می گیرم و دلار پس می دهم. از آن جایی که من مصارف دارم، از تبادل دلار به افغانی مبلغی را کسر می کنم. مبلغی که برای من می ماند، صرف کارهایی چون تعمیر ماشین شرکت می کنم اما صاحب شرکت از این کار خبر ندارد. آیا این پول بر گردن من دین است و باید رضایت صاحب مال گرفته شود؟

ج: بدون رضایت صاحب مال نمی توانید در آن تصرف نمایید و در صورت صرف آن ضامن هستید.

س [۲۴] آیا شوهر حق تصرف در درآمد همسرش را دارد؟

ج: خیر، حق تصرف مختص به خانم است.

س [۲۵] ما هر روز با مسیحیان سروکار داریم، معامله با آن ها چه حکمی دارد؟

ج: معامله با اهل کتاب (مانند مسیحیان) اشکالی ندارد.

س [۲۶] من طلبه هستم. آیا می‌توانم از پول شهریه به پدرم بدهم؟

ج: بله، می‌توانید به مقدار نیازش بدهید.

س [۲۷] بنده طلبه هستم و مقداری از درآمدم از شهریه و مقداری از آن

بابت درس در مدرسه است. آیا می‌توانم شهریه را در امور اجتماعی

مصرف کنم؟

ج: مصرف کردن آن در موارد اجتماعی که به نظر شرع از لوازم

زندگی تان محسوب شود، اشکال ندارد.

س [۲۸] آیا طلاب حوزه های علمیه می‌توانند شهریه خود را در خانه پدری

صرف نمایند؟

ج: در صورت احتیاج و عجز پدر می‌توانید صرف کنید.

س [۲۹] در بنگاه معاملات خانه و زمین، آیا دریافت حق العمل از فروشنده

و خریدار بیش تر از آن چه دولت مقرر کرده اشکال شرعی دارد؟

ج: در صورت راضی بودن هر دو طرف، تصرف در مقدار اضافی

مانعی ندارد، وگرنه اشکال دارد.

س [۳۰] آیا تماشاگران مسابقات اسب سواری می‌توانند بر روی پیروزی

اسب ها شرط بندی کنند؟

ج: بله، جایز است.

س [۳۱] آیا راه اندازی و فروش اینترنت به عموم مردم با توجه به این که

برخی از آن استفاده های نادرست مانند مشاهده تصاویر جنسی و گوش

دادن به آهنگ های لهوی می‌کنند، جایز است؟

ج: فروش خدمات اینترنتی در صورتی که قصد صاحبان آن بهره برداری های حرام در آن نباشد جایز است، هر چند برخی از آن استفاده ناصحیح داشته باشند.

س [۳۲] شخصی برگه قرعه کشی در اختیار داشته که دولت به وسیله این برگه ها، جایزه ای به صاحب برگه می دهد و هر برگه دارای شماره ای یکتا است. صاحب برگه آن برگه را فروخته است، در حالی که نمی دانسته با آن برگه در قرعه کشی، برنده ی جایزه بوده است. الآن صاحب جایزه کیست؟ فروشنده یا خریدار؟

ج: در فرض سؤال، جایزه متعلق به خریدار برگه است.

خرید و فروش

س [۳۳] خرید و فروش چک کوتاه مدت، بلند مدت و چک بی محل چه حکمی دارد؟

ج: خرید چک مدت دار (چه مدت آن طولانی باشد یا کوتاه) نقداً به مبلغی کمتر از مبلغی که در چک نوشته شده جایز نیست. تفصیل مطالب در کتاب بانک از نگاه اسلام موجود است، مراجعه فرمایید.

س [۳۴] اگر شخصی یک میلیون تومان چک مدت دار در اختیار داشته باشد که یک ماه دیگر موعد نقد شدن آن است ولی الآن احتیاج به پول نقد داشته باشد، آیا می تواند چک را نقداً به مبلغ هشت صد هزار تومان بفروشد؟

ج: فروختن دینار به مقدار کم تر و به صورت نقدی خالی از اشکال نیست مگر این که دو طرف به انجام این کار راضی باشند و حالت خرید و فروش نداشته باشد.

س [۳۵] اگر شخصی پیشنهاد دهد که مبلغ ۸ میلیون تومان پول نقد به ما بدهد و ما در ازای آن مبلغ ۸ میلیون و پانصد هزار تومان چک ماه بعد را به او بدهیم، آیا این معامله صحیح است؟

ج: معامله فوق چنان چه به عنوان خرید و فروش صورت بگیرد، مانعی ندارد اما اگر به عنوان قرض باشد، اشکال دارد.

س [۳۶] آیا می توان صد دینار را به دویت دیناری که قرار است شش ماه دیگر دریافت شود، معامله نمود؟

ج: اگر به صورت خرید و فروش باشد، اشکالی ندارد.

س [۳۷] آیا امکان خرید و فروش (بیع) اعضای بدن انسان زنده یا مرده وجود دارد؟

ج: مانع شرعی برای خرید و فروش با رضایت طرف ذی شأن وجود ندارد، به شرط این که از اعضای اصلی بدن نباشد و موجب تشوه (دگرگونی) خلقت نشود.

س [۳۸] با توجه به حرمت ساخت مجسمه ها، عروسک ها و تندیس های جانداران، آیا خرید و فروش آن ها جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۳۹] در شرایطی که بازار دچار تورم فراوان است، آیا کسبه مجازند قیمت کالاهایی را که قبلاً ارزان تر خریده اند به قیمت پایه روز در نظر بگیرند و آن کالا را علی رغم این که ارزان تر خریده اند به قیمت روز

بفروشند؟

ج: بله، مجاز به انجام این کار هستند.

س [۴۰] معامله ای که در آن ثمن (قیمت) معامله مشخص نباشد چه حکمی دارد؟

ج: جنس و ثمن باید مشخص باشد وگرنه معامله باطل است.

س [۴۱] ماشینی را از شخصی خریدم، مردم می گویند که این ماشین مشکل قانونی دارد، فروشنده هم آن را پس نمی گیرد، حالا تکلیف من چیست؟

ج: اگر شما با علم به اشکال قانونی ماشین اقدام به خرید نمودید، در این حال حق فسخ عقد را ندارید، اما اگر در هنگام عقد بیع، علم به قانونی نبودن آن نداشتید و بعداً علم پیدا کردید، در این صورت شرعاً می توانید عقد را فسخ کنید و قیمت ماشین را از فروشنده دریافت نمایید.

س [۴۲] حکم خریدن مدرک تحصیلی و شاغل شدن بر اساس آن چیست؟

ج: خریداری مدرک و کار پیدا کردن بر اساس آن جایز نیست.

س [۴۳] آیا دادن پول نقد به طلا فروش و خریدن مقدار معینی طلای مستعمل برای تحویل گرفتن در یک ماه دیگر جایز است؟

ج: معامله در فرض سؤال صحیح است و شرط درستی آن قبض در مجلس عقد نمی باشد.

س [۴۴] اگر در معامله با خریدار شرط کنیم که مثلاً این جنس را به شما فروختم به شرط دریافت چک ۴ ماهه به مبلغ ۱۰۰ تومان و اگر پول را نقداً پرداخت کنید، ۱۰ درصد از این مبلغ را کسر می کنم، آیا این معامله صحیح است؟

ج: اگر بر یکی از آن دو معامله توافق حاصل شود، صحیح است.

س [۴۵] خرید و فروش سگ برای تزئین و نگه داری در منزل چه حکمی دارد؟

ج: خرید و فروش سگ غیرشکاری جایز نیست.

س [۴۶] خرید و فروش ماهواره و تجهیزات آن چه حکمی دارد؟

ج: ماهواره از آلات مشترک حلال و حرام است، بنابراین خرید، فروش و استفاده صحیح از آن مانعی ندارد.

س [۴۷] اگر شخصی تعهد دهد که خانه خود را تا مدتی نفروشد اما برخلاف تعهد آن را معامله نماید، آیا شرط مذکور لازم الوفاء است؟ آیا معامله خانه صحیح است؟

ج: در فرض سؤال شرط مذکور واجب الوفا نیست و معامله صحیح است.

س [۴۸] اگر در خریداری خانه صاحب خانه یا خریدار شرط کند که در صورت فسخ قرارداد، فسخ کننده باید فلان مبلغ به عنوان خسارت بپردازد، آیا دریافت چنین مبلغی جایز است؟

ج: اگر این شرط در عقد بیع باشد، جایز است.

س [۴۹] در قول نامه ای نوشته شده است که اگر هر کدام از دو طرف معامله از معامله پشیمان شود، باید مبلغ ده میلیون تومان به طرف دیگر بپردازد. آیا این شرط صحیح است؟

ج: این شرط باطل است و واجب الوفا نیست.

س [۵۰] ملکی را مورد معامله قرار دادم و ثمن آن را به صورت کامل

پرداخت نمودم. تحویل خانه به دلیل شدت بیماری صاحب خانه به تاخیر افتاد تا صاحب خانه فوت کرد. اکنون وراثت ملک را تحویل داده اند اما به دلیل افزایش قیمت ملک در این مدت، ادعای دریافت مبلغ اضافی دارند. لطفاً حکم را بیان فرمائید.

ج: در فرض معامله مذکور صحیح است و وراثت میت حق مطالبه قیمت فعلی ملک را ندارند.

س [۵۱] آیا خرید و فروش پول در حالی که برای مثال دلار بدهند و یورو بگیرند (واحد پول مورد معامله یکسان نباشد) صحیح است؟

ج: معامله مذکور اگر به عنوان خرید و فروش باشد مانعی ندارد.

س [۵۲] بین دو نفر معامله ای انجام شده و بخشی از ثمن آن نیز پرداخت شده و قرار بوده مابقی ثمن به صورت اقساط و در سررسیدهای معین پرداخت شود. هم چنین مبلغ معینی به عنوان خسارت تأخیر در پرداخت هر روز مقرر شده است. بائع از خریدار وکالت داشته است که در صورت عدم پرداخت به موقع اقساط، مبیع را فروخته و اقساط پرداخت نشده و خسارات مورد توافق را استیفاء کند؛ با پرداخت تنها یک قسط و عدم پرداخت باقی اقساط، بائع مبیع را به شخص دیگری فروخته و به او تحویل داده و وجه آن را به عنوان اقساط و خسارات تأخیر تصاحب نموده است. پس از مدتی معلوم می شود معامله دوم واجد شرایط نبوده و باطل است، لذا مبیع مجدداً در اختیار خریدار اولیه قرار گرفته است؛ حال سؤال این است که آیا در مدتی که مبیع در اختیار خریدار اول نبوده، بائع اول ملزم به پرداخت خسارت تأخیر به خریدار اول هست؟

ج: در فرض سوال، خریدار اول حق فسخ بیع را دارد ولی امکان دریافت مبلغی به عنوان خسارت را ندارد.

س [۵۳] خرید و فروش سفته چه حکمی دارد؟

ج: خرید و فروش این اوراق مانعی ندارد.

س [۵۴] خرید و فروش قرآن چه حکمی دارد؟

ج: خرید و فروش قرآن مجید بین مسلمین اشکالی ندارد. هم چنین فروش قرآن کریم به کفار چنانچه موجب هتک حرمت این کتاب مقدس و آسمانی شود جایز نیست.

س [۵۵] اگر کسی برای مشتری خود مایحتاجی را خریداری کند، آیا می‌تواند بدون اطلاع مشتری مبلغ بیش تری از قیمت خرید را از او دریافت کند؟

ج: چنانچه از ابتدا مایحتاج را برای مشتری خریداری کرده، نمی‌تواند مبلغ اضافی دریافت کند. البته چنین شخصی می‌تواند حق العمل خود را به عنوان مبلغی جداگانه اعلام و دریافت کند. اگر شخص از ابتدا مایحتاج را برای خود خریداری کرده بود، می‌توانست آن را به مبلغ دلخواه به مشتری بفروشد.

س [۵۶] صندوق داران فروشگاه‌ها در کشورهای خارجی که مجبور به فروش مشروبات الکلی و گوشت خوک هستند، چه وظیفه‌ای دارند؟

ج: خرید و فروش آن‌ها مطلقاً و تحت هر شرایطی حرام است ولی چنین اشخاصی می‌توانند نه به عنوان خرید و فروش، بلکه به عنوان آزاد کردن مال، پولی را بگیرند و این اجناس را تحویل مشتری دهند. کار کردن در مغازه‌هایی که فقط مشروب یا گوشت خوک می‌فروشند نیز حرام است.

س [۵۷] اگر معامله‌ای صورت بگیرد و خریدار نسبت معینی را به واسطه یا

دلال پرداخت کند ولی پس از مدتی معامله فسخ شود، آیا خریدار می‌تواند پول پرداختی به واسطه را پس بگیرد؟

ج: خیر، پس گرفتن آن جایز نیست مگر این که در زمان معامله آن را شرط کرده باشد یا برگرداندن آن، عرف عمومی باشد که در تمامی معاملات جاری و صادق است.

س [۵۸] اگر خریدار یا فروشنده در معامله ملکی حقوق دلال را پرداخت نمی‌کنند، آیا مکان غصبی است؟ نماز خواندن در آن چه حکمی دارد؟

ج: حقوق واسطه به گردن ایشان است ولی ملک غصبی نیست و نماز در آن صحیح است.

س [۵۹] آیا خرید و فروش با اطفال (صبی) اشکال شرعی دارد؟

ج: معامله با ایشان صحیح است چون متعارف این است که اطفال معامله را به صورت مستقل انجام نمی‌دهند.

قرض و دین

س [۶۰] با توجه به تورم موجود، ارزش پول امروز با یک ماه یا یک سال قبل برابر نیست. اگر شخصی پولی به کسی قرض دهد، آیا می‌تواند در موعد مقرر در ازای کاهش ارزش پول خود، از او پول بیش تر بگیرد؟

ج: خیر، قرض دهنده نمی‌تواند بیش تر از مبلغی که قرض داده است پس بگیرد، اما بهتر است قرض گیرنده رضایت قرض دهنده را حتی با دادن مبلغی بیش تر جلب نماید.

س [۶۱] اگر بدهکار مدت مدیدی از ادای دین امتناع کند و هم چنین وی مقداری پول نزد طلب کار به امانت سپرده باشد، آیا طلبکار می تواند از آن پول بخشی را به عنوان طلب خود تصرف کند؟

ج: در صورت امتناع بدهکار مانعی ندارد.

س [۶۲] یکی از دوستانم مقداری پول را برای مدت نامعلومی نزد من به امانت گذاشته است. آیا می توانم بدون اجازه او تا زمانی که پول را در اختیار دارم با آن تجارت نمایم؟

ج: خیر، بدون اطلاع صاحب پول جایز نیست.

یارانه و کمک های دولتی

س [۶۳] آیا سرپرست خانواده می تواند یارانه ای را که توسط دولت برای تمام اعضای خانواده پرداخت می شود، بدون اجازه آن ها مصرف کند؟

ج: سرپرست خانواده می تواند در مورد نیاز و مصلحت، در حقوق خود و فرزندان قاصر تصرف نماید، اما تصرف در حق زن و اولاد بزرگ باید با اذن و اجازه آن ها باشد.

س [۶۴] آیا دریافت یارانه از دولت های اروپایی، در صورتی که انسان بیکار باشد جایز است؟

ج: بله، مانعی ندارد.

س [۶۵] دولت های غربی ماهانه مبلغی را جهت امرار معاش به مهاجران می دهند. با توجه به این که منبع درآمد این دولت ها از مالیات تامین می شود و برای مثال

برخی از مالیات دهندگان را کارخانه های شراب سازی تشکیل می دهند،
تصرف در این پول چه حکمی دارد؟

ج: اشکالی ندارد.

۱۶. مسائل بانک و بورس

س [۱] حکم استفاده از جوایز و سود بانکی اعم از خصوصی و دولتی را بیان فرمایید.

ج: استفاده از جوایز بانکی مانعی ندارد. اما استفاده از سود بانکی اگر بانک دولتی و حکومتی باشد، می تواند به عنوان مجهول المالک بگردد و یک سومش را به فقرا دهد و در باقی آن تصرف نماید. اما اگر بانک خصوصی باشد، گرفتن سود جایز نیست.

س [۲] مدتی است می خواهم ازدواج کنم و در پی گرفتن قرض و وام هستم. از این رو به یکی از بانک های دولتی مراجعه کرده ام تا وام مسکن بگیرم. بانک برای پرداخت وام شرایط زیر را مطرح کرد: ۱- باید از فرابورس مبلغ ۲ میلیون تومان اوراق بانک را خریداری کنم و به محض خرید، در نوبت دریافت وام قرار می گیرم. ۲- مبلغ این وام ۲۰ میلیون تومان با سود ۱۵ درصد و بازپرداخت ۱۲ ساله است. نظر مبارک حضرت عالی راجع به دریافت این وام چیست و آیا از نظر شرعی اشکال دارد؟

ج: شما می توانید آن وام را با اجازه حاکم شرع یا وکیل او به عنوان مجهول المالک بردارید، در زمینه پرداخت سود ۱۵ درصد چون مجبور به پرداخت هستید، مانعی وجود ندارد و وام دریافتی حلال است.

س [۳] بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری در قبال پرداخت وام و تسهیلات مالی، مبالغی را تحت عنوان سود تسهیلات با درصدهای مختلف از مردم اخذ می‌نمایند. این مبالغ تحت چه شرایطی با بهره تفاوت دارد؟ آیا در شرایط جاری و از نظر شرعی دریافت و پرداخت آن چه در اصطلاح سود تسهیلات گفته می‌شود مجاز است؟

ج: سود تسهیلات همان قرض ربوی و حرام است. اگر بانک یا مؤسسه مالی کارمزدی را از مراجعین خود در مقابل خدماتی که ارائه می‌دهند (مانند اجرت محل و اجرت دفتر دار و غیره) دریافت کند، مانعی ندارد. کسانی که وام از بانک دولتی یا مؤسسه مالی دولتی به عنوان مجهول المالک دریافت می‌کنند، اگر با اجازه حاکم شرع یا وکیل او بگیرند، مانعی ندارد، و سود را به عنوان این که مجبورند پرداخت نمایند.

س [۴] الف) دریافت جریمه بابت تأخیر در بازپرداخت اقساط وام و تسهیلات توسط بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری شرعاً چه حکمی دارد؟ ب) چنان چه دریافت جریمه دیرکرد در زمان پرداخت وام در قرارداد فیما بین آمده باشد، آیا به لحاظ شرعی پرداخت و دریافت جریمه مجاز می‌شود؟ ج) چنان چه حضرت عالی هر دو مورد یا یکی از موارد سود و جریمه تأخیر در بازپرداخت را مجاز نمی‌دانید، با توجه به این که مردم برای رفع احتیاجات سرمایه‌ای و مالی خود گزینه دیگری غیر از مؤسسات و بانک‌های موجود ندارند، آیا اخذ وام با این شرایط از روی ناچاری و اضطرار برای مردم از نظر شرعی مجاز است؟

ج: الف) جایز نیست. ب) خیر، مجاز نیست. ج) تکلیف در حال اضطرار مرفوع است.

س [۵] آیا سپرده گذاری در بانک‌های ایران یا افغانستان تلف مال به شمار

می‌رود؟ آیا سودی که بانک‌ها می‌پردازند برای سپرده‌گذار حلال است؟

ج: بله، ملک او از بین می‌رود ولی مخلوط به مال دیگران می‌شود و اگر سود به آن تعلق گرفت، باید سود را به عنوان مجهول المالک بگیرد نه به قصد سود. و یک سوم آن را به فقرا بدهد و در دو سوم آن تصرف نماید.

س [۶] بانک قرض الحسنه‌ای به افراد پول قرض می‌دهد، به شرط این که مغازه‌داری یا دام‌داری کنند، به این صورت که مبلغ ۵۰۰۰۰۰ افغانی برای مدت هشت ماه قرض می‌دهد و در مجموع این هشت ماه فقط مبلغ ۶۵۰۰ افغانی سود اخذ می‌کند و در پایان قرارداد باید شخص مقروض همه پول قرض را یکجا پرداخت نماید. آیا این فعالیت اقتصادی اشکال شرعی دارد؟

ج: این معامله قرض ربوی و حرام است، اما مردم می‌توانند از این بانک مبلغ ۵۰۰۰۰۰ را دریافت کنند و در مدت معین مبلغ ۶۵۰۰ افغانی را به عنوان خرید و فروش و نه به عنوان قرض برگردانند.

س [۷] اگر بانک قبل از انجام کار روی پول، سودش را اخذ کند، آیا مشتری می‌تواند سودی که قبلاً به بانک داده است را بازخواست نماید؟

ج: قرض دهنده مالک سود نمی‌شود و آن سود تحت ملکیت متقرض باقی است.

س [۸] بعضی از بانک‌های خصوصی به مشتریان شان پول قرض می‌دهند و سالانه ۲۰٪ سود قبل از این که پول به دست مشتری برسد یا در ازای پول کاری یا مضاربه‌ای صورت بگیرد، از نفس سرمایه برمی‌دارند. الف) آیا چنین معامله‌ای مشروعیت دارد؟ اگر مشروعیت ندارد، آیا مشتری حق تقاص دارد؟

ج: آن چه که در سؤال ذکر شده است قرض ربوی است و حرام می‌باشد. هم‌چنین مشتری حق تقاص ندارد.

س [۹] یکی از مؤسسات مالی و اعتباری در قرارداد مصالحه و سازش با وام‌گیرندگان بدحساب چنین شرطی را می‌آورد: در صورت تأخیر متعهد در پرداخت اقساط برای مدتی بیش از سه روز، متعهد مکلف است برای هر قسط به میزان شش درصد مبلغ قسط به صورت روزشمار وجه التزام بپردازد تا زمانی که دین خود را تسویه نماید. آیا این شرط مصداق ربا است یا صحیح می‌باشد؟

ج: این شرط صحیح نیست و الزام شرعی نمی‌آورد.

س [۱۰] معظم له در کتاب ارزشمند و شریف احکام البنوک، ۶ راه را به عنوان جایگزین در معاملات بانکی مطرح فرموده اند تا بانک غیر ربوی جایگزین بانک ربوی شود، بدون این که سود حاصل از آن کم تر از بانک ربوی باشد. اما سؤالی که مطرح است این است که بانک‌های حاضر مطابق هیچ یک از این الگوها عمل نمی‌کنند. اگر هم در زبان چنین چیزی بگویند، صرفاً صوری است تا نظر مشتریان را جلب کنند. بنابراین چند سؤال مطرح است: ۱- اگر مشتری نداند که بانک به شیوه مشروع عمل می‌کند یا نه، سودی را که بانک به مشتری می‌دهد با عنوان سود حاصل از پول مشتری که نزد بانک گذاشته است، چه حکمی دارد؟ ۲- اگر شخص به مدیر شعبه بانکی، به طور خصوصی و بدون در نظر داشتن قواعد عام رفتار و الگوهای ربوی بانک، بگوید که من پول را به عنوان قرض الحسنه و بدون هیچ سود از قبل تعریف شده ای نزد بانک می‌گذارم، اما بانک بدون التزام و تعهد می‌تواند علاوه بر اصل پول مبلغی اضافه بر آن به من بدهد و اگر هم ندهد، حق اعتراض و شکایت ندارم، اما بانک همان اضافه بر اصل پول را براساس الگوی

ربوی خود به مشتری بدهد، این سود و پول اضافه بر اصل قرض برای مشتری چه حکمی دارد؟ ۳- اگر راه های مذکور مشروع نباشد و آن ۶ عمل جایگزین را هم بانک ها عملاً رعایت ننمایند، آیا راه دیگری وجود دارد که از پول ها استفاده مشروع شود به خصوص برای کسانی که از سر ناچاری پول شان را در بانک می گذارند تا اجاره منزل یا کمک هزینه های زندگی خود را تأمین کنند؟

ج: ۱- در صورتی که صاحب پول، پول خود را به عنوان سرمایه گذاری در بانک گذاشته باشد نه به عنوان قرض، و نداند که بانک عمل کرده است یا نه، پولی را که بانک به او می دهد، می تواند بگیرد و برای او حلال است. ۲- مدیر شعبه و مدیر بانک چنین صلاحیتی ندارد ولی این مشتری است که می تواند پول خود را نزد بانک به صورت امانت بگذارد و نیت قرض ننماید. در این صورت، پولی را که بانک به عنوان سود به او می دهد، می تواند به عنوان مجهول المالک - و نه به عنوان سود بر قرض - با اجازه حاکم شرع یا وکیل او بردارد. بنابراین سود پول برای او حلال می شود. ۳- پول خود را به عنوان امانت در بانک بگذارد و قصد قرض ننماید. در این صورت، پولی را که بانک به عنوان سود به او می دهد، به عنوان مجهول المالک بردارد، یک سوم آن را به فقیر بدهد و دو سوم آن را خودش تصرف کند. در صورتی که خودش فقیر و محتاج باشد، می تواند صرف نماید.

س [۱۱] در هنگام اخذ وام، بانک ها از وام گیرنده اوراق سفته دریافت می کنند و این اوراق توسط ضامن معتبر امضا می شود. در صورت عدم پرداخت اقساط وام توسط وام گیرنده، کدامیک شرعاً ضامن می باشند؟

ج: در فرض وام گیرنده در پرداخت اقساط مدیون است.

س [۱۲] حکم فقهی خرید و فروش سهام شرکت ها که اغلب در بازار بورس صورت می گیرد چیست؟ با توجه به این که سهام در تقسیم اولی به سهام عادی و ممتاز دسته بندی شده است.

ج: چنان چه سرمایه و رأس مال آن و هم چنین تعاملات مالی آن شرعا حلال باشد، خرید و فروش سهام شرکت ها در بازار بورس مانعی ندارد و در این مورد فرقی بین سهام عادی و ممتاز نیست.

س [۱۳] آیا خرید و فروش متوالی سهام از بورس نه به قصد سرمایه گذاری بلکه به قصد سود بردن از لحاظ شرعی اشکال دارد؟
ج: اشکال ندارد.

س [۱۴] آیا تبانی و اشاعه اخبار و اطلاعات کذب جهت افزایش یا کاهش مصنوعی قیمت سهام در بازار از لحاظ شرعی اشکال دارد؟
ج: دروغ گویی حرام است.

س [۱۵] آیا سهام شرکت ها مالیت دارد؟
ج: بله، مالیت دارد.

س [۱۶] آیا رهن سهام شرکت ها جایز است؟
ج: بله، جایز است.

س [۱۷] فارکس (بورس بین الملل) از نظر شرعی چگونه است و آیا پولی که از این راه به دست می آوریم حلال است؟
ج: اگر معاملات مذکور از معاملات متعارف در بازار بورس می باشد و از معاملات ربوی دور است و جنس و قیمت هم معلوم می باشد، از نظر شرعی اشکالی ندارد.

س [۱۸] الف) از آن جا که شرکت های سهامی قانوناً دارای شخصیت حقوقی مستقل می باشند به گونه ای که بانک، وام را به شرکت می پردازد و نه مالکین سهام آن و هم چنین، دارایی های ثابت به نام شرکت ثبت می شود و نه سهامداران آن، آیا می توان برای شرکت سهامی یک جهت یا عنوان مستقل شرعی نیز قائل شد؟ ب) در صورتی که برای شرکت سهامی یک جهت یا عنوان مستقل شرعی قائل شویم، آیا این امر تأثیری بر نحوه محاسبه خمس اینجانب از سود شرکت دارد؟ ج) اگر مسئله را این گونه فرض کنیم، برای شرکت سهامی می توان یک جهت یا عنوان مستقل عرفی قائل شد لکن این جهت یا عنوان، منحل در اعضا و سهامداران شرکت است به طوری که دارایی های شرکت، ملک سهامداران آن است و بدهی ها و وام های آن که برای عنوان شرکت دریافت شده است نیز، دین و بدهی سهامداران محسوب می شود و چنان چه شرکت ورشکست شد، سهامداران آن شرعاً مدیون هستند نه مجرد شخصیت حقوقی شرکت، مگر آن که طلبکاران ابراء ذمه نمایند. بنابراین وجود این جهت یا عنوان، عملاً تأثیری در محاسبه خمس افراد ندارد. نظر حضرت عالی در این خصوص چگونه است؟

ج: الف) خیر. ب) خیر. ج) این فرض موافق رأی ما است.

س [۱۹] قراردادی بین مالک و عامل اجرا می شود و مالک در ضمن قرارداد شرط می کند که اگر قرارداد با مفاد مندرج در آن در زمان معینی انجام نشود، فلان مبلغ به عنوان خسارت باید به من داده شود. برای این که این شرط ضمانت اجرایی داشته باشد، بانک از عامل مطالبه ضمانت نامه بانکی می کند. عامل به بانک مراجعه و درخواست ضمانت نامه به نفع مالک کرد. بانک ضمانت نامه را صادر می کند و در اختیار کارفرما قرار می دهد، ولی به جای این که در قبال ارائه این خدمت و تقبل تعهد از

عامل کارمزد بگیرد، می‌خواهد به اندازه تعهدی که در ضمانت نامه قید شده است در سود پروژه شریک باشد. حال سؤال‌های زیر مطرح می‌باشد: الف) آیا نفس تعهد بانک که به درخواست ضمانت خواه به وجود آمده است، مالیت دارد؟ چون مشهورعین بودن مال را تأکید می‌کنند؟ آیا منافع، دین و صرف تعهد هم می‌تواند به عنوان مال شرکه قرار بگیرد؟ آیا این شراکت می‌تواند مشروع باشد؟ ب) اگر این مطلب در قالب عقد مضاربه بیان شود، چه حکمی خواهد داشت؟ آیا در مضاربه لازم است سرمایه عین باشد یا نفس تعهد هم می‌تواند به عنوان سرمایه تلقی شود؟

ج: الف) در مفروض سؤال، بانک می‌تواند در مقابل تعهدش مطالبه مال کند و بر بانک واجب نیست که این کار را مجانی انجام دهد. ولی بانک در این پروژه و شرکت شریک نمی‌شود و در مقابل تعهدش با بانک، بانک حق دارد از ارباح (سود) این پروژه مقداری را مطالبه نماید. ب) قرارداد بانک با عامل مضاربه نیست.

۱۷. مسائل مشاغل

س [۱] شغل بنده کار کردن با برنامه ها و سایت های کامپیوتری است که در بعضی از آنها، عکس های زنان خارجی نشان داده می شود ولی برای من خطر در حرام افتادن و لذت بردن ندارد. آیا کار کردن به این صورت جایز است؟

ج: اگر سبب برانگیخته شدن شهوت نشود، مانعی ندارد.

س [۲] آیا کار صرافی و حواله کردن پول جایز است؟

ج: هر دو کار اشکال ندارد و جایز است.

س [۳] کار کردن در قسمت حقوقی بانک برای پیگیری و دریافت سودهای دریافت نشده و سایر حقوق بانکی چه حکمی دارد؟

ج: کار کردن در هر قسمتی از بانک که مربوط به معاملات ربوی باشد، اشکال دارد.

س [۴] کارمند تحویل دار بانک که پول دریافت و پرداخت می نماید، طبق قانون بانک و به دستور آنان باید در بین کارهایش از مشتریان اقساط وام جریمه هم دریافت کند و مجبور به انجام دادن آن است. آیا کار کردن او در این قسمت جایز است؟

ج: اشکال دارد.

س [۵] شغل من پرستاری است و مریض هایی که از آن ها نگهداری یا پرستاری می کنیم قادر به انجام کارهای روزمره خویش نمی باشند. در این صورت ما مکلف هستیم که به آن ها در انجام کارهایشان کمک کنیم. در بعضی از موارد دست مان با بدن آن ها (مثلاً در مواقع پوشاندن لباس های شان) تماس پیدا می کند یا چشم مان به بدن شان می افتد. تکلیف چیست؟

ج: برای جلوگیری از تماس با بدن نامحرم می بایست از دستکش استفاده کنید و حداقل امکان کوشش نمایید که چشم تان به بدن نامحرم نیافتد و اگر غفلتاً افتاد، اشکالی ندارد.

س [۶] شخصی در سوئد در شرکت بسته بندی محصولات غذایی کار می کند و وظیفه اش خرد کردن بسته های بزرگ به واحدهای کوچک تر می باشد. در محصولات غذایی که وی بسته بندی می کند، ۵ تا ۱۰ درصد گوشت خوک نیز وجود دارد. لطفاً بفرمایید کار در این شرکت چگونه است؟

ج: در مورد سؤال، انجام این کار جایز است.

س [۷] من در کشور استرالیا زندگی می کنم. دولت به ما اجازه کار نداده است و ما به شکل پنهان کار می کنیم. آیا کار کردن غیر قانونی حلال است؟

ج: عمل خلاف قانون ننمایید.

س [۸] دولت استرالیا به مردم بیکار یارانه و کمک خرج می دهد. بعضی از مردم به دروغ به مسئولین می گویند ما کار نمی کنیم در صورتی که بعضی روزها به صورت پاره وقت مشغول به کار هستند. آیا پولی که از دولت می گیرند مشکل شرعی دارد؟ هم چنین بعضی از مردم خود را

مریض معرفی می‌کنند و با این که کار هم می‌کنند، برای همیشه از دولت حقوق دریافت می‌کنند، این گروه چه حکمی دارند؟

ج: دروغ گفتن حرام است و شخص دروغ گو مستحق عذاب خداوند می‌باشد، اما چنین اشخاصی پولی را که در مقابل کار و عمل‌شان دریافت می‌کنند، مالک می‌شوند.

س [۹] کسب درآمد از فروختن قرآن، دعا، اجزای قرآن (مانند کتاب‌هایی که شامل چند سوره است) اذکار و موارد مشابه چه حکمی دارد؟

ج: کسب درآمد از طریق امور ذکر شده مانعی ندارد.

س [۱۰] کار کردن در مشاغلی که مردان با زنان سر و کار دارند (مانند لوازم آرایشی) چه حکمی دارد؟

ج: فی نفسه مانعی ندارد مگر این که موجب تحریک شهوت متصدی مغازه شود، در این صورت باید آن شغل را ترک کرد.

س [۱۱] اشخاص مسلمانی در کشورهای غربی در قصابی‌هایی کار می‌کند که گوشت خوک می‌فروشند. آیا کار کردن در این گونه قصابی‌ها از نگاه شرعی اشکال دارد؟

ج: کار کردن در چنین قصابی‌هایی به خودی خود اشکال ندارد، اما چنین اشخاصی نمی‌توانند اقدام به فروختن گوشت خوک در قصابی نمایند.

س [۱۲] من به صورت مجازی در تمام دنیا اقدام به فروش فیلم‌های خارجی می‌کنم. در این فیلم‌ها معمولاً صحنه‌های غیر اخلاقی وجود دارد و بنده هم نمی‌توانم این صحنه‌ها را حذف کنم چون از لحاظ قانون بین‌المللی ویرایش فیلم‌ها جرم محسوب می‌شود و ضمناً بیش

تر کسانی که از ما فیلم می‌خرند مسلمان نیستند و حتی احتمال دارد که فرد مسلمانی تا آخر تجارت‌م از من فیلمی نخرد، این کار چه حکمی دارد؟

ج: اگر فیلم هایتان دارای صحنه‌هایی است که موجب ترویج فساد و برانگیختن شهوت می‌شود، این کار جایز نیست.

س [۱۳] آیا کار کردن زنان خارج از منزل اشکال شرعی دارد؟

ج: در درجه اول وظیفه بانوان اداره امور منزل است. اما در صورت اضطرار یا غیر اضطرار مانع شرعی برای کار کردن زنان مانند مردان وجود ندارد، هرچند باید با رعایت واجباتی چون حفظ عفت و حجاب اسلامی باشد.

س [۱۴] سیگار فروشی چه حکمی دارد؟

ج: مباح است.

س [۱۵] حکم کار کردن در باغ انگوری که محصول آن برای ساخت شراب مصرف می‌شود چیست؟

ج: مانعی ندارد.

س [۱۶] در شرکتی کار می‌کنم که تابع سازمانی بزرگ است و مسئولین

شرکت حقوق کارمندان و مخارج جاری شرکت را بیش از مقدار حقیقی به سازمان گزارش می‌کنند و در نیازمندی‌های برخی پروژه‌ها به مصرف می‌رسانند. این کار اشکال شرعی دارد؟ آیا حقوقی دریافتی کارمندان از نظر شرعی حلال است؟

ج: تهیه گزارشی که با اطلاعات غلط ارائه می‌شود حرام است. با این حال این حرمت ضرری به حقوق کارمندان ندارد و حقوق دریافتی

حلال است.

س [۱۷] آیا حقوق دریافتی کسی که با پارتی و رانت در اداره دولتی استخدام می‌شود، حلال است؟

ج: هر کاری که خلاف قانون انجام شود جایز نیست. اگر شخصی با این حال وارد اداره شود و حقوقش متناسب با کاری که انجام می‌دهد باشد، دریافت آن اشکالی ندارد.

س [۱۸] در یک قرارداد کاری که بین دونفر بسته شده است، آیا یک طرف می‌تواند بدون رضایت طرف دیگر قرارداد را تغییر دهد؟

ج: اگر امکان تغییر قرارداد در ضمن عقد آمده باشد، حق تغییر دارد وگرنه نمی‌تواند.

س [۱۹] آیا اجرتی که آرایش‌گر در قبال تراشیدن ریش دریافت می‌کند حلال است؟

ج: خیر، اجرتی که در برابر تراشیدن ریش دریافت می‌شود حرام است.

س [۲۰] آیا مهندسین و کارگران مسلمان می‌توانند ساختمان کنیسه‌ها و کلیساها را تعمیر و تجهیز کنند؟

ج: بله، تعمیر و تجهیز به خودی خود مانعی ندارد.

س [۲۱] اگر استخدام در یک شرکت و مجالست با اعضا و کارمندان آن مجموعه سبب ترک واجباتی چون دست دادن با جنس مخالف، خوردن مشروبات الکلی، حضور در مجالس لهوی و غیره شود، آیا حقوق دریافتی حلال است؟ آیا ماندن در آن شرکت که به دلیل امرار معاش صورت گرفته، جایز است؟

ج: حقوق دریافتی چنان‌چه بر اساس کارکرد حقیقی باشد حلال

است، اگر ماندن در آن شرکت بدون ترک محرمات یاد شده امکان پذیر نیست، حضور در چنین مجموعه ای حرام است. خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید: «وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ».

س [۲۲] آیا موذن می‌تواند در قبال اذانی که می‌گوید اجرت دریافت کند؟
ج: بنا بر احتیاط جایز نیست.

س [۲۳] رانندگان تاکسی که در کشورهای غربی زندگی می‌کنند: الف) گاهی به مسافرانی برخورد می‌کنند که مقصد آن‌ها هتل‌هایی است که در آن‌ها فروش شراب و زنا نیز انجام می‌شود ولی مسافران هدف خود را از رفتن به چنین مکانی تصریح نمی‌کنند. آیا بردن مسافر به چنین مکان‌هایی جایز است؟ ب) اگر مسافر از راننده بخواهد که او را به مراکز فحشاء، زنا یا فروش مشروب و مسکرات ببرد، راننده چه وظیفه‌ای دارد؟ ج) آیا حمل شراب یا گوشت خوک برای غیر مسلمانان جایز است؟

ج: ۱- جایز است و گناهی به گردن راننده نیست. ۲- سوار کردن یا رساندن چنین مسافرانی شایسته نیست. ۳- حرام است.

۱۸. مسائل اجاره و رهن

س [۱] کسی که سهم مشاع یک خانه را به بیع الشرط خریده است، آیا می‌تواند سهم خود را به مالک اصلی یا شخص ثالث کرایه (اجاره) دهد؟
ج: بله، می‌تواند.

س [۲] موجری سرقفلی ملک تجاری خویش را به مستأجر منتقل نمود اما پس از انقضای مدت در سال ۸۴، مستأجر هم چنان به تصرفات خویش ادامه داد و بالاخره در سال ۹۰ نسبت به تخلیه و تحویل عین مستأجره اقدام کرد. آیا مستأجر استحقاق قیمت سرقفلی ملک را به نسبت سال ۸۴ (زمان انقضای مدت عقد اجاره) دارد یا قیمت روز در سال ۹۰ ملاک عمل می‌باشد؟

ج: سرقفلی به عنوان حق شرعی برای مستأجر منوط به شروطی است که در رساله ذکر شده است. به هر حال حکم شرعی مسئله از این قرار است که مستأجر اجرة‌المثل محل را برای مؤجر از سال ۸۴ تا سال ۹۰ بدهد و مقدار مبلغی که برای مؤجر به عنوان سرقفلی داده است را استرجاع نماید.

س [۳] شخصی مبلغی را دریافت کرده است و در قبال آن، زمین شخص دیگری را رهن یا گرو می‌گذارد. آیا این معامله صحیح است؟

ج: اصل معامله صحیح است مگر این که مالک حق تصرف در مال

مرهون را جز با اذن و اجازه رهن کنند نداشته باشد.

س [۴] آیا جایز است پول رهن خانه را بدون اذن صاحب خانه، به شخص دیگری بدهیم تا او کرایه خانه را بدهد؟

ج: تصرف در پول رهن و دادن آن به کسی دیگر، اگر منافات با حق رهنانت صاحب منزل داشته باشد و بدون اذنش باشد، جایز نیست.

س [۵] آیا رهن زمین با مبلغ مشخص و برای زمان مشخص مشروع است؟ اگر مشروع نیست، راه بیرون رفت از حرمتش چیست؟

ج: اصل معامله صحیح است مگر این که مالک زمین حق تصرف در زمین را بدون اذن و اجازه رهن کننده نداشته باشد.

س [۶] پرداخت هم زمان رهن و اجاره برای در اختیار داشتن ملک در زمان معین چه حکمی دارد؟

ج: جایز است.

س [۷] آیا رهن خانه با عنوان دادن مبلغی مثلا برای یک سال در ازای در اختیار داشتن خانه جایز است؟

ج: در این معامله اگر پول را به عنوان قرض بدهد و در ازای آن از داشتن خانه انتفاع ببرد، معامله ربوی و حرام است.

س [۸] اگر کسی مغازه ای داشته باشد که بخواهد آن را اجاره دهد، آیا می تواند به آرایشگری اجاره دهد که می داند در آرایشگاه خود ریش تراشی می کند و اجرت آن را دریافت می کند؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۹] اگر کسی برای برادرش انباری را اجاره کند که مطمئن است

برادرش در آن شراب یا یکی از محرّمات را نگهداری خواهد کرد، آیا کار درستی انجام داده است؟

ج: در فرض چنین کاری جایز است هرچند بهتر است چنین کمکی به او نکند.

س [۱۰] آیا مالک می‌تواند بدون دلیل یا با دلیل سرقفلی مغازه را تصرف کند؟

ج: کسی که مغازه و سرقفلی را با دادن مبلغی به مالک و شروط ذیل (خصوصاً شرط اول) اجاره کرده باشد، می‌تواند بدون دادن عوضی آن را تخلیه نکند:

اول- حق ماندن در مغازه، بدون آن که مالک حقی و اجازه ای در بیرون کردن مستاجر داشته باشد.

دوم- مستاجر بتواند مغازه را بدون اجازه مالک به غیر انتقال دهد.

سوم- مبلغ اجاره ماهانه یا سالانه آن مشخص باشد به گونه ای که مالک نتواند تا زمانی که ملک در اختیار مستاجر است، آن را افزایش دهد.

۱۹. مسائل سه و دوی

س [۱] در بعضی از مناطق افغانستان سال ها است که در مراسم جشن و عزا کالاهایی به رسم هدیه داده می شود که قابل استفاده نیستند. مثل یک متر عمامه، یک متر شال یا کمتر. حکم این هدیه ها چیست؟ آیا خرید و فروش این اقلام شرعاً جایز است؟

ج: خرید و فروش اشیای مذکور مانع شرعی ندارد.

س [۲] الف) آیا رجوع از هبه قابل اسقاط است؟ ب) آیا به نظر معظم له رجوع حکم است یا حق؟

ج: الف) خیر، قابل اسقاط نیست. ب) رجوع حکم محسوب می شود.

س [۳] اگر کسی هدیه ای به شخصی بدهد، آیا می تواند آن را پس بگیرد؟

ج: اگر دریافت کننده هدیه از ارحام او باشد یا عین هدیه از بین رفته یا موجود نباشد، نمی تواند آن را پس بگیرد. در غیر این صورت پس گرفتن جایز است.

س [۴] تفاوت هبه و هدیه در چیست؟

ج: هبه به معنی مالک شدن مال به صورت مجانی یا در عوض چیزی است و هدیه به معنی اهدای مال به دیگری به منظور احترام، تجلیل از وی و به دست آوردن محبت و مودت می باشد.

۲۰. مسائل صدقه

س [۱] در موضوع صدقات اگر گیرنده صدقه فقیر نباشد اشکال دارد؟

ج: از موارد اعطای صدقات اعم از واجب و مستحب، فقرا هستند اما اگر صدقه مستحبی به غیر فقیر برسد اشکالی ندارد.

س [۲] حکم صدقه برای سلامتی امام زمان (عج) چیست؟ آیا این کار بدعت در دین است؟

ج: خیر، بدعت نیست بلکه ثواب هم دارد.

س [۳] الف) اگر شخصی (سید یا غیرسید) فقیر باشد، آیا می‌تواند از صندوق صدقه ای که در خانه خود دارد، پول بردارد و استفاده کند؟ ب) اگر می‌شود، آیا برگرداندن پول به صندوق صدقه واجب است؟ ج) حکم سؤالات فوق در صورتی که شخص فقیر نباشد ولی در آن زمان به پول نیاز داشته باشد (مثلاً برای خرید خوراک روزانه خود و خانواده اش) چگونه است؟ د) کسی که پولی در حساب بانکی خود یا جای دیگری دارد ولی به هر دلیلی (مثل بیماری، ضعف، یا از روی تنبلی و بی‌مبالاتی و ...) توان برداشت آن را ندارد، آیا می‌تواند از صندوق صدقه پول بردارد؟ ه) در موارد فوق، اگر برگرداندن پول برداشته شده واجب است، آیا واجب است عین همان پول باشد یا معادل آن کافی است؟

ج: الف) در فرض سؤال، می‌تواند. ب) اگر فقیر باشد لازم نیست. ج) می‌تواند بردارد و بعد از دریافت حقوق برگرداند. د) اگر مضطر باشد می‌تواند. ه) معادل آن کفایت می‌کند.

س [۴] از لحاظ شرعی به چه کسی فقیر گفته می‌شود؟

ج: به کسی که مؤونه و مصرف سالش را فعلاً یا بالقوه نداشته باشد.

س [۵] برای تبلیغ به شهری رفته بودم، شخص نیازمندی آمد و تقاضای کمک کرد. من به یکی از دوستان زنگ زدم تا از مردم منطقه ما کمک جمع کند. مقداری پول جمع شد اما از آن شخص نیازمند آدرس مشخصی ندارم. اگر به شهر آن نیازمند بروم و پرس و جو کنم، شاید بتوانم او را پیدا کنم ولی این کار برای من سخت است. اکنون پول های جمع شده پیش من است، بفرمایید تکلیف بنده چیست؟

ج: اگر اصحاب پول آن را برای مطلق فقیر داده اند، می‌توانید به فقیر دیگری بدهید. اما اگر برای شخص معینی داده اند، باید رضایت آن ها در صرف اموال در غیر موردش جلب شود.

س [۶] آیا انسان (سید یا غیرسید) می‌تواند برای خرد کردن پول خود، از پول های صندوق صدقه استفاده کند؟ (مثلاً پول ۱۰۰۰ تومانی خود را در صندوق صدقه بیندازد و ۵ عدد پول ۲۰۰ تومانی بردارد.)

ج: مانعی ندارد.

س [۷] مریضی برای درمان خود از تامین هزینه ها ناتوان بود و با کمک و تفقد خیرین مبلغی را جمع کرد و درمان خود را تکمیل نمود. حال از آن مبلغ مقداری باقی مانده است. تکلیف این مبلغ باقی مانده چیست؟ اگر مریض حین درمان فوت کند تکلیف چگونه است؟

ج: ظاهراً خیرین این مبلغ را به مریض بخشیده اند و پس از درمان وی می‌تواند در آن تصرف کند، ولی چنان چه مریض فوت کند، باید پول‌های زاید را به متبرعین و خیرین برگردانده شود.

س [۸] آیا می‌توان صدقه مستحبی را به شخص متمول و غیر فقیر داد؟

ج: در دادن صدقه مستحبی، فقیر بودن شخص ملاک نیست.

س [۹] آیا به پول‌هایی که در صندوق صدقات خانه گذاشته می‌شود، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: اگر این صدقات را در راه خداوند تبارک و تعالی از مال خود خارج کرده باشد، متعلق به خمس نمی‌شود.

س [۱۰] آیا می‌توان با پول صدقه برای حیوانات آزاد دانه خرید؟

ج: خیر، با پول صدقه نمی‌توان چنین کاری کرد.

س [۱۱] موسسه‌های اجتماعی و خیریه‌ای که به منظور کمک به فقرا از مردم خیر پول جمع‌آوری می‌کنند، آیا می‌توانند به منظور افزایش کمک‌رسانی‌های خود، با این پول تجارت کنند و از سود آن به نیازمندان بدهند؟

ج: این کار تنها با رضایت تمامی خیرین و متبرعین امکان‌پذیر است و گرنه جایز نیست.

۲۱. مسائل وصیت وارث

س [۱] سهم الارث والدین از پسرشان چگونه است؟

ج: مجموع ترکه دوازده قسمت می شود: برای پدر و مادر هر یک دو قسمت. و برای همسر یک و نیم قسمت. باقی ترکه بین اولاد تقسیم می شود، به طوری که برای هر پسر دو قسمت و برای هر دختر یک قسمت قرار داده می شود.

س [۲] پدر و مادرم در یک تصادف فوت کردند و پنج فرزند (دو پسر و سه دختر) از ایشان به جای مانده است. کل دارایی آن ها عبارت است از ۱۰ میلیون تومان به عنوان رهن منزل استیجاری، ۳ میلیون تومان به عنوان پس انداز برای استفاده ما در غیاب ایشان و پول طلای مادرم که برای هزینه های آب و برق و گاز و تلفن استفاده می شده است. با توجه به این که یکی از خواهرهایم ۷ ساله است و صغیر محسوب می شود، لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید:

الف) آیا نماز ما در خانه ای که خواهر صغیر ما در پول رهن آن شریک است، صحیح می باشد؟ ب) آیا به مبلغ حاصل از قیمت طلای مادرم خمس تعلق می گیرد؟ ج) آیا استفاده از اثاثیه منزل که خواهر صغیرمان در آن شریک است، جایز می باشد؟ د) آیا می توانیم سهم خواهر صغیرمان را به عنوان قرض الحسنه برداریم و استفاده کنیم و بعد از به تکلیف رسیدن او، بازپرداخت نماییم؟

ج: الف) بله، صحیح است. ب) خیر، تعلق نمی گیرد. ج) ود) وسایل منزل را بین ورثه تقسیم نمایید و سهمی که به خواهر صغیره مربوط می شود را ولی او (جد پدری) و اگر ولی ندارد برادر بزرگ یا شخص دیگری که مؤمن باشد (به عنوان قیم از طرف حاکم شرع در اموال صغیره) تصرف نماید، البته این تصرف می بایست با در نظر گرفتن مصلحت صغیر یا عدم مفسده صورت پذیرد.

س [۳] فردی وصیت کرده و مقداری ماترک از خود بر جای گذاشته است. حال یکی از ورثه بدون اجازه و اطلاع دیگر وراث و نیز قبل از تقسیم ماترک و تعیین سهم هر یک، تصرفاتی از قبیل احداث چاه، ساخت یک اتاق نیمه کاره و هزینه های جانبی دیگر در منزلی که از متوفی به جای مانده، نموده است و مدعی می باشد که تمام این هزینه ها از اصل ماترک محسوب می گردد نه از سهم او این در حالی که بقیه وراث این تصرفات را قبول ندارند، خواهشمند است بفرمایید به لحاظ شرعی، آیا این فرد حق مطالبه این هزینه ها را از سهم بقیه دارد؟

ج: تصرفات فرد مذکور شرعاً جایز نبوده است و حق مطالبه هزینه ها را ندارد و هزینه ها به گردن خود اوست.

س [۴] شخصی یک پسر و پنج دختر و دو همسر دارد. یکی از همسران او مادر فرزندان است و دیگری هیچ فرزندی ندارد. این شخص وصیت کرده منزلی (به ارزش شش میلیون و هشتصد هزار افغانی) به پسرش تعلق گیرد، مشروط بر آن که یک اتاق به همراه زیر زمین این منزل، متعلق به همسری که فرزندی ندارد باشد. ضمناً شخص وصیت کننده یک قطعه زمین زراعی و قطعه ای زمین مسکونی نیز دارد که وصیت کرده است زمین زراعی (به ارزش پانصد هزار افغانی) بعد از مرگش مال همین پسر باشد و زمین مسکونی (به ارزش سه میلیون افغانی) مال پنج

دخترش باشد. این در حالی است که از همسر دیگر که مادر فرزندان است و در قید زوجیت او نیز می‌باشد، هیچ نامی نبرده و سهمی برای او در نظر نگرفته است. حال دختران و آن همسر متوفی که هیچ سهمی به او تعلق نگرفته است، این وصیت را قبول ندارند و خواهان تقسیم ارث به شیوه شرعی می‌باشند. شخص متوفی به غیر از همین سه قلم (خانه، زمین زراعی و زمین مسکونی) هیچ دارایی دیگری ندارد. بر روی زمین زراعی نیز هیچ اصله و درختی نیست و بنای منزل مسکونی نیز فاقد ارزش می‌باشد. خواهشمند است سهم هر یک از وراثت از ماترک را معین فرمایید.

ج: وصیت میت تنها در ثلث ترکه صحیح و نافذ است، به این معنی که پسر مالک ثلث زمین زراعی و ثلث منزل به شرط مذکور می‌باشد و ثلث زمین مسکونی ملک دخترها است و دو همسر از خود زمین ارث نمی‌برند و فقط از بنای منزل ارث می‌برند. بنابراین بعد از مستثنی کردن ثلث میت و قیمت گذاری بنای منزل و دادن یک هشتم به هر دو همسر به صورت مساوی، باقی ترکه بین اولاد میت از ذکور و اناث تقسیم می‌شود که برای پسر دو سهم و برای هر یک از دخترها یک سهم داده می‌شود.

س[۵]: آیا اجاره رحم موجب جاری شدن احکام ارث برای اجاره دهنده، اجاره کننده و فرزند می‌شود؟

ج: احکام ارث بین اجاره دهنده و فرزند جاری می‌شود اما بین اجاره دهنده و اجاره کننده جاری نمی‌شود. اگر اجاره کننده صاحب نطفه باشد، احکام ارث بین اجاره کننده و فرزند نیز جاری می‌شود. در یک کلام آن فرزند دارای یک پدر و دو مادر می‌گردد.

س[۶]: شخصی فوت کرده و از وی اولاد صلیبی باقی نمانده است، اما در

زمان حیاتش دختری را به فرزندى قبول کرده و این دختر را مانند فرزند اصلی خود بزرگ کرده است. آیا بعد از مرگ متوفى، آن دختر مستحق ارث می‌شود یا برادران و خواهران متوفى؟

ج: دختر مورد سؤال از میت ارث نمی‌برد و ارث و ترکه به برادران و خواهران میت می‌رسد.

س [۷] خوردن و بردن میوه‌های باغ پدر بزرگ فقید همسرم (به مقدار کم) که به پدر همسرم و برادران و خواهران ایشان ارث رسیده است اما بر سر تقسیم آن باغ هنوز جدل و اختلاف نظر وجود دارد، چه حکمی دارد؟

ج: سزاوار است که مؤمنین از شبهات دوری کنند.

س [۸] شخصی کارمند دولت بوده و قبل از بازنشستگی فوت کرده است. دولت نیز مقداری پول به خانواده متوفى بابت حقوق ماهیانه و کمک دولت پرداخت می‌کند. آیا این پول ارث حساب می‌شود یا حق زوجه و فرزندان؟

ج: آن مقدار مبلغی که از حقوق ماهیانه میت است، حکم ترکه را دارد و همه وراثت به حسب سهم‌شان ارث می‌برند. اما آن مقدار مبلغی که دولت از طرف خودش داده، حکم ترکه را ندارد و مخصوص آن کسانی است که دولت آن‌ها را منظور کرده است و به شکل مساوی و برابر بین ایشان تقسیم می‌شود.

س [۹] شخصی فوت شده و از بستگان درجه اول هیچ کس باقی نمانده و از بستگان درجه دوم یک برادر اُمّی و اولاد برادر ابوینی باقی مانده است. میراث متوفى به چه کسی تعلق دارد؟

ج: میراث مختص به برادر مادری است.

س [۱۰] آیا سهم ارث برادرزادگان مساوی است؟
ج: بله، مساوی است.

س [۱۱] شخصی فوت شده و در وصیت نامه خود نوشته که باید مقدار مشخصی سهمین داده شود. یکی از وراث اطمینان دارد که متوفی قطعاً بیش تر از مقدار وصیت خمس بر گردن دارد. آیا دادن این مقدار خمس که میت وصیت نکرده بر ورثه لازم است؟

ج: فقط بر آن وارثی که می داند در ذمه میت، حقوق شرعیه بیش تر از مقدار تعیین شده است، لازم است که آن حقوق شرعیه را از سهم خود از ترکه پرداخت کند.

س [۱۲] پدری فوت کرده و پسر بزرگی که هم قیم دیگر فرزندان باشد و هم بتواند وصیت متوفی را اجرا کند موجود نیست. در این صورت قیم چگونه تعیین می شود؟

ج: به وکیل مرجع تقلید مراجعه کنند تا وی قیم را مشخص نماید.

س [۱۳] گفته می شود در شرع مقدس زن از زمین ارث نمی برد. آیا این مسئله شامل دختران نیز می شود؟

ج: اگر مردی بمیرد و مثلاً صاحب یک خانه و یک باغ باشد، همسرش از زمین آن دو ارث نمی برد ولی از بنای خانه، وسایل آن و درخت های آن باغ ارث می برد. پسران و دختران آن مرد نیز به میزانی که در رساله عملیه توضیح داده شده است، از تمامی اجزاء خانه و باغ ارث می برند.

س [۱۴] آیا زن (همسر) از انواع زمین و خانه ارث می برد؟

ج: زن از زمین ارث نمی برد، خواه زمین زراعی باشد یا زمین خانه ای

که به ارث رسیده باشد. اما از آن چه که در زمین است ارث می‌برد: مانند سرقفلی، بنا، دیوار، سقف و نیز وسایل خانه و هم چنین از زراعت و محصول، درختان و امثال این‌ها که در زمین‌های زراعی و باغ موجود است.

س [۱۵] اگر وراثت متوفی، ارث زنش را از محصول باغ‌ها و زمین‌های زراعی ندهند و بعد از گذشت سالیان دراز بخواهند حقوق او را تادیه نمایند، حقوق زن چگونه محاسبه می‌شود؟ آیا تا زمان پرداخت حقوق زن، تصرف در اموال میت جایز بوده است؟

ج: از طریق مصالحه و امراضات این کار را انجام دهند. هم چنین تصرفات وراثت در مقداری که متعلق به زن بوده است، صحیح و نافذ نبوده و می‌بایست به نحوی او را راضی کنند.

س [۱۶] زن تا چه زمان از منافع خانه، زمین‌های کشاورزی و باغ‌های شوهرش ارث می‌برد؟

ج: زن از زراعت جدیدی که بعد از فوت متوفی صورت می‌گیرد سهمی ندارد، اما در منافع خانه و میوه‌های درختان قدیمی باغ شریک است.

س [۱۷] اگر شوهر در وصیت نامه از یک هشتم حق زن خود حرفی به میان نیاورده باشد، آیا این دلیلی بر اسقاط حق زن خواهد شد؟

ج: در فرض این موضوع سبب اسقاط حق ارث زن نمی‌شود.

س [۱۸] آیا وصیت پیرامون اهدای اعضای بدن پس از مرگ معتبر است؟

ج: وصیت به تبرع آن دسته از اعضای بدن که انتقال آن‌ها موجب تشوّه خلقت و مثله میت نشود، جایز است.

س [۱۹] اگر فرزند شخصی فاسد و نسبت به مسائل شرعی بی مبالا باشد، وظیفه این شخص نسبت به قضای نمازهایش بعد از فوت چگونه است؟

ج: به صورت کلی قضای نمازهای پدر بر عهده فرزند بزرگ است. در فرض این شخص می‌بایست وصیت کند که از ثلث ماترک خود برایش نماز و روزه قضا به جا آورند.

س [۲۰] کسی که وصیت کرده با ماترکش مغازه ای بخرند که در آن محرمات به فروش می‌رسد، آیا وصیتش نافذ است؟

ج: بله، باید به وصیت عمل کرد.

س [۲۱] متوفی در وصیت خود قید کرده است که مبلغ پنج میلیون تومان را صرف مراسم ختم کنند. از این مبلغ یک میلیون تومان اضافه آمده است. تکلیف را بیان فرمایید.

ج: اگر پنج میلیون تومان جزو ثلث ماترک میت است، می‌توان آن را به ثواب او در امور خیر هزینه کرد.

س [۲۲] اگر پدری وصیت کند که یکی از فرزندانش در تجهیز، تشییع و تدفین او شرکت نکند، آیا فرزند می‌تواند به وصیت پدر عمل نماید؟

ج: بله، حضور فرزند در مراسم ذکر شده جایز است.

س [۲۳] اگر پدری یکی از فرزندان خود را با گفتن: "فلانی را از ارث محروم کردم" از ارث محروم کند یا در وصیت نامه این مطلب را بنویسد، آیا وصیت او نافذ است؟

ج: چنین وصیتی فقط در ثلث ماترک میت نافذ است و در بقیه اموال فرزند ارث می‌برد.

س [۲۴] اگر مردی بمیرد و مهریه همسر خود را پرداخت نکرده باشد، تکلیف مهریه چه می‌شود؟

ج: قبل از تقسیم ارث بین ورثه، مهریه از ماترک او خارج می‌شود. چنانچه قبل از فوت دخول صورت گرفته باشد کل مهریه و چنانچه دخول صورت نگرفته باشد، نصف آن به همسرش پرداخت می‌شود.

س [۲۵] اگر شخصی وصیت کند که میراث او به تساوی بین پسران و دختران تقسیم شود، آیا عمل به چنین وصیتی واجب است؟

ج: می‌توان به چنین وصیتی عمل کرد ولی الزام شرعی ندارد. چنانچه ورثه به این وصیت عمل نکردند، سهم دختران از ثلث ماترک میت تکمیل می‌شود.

س [۲۶] پدرم فوت کرده و مادرم مدعی است که در خرید زمین و ساخت خانه ای که هم اکنون در آن ساکن هستیم، با فروش طلاهای خود به پدر مرحوم کمک کرده و بنابراین مستحق دریافت سهم خود از زمین و خانه جدای از مسئله ارث است. آیا ادعای مادرم پذیرفتنی است؟

ج: اگر کمک های مادران در خانه به عنوان کمک مجانی و بلاعوض بوده است، چنین حقی ندارد ولی اگر به عنوان مشارکت در خانه بوده است، می‌تواند چنین ادعایی بکند و باید پیش از تقسیم ارث حق او داده شود.

س [۲۷] اگر متوفی وصیت کند که هر کدام از فرزندان دختر و پسرش مقداری از نمازها و روزه هایش را ادا کنند، تکلیف چیست؟

ج: اجرا و تنفیذ وصیت مذکور فقط از یک سوم مال میت لازم است، به این معنی که از ثلث مال و ترکه متوفی قضای نمازها و روزه هایش داده شود. هم چنین فرزندان تکلیفی در قبال قضای نمازها و روزه ها ندارند.

۲۲. مسائل وقف

س [۱] الف) آیا می‌توان شرایط یک وقف نامه را هم‌چون شرط سکونت موقوف علیه در مشهد نادیده گرفت؟ (ب) آیا می‌توان برای ملک وقفی سند ملکی طلق گرفت یا باید شرایط وقف به همان شرایط اولی باقی بماند؟

ج: تصرف در موارد وقف و تغییر وقف نامه یا شرایط آن جایز نیست. خداوند متعال در قرآن مجید می‌فرماید: «فَمَنْ بَدَّلَهُ بَعْدَ مَا سَمِعَهُ فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ».

س [۲] زمینی برای امور خیریه مثل مدرسه و مسجد و بیمارستان و کتابخانه از طرف دولت اهدا شده اما قسمتی از زمین از طرف فرزند یکی از اعضای هیئت امناء مورد خرید و فروش قرار گرفته و در آن جا ساختمان شخصی ساخته شده است. حال آیا اجاره کردن این ساختمان برای کارهای عمومی جایز است؟ آیا نماز خواندن در آن جا صحیح است؟

ج: اجاره کردن و نماز خواندن در ساختمان های مورد سؤال اشکالی ندارد.

س [۳] اگر شخصی بگوید "خانه ام بعد از مرگم برای حسینیه باشد" الف) آیا این تعبیر «وقف» به حساب می‌آید؟ (ب) بر فرض وقف، آیا تبدیل «خانه وقفی» به «خانه ای دیگر که به حسینیه نزدیک تر و بهتر است»

جایز است؟

ج: الف) این تعبیر ذکر شده در سؤال، وقف محسوب نمی شود بلکه وصیت به وقف است. ب) تبدیل وقف مانند بیع آن جایز نیست.

س [۴] سه دانگ ملک مغازه ای موقوفه می باشد که واقف مرقوم نموده است درآمد آن را پس از کسر مخارج، صرف سادات مستمند و ارحام خود واقف نمایند. متولی هم منصوص از جانب واقف می باشد. آیا با توجه به موارد فوق، این وقف خاص می باشد؟

ج: بله، وقف خاص است و به مواردی که از طرف واقف ذکر شده است اختصاص می یابد.

س [۵] آیا خرید قرآن و مفاتیح و اهدای آن به مؤسسات قرآنی، مساجد و حسینیه ها یا ارسال به مناطق محروم (اعم از شیعه و سنی نشین) باقیات صالحات محسوب می شود؟ اهدای رساله عملیه یا کتاب هایی که احادیثی از ائمه اطهار (علیهم السلام) در آن وجود دارد چه طور؟

ج: چنین اموری از باقیات الصالحات محسوب می شود. هم چنین کمک کردن به مسجد و حسینیه از مال شخصی نیز از باقیات الصالحات محسوب می شود.

س [۶] آیا می توان حسینیه موقوفه ای را که بالفعل قابل استفاده است خراب کرد، وسایل وقفی اش را فروخت و حسینیه جدیدی احداث کرد؟

ج: آن چه در ذکر شده جایز نیست.

س [۷] در روستای ما حسینیه ای گنجایش اهالی را ندارد و به دلیل قرار داشتن در مسیر سیلاب بارها با خطر تخریب مواجه شده است. با توجه به این که این حسینیه هم چنان قابل استفاده است و اهالی قصد ساخت

حسینیه ای جدید، بزرگ تر و در مکانی مناسب را دارند، آیا می توان از سنگ، چوب، فرش و سایر لوازم حسینیه فعلی در حسینیه جدید استفاده کرد؟

ج: در فرض استفاده از لوازم حسینیه فعلی در حسینیه جدید جایز نیست.

س [۸] آیا اجاره دادن زیرزمین مسجد جایز است؟

ج: اگر جزء مسجد نباشد اشکالی ندارد.

س [۹] آیا می توان از بودجه مسجد در هزینه سفر کسانی که به نمایندگی از مسجد برای هماهنگی و برنامه ریزی جلسات دهه محرم به شهرهای دیگر سفر می کنند، صرف نمود؟

ج: صرف کردن از بودجه مسجد در آن چه که شئونات مسجد محسوب می شود، مانعی ندارد.

س [۱۰] شرایط ارشدیت در تولیت موقوفه چیست؟

ج: ارشدیت یعنی شخص قادر به تشخیص مصلحت و مفسده باشد و کارهایش را بر وفق مصلحت انجام دهد.

س [۱۱] در بازارهای قدیمی و خیابان ها، کسبه و مغازه داران جهت قضای حاجت در غیر اوقات نماز، به دستشویی های مساجد مراجعه می کنند. آیا چنین کاری بدون گرفتن اجازه خاص از متولیان مسجد جایز است؟

ج: اگر وقف سرویس های بهداشتی به صورت عام باشد مانعی ندارد ولی اگر وقف آن، مثلا برای نمازگزاران باشد، برای موارد دیگر جایز نیست. برای اطمینان به متولی مسجد مراجعه شود.

۲۳. مسائل مساجد

س [۱] اگر امام در طبقه همکف مسجد نماز را اقامه کند، مامومین در طبقه بالا می‌توانند به وی اقتدا کنند؟

ج: در صورتی که نمازگزاران طبقه بالا بتوانند خود امام جماعت یا مأمومینی که اتصال ایشان را درست می‌کنند ببینند، مانعی ندارد.

س [۲] شیعیانی که در کشورهای غربی موفق به ساخت مسجد شده‌اند، آیا نسبت به حضور افراد غیرمسلمان، اطفال و زنانی که در حال قاعدگی به سر می‌برند، مسئول هستند؟

ج: جواب: حضور افراد غیرمسلمان کتابی (چون مسیحی و یهودی) مانعی ندارد، اما حضور زنان در حال قاعدگی جایز نیست و باید از ورود آن‌ها به مسجد ممانعت شود.

س [۳] آیا خصوصیت مسجد جمکران به عناوینی که بیان می‌شود، سند معتبر دارد؟

ج: مسجد جمکران مانند سایر مساجد محل عبادت است.

س [۴] انجام کار فرهنگی در زیرزمین مسجد که به صورت راکد مانده است و فضای زیادی دارد و محل برگزاری نماز نمی‌باشد و هم چنین بازی تنیس روی میز و امثالهم با حفظ حرمت این مکان چه حکمی دارد؟

ج: انجام کارهای فرهنگی و غیره در زیرزمین مسجد با حفظ حرمت آن اشکال ندارد.

س [۵] آیا می‌توان حقوق ماهانه خادم مسجد را از درآمد مسجد پرداخت کرد؟ یا به عبارتی آیا حقوق خادم مسجد مانند مصارف مسجد از قبیل قبوض آب و برق و... است؟

ج: حقوق خادم مانند سایر مصارف مسجد می‌باشد و می‌توان از درآمد مسجد پرداخت نمود.

س [۶] در برخی مساجد صندوق‌هایی به عنوان کمک به مسجد تعبیه شده است. آیا از پول جمع‌آوری شده از این صندوق‌ها، می‌توان مبلغی را به پیش‌نماز و خادم اختصاص داد؟

ج: مانعی ندارد. چون هدف از صرف اموال جمع‌شده در صندوق، مصرف کردن در شئونات مسجد است و صاحبان پول به همین منظور مبالغی را تبرع می‌کنند.

س [۷] اگر در انبار مسجد وسایل غیر قابل استفاده باشد، آیا می‌توان آن‌ها را فروخت و یا تبدیل به احسن کرد و یا خرج دیگر مصارف مسجد نمود؟

ج: می‌توان آن اموال و وسایل را به مسجد دیگری که احتیاج به آن‌ها دارد بدهند. اگر مسجد دیگری نیز احتیاجی به آن وسایل ندارند و آن اموال در حال تلف شدن هستند، می‌توان آن‌ها را فروخت و در موارد نیاز مسجد صرف کرد.

س [۸] آیا ترک حضور در مسجد برای مجاوران و همسایگان مسجد مستوجب گناه است؟

ج: حضور در مسجد و خواندن نماز در آن ثواب بسیار زیادی دارد و در روایات بر حضور مجاوران مسجد جهت اقامه نماز تاکید شده است، هرچند ترک آن سبب گناه نمی شود.

س [۹] در هنگام ورود به مسجد، آیا خواندن دو رکعت نماز به نیت نماز صبح قضا از نماز تحیت مسجد کفایت می کند؟

ج: اگر فقط نیت نماز صبح قضا را بکند، از نماز تحیت مسجد نیز کفایت می کند.

س [۱۰] در مسجدی بزرگ آیا بعضی از نمازگزاران شرعا می توانند با فرض عدم مزاحمت برای دیگران، مکان مشخصی را برای نماز خود و با گذاشتن سجاده در آن مکان برای همیشه اختیار کنند؟

ج: با فرض عدم ایجاد مزاحمت برای دیگران مانعی ندارد.

س [۱۱] برگزاری برنامه های ورزشی در مساجد به منظور جذب نوجوانان و جوانان چه حکمی دارد؟

ج: استفاده از مسجد به منظور انجام کارهای غیر عبادی جایز نیست.

س [۱۲] پول هایی که مردم در صندوق مسجد می ریزند، باید در چه اموری صرف شود؟

ج: متولیان مسجد این اموال را در مواردی که مصلحت مسجد حکم می کند صرف کنند.

س [۱۳] در مسجد ما، فرد میان سالی که به تازگی وارد حوزه های علمیه شده و هنوز ملبس به لباس مقدس روحانیت نشده است، در غیاب امام جماعت مسجد و با اجازه یکی از اعضای هیئت امنای مسجد و بدون اطلاع امام جماعت اصلی، نماز را اقامه می کند. آیا نماز خواندن پشت

سر ایشان صحیح می‌باشد؟ وظیفه هیئت امنای مسجد در چنین مواقعی چیست؟

ج: اگر شرط صحت نماز جماعت (که عبارت است از عدالت و صحت قرائت) در امام جماعت یاد شده فراهم باشد، نماز پشت سر او صحیح است هر چند متولی مسجد (هیئت امنای) حق منع او از امامت جماعت را دارد.

س [۱۴] آیا واقف یا متولی مسجد می‌تواند امام جماعت را از خواندن نماز جماعت منع و او را از مسجد طرد کند؟

ج: در صورتی که در این کار مصلحتی باشد، با حفظ احترام امام جماعت مانعی ندارد و گرنه جایز نیست.

س [۱۵] امام راتبی بیش از ۱۵ سال است که در مسجدی امامت جماعت را به عهده دارد، الف) آیا بدون عذر شرعی می‌توان او را از اقامه جماعت باز داشت و از مسجد اخراج کرد؟ ب) آیا بدون اجازه امام راتب شخص دیگری می‌تواند اقامه جماعت را در آن مسجد به عهده بگیرد؟ ج) نماز هایی که بدون اجازه امام راتب خوانده شده چه حکمی دارد؟

ج: الف) به غیر از متولی شرعی، کسی حق اخراج یا منع امام راتب را از اقامه ی نماز جماعت ندارد. ب) اقامه نماز جماعت در مسجد منوط به اذن امام راتب نیست. ج) اشکالی ندارد.

۲۴. مسائل ازدواج

س [۱] آیا مرد مسلمان می‌تواند با دختر غیر مسلمانی که بعد از ازدواج قصد اسلام آوردن دارد، ازدواج کند؟

ج: اگر زن کافر باشد، ازدواج تنها بعد از اختیار دین اسلام ممکن می‌شود، هم چنین اگر زن از اهل کتاب باشد (مسیحی یا یهودی) ازدواج با او قبل از اختیار دین اسلام اشکالی ندارد.

س [۲] آیا ازدواج با پسران و دختران اهل سنت حرام است؟
ج: در صورتی که بدانند مذهب‌شان حفظ می‌شود، حرام نیست.

س [۳] اگر کسی نخواهد ازدواج کند، آیا مشکلی دارد؟
ج: ازدواج به خودی خود واجب نیست ولی بر اساس احادیث و سفارشات موکد دین مبین اسلام، ازدواج امری مقدس است که موجب دور شدن انسان از گناهان و نزدیکی به خداوند متعال می‌شود. هم چنین اگر شخصی با ازدواج نکردن احتمال بدهد که به گناه می‌افتد، ازدواج بر او واجب می‌شود.

س [۴] آیا می‌توانم به جهت این که گناه نکنم، وارد جامعه نشوم و شغلی اختیار نکنم و ازدواجی نیز نکنم؟

ج: ازدواج در شرع مقدس تأکید شده و در روایت آمده است که

نصف دین انسان را فراهم می‌کند.

س [۵] آیا نکاح معاطاتی کفایت می‌کند یا نیازی به خواندن عقد وجود دارد؟

ج: باید در عقد نکاح، صیغه آن خوانده شود و عقد معاطاتی کفایت نمی‌کند. اگر عقد معاطاتی در سابق بین شان جاری شده است، فعلاً می‌توانند با اجرای صیغه، عقد شرعی آن نکاح را تصحیح نمایند.

س [۶] آیا طلاب حوزه های علمیه می‌توانند با پول شهریه تشکیل خانواده دهند؟

ج: بله، می‌توانند.

س [۷] اگر در ازدواج خود شخص بتواند به طور صحیح صیغه عربی را بخواند، آیا عقد صحیح است؟

ج: بله، اگر شخص بتواند الفاظ عربی را به طور صحیح ادا و تلفظ نماید و قادر بر تشخیص انشا از اخبار باشد، می‌تواند عقد خودش را جاری نماید.

س [۸] اگر زنی در عقد مردی باشد و به عقد مرد دیگری درآید، چه حکمی دارد؟

ج: عقد دوم باطل است.

س [۹] آیا مرد می‌تواند بدون اجازه همسر ازدواج (دائم یا موقت) مجدد کند؟

ج: بله، می‌تواند.

س [۱۰] آیا ممانعت از ازدواج دو جوان هم کفو و هم رده از نظر شرعی

مانعی دارد؟

ج: رسول خدا (صلی الله علیه وآله وسلم) فرمود: «إِذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرَضَّوْنَ خُلُقَهُ وَ دِينَهُ فَزَوِّجُوهُ... وَإِنْ لَا تَفْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَ فِسَادٌ كَبِيرٌ» کسی که اخلاق و دینش مورد رضایت و پسند شما بود به او دختر بدهید. چنان چه از تحقق این ازدواج جلوگیری کنید موجب فتنه و فساد بزرگ در زمین شده اید.

س [۱۱] اگر پدر و مادر اصرار به ازدواج فرزندشان داشته باشند و بگویند که باید الآن ازدواج کنی ولی فرزند در حال حاضر تمایل به ازدواج نداشته باشد و انکار فرزند موجب ناراحتی پدر و مادرش شود، آیا فرزند گناه کار محسوب می‌شود؟

ج: در فرض سؤال، گناه کار محسوب نمی‌شود.

مسائل پیش از ازدواج

س [۱۲] اگر شخصی به نیت ازدواج با خانم یا دختری که هیچ مانعی برای ازدواجشان وجود ندارد، قبل از عقد با او روابط عاطفی برقرار کند یا دست او را بگیرد، اشکالی دارد و حرمتی بر آنان مترتب می‌شود؟

ج: کسی که می‌خواهد با زنی ازدواج کند، جایز است که به صورت و کف دست‌ها و موها و ساق‌ها و گردن او نگاه کند، به شرطی که قصد لذت بردن را نداشته باشد و گرنه جایز نیست. اما لمس کردن و گرفتن دست، دست زدن به وی و برقراری روابط عاطفی حرام است.

س [۱۳] دختر و پسری می‌خواهند با هم ازدواج کنند و هیچ مانعی هم سر راه آن‌ها نیست. آیا می‌توانند قبل عقد به بدن یک دیگر نگاه کنند؟

ج: خیر، نمی‌توانند نگاه کنند.

س [۱۴] مدت یک سال و نیم است که با دختری نامزد شده ام ولی به دلیل مشکلات مالی هنوز نتوانسته ام پول شیربها را به طور کامل پرداخت کنم. در هنگام نامزدی یک نکاح موقت خوانده شده بود و اینک مدت عقد ما منقضی شده است. پدر زخم هم راضی به عقد دائم یا موقتی نیست. متأسفانه من و نامزدم چندین بار به صورت پنهانی با هم بودیم. بفرمایید چه کار کنیم تا دیگر مرتکب گناه و معصیت نشویم؟

ج: اعتقاد به روز پاداش و قیامت و ترس از معصیت خداوند و بالاخره ایمان به احکام الهی و انجام واجبات و ترک محرمات سبب منع انسان مؤمن از ارتکاب حرام و افتادن در دام شیطان می‌شود. شما می‌توانید با کمک اهل خیر و قرض گرفتن از ایشان، مشکل مادی خود را برطرف کنید. ضمناً اشخاص سرشناسی و معتبری را نزد پدر زن بفرستید تا رضایت ایشان را برای عقد دائم به دست آورید. از خداوند متعال مسئلت داریم که گره از کارتان بگشاید.

س [۱۵] دو جوان به تازگی با یکدیگر نامزد کرده اند ولی به خاطر فاصله دو کشور هنوز عقد نکاح شان خوانده نشده است. آن دو از طریق تلفن و ایمیل با یکدیگر حرف می‌زنند تا با هم خوب آشنا شوند. با توجه به این که در زمان صحبت کردن، احساس شهوانی به انسان راه پیدا می‌کند، آیا آن‌ها اجازه دارند که با هم از مسائل جنسی سخن به میان آورند؟

ج: جایز نیست.

س [۱۶] دختر و پسری که در دو کشور مختلف زندگی می‌کنند و قصد

ازدواج دارند، آیا در حالی که هنوز عقد یا نامزد نشده اند، می‌توانند از طریق اینترنت بدن هم دیگر را ببینند؟

ج: جایز نیست.

س [۱۷] بیش تر از یک سال است که با دختری در دانشگاه هم کلاس هستم و قصد ازدواج با ایشان را دارم، اما از گذشته اش دقیقاً مطلع نیستم. چگونه می‌توانم بفهمم از لحاظ اخلاقی چگونه شخصی بوده است؟ دانستن این مسئله از نظر اسلام تا چه حد ضروری است؟ تا چه حد حق تحقیق دارم؟

ج: در اسلام حد معینی برای تحقیق در مورد موضوع مذکور مشخص نشده است و باید به این نتیجه رسید که طرف مقابل انسان مومنی است و از نظر جایگاه اجتماعی در شان شما است، المؤمن کفو المؤمن.

س [۱۸] من در حال حاضر با دختری نامزد هستم، به طوری که نکاح یا صیغه محرمیت و دائم خوانده نشده است و روابطی در حد دست دادن و بوسیدن همدیگر داریم اما نمی‌دانیم حکم در این باره چیست. آیا مرتکب گناه شده ایم؟

ج: قبل از اجرای عقد نکاح، زن اجنبیه است و افعالی که در سؤال ذکر شده حرام است و گناه دارد و باید توبه کنید و بعد از این، تا زمان اجرای عقد، مرتکب آن افعال نشوید.

س [۱۹] من دختری از فامیل های دورمان را برای ازدواج پسندیدم. پدر و مادرم راضی بودند، دختر هم دختر خوبی بود. تمام جوانب را سنجیده بودم و در تحیر نیز نبودم. تصمیم به استخاره گرفتم که بد آمد. واقعاً درمانده شده ام که چه کنم! آیا در این شرایط استخاره ام جایز و صحیح

بوده یا باطل است؟ می‌ترسم اگر به استخاره عمل نکنم عواقبی برایم داشته باشد. اگر عواقبی دارد، برای دفع آن‌ها چه کنم؟

ج: مورد استخاره تحیر است، و در فرض سؤال، توکل به خداوند مهربان نمایید و یک صدقه هم به فقیر بدهید و با وی ازدواج نمایید.

س[۲۰] من با یکی از دختران فامیل ارتباط عاطفی داشتم و رابطه مان برای ازدواج آغاز شد اما موقعیت مناسبی برای ازدواج هنوز پیش نیامده است. از عذاب وجدان گناهی که در ارتباط با هم داشتیم، سخت پشیمانیم و توبه کردیم. هنوز هم شدیداً به هم علاقه داریم و می‌خواهیم با هم ازدواج کنیم. آیا با داشتن رابطه ای که قبلاً داشتیم مشکلی در ازدواج و زندگی مشترک مان پیش خواهد آمد؟

ج: آن رابطه نامشروع تان موجب حرمت نمی‌شود و می‌توانید در آینده ازدواج کنید.

س[۲۱] آیا مرد می‌بایست نسبت به نگه داشتن عده تجسس کند؟

ج: خیر، تکلیفی ندارد.

س[۲۲] مدتی است با دختری از آشنایان نامزد کرده‌ام و قرار است با یکدیگر ازدواج کنیم، ولی تا کنون عقد ازدواج شرعی بین ما جاری نشده است. آیا دست دادن، بوسیدن و ارتباطات به این شکل در حالی که پدر و مادر دختر از نامزدی و ازدواج ما و هم چنین ارتباطات ما به نحوی که ذکر شد اطلاع و رضایت کامل دارند، اشکالی دارد؟

ج: این اعمال و این شکل ارتباطات پیش از عقد ازدواج حرام است و شما می‌بایست پیش از آن با رضایت پدر دختر عقد نکاح را اجرا نمایید.

س [۲۳] آیا ازدواج با دختری که پدرش سال‌ها از راه کسب و کارهای ربوی می‌بهرد، خانواده را تامین کرده است، اشکال دارد؟

ج: در فرض سوال، ازدواج مانعی ندارد.

س [۲۴] اگر شخصی بخواهد با دختری ازدواج کند و خانواده پسر و دختر کاملاً در جریان این موضوع باشند، آیا به منظور آشنایی بیش‌تر اجازه دارند در مورد زندگی آینده و مسائل جنسی با یکدیگر صحبت کنند؟ اگر پیش از این صحبت کرده باشند تکلیف چیست؟

ج: صحبت‌های عادی درباره زندگی آینده اشکالی ندارد اما صحبت‌هایی از قبیل حرف‌های جنسی که موجب برانگیختن شهوت می‌شود جایز نیست. بر آن چه گذشته توبه و استغفار نماید و در آینده صحبت جنسی انجام ندهد.

س [۲۵] آیا پس از ازدواج موقت بدون دخول هم باید عده نگه داشته شود؟

ج: عده ندارد.

س [۲۶] آیا نزدیکی از عقب عده دارد؟

ج: بله، عده دارد.

اذن پدر

س [۲۷] در بعضی فرقه‌های اهل سنت، اجازه پدر برای ازدواج دائم برای دختر لازم نیست. با این فرض، آیا یک پسر شیعه می‌تواند بدون رضایت پدر دختر با او ازدواج نماید؟ آیا این ازدواج صحیح است؟

ج: خیر، صحیح نیست.

س [۲۸] اگر دختری ازدواج کند و طلاق بگیرد، در حالی که در زمان عقد نزدیکی نکرده و باکره مانده باشد، آیا در حال حاضر برای بستن عقد موقت با او، نیاز به اجازه ولی او هست؟

ج: در فرض سؤال، دختر باکره محسوب می‌شود و عقدش بدون اذن ولی امرش باطل است.

س [۲۹] اگر دختر با زنا یا ورزش یا دستکاری خودش یا به وسیله دکتر یا به صورت مادرزادی فاقد پرده بکارت باشد، آیا بازهم باکره محسوب می‌شود؟

ج: اگر بکارت دختر توسط وطی به شبهه یا زنا از بین رفته باشد، احکام باکره بر آن جاری نمی‌شود. اما اگر بکارت به غیر وطی از بین رفته باشد، چنین دختری به منزله ی باکره است و ازدواج آن بدون اذن (موافقت) ولی شرعی جایز نیست.

س [۳۰] دختر باکره ۳۱ ساله ای هستم که تحصیلات فوق لیسانس دارم، کارمند می‌باشم و در منزل پدری زندگی می‌کنم. حدود ۷ سال است خواستگاری دارم که فرد معتقدی است و دارای منزل و درآمد نسبتاً مناسبی می‌باشد، اما خانواده من با ازدواج ما مخالف هستند. این در حالی است که ما چند سال با هم همکار بوده ایم و از نزدیک ایشان را می‌شناسم ولی خانواده ام بر اساس گفته های اقوام و اطرافیان، با ازدواج ما مخالفت می‌کنند. من نیز قصد ازدواج با ایشان را دارم و حاضر به ازدواج با فرد دیگری نیستم. تکلیف و وظیفه شرعی من چیست؟ آیا باز هم باید منتظر اذن پدر بمانم؟

ج: در فرض سؤال، ولایت پدر ساقط نیست.

س [۳۱] ازدواج با دختر مسلمانی که پدر و جد پدری اش از دنیا رفته باشند، چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که پدر و جد پدری از دنیا رفته باشند، ازدواج با دختر مسلمان اشکالی ندارد.

س [۳۲] اگر عقد موقت، بدون اجازه پدر یا جد پدری صورت بگیرد، حکمش چیست؟

ج: اگر دختر مسلمان باشد، عقد باطل است. هم چنین اگر دختر از اهل کتاب باشد و در دین آن ها اجازه پدر یا جد پدری شرط باشد، عقد باطل است.

س [۳۳] آیا اذن پدر دختر در ازدواج موقت با دختران اهل کتاب شرط است؟

ج: اگر در دین آن ها اذن پدر یا جد پدری شرط باشد، لازم می شود.

س [۳۴] اگر بین جد پدری و پدر در ازدواج دختر صغیره یا باکره رشیده اختلاف شد، قول کدام یک مقدم است؟

ج: قول جد پدری مقدم می شود.

س [۳۵] آیا می توان دختر رشیده را بدون اطلاع ولی عقد و صیغه نمود؟

ج: در صحت صیغه و عقد دختر باکره، رضایت خودش و رضایت ولی امرش معتبر و شرط است و بدون اذن آن ها عقد باطل می باشد.

س [۳۶] فردی شیعه قصد ازدواج موقت با دختری از اهل تسنن را دارد

ولی به دلیل شیعه بودنش، پدر و پدربزرگ دختر اجازه نمی دهند. با توجه به این که اهل سنت در ازدواج دائم اجازه را شرط نمی دانند، آیا در این صورت گرفتن اجازه از ایشان لازم است؟

ج: در فرض سؤال، اجازه پدر یا پدربزرگ در عقد دختر باکره لازم است و عقد بدون اجازه آن‌ها باطل می‌باشد و در این جهت فرقی بین عقد دائم و موقت وجود ندارد.

س [۳۷] اگر پرده بکارت دختری در اثر زنا از بین رفته باشد و بخواهد با همان مرد یا مرد دیگری عقد کند، آیا اذن پدر لازم است؟

ج: در هر دو مورد اذن و رضایت پدر ساقط می‌شود. اگر چه کسب رضایت پدر اولی است.

س [۳۸] با توجه به این که امروزه باکره بودن دختران در ممالک غیر مسلمان موضوعیت ندارد و اکثر دختران در اثر ارتباطات گسترده ای که عرف جامعه آن‌ها قبول کرده است بکارت خود را از دست داده اند و حتی والدین آن‌ها نیز آگاه و راضی به این گونه روابط هستند، آیا باز رضایت ولی دختران در صحت متعه (ازدواج موقت) اهل کتاب شرط است؟

ج: اگر بکارت توسط دخول از بین رفته باشد، رضایت ولی امر اعتبار ندارد و گرنه چنان چه در دین دختر اذن پدر شرط باشد، جلب رضایت او لازم است.

س [۳۹] آیا در صورتی که هیچ کس حتی پدر و مادرمان حضور نداشته باشند، می‌توانیم صیغه محرمیت یا دائم را بخوانیم؟

ج: خواندن عقد نکاح بدون اذن پدر یا جد پدری دختر باطل است.

س [۴۰] آیا می‌توانم با دختری که بکارت حلقوی دارد صیغه محرمیت بخوانم؟

ج: عقد دختر باکره بدون رضایت پدر یا جد پدری باطل است.

س [۴۱] دختری ۲۷ ساله هستم که ۳ سال است به تنهایی و کاملاً مستقل در خارج از کشور مشغول تحصیل در مقطع دکترا هستم و پدرم مخارجم را تامین می‌کند. متأسفانه ایشان به مسائل دینی چون تقلید، نماز، روزه، حجاب، عقد ازدواج و غیره اعتقادی ندارند. در این بین تصمیم گرفته‌ام با یکی از هم‌کلاسی‌هایم عقد موقتی ببندم تا رفت و آمدمان از نظر شرعی دچار اشکال نشود. با توجه به این که مطلع کردن پدرم از این موضوع هیچ فایده‌ای برای من ندارد و ما نیز به هیچ عنوان قصد انجام دادن روابط زناشویی را نداریم، آیا نیازی به اجازه پدرم برای خواندن صیغه عقد موقت با این آقا دارم؟

ج: عقد نکاح موقت که به شرط عدم دخول باشد، بدون اذن ولی امر بنا بر احتیاط واجب جایز نیست ولی شما می‌توانید در این مسئله خاص به مجتهد دیگری که جایز می‌داند مراجعه کنید.

س [۴۲] اینجانب در اروپا زندگی می‌کنم و قصد ازدواج موقت با خانمی مسیحی دارم. آیا اذن پدر در ازدواج موقت با دختران اهل کتاب، چنانچه خود آن‌ها در دین خود اذن پدر را شرط نمی‌دانند، لازم است؟

ج: در فرض سؤال، اذن پدر لازم نیست.

س [۴۳] اگر دختر باکره‌ای را بدون اذن ولی به ازدواج موقت درآوریم و بعد پدر او مطلع شود و رضایت دهد، آیا عقد صحیح است؟ در صورت عدم رضایت پدر، مسئله چه حکمی دارد؟

ج: در هر دو صورت عقد باطل است.

س [۴۴] اگر در عقد موقت دختر باکره "عدم دخول" شرط شده باشد، آیا باید رضایت ولی را هم به دست آورد؟

ج: بر اساس احتیاط واجب اذن ولی لازم است، البته در این مسئله

خاص می‌توان به فالاعلم رجوع کرد.

س [۴۵] در مسئله‌ی اذن ولی برای ازدواج، به فتوای مرجع تقلید زوج باید توجه شود یا زوجه؟

ج: فتوای مرجع تقلید دو طرف باید ملاحظه شود.

س [۴۶] امروزه کم‌تر پدری را می‌توان یافت که اذن به ازدواج موقت دهد، این در حالی است که ما جوانان دچار گناه می‌شویم، آیا ازدواج بدون اذن ولی با این شرایط جایز است؟

ج: ازدواج دختر باکره بدون اذن ولی باطل است و فرقی بین ازدواج دائم و موقت نیست. در فرض خطر افتادن در گناه شخص می‌تواند با خانم‌های بیوه عقد موقت ببندد.

س [۴۷] شخصی صرفاً برای این که بتواند با پسری عقد موقت کند، خود بکارت خود را از بین برده است. آیا عقد در چنین شرایطی بدون رضایت پدر امکان‌پذیر است؟ و عقد این دو صحیح می‌باشد؟ آیا دختر و پسر مرتکب گناه شده‌اند؟

ج: در فرض سؤال، دختر باکره محسوب می‌شود و عقدشان بدون رضایت ولی باطل است. دختر مرتکب گناه شده است و باید توبه کند. چنانچه فعل حرام انجام نشده است، گناهی به گردن پسر نیست.

س [۴۸] اذن پدر در ازدواج دختر در چه حالتی بی اعتبار می‌شود؟

ج: اگر دختر نیازمند ازدواج باشد و پدر او را از ازدواج با هر شخصی (از جمله اشخاص متدین و هم طراز) منع نماید، اذن پدر ساقط می‌شود و دختر می‌تواند با هر شخصی ازدواج نماید. البته بهتر است

در هر صورت این کار با رضایت پدر انجام شود.

س [۴۹] دختری که مرتکب زنا شده ولی به دلیل حلقوی بودن بکارت، بکارتش زایل نشده، برای ازدواج نیاز به اذن پدر دارد؟

ج: خیر، بکارتش از بین رفته است.

مهریه و شیرها

س [۵۰] اگر مردی بخواهد مهریه همسرش را بدهد، با در نظر گرفتن این مسئله که مهریه در زمان گذشته تعیین شده است و الآن قیمت زیادی ندارد، چه باید بکند؟ آیا می‌بایست به قیمت همان روز مهریه را محاسبه کند یا به قیمت امروز؟

ج: همان مهر که در عقد مشخص شده باید پرداخت شود و نه قیمت فعلی، هرچند بهتر است این کار با رضایت هر دو طرف صورت بگیرد.

س [۵۱] پرداخت مهریه خانم هایی که در زمان قدیم مهرشان پول تعیین شده است (مثلا یک میلیون تومان) در زمان حاضر و با توجه به افت فاحش ارزش پول مهریه، همان یک میلیون تومان است یا می‌بایست به قیمت روز محاسبه شود؟

ج: ذمه‌ی شوهر به مقدار مهریه (یک میلیون تومان) مشغول می‌باشد.

س [۵۲] مهریه اینجانب در عقدنامه پانصد سکه نقره صیرفی مرقوم شده است. با توجه به این که مهریه حضرت زهرا (س) همین پانصد سکه

نقره صیرفی بوده است، در کتاب اوزان المقادیر و شرح لمعه جلد ۵ صفحه ۳۴۴، این مقدار در آن زمان معادل پنجاه دینار بیان شده است و پنجاه دینار معادل ۵۰ رأس گوسفند بوده است. آیا من هم می‌توانم همان پنجاه گوسفند را طلب کنم؟

ج: شما می‌توانید همان مهریه تعیین شده در وقت عقد یا معادل آن را به قیمت روز مطالبه نمایید.

س [۵۳] هفت سال است که ازدواج کرده ام و تاکنون بچه دار نشده‌ام. مشکل هم از خود من است، لذا بیش از این نمی‌توانم به همسرم ظلم کنم و نگه‌اش دارم. مهریه همسرم ۱۰۰ سکه طلا می‌باشد ولی من توان پرداخت فقط نیمی از آن سکه‌ها را دارم. لطفاً مرا راهنمایی بفرمایید.

ج: شما اگر قادر به پرداخت تمام مهریه نیستید، می‌توانید این مسئله را با همسرتان در میان بگذارید. شاید ایشان حاضر به مصالحه با شما شود یا مقدار آن را ببخشد.

س [۵۴] با توجه به این که در شرع مقدس پرداخت مهریه از سوی زوج به زوجه عندالمطالبه می‌باشد، آیا تعیین مهریه‌های سنگین که ازدواج جوانان را دچار دشواری می‌نماید، به لحاظ شرعی مجاز است؟

ج: مانع شرعی ندارد ولی بهتر آن است که مهریه سنگین نباشد.

س [۵۵] از آن جایی که در عرف جامعه بسیاری از زوجات مهریه خود را مطالبه نمی‌نمایند، در میان برخی خانواده‌ها رایج شده است که به منظور توجیه تعیین مهریه‌های سنگین، عبارت «چه کسی مهریه را داده و چه کسی گرفته است» را به کار می‌برند و به نوعی پرداخت و مطالبه مهریه را در تردید قرار می‌دهند. نظر به قطعی بودن حق زوجه در مطالبه مهریه، آیا به کار بردن این عبارت در زمان تعیین مهریه، در عقد ازدواج

خدشه وارد می‌نماید؟

ج: باید در هنگام اجرای عقد زواج مهریه معلوم و معین باشد وگرنه عقد صحیح نخواهد بود. استعمال آن عبارات نیز تأثیری بر صحت عقد نکاح ندارد.

س [۵۶] در عقد موقت یا دائم، کمی یا زیادی مهریه حائز اهمیت است؟
 ج: مهریه در عقد موقت یا دائم شرعاً مشخص نشده است و هر اندازه که با رضایت هر دو طرف قرار داده شود، صحیح می‌باشد، اما عقد دختر باکره بدون اذن ولی امرش باطل است و فرقی نمی‌کند که عقد موقت باشد یا دائم.

س [۵۷] اگر زنی باکره نباشد و به دروغ خود را باکره جلوه دهد و به عنوان دوشیزه عقد شود، چه حکمی دارد؟

ج: عقد صحیح است اما شوهر می‌تواند اختلاف بین زن باکره و غیر باکره را از زن مطالبه نماید.

س [۵۸] آیا افزایش مهریه بعد از عقد نکاح دایم شرعاً جایز است؟
 ج: جایز نیست.

س [۵۹] آیا به مهریه ای که زن در ازدواج موقت دریافت می‌کند، خمس تعلق می‌گیرد؟

ج: در صورتی که مهریه به اندازه شأن و منزلت زن باشد، خمس واجب نمی‌شود. در غیر این صورت به مقدار اضافی خمس تعلق می‌گیرد.

س [۶۰] شخصی دارای دو فرزند است و کل دارایی وی سه دانگ آپارتمان مسکونی ساکن در آن است و سه دانگ دیگر متعلق به همسرش

می‌باشد. همسر تقاضای مهریه کرده، آیا سه دانگ شوهر جزء مستثنیات دین است؟

ج: آن چه در ذکر شده جزء مستثنیات دین می‌باشد.

س [۶۱] اگر مردی بمیرد و مهریه همسر خود را پرداخت نکرده باشد، تکلیف مهریه چه می‌شود؟

ج: قبل از تقسیم ارث بین ورثه، مهریه از ماترک او خارج می‌شود. چنان چه قبل از فوت دخول صورت گرفته باشد کل مهریه و چنان چه دخول صورت نگرفته باشد، نصف آن به همسرش پرداخت می‌شود.

س [۶۲] در صورتی که گله (شیربها) به عنوان مهر حاضر گرفته شود، چه حکمی دارد؟

ج: صحیح است و ملک زوجه می‌باشد.

س [۶۳] آیا گله گرفتن (گرفتن شیربها) از داماد جایز است؟

ج: بدون رضایت طرف مقابل جایز نیست ولی اگر ولی دختر این پول را در مقابل راضی کردن دخترش بگیرد، جایز است.

س [۶۴] آیا می‌توان پول گله یا شیربها را با عنوان "خرید جهیزیه برای دختر" از داماد گرفت؟

ج: تنها با رضایت داماد جایز است.

ازدواج موقت

س [۶۵] آثار رضا و تنفیذ لاحق ولی در نکاح منقطع چیست؟

ج: در صورتی که عقد نکاح منقطع را بدون اذن پدر دختر انجام دهد و بعد از عقد، پدر دختر آن عقد را امضا کند، آن عقد صحیح است و اگر امضا نکند، باطل است.

س [۶۶] اینجانب طلبه سال دهم حوزه علمیه هستم. چند سال پیش با دختر خانمی ازدواج کردم. در صیغه عقد ما موجب از کلمه "الصداق" و قابل از کلمه "المهر" بهره جست. لذا جهت رعایت احتیاط، پس از آن صیغه را نزد اشخاص دیگر اعاده نمودم. (صادقانه بگویم که صیغه بارها اعاده شد!) اکنون از آن تاریخ حدود دو سال می‌گذرد و من دائماً در فکر و ناراحتی این مسئله هستم که بر اجرای صیغه ما شاهدی ناظر نبود. به نظر حضرت عالی آیا اگر برای آخرین بار صیغه را در حضور عدلین اعاده نمایم تا هم جوشش و اضطراب فکریم را پایان بخشم و هم به مقتضای "الاحتیاط حسن علی کل حال" عمل نموده باشم، بهتر نیست؟

ج: همان عقد و صیغه اول که جاری شده صحیح است و به موجب آن شما زوج و دختر خانم زوجه محسوب می‌شوید و آن عقدهایی که بعداً صورت گرفته هیچ گونه اثر شرعی ندارند، چه رسد به این که احتیاط گفته شود. مطالب ذکر شده غیر از وسوسه شیطان نیست و برای شما جای هیچ گونه اضطراب و تشویش وجود ندارد.

س [۶۷] در یک عقد موقت، زن به هر دلیلی نمی‌خواهد در زوجیت مرد باقی بماند، چه در سختی و اذیت و آزار باشد و چه طوعاً و اختیاراً، و

از مرد می‌خواهد که باقی مانده مدت محرمیت را ببخشد ولی مرد حاضر به بخشش مدت نیست. از نظر شرعی چه راهی وجود دارد؟

ج: به هر وسیله ممکن با مرد به توافق برسد که او مدت را ببخشد و راه دیگری وجود ندارد.

س [۶۸] مدتی است شرکت ما تعداد زیادی از دوستان مان را برای مأموریت به یکی از کشورهای غربی می‌فرستد. من متوجه شدم که تعدادی از همکارانم با خانم‌های آن کشور روابط نزدیکی داشته‌اند و ابراز می‌دارند که از نظر دین اسلام در این مورد مشکلی نیست. با توجه به این که آن‌ها مسیحی یا لائیک هستند، می‌خواهم بدانم آیا نظر ایشان درست است؟ راه شرعی آن چیست؟ آن هم ارتباط نزدیک با افرادی که حتی شاید زبان شما را هم نفهمند که بخواهید مثلاً صیغه ای جاری کنید تا آن‌ها جواب دهند.

ج: زنا در شریعت مقدس اسلام حرام است، هم چنین ازدواج با خانمی از غیر اهل کتاب حرام می‌باشد. بله، اگر آن زن از اهل کتاب (مسیحی - یهودی) باشد، بعد از احراز این مسئله که آن زن شوهر ندارد، نکاحش جایز است. در این مسئله فرقی بین عقد دائم و موقت وجود ندارد و در صورت ناتوانی از اجرای صیغه‌ی عقد نکاح به زبان عربی، ترجمه آن نیز کفایت می‌کند.

س [۶۹] آیا هبه مدت در عقد موقت باید به زبان عربی باشد یا به زبان‌های دیگر هم محقق می‌شود؟

ج: زبان عربی در تحقق هبه اعتبار ندارد و به زبان‌های دیگر هم تحقق پیدا می‌کند.

س [۷۰] من در یک کشور غربی زندگی می‌کنم و شرایط ازدواج برایم

فراهم نیست. خیلی زیر فشار شهوت و در معرض گناه قرار دارم. آیا می‌توانم زنان فاحشه خارجی را که شغل شان این است، به صیغه خود در بیاورم؟

ج: ازدواج با آن‌ها ولو موقت بدون این که از افعال قبلی شان توبه نمایند و دست بکشند، جایز نیست.

س [۷۱] آیا در متعه کردن (ازدواج موقت) اهل کتاب همانند زنان مسلمان سپری شدن ایام عده باید رعایت شود؟

ج: بله، باید رعایت شود.

س [۷۲] با توجه به وسایل و شیوه‌های جدید برای جلوگیری از بارداری زن، آیا باز هم نگه داشتن عده بر زنی که عقد موقت بسته، واجب است؟

ج: نگه داشتن عده در فرض سؤال واجب است.

س [۷۳] حداقل و حداکثر زمان برای عده و عقد موقت چه قدر است؟

ج: اگر زن حامله نباشد و حیض منظم داشته باشد، عده اش دو حیض است. در غیر این صورت، چهل و پنج (۴۵) روز است. عقد موقت عقدی است که محدود به وقت است، چه زیاد باشد و چه کم.

س [۷۴] آیا ازدواج موقت بدون مهریه صحیح است؟

ج: صحیح نیست.

س [۷۵] یک مرد با چند زن می‌تواند در یک زمان ازدواج موقت انجام بدهد؟

ج: تعداد نکاح موقت در شرع مقدس تحدید نشده است.

س [۷۶] قصد ازدواج موقت با خانمی دارم که خود تاکید دارد بیوه است و بر آن قسم می‌خورد، اما برای من شک حاصل شده و تنها راه تحقیق پرسش از خود اوست. آیا عقده‌مان می‌تواند صحیح باشد؟

ج: اگر نسبت به بیوه بودن زن شک دارید، نمی‌توانید با وی ازدواج کنید.

س [۷۷] آیا می‌توان با دختران اهل کتاب بدون رضایت پدرشان عقد موقت کرد؟

ج: اگر در دین آن‌ها رضایت پدر شرط نباشد، مانعی ندارد.

س [۷۸] آیا می‌توان در مقابل هبه کردن مدت عقد موقت، از زن طلب پول کرد؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۷۹] زنی ۲۶ ساله، بیش از ۵ سال در چندین نوبت به عقد موقت مردی درمی‌آید که پس از پایان زمان مدت عقد آخر به استناد قبلی، ارتباط زناشویی حتی یک هفته نیز قطع نمی‌شود و چندین ماه این جریان همبستری ادامه داشته است، به طوری که آخرین دخولی که در آن منی هم داخل رحم شده است، سیزدهم اردیبهشت بوده است. اما زن به عنوان دختر باکره در تاریخ ۲۰ اردیبهشت بدون گرفتن عده، به عقد دائم مرد دیگری درمی‌آید. آیا این زن عده داشته و عقد اشکال دارد؟ آیا این مسئله که در صیغه عقد، آن زن دوشیزه خوانده شده، عقد را دچار اشکال می‌کند؟ آیا اطلاع دادن این موضوع حتی به صورت غیرمستقیم، بر گردن مرد اول است یا بر عهده آن زن بوده است؟

ج: زن مذکور عده دارد و عقد دائم باطل است، هر چند که تعبیر به "دوشیزه" یا غیره، ضرری به صحت عقد ندارد. بر گردن مرد اول

نیز، تا وقتی که مورد سؤال واقع نشده تکلیفی نیست و بر زن واجب است که اعلام کند که در عهده ی شوهر دیگری بوده یا فعلاً در عهده است.

س [۸۰] در افغانستان رسم است که قبل از عروسی عقد موقت می خوانند و بعد از آوردن عروس به خانه شوهر عقد دائم می خوانند. در صورتی که مدت عقد موقت منقضی نشده باشد، آیا عقد دائم صحیح است؟

ج: در فرض سؤال، عقد دائم باطل است و باید قبل از اجرای عقد دوم، مدت عقد اول را ببخشند.

ازدواج دائم

س [۸۱] آیا خانمی سیده (قریشی) و دوازده امامی می تواند با مردی از فرقه اسماعیلی ازدواج کند؟

ج: بهتر آن است که با آن ها ازدواج ننماید.

س [۸۲] در صحت عقد زواج چه چیزهایی لازم است؟

ج: در صحت عقد زواج، دو امر معتبر است: الف) رضایت پدر یا جد پدری در صورت باکره بودن دختر. ب) رضایت دختر. اگر یکی از این ۲ امر در حین عقد وجود نداشته باشد، آن عقد باطل است.

س [۸۳] دختر و پسری با هم ازدواج کردند و صیغه عقد نکاح را هم خواندند ولی قبل از رفتن به خانه شوهر، دختر خواستار طلاق شد و آن دو طلاق عدالتی گرفتند (یعنی در محکمه حکومت پاکستان طلاق

گرفتند). اما در محکمه های حکومت، صیغه طلاق جاری نمی شود. ۳ یا ۴ سال بعد از طلاق حکومتی، آن دختر با شخص دیگری ازدواج می کند و نکاح شرعی و حکومتی می خوانند و با این که مرد دوم می دانسته طلاق شرعی (یعنی صیغه طلاق) بین آن دختر و شوهر سابقش جاری نشده است، ولی با این تصور که در حضور جمع دختر را طلاق می دهد و سپس به عقد خودش در می آورد، سپس با او ازدواج کرده و از او بچه دار شده است. از این رو نکاح شخص دوم و طلاقش از نیابت شوهر اول و اولادش چه حکمی دارند؟

ج: این مسئله دو صورت دارد: الف) شوهر اول این مرد را در انجام طلاق وکیل نگرفته باشد، در این صورت طلاق اول در مفروض سؤال باطل است، لذا ازدواج دوم او باطل است و در صورتی که مرد دوم می دانسته که این دختر در عقد شوهر اولش است، موجب حرمت ابدی بر آن خانم می شود. اگر نمی دانسته که این دختر در عقد شوهر اولش است، به مجرد عقد بر او حرام ابدی نمی شود ولی اگر بعد از عقد دخول کرده است، حرام ابدی می شود. ب) اگر واقعاً شوهر اول، این مرد را در انجام طلاق وکیل گرفته طلاق صحیح است و عقد ازدواج نیز طبعاً بدون اشکال است.

س [۸۴] من و یک دختر خانم صیغه محرمیت یک ساله بین خودمان خواندیم، حالا این خانم به من خبر داده که خواستگار برایش آمده و به عقد دائم آن پسر درآمده و رابطه ما قطع شده است. آیا عقد دائم این دختر و پسر صحیح است؟ من و این دختر شرعاً چه وظیفه ای داریم؟

ج: این مسئله دو حالت دارد: الف) اگر دختر خانم باکره بوده و در هنگام عقد اول شرط عدم دخول را نکرده یا عقد محرمیت بدون اذن پدر یا جد پدری واقع شده باشد، اصل عقد اول باطل است و

می‌تواند بدون هیچ مانعی با شخص دوم ازدواج نماید. ب) اما اگر یکی از این دو (پدر یا جد پدری) در وقت عقد محرمیت در قید حیات نبوده‌اند، در این صورت شما باقی مدت را ببخشید و اگر دخول واقع نشده است، عده ندارد و اگر در عقد نخست دخول واقع شده است، باید عده بگیرد (دو حیض یا ۴۵ روز) و بعد از انقضای عده می‌تواند عقد ازدواج را با شخص دوم جاری کند. این راه حل در حالی است که شخص دوم با دختر خانم همبستر نشده باشد و اگر نه مرد دوم و دختر به یکدیگر حرام ابدی می‌شوند.

س [۸۵] آیا ازدواج سیده با غیر سید حرام است؟

ج: حرام نیست.

س [۸۶] دختر شیعه با رضایت پدر به شرط عدم تغییر مذهب شیعه به عقد مرد سنی مذهب در آمده است ولی بعد از عقد، دختر تغییر مذهب داده و از شیعی به سنی تغییر کرده است. پدر دختر با مخالفت دختر را به خانه برگردانده اما پسر با دختر فرار کرده است. حکم عقد و حکم محرمیت دختر و پسر و رابطه آن‌ها چیست؟

ج: عقد باطل نمی‌شود و آن‌ها بر نکاح خود باقی هستند.

س [۸۷] اگر زوج و زوجه از مقررات شرعی ازدواج آگاه باشند ولی فراموش کرده باشند که عقد متعه را بذل یا باطل نمایند یا عقد متعه خود را از عاقد پنهان نموده باشند یا عاقد از آن‌ها در خصوص عقد قبلی سؤال نکرده باشد و در نهایت عقد دوم بدون بذل مدت یا باطل کردن عقد اول جاری شود، حکم عقد دوم (دائم) چیست؟

ج: باطل است.

س [۸۸] نکاح در عده طلاق رجعی، اگر از دبر باشد آیا حکم قبل را دارد؟
ج: در هر دو مورد حکم نکاح فرق نمی کند.

س [۸۹] در منطقه ما اگر یک روحانی زن دوم بگیرد، عیب محسوب می شود. زن دوم گرفتن برای روحانی در این شرایط چه حکمی دارد؟
ج: شرع مقدس اسلام تا چهار زن را اجازه فرموده است و در این موضوع فرقی بین روحانی و غیر آن در شرایط مختلف وجود ندارد.

س [۹۰] آیا ازدواج پسر شیعه با دختر از اهل سنت یا دختر شیعه با پسر از اهل سنت جایز است؟
ج: ازدواج در فرض سؤال جایز است.

س [۹۱] آیا پدر و مادر یک دختر می توانند بدون رضایتش او را به عقد یکی از پسران مورد نظر خود در بیاورند؟ در صورت انجام چنین عقدی، اگر دختر به پلیس شکایت کند، آیا این عمل علامت باطل بودن عقد اجباری است یا لازم است که طلاق شرعی اجرا شود؟
ج: در صحت عقد نکاح، وجود دو عنصر معتبر است: الف) رضایت پدر یا جد پدری. ب) رضایت دختر در وقت اجرای عقد نکاح. اگر یکی از این دو وجود نداشته باشد، عقد باطل است و نیازی به طلاق نیست.

س [۹۲] اگر در عقد نکاح شرط شود که مرد ازدواج مجدد نکند ولی مرد تخلف نماید و بدون عذر موجه ازدواج دوم کند: اولاً آیا اصل شرط واجب الوفا است؟ دوماً آیا ازدواج دوم صحیح است؟

ج: در فرض سؤال شرط مذکور واجب الوفا نیست و عقد دوم صحیح است.

س [۹۳] شخصی به مدت ۲۰ سال مفقود شده بود و خانمش بعد از تحقیق و تفحص، یقین کرد که همسرش فوت کرده است، سپس با مرد دیگری ازدواج کرد و از وی صاحب فرزند شد. پس از سال ها ناگهان همسر اول وی بازگشته است. تکلیف چیست؟

ج: خانم باید فوراً از مرد دوم جدا شود زیرا وی همسر مرد اول محسوب می شود. هم چنین اولاد مرد دوم، اولاد حلال هستند.

س [۹۴] آیا ازدواج با نامادری همسر جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۹۵] دختر باکره ای که فاقد پدر و جد پدری است، با مردی عقد موقت یک روزه می کند و از عقب با وی نزدیکی انجام می دهد. وی بدون اطلاع از وجوب نگه داشتن عده، به فاصله ده روز با مرد دیگری نیز عقد موقت یک روزه می کند و با آن مرد نیز از عقب نزدیکی می کند. این در حالی است که مرد دوم در زمان عقد موقتش با این دختر از عقد موقت قبلی وی آگاهی نداشته ولی از وجوب حکم نگه داشتن عده اطلاع داشته است. آیا اکنون دختر می تواند با مرد دوم ازدواج دائم انجام دهد؟ در صورتی که جواب منفی است، آیا می توان به مرجع اعلم بعدی رجوع کرد؟

ج: در فرض بین این دو نفر حرمت ابدی شکل گرفته است. در صورتی که مرجع بعدی جامع الشرائط باشد، می تواند به وی رجوع کند.

نقشه

س [۹۶] اگر شوهر فقیر باشد و توانایی پرداخت نان و نفقه را نداشته باشد، آیا لازم است همسرش با او زندگی کند؟

ج: خیر، لازم نیست.

س [۹۷] پس از پرداخت تمامی حقوق شرعی و عرفیه (مهریه و جهیزیه) از سوی زوج، به حکم دادگاه طلاق واقع و پس از تمام شدن مدت عده، پیوند زوجیت به طور کامل قطع شد. بر اساس دستور دادگاه و توافق طرفین، حضانت و سرپرستی دختر صغیر به پدر واگذار می‌شود که مدت بیست سال عهده دار تعلیم، تربیت و تغذیه او بوده است. با ازدواج مجدد پدر و ابتلای او به کسالت قلبی، زوجه قبلی اقدام به تحریک و فراری دادن دختر رشیده ازدواج نکرده خود از منزل پدر می‌کند و نفقه او را مطالبه می‌نماید. (پدر یقین دارد مبلغ درخواستی به مصرف امور غیر ضرور بلکه نامتعارف خواهد رسید) حال آیا پدر، با فرض استطاعت، شرعاً می‌تواند انفاق به او را مشروط به عودت فرزند به منزل نماید؟

ج: در فرض سؤال، پدر می‌تواند انفاق را مشروط به عودت فرزند نماید و در صورت امتناع از عودت، انفاق بر پدر واجب نیست.

س [۹۸] اگر زوجه در یک مؤسسه اشتغال به کار داشته باشد و زوج هم به اشتغال او اذن داده باشد و فرض هم بر این است که اذن به اشتغال زوجه در روز، اذن به اسقاط حق تمکین در این زمان نیز هست و زوج هم نمی‌تواند به خاطر تمکین، زوجه را از رفتن به محل کار منع کند. بر

اساس مبنای مشهور فقها که نفقه را عوض تمکین یا کالغوض می‌دانند، آیا می‌توان گفت که در این صورت فقط بخشی از نفقه بر زوج واجب است و بقیه به دلیل عدم سلامت معوض، به صورت خود به خودی ساقط می‌شود یا به خاطر عدم امکان تمکین تام، همه نفقه ساقط می‌شود؟ بر مبنای نظر غیر مشهور که تمکین را شرط یا سبب نفقه نمی‌دانند چه طور؟ آیا اساساً نفقه بر زمان توزیع می‌شود؟

ج: در فرض سؤال، نفقه واجب است.

س [۹۹] نفقه زوجه حق است یا حکم؟

ج: نفقه حق است و قابل اسقاط می‌باشد.

حرمت زنا و لواط

س [۱۰۰] در مسئله ازاله بکارت از طریق زنا، آیا فقط باید مهرالمثل پرداخت شود یا ارش ازاله بکارت هم باید پرداخت گردد؟

ج: در ازاله بکارت دختر بدون عقد فقط مهرالمثل پرداخت می‌شود، اما ارش ازاله بکارت زائد بر مهرالمثل از نقطه نظر شرع مقدس ثابت نشده است.

س [۱۰۱] بنده با خانمی عمل زشت زنا را انجام دادم. در آن زمان این خانم یک دختر جوان داشت که بعداً با آن دختر ازدواج نمودم و حالا یک فرزند هم دارم. آیا نکاح من با این دختر درست بوده است؟

ج: در فرض سؤال، ازدواج شما با دختر آن خانم اشکال ندارد و

صحیح است ولی باید از آن فعل قبیح و زشت و حرام توبه کنید.

س [۱۰۲] دو پسر نابالغ با یکدیگر عمل لواط انجام دادند. پس از آن که هر دو به سن جوانی رسیدند، یکی از آن‌ها با خواهر دیگری ازدواج نمود. آیا این ازدواج صحیح است؟

ج: در فرض سوال، ازدواجی که صورت گرفته اشکالی ندارد و صحیح است.

س [۱۰۳] معظم له می‌فرمایند که لواط بالغین موجب حرمت ابدی نمی‌شود. با این حال ازدواج ما انجام گرفته است. آیا ازدواج ما تا روز قیامت صحیح است؟ آیا اگر در آینده مرجع دیگری انتخاب کنیم، باید فتوای آن مرجع را هم لحاظ کنیم و اگر فتوا به حرمت داشت، از هم جدا شویم؟

ج: اگر لواط بین دو بالغ واقع شود، موجب حرمت ابدی ازدواج با خواهر مفعول نمی‌شود. این حکم برای مقلد تا ابد ثابت است و فرقی نمی‌کند که رأی مجتهد و مرجع آینده همین باشد یا غیر از این باشد.

س [۱۰۴] لواط در چه صورتی موجب حرمت ابدی ازدواج با دختر ملوط می‌شود؟

ج: در صورتی که فاعل بالغ باشد و مفعول، غلام و بچه باشد.

س [۱۰۵] مردی با زن شوهرداری زنا کرده است. آیا نسبت به هم حرام ابدی شده‌اند؟

ج: زنا با زن شوهردار اگر چه از گناهان کبیره است ولی حرمت ابدی نمی‌آورد و می‌توانند بعد از طلاق یا فوت شوهر و بعد از انقضای

عده با هم ازدواج کنند.

س [۱۰۶] آیا نزدیکی کردن با زنان کافر بدون خواندن عقد زنا محسوب می‌شود؟

ج: بله زنا است و زنا در شریعت مقدس اسلام مطلقاً حرام است.

س [۱۰۷] اگر انسان پیش از آن که با دخترخاله یا دخترعمه خود ازدواج نماید، با مادر او زنا کند، آیا می‌تواند با آن دختر ازدواج کند؟

ج: زنا با خاله یا عمه سبب حرمت ازدواج با دخترهای شان می‌شود. اما زنا با زنی که خاله یا عمه نیست، سبب حرمت ازدواج با دخترش نمی‌شود.

س [۱۰۸] اگر شخصی با زنی که در عده طلاق رجعی است زنا کند، آیا آن زن بر او حرام ابدی می‌شود؟

ج: موجب حرمت ابدی نمی‌شود.

س [۱۰۹] اگر مردی با خانمی (العیاذ بالله) زنا کند، آیا بعداً می‌تواند با وی ازدواج نماید؟

ج: بله، اشکالی ندارد ولی چنانچه زن شوهردار یا در عده باشد، می‌تواند بعد از طلاق یا فوت شوهر و اتمام عده با او ازدواج کند.

س [۱۱۰] متأسفانه پیش از ازدواج چندین بار مرتکب عمل بسیار قبیح زنا شدم ولی بعداً توبه کردم. پس از مدتی ازدواج کردم ولی پیش از آن فرصتی دست نداد که با همسرم در این رابطه صحبت کنم. حالا پس از گذشت ماه‌ها، خطای خود را به او گفته‌ام و هر دو نسبت به درست بودن عقد ازدواج مان دچار تردید شده‌ایم. لطفاً حکم را بیان فرمایید.

ج: آن فعل حرامی که سابقاً صورت گرفته، اثری در ازدواج شما با

همسران ندارد و عقدتان صحیح است. در نظر داشته باشید که فاش کردن گناه خود نزد دیگران در هر زمانی از معاصی محسوب می‌شود.

محارم

س [۱۱۱] مردی با زنی عقد موقت یا دائم نمود ولی به او دخول نکرد، آیا پسر این مرد بعد از اتمام زمان عقد یا طلاق یا بعد از فوت پدرش می‌تواند زن یاد شده را به عقد موقت یا دائم خویش درآورد؟
ج: در مفروض پسر نمی‌تواند زن را به عقد خود درآورد.

س [۱۱۲] در عرف جامعه سنتی شیعیان افغانستان، عروس خانواده به هنگام دید و بازدید و به نشانه احترام، دست برادر شوهر خود را می‌بوسد و برادر شوهر نیز دست او را می‌بوسد، به همین شیوه خواهر زن، دست شوهر خواهرش را می‌بوسد. حکم شرعی این رفتار چیست؟
ج: فعل مذکور شرعاً حرام است، زیرا برادر شوهر جزو محارم محسوب نمی‌شود.

س [۱۱۳] اگر طفل از نامادری پدر خود شیر بخورد، آیا فرزندان زن شیرده که از طرف پدر با پدر طفل مذکور خواهر و برادر می‌شوند، برای این طفل علاوه بر عمو و عمه، برادر و خواهر رضاعی نیز می‌شوند؟
ج: بله، برادر یا خواهر رضاعی نیز می‌شود.

س [۱۱۴] آیا اجاره رحم موجب محرمیت می‌شود؟ در صورت محرمیت،

فرزند با چه کسانی محرم می‌شود؟

ج: بله، بین زن و آن مولود نسبت مادری و فرزندی تحقق می‌یابد و با سایر ارحام آن زن نیز بنا بر احتیاط محرمیت دارد.

س [۱۱۵] جوانی در دوران شیرخوارگی شش شب از زن عمویش و شش روز از زن دایی اش بدون وقفه شیر خورده است. آیا با این مقدار خوردن شیر به دختر عمو و دختر دایی خود هم محرم شده است؟

ج: این اندازه خوردن شیر که در سؤال ذکر شده است، موجب محرمیت نمی‌شود و بنابراین مانعی شرعی از ازدواج با دختر عمو یا دختر دایی وجود ندارد.

س [۱۱۶] دو زوج مرتبط با هم، برای این که دچار گناه نشوند دختر خردسال یکی را به عقد موقت مرد خانواده دیگر درآورده اند تا خانم این خانواده به آقای خانواده دیگر محرم شود (یعنی مادرزن او شود). در حالی که مادر دختر نسبت به حکم "حرمت دائمی" جاهل بوده است. چنین محرمیتی از نظر حضرت عالی چگونه است؟ آیا جهل مادر دختر سبب ابطال آن و اسقاط محرمیت است؟ آیا با فرض صحت، مادر دختر به مرد دیگر حرام ابدی می‌شود؟

ج: اگر عقد مذکور به اذن ولیّ امر دختر بوده، صحیح است و سبب محرمیت می‌شود و مادر دختر بر او حرام ابدی می‌شود و جهلش اثری ندارد و سبب ابطال محرمیت نمی‌شود.

۲۵. مسائل زناشویی

س [۱] الف) اگر در شب زفاف، شوهر با دست خود ازاله بکارت همسر کند، اشکال دارد؟

ب) اگر عمل فوق منجر به آسیب دیگری برای زن شود، آیا دیه دارد؟
ج) اگر علت این کار، ممانعت بدون دلیل زن باشد، آیا آسیب مذکور دیه دارد؟

د) در صورتی که شوهر قادر به پرداخت مهریه نباشد، آیا مطالبه مهریه جایز است؟

ه) اگر شوهر قادر به پرداخت مهریه نباشد، آیا زن می‌تواند از دخول ممانعت کند؟ در صورت جواز، تا چه زمانی می‌تواند ممانعت کند؟
ز) اگر در صورت ممانعت زن قبل از دریافت مهریه، شوهر با دست خود ازاله بکارت همسر کند، آیا حق ممانعت دخول قبل از پرداخت مهریه باقی می‌ماند؟

ج: الف) در صورتی که زن راضی نباشد جایز نیست.

ب) بله دیه دارد.

ج) بله دیه دارد.

د) در فرض سؤال جایز نیست.

ه) در صورتی زوجه می‌تواند ممانعت کند که زوجیت بر تأخیر پرداخت تمام مهریه یا مقداری از آن توافق کرده باشند.

ز) بله باقی می‌ماند.

س [۲] آیا نزدیکی با همسر در ماه رمضان اشکال دارد؟

ج: نزدیکی در شب مانعی ندارد به شرط این که قادر بر غسل قبل از طلوع فجر باشند.

س [۳] آیا نزدیکی از پشت با همسر جایز است؟

ج: حرام است.

س [۴] بنا به فرموده حضرت تعالی و طی در دبر بنا بر احتیاط واجب جایز

نیست. آیا می‌توان در این احتیاط به فالاعلم رجوع کرد؟

ج: بله، می‌توان در این احتیاط به فالاعلم رجوع کرد.

س [۵] بعد از دو بار نزدیکی با همسر، متوجه شدم که ایشان هنوز در حال

حیض بوده است. حال حکم من و خانمم که هر دو بنا را بر پاکی

گذاشته بودیم چیست؟

ج: اگر برای شما از گفته همسران اطمینان حاصل شده است، چیزی

بر شما نیست. همسران نیز می‌بایست از این به بعد پس از کسب

اطمینان اظهار پاکی نمایند.

س [۶] اگر مردی با خانم خود که حیض است از پشت به اندازه ختنه گاه

دخول کند و منی هم از او بیرون آید، چه حکمی دارد؟ آیا کفاره واجب

شده است؟

ج: جماع از پشت (دبر) حرام است و باید از این عمل قبیح توبه کنید

و کفاره ندارد.

س [۷] آیا مکیدن و خوردن شیر زوجه برای شوهر جایز است؟

ج: اشکالی ندارد.

س [۸] چنان چه زنی با اجازه همسرش در بیرون از منزل مشغول به کار باشد و حقوق دریافت کند، آیا همسر می‌تواند بدون رضایت زن در حقوق او دخل و تصرف داشته باشد؟

ج: زوج بدون رضایت زوجه، حق تصرف در اموال او را ندارد.

س [۹] اگر زن آلت تناسلی شوهرش را بمکد یا چنین درخواستی نماید یا برعکس، حکم شرعی آن چیست؟

ج: این عمل فی نفسه مانع شرعی ندارد اما عملی غیرعقلایی و حیوانی محسوب می‌شود و چنین لذت‌هایی در شأن انسان مؤمن نیست.

س [۱۰] من به خاطر داشتن بیماری جنسی در موقع نزدیکی با همسرم بسیار زود انزال می‌شوم و اکثر مواقع خانمم ناراضی می‌باشد و ترس از آن دارم که کارمان به جدایی یا انحراف کشیده شود.

الف) آیا استعمال آلت مصنوعی یا انگشت یا چیزهای مشابه در موقع نزدیکی برای رضایت طرفین اشکال دارد؟

ب) آیا می‌توانم برای رفع سردی مزاج در وقت خلوت و تنهایی به همراه همسرم عکس یا فیلم‌های تحریک‌کننده یا آموزشی جنسی ببینم؟

ج: استفاده از اشیاء ذکر شده اشکالی ندارد ولی شما می‌بایست راجع به بیماری تان به پزشک متخصص مراجعه کنید. نگاه کردن به فیلم‌های تحریک‌کننده جنسی شرعاً جایز نیست.

س [۱۱] آیا استفاده از آلت مصنوعی یا بعضی میوه‌ها توسط زوج در فرج زوجه اش با رضایت زوجه، اشکال دارد؟ اگر نارسایی جنسی داشته باشد و ناچار باشد که برای ارضای همسرش از این وسایل استفاده کند چه طور؟

ج: در فرض سؤال، اگر چه عمل مذکور خلاف شرع نیست اما اولی و افضل ترک آن است.

س [۱۲] جماع کردن با چند زن شرعی در یک زمان و یک مکان، بدون حجاب در حالی که امکان دیدن یکدیگر را دارند، چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست.

س [۱۳] اگر زن عذر شرعی یا مریضی داشته باشد و نزدیکی از جلو مقدور نباشد، آیا می‌تواند با دست شوهرش را ارضا نماید؟ آیا استمتاع جنسی دیگر جایز است؟

ج: در فرض زن می‌تواند شوهرش را با دست ارضا نماید، اما نزدیکی از راه پشت (دبر) حرام است و دیگر استمتاع جنسی از سایر نقاط بدن زن مانعی ندارد.

س [۱۴] کسی که نمی‌تواند غسل کند، آیا بعد از داخل شدن وقت نماز می‌تواند با همسرش نزدیکی کند؟

ج: بله می‌تواند و وظیفه اش در این حال تیمم کردن است.

س [۱۵] آیا حکم همبستر شدن با زن مستحاضه مانند حکم همبستری با زن حائض است؟

ج: خیر، در استحاضه کثیره و متوسطه زن بعد از غسل می‌تواند با همسرش همبستر شود.

س [۱۶] در زمان عده (پریود) و در اوقاتی که خون موقتا قطع می‌شود، آیا نزدیکی جایز است؟

ج: اگر قطع شدن خون در طول زمان عده باشد، جایز نیست.

س [۱۷] آیا نزدیکی از عقب سبب جنابت زن و مرد و واجب شدن غسل می‌شود؟

ج: بله، بنا بر احتیاط برای زن و مرد موجب جنابت و واجب شدن غسل می‌شود.

س [۱۸] پسر و دختری از ابتدای ازدواج به اختلاف افتاده اند و پدر و مادر طرفین فرزند خود را برگردانده‌اند و پیوسته در راه ادامه اختلاف و رسیدن به طلاق می‌کوشند. اگر پدر و مادر دخالت نکنند، به احتمال زیاد اختلاف آن‌ها برطرف می‌شود. آیا پدر و مادر حق دخالت در زندگی فرزندان خود را به این صورت دارند؟

ج: پدر و مادر حق دخالت در امور زناشویی فرزندان را ندارند. شرعاً اصلاح بین طرفین نزاع نیکو و مطلوب است، از هر کسی که توانایی انجام آن را داشته باشد.

س [۱۹] اگر پس از ازدواج مرد نسبت به زن احساس عاطفی یا جنسی نداشته باشد، آیا طلاق دادن زن موجب نارضایتی خداوند متعال می‌شود؟

ج: چنین زوجی می‌بایست به دکتر مراجعه کنند و اگر راه درمانی وجود ندارد، از یکدیگر طلاق بگیرند.

۲۶. مسائل بارداری و پیش‌گیری

س [۱] آیا جایز است خانمی که باردار نمی‌شود، با نظر پزشک، از شخص دیگری تخمک بگیرد؟
ج: چنین عملی جایز نیست.

س [۲] الف) گذاشتن دستگاه (iud) برای جلوگیری از بارداری که توسط پزشک در رحم گذاشته می‌شود و موجب لمس حرام می‌گردد، چه حکمی دارد؟ اگر این کار توسط پزشک خانم انجام شود چه حکمی دارد؟ ب) این دستگاه مانع تشکیل نطفه نمی‌شود بلکه مانع جا گرفتن آن در رحم می‌شود. در این صورت، آیا استفاده از این دستگاه سقط به حساب می‌آید؟

ج: الف) گذاشتن دستگاه (iud) جایز نیست و فرقی نمی‌کند توسط پزشک مرد گذاشته شود یا زن. ب) سقط به حساب نمی‌آید.

س [۲] زنی بعد از ازدواج از شوهرش باردار نشده است. آیا می‌توان نطفه مرد نامحرم را گرفت و در رحم آن زن قرار داد؟
ج: خیر، قرار دادن نطفه‌ای غیر از نطفه‌ی شوهرش جایز نیست.

س [۳] آیا جایز است خانمی که باردار نمی‌شود، با نظر پزشک، از شخص دیگری تخمک بگیرد؟

ج: چنین عملی جایز نیست.

س [۴] نظر شما در مورد جلوگیری از بچه دار شدن چیست؟ آیا این کار جایز است؟

ج: بله، جایز است.

س [۵] آیا اجاره رحم جایز است؟

ج: جایز نیست.

س [۶] در صورتی که اسپرم مرد به شکل طبیعی نتواند خانمش را باردار سازد اما با استفاده از تکنولوژی پزشکی (یعنی لقاح در خارج صورت بگیرد و بعد وارد رحم زن شود) بتواند باردار شود، حکم چیست؟

ج: این عمل جایز نیست چون مستلزم نگاه پزشک زن و مرد به عورت بانوان است. برای مثال اگر دکتر شوهر آن خانم باشد و این عمل را انجام دهد اشکالی ندارد.

س [۷] رَحِم خانمی پس از حامله شدن توانایی نگه داری جنین را ندارد و پس از دو ماه آن را سقط می‌کند. آیا این خانم می‌تواند پس از بارداری، به کمک پزشکان متخصص جنین خود را از رحم خارج سازد و در رحم خانم دیگری قرار دهد تا فرزند متولد شود؟ اگر در هر صورت این کار انجام پذیرد، حکم مسئله را از نظر محرمیت شرعی بیان فرمایید.

ج: عمل مذکور در شرعا جایز نیست. در صورت وقوع، هر دو زن به عنوان مادر بچه به وی محرم می‌باشند.

سقط جنین

س [۸] نطفه حرام در رحم انعقاد پیدا کرده و اکنون دختر هفت ماهه حامله است. اگر پدر و برادران دختر از موضوع اطلاع پیدا کنند، احتمال دارد طبق رسوم قبیله ای پسر و دختر را به قتل برسانند. آیا سقط به وسیله پزشک جایز است؟

ج: در فرض سؤال، در صورتی که دختر اطمینان یا یقین دارد که اگر پدر و برادرانش از این موضوع اطلاع پیدا کنند او را به قتل می‌رسانند، در این صورت اسقاط جنین جایز است، وگرنه جایز نیست.

س [۹] زنی چهار ماه و ده روز حامله است. بر اساس تشخیص پزشکان، جنین مشکل شدید عضوی همانند هیدروسفالی شدید و مشکل نقص کمر دارد. بر اساس تشخیص دکتر باید جنین سقط شود. با توجه به این که مادر این جنین در مرحله قبل نیز چنین جنین ناقصی به دنیا آورده است که تا کنون نیز زنده است و حس ندارد و به صورت کامل ناقص است و هم خودش و هم مادرش بسیار اذیت می‌شوند، آیا می‌توان این جنین را سقط کرد؟

ج: در مورد سؤال، اسقاط جنین جایز نیست.

س [۱۰] خانم من بچه شیرخوار دارد و مدت دو ماه است که ناخواسته حامله شده است و اصلاً توان حمل را ندارد و همیشه مریض است. آیا اجازه می‌دهید بچه را سقط کنیم؟

ج: در فرض سؤال، اسقاط جنین حرام است.

س [۱۱] در موارد تجاوز به عنف که منجر به باردار شدن می‌شود، با توجه به این که دختران و زنان به صورت ناخواسته مورد جنایت واقع می‌شوند و حمل چنین جنینی موجب بروز بیماری‌های روانی، آسیب‌های اجتماعی مثل انگشت‌نم‌شدن و بروز مشکل در ازدواج و هم‌چنین بعضاً منجر به خودکشی می‌شود، آیا چنین افرادی پیش از چهار ماهگی و دمیده شدن روح اجازه سقط جنین دارند؟

ج: در مفروض سوال، اگر بقای حمل جنین حرجی باشد، اسقاطش جایز است.

۲۷. مسائل طلاق

س [۱] شوهرم ده سال پیش با این که زن داشته، خود را مجرد معرفی کرده و بعد از این که مرا عقد کرده، زن اول خود را طلاق داده است و الآن ما فرزند مشترک هم داریم. آیا همسرم تدلیس کرده است و من حق فسخ نکاح دارم؟

ج: در فرض سؤال، شما حق فسخ نکاح ندارید.

س [۲] دو عاقد این شرط ضمن عقد را در ضمن عقد می خوانند که "اگر تا یک سال قمری، زوج برای زوجه اش نفقه نداد و بدون عذر شرعی او را ترک کرد، زوجه از طرف زوج وکیل است که خودش را "عند من یصح الطلاق" مطلقه سازد". آیا به نظر شما زوجه می تواند در صورت تحقق شرط خودش را مطلقه کند؟

ج: بله، زوجه با تحقق شرطی که در ضمن عقد نکاح قید شده است، می تواند خودش را با وکالت از طرف زوج و در حضور دو شاهد عادل طلاق دهد.

س [۳] با خانمی عقد کردم و بعد از ۳ هفته متوجه شدم معتاد است و بلافاصله با ابراز تنفر از فریب کاری زن، به او گفتم که او را نمی خواهم. آن خانم رفت و از آن سالی که رفته است، دیگر او را ندیده ام. آیا فسخ عقد نکاح (با توجه به فریب کاری زن) واقع شده است؟

ج: در فرض سؤال، آن خانم همسر شما محسوب می‌شود و فسخ عقد نکاح واقع نشده است.

س [۴] خانمی مدت ها است که قصد جدایی از شوهرش را دارد اما با جواب منفی شوهرش مواجه می‌شود. اختلاف آن ها تا جایی است که آن خانم دو بار اقدام به خودکشی کرده است. الآن مدتی است که از خانه شوهرش فرار کرده است و حالا می‌خواهد به صورت شرعی از شوهرش جدا شود. در ضمن به هیچ وجه قصد برگشتن ندارد. لطفاً راهنمایی کنید.

ج: در مورد مذکور چون زن حاضر به برگشت به خانه شوهر نیست و از او کراهت دارد، باید شوهر را به طلاق دادن راضی کند، حتی با پیشنهاد مبلغی که موجب رضایت شوهر باشد و غیر از این، راه دیگری ندارد.

س [۵] خانم و آقای که با هم اختلاف شدید داشتند، سه سال پیش به دادگاه مراجعه کردند و قاضی حکم به طلاق داد، ولی مرد می‌گوید من طلاق شرعی نمی‌دهم. در این مدت سه سال هم هیچ گونه ارتباطی با هم نداشته اند و هیچ خرجی هم داده نشده است. اخیراً خانم تصمیم به ازدواج مجدد دارد. کسی هم غیباً طلاق شان را خوانده ولی مرد می‌گوید که راضی نیست، چه باید کرد؟

ج: باید ابتدا از طلاقی که در غیاب زوج جاری شده است، تحقیق شود که آیا طلاق صحیح بوده است یا خیر. در صورت ثبوت صحت طلاق، خانم می‌تواند ازدواج مجدد نماید، اما اگر ثابت شد که طلاق غیابی صحیح نبوده و فاقد شروط بوده است (چنان چه ظاهر حال هم همین است) در این صورت باید زن به حاکم شرع یا وکیل او مراجعه کند و شرح حال را بازگو نماید تا به وظیفه شرعی عمل

شود. حاکم شرع از شوهرش اولاً مطالبه نفقه و معاشرت می‌نماید، اگر امتناع نمود، مطالبه طلاق می‌کند و اگر باز هم امتناع نمود، حاکم شرع یا وکیل او زن را طلاق می‌دهد و زن بعد از عده طلاق می‌تواند ازدواج مجدد کند.

س [۶] اگر مردی با رضایت قلبی صیغه طلاق را در حضور همسرش جاری نماید، آیا طلاق واقع می‌شود؟

ج: اگر این طلاق در حضور دو شاهد عادل صورت گرفته باشد، صحیح است و گرنه باطل خواهد بود. زیرا وجود دو شاهد عادل در مجلس طلاق شرط صحت طلاق است.

س [۷] آیا طلاق زن باردار جایز است؟

ج: در صورتی که زن باردار باشد و باردار بودنش نمایان باشد طلاق او جایز است، اگر چه در حال حیض باشد و در طهر موقوعه باشد. آن شرایطی که در طلاق زن غیر باردار معتبر است در زن باردار معتبر نیست، همان طور که در زن غیر مدخوله و یائسه معتبر نیست، و لذا در روایت آمده است که طلاق پنج گروه از زنان در هر حال جایز است که از جمله آن‌ها زن باردار است.

س [۸] بر اساس حکم و قانون کشور سوئد، از همسرم جدا شدم. آیا این از نظر شرع و قانون اسلام پذیرفته است یا انجام تشریفات مجدد اداری در ایران هم الزامی است؟

ج: در طلاق شرعی دو امر لازم است: اول این که شوهر به اختیار خود و با رضایت، همسرش را طلاق دهد. دوم این که حضور دو نفر شاهد عادل مرد لازم می‌باشد. در غیر این صورت، طلاق باطل است. چنانچه طلاق به صورت شرعی اجرا شود، زن و مرد از یکدیگر

جدا می‌شوند.

س [۹] اگر زن در عقد ازدواج شرط کند که همسرش بدون رضایت وی او را طلاق ندهد، آیا عمل به این شرط لازم است؟

ج: شرط مطرح شده در سؤال صحیح نیست.

س [۱۰] نظر حضرت عالی در خصوص اعطای وکالت مطلق و بدون قید طلاق از سوی زوج به زوجه در ضمن عقد خارج لازم نکاح چیست؟ (در ضمن عقد خارج لازم نکاح زوج به زوجه وکالت بلاعزل با حق توکیل غیر می‌دهد که تا هر زمانی که زوجه اراده کند، با مراجعه به دادگاه صالحه خود را مطلقه نماید و نیز وکالت بلاعزل با حق توکیل غیر می‌دهد که در صورت بذل از طرف او قبول بذل نماید.)

ج: طلاق شرعاً به دست مرد است و او می‌تواند زن را در ضمن عقد در طلاق خودش وکیل بگیرد. در این موضوع مطلق یا مقید بودن وکالت فرقی نمی‌کند.

س [۱۱] دختری شیعی با مردی سنی ازدواج کرد و سه سال پیش آن مرد، این زن را طلاق داد و از هم دیگر جدا شدند و زن در خانه مادرش زندگی می‌کند. دیگر آن که زن به مرد دسترسی ندارد و طلاق به رسم اهل سنت اجرا شده است. آیا این طلاق درست است و زن می‌تواند با شخص دیگری ازدواج کند؟

ج: بله، زن در فرض سؤال می‌تواند با شخص دیگری ازدواج کند.

س [۱۲] زیدی همسرش را قبل از دخول سه طلاق کرده است. آیا برای رجوع مجدد نیاز به محلل دارد؟

ج: اگر آن سه طلاق به صورت شرعی و صحیح واقع شده باشد،

حرمت می آورد و احتیاج به محلل دارد.

س [۱۳] دختری تحصیل کرده در کشور استرالیا زندگی می کند، به اصرار پدرش ازدواج با پسری از کشور افغانستان را می پذیرد. بعد از عقد، دختر متوجه می شود که این پسر هیچ سنخیتی با او ندارد. اکنون نزدیک به دو سال است که برای این دختر، هیچ گونه خرجی نداده است و دختر هم رضایت به این ازدواج ندارد. تکلیف چیست؟ آیا می تواند براساس رأی دادگاه های استرالیا طلاق بگیرد؟

ج: در فرض سؤال، اگر زن شوهرش را نمی خواهد و در عین حال شوهر وظیفه شرعی خود را انجام می دهد، در این صورت زن به هر صورت که ممکن است شوهر را به طلاق دادن راضی نماید. اما اگر شوهر به وظیفه اش عمل نمی کند، در این صورت زن می تواند مشکلش را به حاکم شرع یا وکیلش شرح دهد تا بر حسب حکم شرعی عمل شود.

س [۱۴] زنان بی سرپرست یا بد سرپرستی که شوهران شان معتادند یا به دلایل دیگر، نه همسر خود را طلاق می دهند و نه حاضر به دادن خرج و رسیدگی به ایشان هستند و واقعاً وضعیت رقت باری را پدید می آورند، چه حکمی دارند؟

ج: در چنین مواردی زنان باید به وکیل حاکم شرع در منطقه خود مراجعه کنند و بعد از ارائه شرح حال، وکیل با شوهرشان تماس می گیرد و او را بین دو موضوع مخیر می کند: ۱- نفقه ۲- طلاق تا یک زمان معین مانند یک یا دو ماه. بعد از گذشت زمان مذکور اگر شوهر، هیچ کدام از آن دو راه حل را انجام ندادند، وکیل می تواند زن را از طرف حاکم شرع طلاق دهد.

س [۱۵] اگر عقد بدون اذن پدر دختر انجام بگیرد، آیا احتیاطاً طلاق لازم دارد؟

ج: خیر، لازم ندارد. چون عقد نکاح در فرض سؤال صحیح نبوده، احتیاج به طلاق هم ندارد.

س [۱۶] مرد و زنی با هم ازدواج کردند و بعد از دخول، شوهر مطلع شد که زوجه از ماه ها قبل از عقد معتاد به مواد مخدر بوده است. با توجه به این که زوجه قبل از عقد خود را به عنوان فردی سالم معرفی کرده بود، آیا زوج حق فسخ نکاح را دارد؟

ج: در فرض سؤال، زوج حق فسخ ندارد.

س [۱۷] آیا در عقد دائم زن می تواند حق طلاق را شرط کند؟

ج: اگر در متن عقد نکاح شرط شود که "زوجه در طلاق خودش به سببی از اسباب وکیل زوج باشد" این شرط صحیح است. اما این که حق طلاق با زوجه باشد صحیح نیست.

س [۱۸] در ضمن عقد نکاح زوج به زوجه وکالت بلاعزل داده که اگر زوج بدون رضایت زوجه همسر دیگری اختیار کرد، زوجه می تواند خود را مطلقه کند. پس از گذشت مدتی، زوج خانمی را به نکاح دائم یا موقت در می آورد اما پیش از دخول به زوجه دوم، وی را طلاق می دهد یا مدت را می بخشد. آیا با شرط مذکور، زوجه می تواند اقدام به طلاق نماید؟

ج: در فرض احتیاط آن است که اقدام به طلاق ننماید.

س [۱۹] پس از ازدواج در یک آزمایش خون متوجه شدم شوهرم دارای بیماری واگیر و خطرناک هیپاتیت است ولی وی راضی به طلاق دادن من

نمی شود. آیا می توان بدون رضایت وی طلاق گرفت؟

ج: این بیماری از جمله امراضی نیست که موجب فسخ عقد نکاح می شوند و در صورت پرداخت نفقه از طرف شوهر، طلاق منحصرأ به وی مربوط می شود. اگر شما اصرار به طلاق دارید، با دادن مبلغی او را راضی به طلاق خلعی کنید.

س [۲۰] زن در چه حالتی می تواند از شوهرش طلاق بگیرد؟

ج: طلاق دو حالت دارد:

اول: مرد بخواهد همسرش را طلاق بدهد، در این صورت حضور مرد یا وکیل وی کفایت می کند.

دوم: زن خواهان طلاق باشد. در این صورت اگر زن ناشزه نباشد و شوهر در حق او کوتاهی کند و او را ترک کند، وکیل مرجع تقلید با وی تماس می گیرد و از او می خواهد که به همسرش بازگردد. در صورتی که مرد از تهیه مصارفی چون خوراک، پوشاک، مسکن و غیره نیز امتناع کند و با درخواست وکیل مرجع نیز سر باز زند، وکیل مرجع از او می خواهد که زن را طلاق دهد، اگر بار دیگر امتناع کرد، به او مهلت می دهد. در صورتی که در مهلت مقرر نیز بازنگشت، حاکم شرع می تواند به زن اجازه طلاق غیابی بدهد. (رعایت تمامی شروط ذکر شده ضروری است).

س [۲۱] آیا طلاقی که توسط قاضی اهل سنت جاری شود، قابل استناد است؟

ج: در صورتی که اصل طلاق با روش شرعی که در رساله ذکر شده اجرا شود، باید مطمئن شد که طلاق در حضور دو نفر عادل جاری شده است.

۲۸. مسائل خانوادگی

س [۱] آیا بر پدر و مادر واجب است که فرزندشان را برای نماز از خواب بیدار کنند؟

ج: بر پدر و مادر واجب نیست ولی حق دارند فرزندشان را بیدار کنند تا او عادت بر ترک نماز ننماید.

س [۲] آیا می‌توانم یکی از فرزندان خود را به خانواده دیگری ببخشم؟
ج: موضوع فرزندى چیزی نیست که شما او را به شخص دیگری منتقل کنید. آن طفل از طریق شما به این دنیا آمده، پس شرعا فرزند شما است و نمی‌تواند فرزند شرعی شخص دیگری (به این معنی که نسبت به زن و دختر و خواهرش محرم شود و از او ارث ببرد) شود.

س [۳] شوهرم به مادرم و دو خواهرم خیلی بی‌احترامی می‌کند، از صحبت با هر دو طرف خسته شده‌ام. به نظر شما تکلیف من چیست؟

ج: وظیفه شما امر به معروف و نهی از منکر با زبان خوب و روی گشاده است، شاید خداوند او را هدایت نماید. شما می‌توانید به عالم منطقه خود مراجعه کنید، شاید آن عالم او را راهنمایی کند.

س [۴] همسرم بعد از ازدواج از خانه من به خانه پدرش رفته اما اثاث شخصی او هنوز در خانه من است. من چندین مرتبه به ایشان گفتم ولی ایشان اثاث خود را نبردند. آیا می‌توانم این اساس را به فقیر مستحق

بدهم؟

ج: شما نمی توانید بدون اذن زن اثاث خانه را به فقیر بدهید اما می توانید اساس را در منزل پدرش به او تحویل دهید.

س [۵] اگر پدر و مادر فرزندشان را به رفتن به مجالسی که در آن ها آهنگ های لهوی پخش می کنند و به رقص و پایکوبی می پردازند مجبور کنند، فرزند چه وظیفه ای دارد؟

ج: اگر فرزند می تواند از رفتن به این مجالس خودداری نماید، اما اگر مجبور باشد تکلیف برداشته می شود.

س [۶] در صورت وفات پدر، حضانت فرزندان با جد پدری است یا مادر؟

ج: مادر تا سن دو سالگی محق ترین شخص و تا سن هفت سالگی اولی به حضانت فرزندان است و به صورت کلی مادر اولی و احق به حضانت فرزندان نسبت به جد پدری، وصی و غیره می باشد، حتی اگر ازدواج مجدد نماید.

س [۷] آیا پسرانی که اکنون متاهل شده اند و توانایی مالی دارند، وظیفه تامین مخارج پدر و مادر خویش را نیز دارند؟

ج: بله، اگر پدر و مادر ثروتمند نباشند، دادن نفقه و تامین مالی ایشان بر عهده پسرانشان است.

س [۸] اگر پدر به فرزندش دستوری بدهد و مادر خلاف آن را بر او حکم کند، وظیفه فرزند چیست؟

ج: اگر می تواند، دستور هر یک را به نحوی که موجب رنجش خاطرشان نشود انجام دهد ولی اگر رعایت فرمان هر دو با یکدیگر ممکن نیست، به دستور پدر عمل کند.

س [۹] آیا شوهر می‌تواند همسرش را به زندگی در یک کشور دیگر مجبور کند؟

ج: در صورتی که زوجه از ابتدا مکان سکونت را شرط نکرده باشد، اطاعت شوهر لازم است.

صله رحم

س [۱۰] اگر نامزد من به من بگوید که نباید به خانه خواهرت بروی چون من صلاح نمی‌بینم، آیا باید به حرف او عمل کنم؟

ج: حرف نامزد شما اعتبار شرعی ندارد.

س [۱۱] پدرم از یک فامیل حنفی مذهب پیرو طریقت بود که به الطاف الهی و مطالعه دقیق، مذهب تشیع را اختیار کرد و به همراهش تمام برادرانش به او گرویدند و از این نور الهی فیض می‌بریم. ما فامیلی داریم که از خود بغض و عدوات آشکار و مخفی نشان می‌دهند، تا آن جا که همیشه از ما دوری می‌کنند و حتی گاهی پشت سر ما به ما نسبت کافر را به راحتی روا می‌دارند. می‌خواستم بدانم با این فامیل مسئله صله رحم چه طور می‌شود؟

ج: اولاً این توفیق بزرگ خداوند را به شما و به همه خانواده محترم تان تبریک می‌گوییم و از قادر متعال مسئلت می‌داریم که توفیق را در همه شئون زندگی نصیب تان فرماید. ثانیاً این که عمل آن‌ها موجب قطع صله رحم نمی‌شود و شما در مقابل آن‌ها با اخلاق عمل نمایید. اگر با شما بد رفتاری کردند، آن‌ها را به خداوند واگذار کنید.

س [۱۲] زن و مردی از هم طلاق گرفته اند و مرد از ملاقات فرزندان و مادرشان جلوگیری می کند. آیا مرد شرعا می تواند چنین کاری انجام دهد؟

ج: در فرض خیر. چنین کاری گناه است زیرا موجب قطع رحم می شود.

س [۱۳] اگر بین انسان و جمعی از بستگان نزدیکش مدتی طولانی به سبب مشغله های روزمره فاصله بیافتد و یکدیگر را نبینند و با هم صحبت نکنند، آیا این مسئله از مصادیق قطع رحم محسوب می شود؟

ج: فرض از مصادیق قطع رحم نیست. هرچند امری شایسته به شمار نمی آید.

۲۹. مسائل نذر، عهد و پیمان

س [۱] گوشواره ای را نذر کرده بودم اما حالا مادرم راضی نمی شود. آیا باید نذر را ادا کنم؟

ج: در صورتی که آن گوشواره ملک شما باشد وظیفه تان ادای نذر است. ولی اگر گوشواره ملک مادر شما بوده، نذر شما صحیح نیست.

س [۲] اگر کسی نذر کند که اگر فلان مشکلی برطرف شود، در عوض فلان معصیت را تا یک زمان معین انجام نمی دهد، اما قبل از زمان تعیین شده، دوباره دچار آن معصیت بشود، آیا این کار او کفاره دارد؟
ج: بله، کفاره دارد.

س [۳] اگر کسی نذر کند که من فلان مبلغ را مثلاً به فلان بنیاد مذهبی می دهم و بعداً صرف نظر کند، آیا می تواند همان مبلغ را مثلاً به یک فقیر بدهد؟

ج: باید نذر را در موردش صرف کند و در غیر موردش جایز نیست.

س [۴] میزان کفاره نذر چقدر است؟

ج: کفاره نذر و قسم و فدیة تأخیر قضا، اطعام ۱۰ مسکین است.

س [۵] اگر حیوانی را نذر کنند و گرگ آن را بخورد یا بمیرد، نذر ساقط است؟

ج: بله، ساقط است.

س [۶] من الآن بضاعت مالی پرداخت مبلغ كفاره را (۷۵۰ گرم گندم به ازای هر فرد، به پول رایج ایران حدوداً ۲۰۰ هزار تومان) ندارم و با توجه به این که اگر بماند هزینه ها گران تر می شود، آیا راه چاره ای دارم؟ اگر برای سال های بعد بماند، این مبلغ ثابت است یا افزوده می شود؟

ج: تکلیف شما دادن ۷۵۰ گرم طعام به فقرا یا پرداخت قیمت آن در وقت دادن كفاره است.

س [۷] آیا همان طور که پدر و شوهر شرعاً حق دارند مانع انعقاد نذر و قسم اولاد و زوجه شوند، مادر هم شرعاً چنین حق و ولایتی دارد؟

ج: مادر چنین حقی ندارد.

س [۸] برای این که در آینده بار دیگر فلان گناه کبیره را انجام ندهم، دست روی قرآن گذاشتم و به نام خدا سوگند خوردم که بار دیگر آن گناه را انجام ندهم ولی نتوانستم به سوگندم وفادار باقی بمانم و سوگندم را شکستم. و بارها این کار (سوگند خوردن و شکستن سوگند) از من تکرار شده است. حالا تکلیف من چیست؟

ج: برای هر بار که سوگند خود را شکسته اید باید كفاره شکستن سوگند بدهید.

س [۹] مادر بزرگ بنده ۲۵ سال پیش نذری را بر عهده گرفته است، که اگر فلان بیماری طفلم مداوا شد سه روز روزه و یک نذر از شیربرنج سالانه بر عهده می گیرم. اکنون ۲۵ سال است که مادر بزرگ بنده آن را انجام داده است. با توجه به این که این نذر بدون خواندن صیغه مربوطه یا

معادل فارسی لفظ به لفظ آن بوده، آیا نذر محقق شده است؟ و اگر محقق شده، تا چند سال دیگر باید آن را ادامه بدهد (مدت زمانی مشخص نکرده است و اکنون مادر بزرگ در سن کهولت است)؟

ج: باید از نذر کننده سؤال شود که کیفیت صیغه چگونه بوده است. در صورت تحقق نذر، تا وقتی که نذر کننده در قید حیات است و در حال امان و قدرت می باشد، باید نذر خود را ادا نماید.

س [۱۰] مکلفی نذر بر ترک گناهی کرده بود. بعد از چند بار انجام گناه و انجام دادن نذر، به خاطر سختی نذر، از پدرش درخواست می کند که نذرش را بشکند پدرش بدون اطلاع از شرح نذر، به پسرش امر می کند که به نذرت عمل نکن. الف) آیا این شکستن نذر توسط پدر درست است؟ ب) اگر بعد از امر پدر به شکستن نذر همان گناه از او سرزند، عمل به نذر چه حکمی دارد؟

ج: الف) بله، پدر شرعاً می تواند نذر پسر را حل کند و بشکند. ب) بعد از حل و شکستن نذر توسط پدر، نذر وجود ندارد.

س [۱۱] آیا می توان مقدار اضافی نذری را که در ماه محرم جمع آوری می شود، در مراسم مذهبی دیگر یا محرم سال بعد استفاده کرد؟

ج: در فرض سؤال، استفاده از مقدار اضافی در محرم سال آینده اشکال ندارد، اما استفاده از آن در مراسم مذهبی دیگر منوط به قصد نذر کننده یا نذر کنندگان است. اگر قصدشان خاص است، در غیر مورد جایز نیست و اگر عام باشد، مانعی ندارد.

س [۱۲] آیا نذر کردن در سال نو (نوروز) بدعت است؟

ج: اگر نذر برای خداوند باشد صحیح است.

س [۱۳] بنده صاحب بقالی هستم و کارگری که در همان منطقه ما کارگری می‌کرد، مبلغ بیست هزار افغانی به علاوه مقداری لباس نزد من به امانت گذاشته بود که فعلاً مدت پنج یا شش سال است که از او خبری نیست و جا و مکان اصلی او را هم بلد نیستم. با پول و لباس او چه کار کنم؟

ج: شما باید اموال را تا هنگام پیدا شدن صاحب آن حفظ کنید ولی می‌توانید پول و لباس‌ها را به فقرا صدقه بدهید یا خودتان در آن‌ها تصرف نمایید ولی اگر روزی صاحبش پیدا شد و مطالبه نمود، نسبت به پس دادن اموال ضامن هستید. در هر صورت نسبت به وجود این اموال بر ذمه تان وصیت نمایید.

س [۱۴] اگر کسی در زمان شروع به کار خود نذر کند درصد مشخصی از درآمد خود را صرف چهارده معصوم (علیهم السلام) کند، آیا می‌تواند مبلغ نذر را صرف کمک به ایتم، فقرا و نیازمندان کند؟

ج: اگرچه مورد صرف نذر مشخص شده و می‌بایست در شئونات چهارده معصوم علیهم السلام (از قبیل برپایی مجالس عزا، موالید و نیز زوار ایشان و دیگر موارد) مصرف شود، وانگهی می‌توان قسمتی از آن را به ثواب ائمه معصومین علیهم السلام به فقرا و ایتم پردازد.

س [۱۵] آیا شکستن عهد با خداوند متعال کفاره دارد؟

ج: بله کفاره دارد و میزان آن به ازای هر روز، اطعام شصت فقیر است. هم چنین عهد با خداوند متعال اگر یک بار شکسته شد، بار دوم کفاره ندارد.

س [۱۶] اگر کسی بخواهد دین کسی را که از سال‌ها پیش به ذمه مانده اکنون پرداخت کند، باید به قیمت همان روز محاسبه کند یا به قیمت امروز؟

ج: همان دینی که در آن زمان مشخص شده باید پرداخت شود و نباید قیمت فعلی آن محاسبه گردد. البته بهتر آن است که بازگشت دین با رضایت هر دو طرف صورت بگیرد.

س [۱۷] آیا دستور جد پدری مانند پدر در شکستن قسم و سوگند نافذ است؟

ج: خیر، تنها دستور پدر در این موضوع نافذ است.

س [۱۸] آیا می‌توان برای زندگان نیز نذر کرد؟

ج: بله، می‌توان چنین کاری کرد و در این مسئله تفاوتی بین موارد مادی چون دادن پول یا اجناس و موارد معنوی از قبیل خواندن دو رکعت نماز در اماکن مقدس یا نذر اهدای ثواب زیارت در مشاهد مشرفه وجود ندارد.

۳۰. مسائل خوردنی‌ها و آشامیدنی‌ها

س [۱] درصد کمی الکل در بعضی میوه‌ها و بعضی داروهای موجود در داروخانه وجود دارد. هم چنین بعضی از آدامس‌های موجود در بازار دارای ۲ یا ۵ درصد الکل هستند و در ساخت بعضی از شکلات‌ها نیز الکل استفاده می‌شود. آیا خرید و فروش و خوردن این موارد اشکال دارد؟ آیا این موارد نجس محسوب می‌شوند؟

ج: الکل به نظر ما طاهر است اما خوردنش حرام است، در صورتی که الکل در محصولات غذایی مستهکک شود، خوردن آن‌ها مانع شرعی ندارد.

س [۲] اگر در تخم مرغ خون مشاهده شود، حکم چیست؟

ج: خون تخم مرغ نجس نیست ولی در صورتی که از بین نرود و مستهکک نشود، خوردنش جایز نیست و بهتر این است که خون را از آن نقطه جدا کنید و دور بیاندازید.

س [۳] در بازارهای افغانستان بسته‌های ران مرغ که از کشورهای خارجی وارد می‌شوند به فروش می‌رسد و گفته می‌شود کشتار آن‌ها خلاف شرع است ولی علامت استاندارد حلال در گوشه آن بسته‌ها وجود دارد. آیا این‌ها حلال هستند؟

ج: علامت‌های مورد نظر شما که روی بسته‌های گوشت و غیر آن

وجود دارند، اعتبار شرعی ندارند و مکلف باید از ذبح شرعی آن ها مطمئن شود.

س [۴] در کشور استرالیا کارخانه هایی هستند که روزی شصت تا هفتاد هزار مرغ را توسط دستگاه سر می برند. مسئول کشتار (ذبح) آن ها مسلمان است و اعلام می کند که این مرغ ها طبق قوانین اسلامی سر بریده می شوند و مسلمانان این دیار از این مرغ ها استفاده می کنند. کسانی که در این کارخانه ها کار می کنند می گویند که نوع کشتار در این جا با جوامع اسلامی از جمله ایران فرقی ندارد. مسئول ذبح (مسلمانی که بر دستگاه نظارت دارد) قطعاً نمی تواند در این مدت هفتاد هزار بار الله اکبر بگوید. شاید در مدت زمان گفتن یک الله اکبر مثلاً پنجاه مرغ سر بریده شود. سؤال من این است که آیا خوردن گوشت این مرغ ها حلال است؟

ج: اگر باقی شروط ذبح فراهم باشد استمرار ذکر بسم الله یا الله اکبر کفایت می کند حتی اگر در هر دقیقه هزارها مرغ سر بریده شود. به این معنی که برای هر صد مرغ یا پنجاه مرغ یک بسم الله یا الله اکبر کفایت می کند.

س [۵] شخصی کارگاه تولید مرغ دارد و برای زود به ثمر رسیدن مرغ هایش و عرضه سریع آن ها به بازار مصرف، در غذای مرغ ها از الکل خوراکی استفاده می کند. آیا خوردن گوشت چنین مرغ هایی حلال است؟

ج: خوردن گوشت مرغ های مورد سؤال شرعاً حلال است. الکل پاک است ولی خوردن آن جایز نیست.

س [۶] خوردن شکلات کاکائودار که در میان آن به اندازه تقریباً ۵ سی سی

ویسکی است، در صورتی که ندانسته آن را خورده باشیم چه حکمی دارد؟

ج: در صورت جهل حرام نیست.

س [۷] در رساله‌ی عملیه خوردن ماهی بدون فلس را حرام دانسته‌اید. فروش ماهی بی فلس نیز حرام است؟

ج: با اعلام به مشتری مبنی بر این که این ماهی فلس ندارد، فروش آن حلال است. در غیر این صورت حرام است.

س [۸] اگر ماهی‌های فلس دار و ماهی بی فلس در یک دیگ و روغن پخته شده باشند، آیا ماهی فلس دار حلال خواهد بود؟

ج: در فرض سؤال، ماهی فلس دار خودش حلال است و چون ماهی بدون فلس نجس نیست و فقط خوردنش حرام است، بنابراین خوردن ماهی فلس دار در فرض حلال است.

س [۹] در بازار نوشیدنی‌هایی به نام شامپاین به طور گسترده فروخته می‌شود. این نوشیدنی‌ها معمولاً خارجی هستند اما روی برچسب فارسی آن‌ها نوشته شده است: شراب قرمز انگور یا شراب سفید سیب. نوشیدن این نوع نوشیدنی چه حکمی دارد؟

ج: با اطمینان به عدم وجود مسکر در آن‌ها خوردنش مانعی ندارد، در غیر این صورت جایز نیست و باید تحقیق و تحلیل شود که ماده مسکر دارد یا نه.

س [۱۰] در کشورهای غربی ذبح گوسفند و دیگر حیوانات حلال گوشت طبق قوانین اسلامی ممنوع است زیرا معتقدند ذبح حیوانات با کارد و چاقو سبب رنج حیوان می‌شود. لذا در این کشورها باید اول با گلوله به

سر گوسفند شلیک کرد و بعد آن را ذبح نمود. آیا این نوع ذبح درست است؟

ج: خیر، درست نیست و گوشت چنین حیواناتی حلال نمی باشد.

س [۱۱] تعداد زیادی از مسلمانان در کشورهای غیر اسلامی، شرکت های عرضه گوشت به نام ذبح اسلامی و حلال دارند یا این که در مغازه های مسلمانان گوشت هایی به فروش می رسد و آن ها ادعا می کنند که حلال است. وظیفه ما مسلمانان که در این کشورها زندگی می کنیم چیست؟

ج: اگر مکلف اطمینان دارد که آن گوشت ها ذبح شرعی دارد، استفاده از آن ها برایش اشکالی ندارد، وگرنه اشکال دارد.

س [۱۲] من در کشور هندوستان دانشجو هستم و غذای دست پخت آشپزهای هندی را می خورم، در حالی که آن ها کافر هستند. تکلیفم چیست؟

ج: اگر علم به حلال بودن و پاک بودن غذا ندارید، از خوردن غذای آن ها خودداری کنید.

س [۱۳] من در آمریکا زندگی می کنم و در خوردن گوشت دچار مشکل هستم. حکم آن چیست؟ گفته می شود یهودیان هم حکم ذبح دارند. آیا با این فرض می توانیم از گوشتی که یهودیان ذبح می کنند استفاده کنیم؟

ج: در حلیت گوشت باید چند چیز وجود داشته باشد، در غیر این صورت خوردنش حرام است:

الف) ذابح (ذبح کننده) مسلمان باشد و در وقت ذبح تسمیه (الله اکبر و الحمد لله و بسم الله) بگوید. ب) وسیله ذبح باید از آهن باشد. ج) بریدن چهار عضو معروف (د) رو به قبله بودن ذبیحه در حال ذبح

س [۱۴] آیا نوشیدن آبجوهایی که در آن ۶ درصد الکل است حرام می باشد؟
ج: سزاوار است که از خوردن آن دوری و اجتناب شود.

س [۱۵] آیا مصرف خوراکی هایی که در مدرسه به کودکان داده می شود توسط اعضای خانواده یا میهمان خانه، تصرف در مال صغیر محسوب می شود؟

ج: خیر، تصرف در مال صغیر محسوب نمی شود.

س [۱۶] گوشت های منجمد خارجی که در بازارهای کشورهای اسلامی به فروش می رسد چه حکمی دارد؟

ج: خوردن آن ها حرام است مگر این که از ذبح شرعی آن گوشت ها اطمینان حاصل شود.

س [۱۷] اگر در ساخت بعضی خوراکی ها از شراب یا انواع دیگر مسکرات استفاده شده باشد، آیا خوردن آن ها حلال است؟

ج: چنان چه مسکر با آن خوردنی کاملا مخلوط شده باشد و جزئی از آن به شمار بیاید، حلال است.

س [۱۸] اگر در کشتارگاه های صنعتی که مرغ توسط دستگاه ذبح می شود و نوار صوتی الله اکبر بگوید، کفایت می کند؟

ج: خیر، کفایت نمی کند و خوردن چنین مرغ هایی جایز نیست. در کشتن حیوانات حلال گوشت می بایست خود ذابح یا کسی که دستگاه را هدایت می کند، لفظ را بگوید.

س [۱۹] آیا دور ریختن غذای اضافی در سطل زباله اشکال دارد؟

ج: در صورتی که موجب هتک نعمت خداوند نشود، به صورت کلی

مانعی ندارد.

س [۲۰] با توجه به مشکل ذبح شرعی بعضی از گوشت های وارداتی، در کشورهای اسلامی و در هنگام میهمانی آیا لازم است از میزبان نسبت به گوشت غذا شود؟

ج: خیر، لازم نیست.

س [۲۱] در کشورهای اسلامی بسیاری از رستوران های خارجی و حتی داخلی وجود دارند که معلوم نیست از گوشت های وارداتی که از طرق شرعی ذبح نشده اند استفاده می کنند یا از گوشت های محلی. تکلیف خوردن غذا در چنین رستوران هایی چیست؟

ج: خوردن غذایی که از دست مسلمانان یا از بازار مسلمانان گرفته می شود جایز است. اگر کسی به صورت اجمالی اطلاع یافت که رستورانی از گوشت های وارداتی استفاده می کند، باید از رستوران کند و اطمینان حاصل نماید، در غیر این صورت خوردن غذا در آن رستوران جایز نیست.

س [۲۲] از برخی حشرات کوچک ماده ای گرفته می شود که در صنایع غذایی از آن به عنوان رنگ های خوراکی استفاده می شود. آیا خوردن چنین موادی جایز است؟

ج: بله، جایز است.

۳۱. مسائل حقوقی

س [۱] چنان چه زنی با اجازه همسرش در بیرون از منزل مشغول به کار باشد و حقوق دریافت کند، آیا همسر می‌تواند بدون رضایت زن در حقوق او دخل و تصرف داشته باشد؟

ج: زوج بدون رضایت زوجه، حق تصرف در اموال او را ندارد.

س [۲] با توجه به وجود دستگاه‌های الکترونیکی که امکان ضبط صدا یا عکس برداری و فیلم برداری از افراد را به آسانی فراهم می‌آورد: الف) حکم ضبط صدا، تصویربرداری و فیلم برداری از افراد، بدون اجازه آن‌ها چیست؟ ب) آیا چنین تصاویر و فیلم‌هایی را می‌توان بدون اجازه آن افراد منتشر کرد؟

ج: ۱- در صورتی که طرف نهی کند و راضی نباشد جایز نیست. ۲- مانند مورد قبل جایز نیست.

س [۳] آیا صدای ضبط شده افراد در دورانی که امکان تقلید صدا فراوان است، در دادگاه قابل استناد است؟

ج: قابل استناد نیست.

س [۴] در ایام حاضر دانشجویان درسی تحت عنوان پروژه دانشجویی بر می‌دارند، کار دیگران را به اسم خودشان به استاد تحویل می‌دهند، در

حالی که استاد را از این عمل مطلع نمی کنند. حال تقاضا دارم با فرض های زیر به سؤالات پاسخ دهید: ۱- شخصی که کارش کپی می شود راضی است. ۲- زمینه پروژه با زمینه کاری فرد در آینده متفاوت است، یعنی برای کشور خسارت علمی در آینده تولید نمی کند. ۳- زمینه کذب (فعلی یا لسانی) وجود ندارد، یعنی بر فرض شخص در حین تحویل توریه می کند. ۴- اکثریت دانشجویان به این عمل اقدام می کنند. ۵- شخص در آخر پروژه، از پروژه کپی شده به عنوان منبع یاد می کند. الف) آیا این عمل حرام است؟ ب) بر فرض حرمت، آیا درآمد آتیه فرد از این مدرک تحصیلی حرام است؟

ج: الف) این عمل با صدق دروغ گویی بر آن حرام است. ب) اگر کاری را که بعداً انجام می دهد، در زمینه صحیح و به صورت کامل به انجام رساند، اجرتی که در مقابلش می گیرد حرام نیست.

س [۶] اگر قاضی از شهود بخواهد که جهت ادای شهادت در دادگاه حاضر شوند اما شهود از این کار امتناع ورزند، آیا قاضی می تواند آن ها را از روی اجبار برای شهادت به دادگاه بیاورد؟

ج: در صورتی که قاضی حاکم شرع باشد، می تواند آن ها را برای شهادت احضار کند ولی اگر حاکم شرع نیست، حق اجبار را ندارد.

س [۷] در صورتی که پدر به فرزند خود امر کند خانه ای را که ملک فرزندش است و فرزند برای سکونت خود و عیالش به آن احتیاج دارد به پدر بدهد، آیا انجام این کار بر فرزند واجب می شود؟

ج: خیر، واجب نمی شود.

س [۸] باز کردن حساب کاربری در فضای اینترنت به نام افراد بدون اجازه آن افراد و توسط دیگران چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست.

س [۹] انتشار تهمت، توهین و انتساب اعمال ثابت نشده به افراد در رسانه ها با هدف تخریب افراد چه حکمی دارد؟ مسئولیت شرعی چنین اقدامی بر عهده کیست؟

ج: چنین اقداماتی بسیار قبیح و منافی اخلاق متعالی پیامبر اکرم (ص) می باشد و قطعاً حرام و مسئولیتش بر عهده توهین کننده است.

س [۱۰] استفاده از وسایلی که در اختیار کارمندان دولت قرار می گیرد (مانند تلفن، خودکار، کاغذ و غیره) تا چه اندازه جایز است؟

ج: اگر میزان استفاده از وسایل تحویلی به ایشان مخالف قانون نباشد، مانعی ندارد و گرنه استفاده خارج از قاعده به هر نحو جایز نیست.

س [۱۱] چشمه ای روی زمین شخصی جاری شده است. آیا صاحب زمین می تواند از استفاده صاحبان زمین های دیگر از آب آن چشمه جلوگیری نماید؟

ج: در صورتی که مقدار آب چشمه از نیاز صاحب زمین بیش تر است، نمی تواند آن مقدار اضافی را از دیگران منع کند.

س [۱۲] سیلاب زیاد و سهمگین موجب پر شدن مسیر رودخانه شده و بستر رودخانه از جای دیگری سردر آورده است، به نحوی که بستر قبلی مانند دیگر زمین ها، صاف و قابل زرع شده است. مالکیت این مسیر در اختیار چه کسی است؟

ج: این مسیر در ملک هیچ کسی نیست و برای همگان مباح است.

س [۱۳] حکم استفاده از زمین های بدون مالک یا مجهول المالک چیست؟

ج: هر کسی می تواند با احیای زمین های موات، مالک آن ها شود. اما

در مورد زمین های مجهول المالك، ابتدا باید به دنبال صاحب یا وراثت زمین گشت، چنان چه پیدا نشد تنها با اجازه حاکم شرع یا وکیل او می توان در آن تصرف کرد.

س [۱۴] با توجه به ضرورت قضاوت دعاوی در کشورهای اسلامی، آیا دعاوی ای که توسط عالمان دینی شیعه مناطق مختلف فیصله داده شده است، اعتبار حکم قضایی دارد، به گونه ای که نقض آن جایز نباشد؟

ج: در صورتی که قضاوت روی موازین شرعی و بر طبق رساله عملیه بوده است، صحیح است. در غیر این صورت، باطل است.

س [۱۵] استفاده از حق الماره چگونه است و چه شرایط و حدودی دارد؟

ج: استفاده از حق الماره مشروط به چند امر است: الف) ضرر به میوه یا شاخه درخت نرساند. ب) میوه را همراه خود برندارد. ج) باغ دیوار نداشته باشد یا نداند که مالک راضی نیست.

س [۱۶] با توجه به این که بسیاری از قضات در مناطق شیعه نشین در

افغانستان، سنی مذهب می باشند، آیا بردن دعاوی نزد آنان جایز است؟

ج: جایز نیست.

س [۱۷] آیا اعضای بدن انسان زنده و جسد شخص متوفی دارای مالیت

(ذاتی یا اعتباری) می باشند؟ آیا بین اعضای رئیسه و دیگر اعضا تفاوتی

وجود دارد؟ آیا بین سایر اعضای بدن تفاوتی وجود دارد؟ (اعضای

وراثتی، اعضای اصلی، اعضای فرد)

ج: بله مالیت دارد. اعضای رئیسه و اصلی بدن را نمی توانند انتقال

دهند و هم چنین اعضای که پیوندش موجب تشوه و دگرگونی

شکل و خلقت انسان می شود. اما در مورد انتقال اعضای غیر رئیسه

مانعی وجود ندارد.

س [۱۸] آیا وکالت بلاعزل حتماً باید ضمن عقد لازم خارجی که حقیقتاً صورت پذیرفته است، قرار گیرد تا حق عزل سلب شود یا همین که در برگه چاپی هست و اصلاً عقد خارجی صورت نگیرد، وکالت عقد لازم می‌گردد؟

ج: وکالت مذکور در سؤال باید در ضمن عقد لازم شرط قرار داده شود، در غیر این صورت وکالت فی نفسه عقد جائزی است.

س [۱۹] شخصی ۸۰ سال پیش بدون علم از ضرر و زیان آینده زمین خود، در مجاورت چشمه عمومی درخت گردو کاشته است. هم اکنون ریشه درخت از حدود زمین شخص خارج و وارد محوطه چشمه مشاع شده است و بخشی از رشد و نمو و باردهی درخت مربوط به جذب آب مشاع توسط ریشه های راه یافته به درون چشمه سار می‌باشد. و احدی از کسانی که از آب چشمه سهم دارند، از بخشش حق آب خود برای آبیاری درخت راضی نیست. حکم شرعی مسئله چیست؟

ج: وجود درخت در فرض اشکال شرعی ندارد چون تصرف در ملک کسی محسوب نمی‌شود، مگر این که ضرری برای مردم داشته باشد.

س [۲۰] آیا می‌توان مالی را به ملکیت اسب و سگ و امثال آن‌ها در آورد؟

ج: نمی‌توان چنین کاری کرد زیرا حیوانات مالک نمی‌شوند.

س [۲۱] خانواده‌های دختر و پسر بر موضوع ازدواجشان توافق کردند. طبق معمول خانواده پسر مقداری هدایا خریداری کرد ولی بعد از گذشت مدتی و پیش از وقوع عقد، خانواده دختر پشیمان شد. اکنون خانواده پسر مدعی ضرر شده و ادعا می‌کنند که خانواده دختر باید پول

هدایای خریداری شده را به ما بدهند و اجناس را بگیرند. آیا چنین ادعایی پذیرفته است؟

ج: خیر، خانواده پسر حق مطرح کردن چنین ادعایی را ندارند.

س [۲۲] آیا معلم و اساتید دانشگاه شرعا می‌توانند تحت هر شرایطی به برخی از دانش آموزان خود که نمره قبولی به دست نیاورده اند، نمره اضافی بدهند؟ آیا این کار مصداق پایمال کردن حق دیگران محسوب می‌شود؟

ج: وظیفه ایشان این است که طبق ضوابط و قوانین مراکز علمی عمل کنند و هیچ گاه روابط را بر ضوابط ترجیح ندهند و حقوق دیگران را پایمال نکنند.

س [۲۳] آیا در انتخابات می‌توان در ازای دریافت پول به نفع شخص خاصی رای داد؟

ج: جایز نیست.

س [۲۴] حکم پیدا کردن یک شیء گمشده (مانند موبایل) را بیان فرمایید.

ج: مکلف ابتدا باید جست و جو کند تا صاحب آن را بیابد، اگر موفق نشد اعلامیه ای در آن محل نصب کند و تا وقتی که امید به پیدا کردن صاحب آن شیء باشد می‌بایست صبر کند. اگر باز هم صاحب پیدا نشد، آن شیء را از طرف مالک به فقیر متدین بدهد یا قیمت آن شیء را تعیین کند و وجه آن را به فقیر بدهد و آن شیء گمشده را خود تصاحب نماید.

س [۲۵] آیا با اعطای وکالت "فروش و صلح" ملک، وکیل می‌تواند بدون

هماهنگی صاحب مال، آن را در رهن قرار دهد؟

ج: اگر متعلق وکالت منحصر به فروش و مصالحه بوده، وکیل چنین حقی ندارد.

س [۲۶] به دلیل خشکسالی های متمادی در برخی مناطق، مردم چاه های عمیقی به منظور آبیاری در زمین های خود حفر می کنند. ازدیاد این عمل احتمالا موجب کم شدن آب قنات روستا یا چشمه های موجود در زمین های مجاور می شود. با این حال آیا حفر این چاه ها جایز است؟

ج: در فرض سوال، صاحب هر زمین حق حفر چاه به عمق دلخواه دارد.

س [۲۷] سال ها پیش پدری اموال منقول و غیرمنقولی به پسرش هبه می کند، آیا اکنون پس از گذشت سال ها می تواند بدون دلیل آن ها را پس بگیرد؟

ج: اگر قبض اموال از طرف موهوب له (پسر) صورت گرفته، پدر حق رجوع و فسخ عقد هبه را ندارد. قبض در اموال غیرمنقول به این صورت است که واهب (پدر) دست از مال موهوب (مال بخشیده شده) بردارد و آن را در اختیار موهوب له قرار دهد. هم چنین قبض در اموال منقول به این معنی است که آن را در دست موهوب بگذارد.

س [۲۸] آیا در قضاوت اجتهاد شرط است؟

ج: اجتهاد در قاضی، تحکیم شرط است مگر این که قاضی از طرف مجتهد جامع الشرایط اعلم در قضاوت منصوب شده باشد، در این صورت اجتهاد شرط نیست بلکه آگاهی به احکام شرعی خصوصا احکام قضا کفایت می کند و حکمش نافذ است.

س [۲۹] وکیل در یک دعوی حقوقی یقین دارد حق با موکلش است ولی برای اثبات آن بینه مناسبی ندارد. آیا در این صورت وی می‌تواند در دادگاه برای احقاق حق به دروغ متوسل شود؟

ج: دروغ گفتن جایز نیست، حتی اگر شرایط فوق برقرار باشد.

س [۳۰] آیا وکالت بلاعزل (که در آن موکل از خود در مورد عزل وکیل سلب اختیار می‌کند) شرعا جایز است؟

ج: بله، موکل می‌تواند چنین کاری انجام دهد.

س [۳۱] اگر انسان مبلغی را از شخصی به مدت چند سال قرض بگیرد و با گذشت این مدت ارزش آن پول تنزل کند، میزان بدهی بر چه اساس تعیین می‌شود؟

ج: عین همان مبلغ قرض گرفته شده به عهده شماست، هر چند بهتر است رضایت طرف مقابل جلب شود.

س [۳۲] شخصی زمین کشاورزی خود را با بیع خیاری به مدت پنج سال به شخص دیگری فروخته است. پس از یک سال دولت به تمامی زمین های منطقه نهال رایگان داده و آن ها نیز نهال ها را در زمین کاشته اند. پس از گذشت پنج سال، مالک این درخت ها کیست؟

ج: درخت ها ملک کسی است که نهال ها در زمین او رشد کرده و بزرگ شده است.

س [۳۳] اگر مکلف آبی را غصب کند و با آبی که خود مالک آن است مخلوط کند، آیا می‌تواند به مقدار آب خود از آن استفاده کند؟

ج: خیر، تصرف در آب مخلوط جایز نیست.

س [۳۴] اگر کسی پول شخص دیگری را غصب کند و با آن تجارت نماید،

آیا در سود تجارت نیز ضامن است؟

ج: خیر، غاصب فقط در اصل مال ضامن است.

س [۳۵] شخصی بیست سال پیش مبلغ بیست هزار تومان از همسایه اش سرقت کرده است. وی الان توبه کرده و قصد جبران دارد. با توجه به تنزل ارزش پول، چقدر باید به همسایه برگرداند؟

ج: همان بیست هزار تومان به عهده اوست ولی شایسته و بهتر آن است که با بیش تر از این مقدار با صاحب پول مصالحه کند.

س [۳۶] اگر در هنگام بازسازی خانه به خانه همسایه آسیبی وارد شود، آیا ضمانت ایجاد می شود؟

ج: بله. تخریب کننده، ضامن تخریب خانه همسایه است.

س [۳۷] شخصی مقداری مال را نزد کسی به امانت می سپارد و به او می گوید آن را در خانه خود نگه دار ولی امین به دلیل ترس، آن را در جای دیگری می گذارد و اتفاقاً آن جا مورد سرقت واقع و مال تلف می شود. آیا امین ضامن است؟

ج: بله، زیرا به دلیل نگه داری مال در مکان دیگر تقصیر به گردن امین است.

س [۳۸] شخصی موبایلی را خرید و بعداً متوجه شد که موبایل دزدی است، فروشنده نیز زیر بار پس گرفتن آن نمی رود. لطفاً حکم را بیان فرمایید.

ج: در فرض وظیفه مشتری برگرداندن موبایل به صاحب آن (و نه فروشنده) است، زیرا در این حالت مشتری ضامن شده است. چنان چه نمی تواند صاحب آن را پیدا کند، موبایل حکم مجهول المالک را پیدا می کند و باید با رجوع به حاکم شرع و کسب اجازه از او،

مقداری که حاکم شرع می‌گوید به ثواب صاحب موبایل به فقرا صدقه بدهد، سپس نزد فروشنده رفته و طلب ثمن کند.

س [۳۹] اگر حمل کننده بار با انداختن آن موجب تلف شدن آن شود، تکلیف چیست؟

ج: چیزی به گردن حمل کننده نیست مگر انداختن بار با تعمد، اهمال و کم کاری صورت گرفته باشد.

س [۴۰] نگهداری که در زمان پست دادن از محل مورد حفاظتش دزدی می‌شود، آیا ضامن است؟

ج: چیزی به گردن نگهدار نیست مگر این که در این موضوع تعمد اهمال و کم کاری صورت گرفته باشد.

س [۴۱] کسانی که در کودکی به دلیل شیطنت و بازیگوشی به ماشین مردم آسیب می‌زنند، آیا در بزرگسالی ضامن جبران خسارت هستند؟

ج: بله، ضامن هستند.

س [۴۲] کودکان در کوچه ما فوتبال بازی می‌کردند و این مسئله همیشه مورد آزار و اذیت ما بود و با تذکرات فراوان هم این مسئله ادامه داشت. باری که توپ داخل خانه ما افتاد، آن را پاره کردم. آیا نسبت به کودکان همسایه ضامن هستم؟

ج: بله، می‌بایست مثل همان توپ را تهیه کنید و به ایشان تحویل دهید ولی می‌توانید مانع بازی ایشان شوید.

س [۴۳] در مخفیگاهی مقداری شراب پیدا کردم و صاحب آن را می‌شناسم، آیا می‌توانم بدون اطلاع او شراب را از بین ببرم؟

ج: بله، از بین بردن آن جایز است.

س [۴۴] در زمان کودکی متاسفانه از پول های پدرم دزدی می کردم ولی الان نادم شده ام و قصد توبه دارم. لطفا مرا راهنمایی کنید.

ج: توبه بر شما واجب است و در این موضوع توبه به معنی ندامت از این کار، بازگشت به خداوند سبحان و تصمیم برای عدم تکرار این فعل قبیح است. هم چنین نسبت به مسئله سرقت، بازگرداندن پول ها به پدر یا ورثه او (در صورت فوت) شرعا به گردن شما هست.

س [۴۵] در بعضی از کشورها بدون رشوه دادن شغل دولتی به دست نمی آید و هر کس پول بدهد شغل می گیرد. آیا این پول دادن جایز است؟ و بعد از گرفتن شغل، دریافت اجرت ماهانه چه حکمی دارد؟

ج: در مورد مذکور، دادن پول زیر میزی و هم چنین اجرت ماهانه بعد از شاغل شدن اشکال ندارد.

س [۴۶] آیا پرداخت رشوه به مأموران اداری دولت جهت گرفتن حق یا راه انداختن کار مباح و جایز است؟

ج: دادن رشوه در باب قضاوت حرام است، اما پرداخت مبلغی برای گرفتن حق یا راه انداختن کار مانعی ندارد.

س [۴۷] آیا برای مهاجرین در کشورهای غربی، ارائه اطلاعات غلط جهت دستیابی به امکانات بیش تر رفاهی و اقتصادی جایز است؟

ج: دروغ گفتن حرام است و برای مومنین شایسته است با رعایت اخلاق اسلامی و توصیه های دینی خصوصا در کشورهای غیر مسلمان، مروج آن باشند.

حق تکثیر کپی رایست

س [۴۸] الف) نظر شما در مورد حق کپی رایست چیست؟ آیا این حق برای سازنده برنامه ها و نرم افزارها محفوظ است؟ ب) آیا خریدن نرم افزارهای قفل شکسته جایز است؟ ج) آیا فرقی بین این که سازنده آن مسلمان باشد یا غیر مسلمان، هست؟

ج: الف) نزد ما این حق ثابت نشده و محفوظ نیست. ب) اگر صاحبان آن نرم افزارها ضرر می کنند، خرید آن ها جایز نیست. ج) فرق نمی کند.

س [۴۹] آیا دانلود فیلم، موسیقی یا بازی از اینترنت با فرض این که صاحبش راضی نباشد، حق الناس محسوب می شود؟ آیا مهم است که صاحبش مسلمان باشد یا غیرمسلمان؟

ج: تصرف در حق مردم و انجام عمل خلاف قانون، جایز نیست.

س [۵۰] نظر شما در مورد حق کپی رایست برای سی دی و کتاب و امثال این ها چیست؟ آیا حق کپی رایست برای سازنده برنامه ها و نرم افزارها محفوظ است؟

ج: در صورتی که استفاده از کپی این نرم افزارها ضرری به سازندگان آن نرزد، جایز است

س [۵۱] آیا استفاده از کتاب های الکترونیکی که به صورت رایگان در اینترنت وجود دارد و مولف یا ناشر (که هزینه های فراوانی برای آماده سازی آن صرف کرده اند) در خود اثر تصویربرداری و نشر آن را به هر

صورتی غیر مجاز اعلام کرده اند، شرعا جایز است؟

ج: استفاده از کتاب های ذکر شده اشکالی ندارد.

س [۵۲] در بعضی سایت های اینترنتی و مجله های مکتوب نوشته شده

است: استفاده از مطالب با ذکر منبع بلامانع است. آیا چنین حقی شرعا

ثابت شده است؟

ج: خیر، استفاده و انتشار مطالب لازم به دریافت اجازه نیست.

۳۲. مسائل حدود، دیه و قصاص

س [۱] در صورت امکان قطع اعضای بدن برای بیع (فروش)، آیا پزشک قطع کننده اعضای بدن مسئولیتی از قبیل دیه، قصاص و تعزیر خواهد داشت؟

ج: اگر از اعضای اصلی بدن باشد یا موجب تشوه (دگرگونی) خلقت شود، قطع کردنش حرام است و دیه دارد.

س [۲] آیا بر عزل هنگام جماع با همسر، با رضایت طرفین دیه تعلق می گیرد؟

ج: دیه تعلق نمی گیرد.

س [۳] آیا حکم رجم (سنگسار) در اسلام وجود دارد؟

ج: بله، حکم رجم و سنگسار در شریعت مقدسه اسلام، در موارد خاص و به دلیل قطعی، ثابت است. تفصیل آن را از کتاب ها و مصادر خاص طلب نمایید.

س [۴] آیا کسی که به اسلام و قرآن و مخصوصاً به حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) توهین می کند و یکی از دستورات متقن خداوند متعال را چون سنگسار مجرم قبول نمی کند، مرتد است؟

ج: در فرض چنین کسی مرتد نمی شود ولی کسی که سب حضرات

پیغمبر، امیرالمؤمنین، فاطمه زهرا یا سایر ائمه اطهار (علیهم السلام) را کند، مستحق قتل است.

س [۵] آیا در صورت خسارت به نوارها و سی دی های موسیقی که استفاده از آن حرام است، فرد ضامن است و باید جبران خسارت کند؟
ج: در صورتی که از نظر عرف ملک کسی به شمار آید، تخریب کننده ضامن است.

س [۶] اگر به قصد کشتن حیوانی درنده چند تیر شلیک شود و از قضا به انسان محقون الدم اصابت کند و شخص بمیرد، حکم چیست؟
ج: این قتل از نوع قتل خطایی است و دیه دارد.

س [۷] اگر با استفاده از آزمایشات و بررسی های پزشکی زنا محرز شود، آیا شرعا پذیرفته می شود؟
ج: زنا تنها از طریق شهادت چهار شاهد عادل اثبات می شود.

س [۸] آیا قاضی می تواند با استناد به پیامک ها (SMS)، پرینت تماس های دو نفر و استنباط شخصی خویش رأی به وقوع زنا دهد؟
ج: خیر، نمی تواند.

س [۹] حکم زناي مرد مجرد و زن شوهرداري که توبه کرده اند و کسی از عمل قبیح شان اطلاع نیافته چیست؟
ج: حکم زناي مرد غیر محصن صد تازیانه و زن محصنه سنگسار است، اما اگر قبل از اقامه ی شهود نزد حاکم شرع توبه کنند، این احکام ساقط می گردد.

س [۱۰] حکم مسلمان زاده ای که کافر شده است را بیان فرمایید. خانواده و

اطرافیان چنین شخصی چه وظیفه‌ای دارند؟

ج: حکم شرعی مرتد فطری قتل است، همسرش از او جدا می‌شود و اموالش بین ورثه تقسیم می‌گردد. اجرای چنین حکمی مربوط به حاکم شرع می‌باشد، البته در صورتی که حاکم شرع در اجرای حکم مبسوط الید باشد. اما سایر مردم و خانواده چنین شخصی تکلیف خاصی ندارند.

س [۱۱] اگر کسی قصد کشتن کسی را داشته باشد، شخص مورد حمله چه وظیفه‌ای دارد؟

ج: کشتن مهاجمی که قصد قتل کسی را داشته باشد، در مقام دفاع از خود و توسط همان شخص جایز است.

س [۱۲] اگر مریض تحت درمان پزشکی در حالت‌های تعمّد، خطا، سهل انگاری یا بی‌مبالاتی فوت کند، آیا پزشک باید دیه بپردازد؟ اگر پزشک تمام تلاش خود را انجام دهد ولی مریض زنده نماند، حکم چگونه است؟

ج: در تمامی حالت‌های یاد شده پزشک ضامن پرداخت دیه است، هرچند شایسته است ولیّ میت در صورت عدم تقصیر از ناحیه پزشک از این حق درگذرد.

زدی و قاجاق

س [۱۳] قاجاق انسان با قطع نظر از مقاصد و اهداف آن، چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست.

س [۱۴] در برخی مواقع قربانی به دلایل مختلف به قاچاق شدن رضایت می‌دهد، آیا رضایت قربانی اثری در حکم دارد؟

ج: خیر.

س [۱۵] در صورت سرقت اعضای بدن انسان از محل نگه داری آن در بیمارستان و مراکز پیوند اعضا، آیا امکان تعقیب و محاکمه متهم در قالب سرقت (حدی، تعزیری) خواهد بود؟

ج: در صورت ثبوت دزدی، حکم سرقت جاری می‌شود.

دیه و قصاص

س [۱۶] دیه دو نوک پستان مرد چه قدر است؟ آیا قاضی می‌تواند با نظر کارشناس به جای آن ارش تعیین کند؟

ج: دیه هر دو ۲۵۰ دینار طلا مشخص شده است و نمی‌شود به جای دیه ای که شرعاً تقدیر شده است، ارش تعیین نمود.

س [۱۷] سوار موتور دوستم بودیم که متأسفانه تصادف کردیم و دوستم مقصر شناخته شد. طبق قانون از دوستم شکایت کردم و با حکم دادگاه کم‌تر از نیمی از مبلغ دیه را از او گرفتم. آیا این پول حلال است؟

ج: اگر راننده موتور در بروز تصادف مقصر بوده است، دریافت دیه مانعی ندارد.

س [۱۸] اگر به قصد کشتن شخصی، یک بمب در خانه وی کار گذاشته شود ولی ماموران خنثی سازی بمب بر اثر انفجار کشته شوند، حکمش چیست؟

ج: در مفروض قتل خطایی واقع شده و دیه دارد.

س [۱۹] در جریان عمل جراحی در صورت آسیب به تخمدان، آیا دیه زن مسلمانی که رحمش سابقاً برداشته شده و قابلیت باروری ندارد و زن مسلمانی که رحم و قابلیت باروری دارد، یکسان است؟

ج: در فرض دیه تفاوتی ندارد و یکسان است.

س [۲۰] آیا اولیای دم می‌توانند بدون اجازه و اطلاع حاکم شرع قاتل را قصاص کنند؟

ج: قصاص باید با اجازه حاکم شرع صورت پذیرد.

۳۳. مسائل اینترنتی و کامپیوتری

س [۱] آیا همسریابی از طریق سایت های همسریابی که در اینترنت موجود است، اشکال دارد؟ با توجه به این که در این سایت ها انواع آدم های خوب و بد وجود دارند و گفت و گو بین دختر و پسر نامحرم به صورت ارسال پیام یا چت صورت می گیرد.

ج: وارد شدن در چنین سایت هایی برای غرض یاد شده، اگر موجب تحریک شهوت شود جایز نیست.

س [۲] باز کردن حساب کاربری در فضای اینترنت به نام افراد بدون اجازه آن افراد و توسط دیگران چه حکمی دارد؟

ج: جایز نیست.

س [۳] صحبت کردن به وسیله موبایل یا اینترنت با جنس مخالفی که او را اصلاً ندیده ایم چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب تحریک شهوت و بروز فتنه شود، حرام است.

س [۴] قرار است در شرکت مان اقدام به راه اندازی سایتی جهت پیش بینی مسابقات فوتبال به صورت اینترنتی بنماییم.

شرح مسابقه: تعداد ۱۵ الی ۱۶ بازی از سری مسابقات فوتبال باشگاه های مختلف در یک فرم به صورت اینترنتی قرار گرفته است که شرکت کننده باید قبل از برگزاری مسابقات فوتبال، نتایج این مسابقات را به صورت برد، باخت

یا مساوی پیش بینی کند و در مقابل این پیش بینی خود مبلغی به برگزار کننده بپردازد. از کل مبلغی که از شرکت کنندگان جمع آوری می‌شود، ۶۵ درصد به عنوان جایزه به دارندگان بالاترین امتیاز مسابقه (فقط نفرات برنده اول و دوم و سوم) پرداخت می‌شود (در این گونه مسابقات هیچ گونه قرعه کشی و شانسی وجود ندارد) و ۳۵ درصد باقی مانده نیز به این صورت مصرف خواهد شد: ۲۵ درصد صرف هزینه های نگه داری سایت و راه اندازی آن و حق الزحمه کارکنان و تبلیغات و ۱۰ درصد نیز صرف کارهای فرهنگی و عام المنفعه و کمک به محرومان و افراد بی بضاعت و مستحقان واقعی جامعه خواهد شد. با توجه به این که مبلغ شرکت در مسابقات از طرف شرکت کننده به عنوان بخشش و هبه بلا عوض می‌باشد و مؤسسه ریالی به عنوان سود واریز نمی‌کند: الف) آیا برگزاری این گونه مسابقات از نظر شرعی اشکال دارد؟ ب) حکم پرداخت وجه از طرف پرداخت کننده به برگزارکننده چیست؟ ج) حکم پرداخت جایزه به برندگان چگونه است؟

ج: الف) اشکال شرعی ندارد. ب) اگر به قصد تبرع و هبه اختیاری باشد اشکال ندارد. ج) اشکال ندارد.

س[۵] اخیراً بازی های اینترنتی در بین جوانان ما شایع شده است که نیاز به صرف زمان بالا جهت موفقیت در این بازی ها دارد. به گونه ای که جوان یا نوجوان ممکن است بیش از ۱۸ ساعت را صرف انجام بازی کند. جوانان نه تنها از چرخه فعالیت های اجتماعی خارج می‌شوند، بلکه ارتباط آن ها با کانون خانواده کمرنگ می‌شود. آیا انجام این گونه بازی ها جایز است؟

ج: در صورت وجود ضرر و مفسده هیچ جواز شرعی ندارد.

س[۶] امروزه استفاده از اینترنت امری بدیهی و جزء لاینفک زندگی شده است. در بعضی سایت های اینترنتی عکس ها و فیلم های غیر اخلاقی به

همراه دیگر اطلاعات مفید وجود دارد، اما به دلیل استفاده و مراجعه مکرر به این سایت ها، دیدن این گونه عکس ها معمولاً تهییج کننده نیست. با این فرض، آیا مراجعه به این سایت ها اشکال دارد؟ میزان حرمت و عدم حرمت در این باب چیست؟ آیا ملاک حرمت، تهییج کنندگی است یا ملاک، مقدار برهنه بودن زنان و عدم آن است؟

ج: دیدن عکس ها و ویدیوهایی که زنان را به تصویر می کشند، اگر شامل عورتین آن ها نباشد و در مشاهده آن ها لذت جنسی به وجود نیاید، اشکالی ندارد. بنابراین چنان چه مکلف با استفاده از این سایت ها که مطالب مفید و محرک را با هم دارند به گناه می افتد، نباید از آن صفحات استفاده نماید.

س [۷] حکم استفاده از فیلترشکن برای دور زدن فیلترینگ ایران و باز کردن سایت های فیلترشده توسط مردم چیست؟

ج: جایز است.

س [۸] حکم شرعی هک کردن نرم افزار و استفاده از نرم افزارهای هک شده چیست؟

ج: اگر ضروری به صاحبش نداشته باشد مانعی ندارد.

س [۹] آیا استفاده شخصی از امکاناتی چون کامپیوتر و اینترنت شرکت و سازمان، در ساعات بی کاری جایز است؟

ج: اگر این کار خلاف قانون و نظام شرکت نیست، اشکال ندارد و گرنه جایز نیست.

۳۴. مسائل بازی و سرگرمی

س [۱] بازی با پاسور در صورتی که برد و باخت در میان نباشد یا طرف مقابل ما کامپیوتر باشد، چه حکمی دارد؟

ج: پاسور از آلات لهو و لعب می‌باشد و بازی کردن با آن حرام است، اگر چه بدون برد و باخت باشد. احتیاط واجب این است که بازی های کامپیوتری قمار نیز ترک شود.

س [۲] آیا بازی شطرنج در هر شرایطی حتی به عنوان یک بازی فکری و نه قمار، حرام است؟

ج: بازی شطرنج مطلقاً و تحت هر شرایط اختیاری که باشد، حرام است.

س [۳] باشگاهی با هدف توانبخشی و ارتقاء توانمندی های تضعیف شده معلولین و به جهت بالا بردن سطح توانمندی های فکری و جسمی ایشان از ورزش هایی متناسب با توان این عزیزان در مجموعه خود راه اندازی نموده که تمام این خدمات به صورت رایگان است و صرفاً جنبه ورزشی دارد ورزش هایی از جمله والیبال نشسته، دарт، تیراندازی، فوتبال دستی، تنیس و از جمله شطرنج در این مجموعه به عنوان یکی از ورزش ها بازی می‌شود و اصلاً شرط برد و باختی هم در کار نیست و هم چون سایر ورزش های فکری به عنوان مسابقه و رقابت تیمی و

سرگرمی بازی می‌گردد. حکم بازی شطرنج در این مورد خاص چیست؟
ج: بازی شطرنج مطلقاً جایز نیست، به هر وجهی که باشد.

س [۴] آیا تماشا کردن فیلم‌ها و سریال‌های داخلی و خارجی که در تلویزیون‌ها و سینماهای کشورهای اسلامی پخش می‌شود و در آن‌ها زنان بی‌حجاب یا بدحجاب به ایفای نقش می‌پردازند، جایز است؟
ج: اگر تماشا کردن آن موجب برانگیختن شهوت و ایجاد فتنه گردد جایز نیست.

س [۵] آیا دیدن فیلم‌ها و سریال‌های خارجی که در آن‌ها صحنه‌های تحریک‌آمیز مانند بوسیدن و غیره وجود دارد جایز است؟
ج: نگاه کردن به فیلم‌هایی که موجب برانگیخته شدن شهوت می‌شود، حرام است.

س [۶] در مسابقه‌ای هزار کارت شانسی به مبلغ صد دلار فروخته می‌شود و با قرعه‌کشی تمام این مبلغ (یعنی صد هزار دلار) به یک نفر جایزه داده می‌شود، آیا شرکت در این مسابقه و گرفتن جایزه مباح است؟
ج: بله، مانعی ندارد.

س [۷] با توجه به این که شادی کردن از نیازهای حقیقی انسان می‌باشد و شرع مقدس حضور در مراسمات لهوی را حرام شمرده است، انسان مومن چگونه می‌تواند به شادی بپردازد و نیازهای خود را مرتفع سازد؟
ج: شادی و تفریح انسان صرفاً با حضور در مجالس لهوی که زمینه اصلی آن بیهودگی است، تأمین نمی‌شود، بلکه انسان می‌تواند با سفر و گردش، انجام ورزش‌های سالم و حضور در استادیوم‌های ورزشی و نیز حضور در محافل علمی و ادبی و موارد دیگری که در

شرع مقدس مباح شمرده شده است، از طرفی نیازهای واقعی خود را تامین کند و از طرفی زندگی خود را به عصیان از دستورات خداوند متعال، بیهودگی و خسارت نگذراند.

س [۸] آیا در مسابقه می توان شرط کرد که تیم یا شخص بازنده به طرف برنده پول، جایزه یا شیرینی بدهد؟
ج: خیر، در مسابقه چنین حقی وجود ندارد.

۳۵. مسائل پزشکی و پزشکان

س [۱] الکل سفید طبی که از گندم (نه از جو و انگور) گرفته می‌شود، در داروخانه‌ها به فروش می‌رسد و اصلاً سکرآور نیست و همه متخصصین و پزشکان نظرشان این است که اگر مقداری از این الکل با شربتی مخلوط شود، برای پایین آوردن کلسترول خون و دفع سموم بدن بسیار مفید و کارساز است و به تجربه و تواتر این مطلب ثابت شده است. آیا این الکل نجس است و خوردنش اشکال دارد؟

ج: الکل نجس نیست و چنان که در سؤال مسکر نبودن آن فرض شده است، خوردنش نیز مانعی ندارد.

س [۲] آیا زن برای حفظ آبرو و عزت خود و برای این که در آینده دچار فساد نشود، می‌تواند به پزشک مراجعه کند و پرده بکارت خویش را بدوزد؟

ج: خیر، جایز نیست.

س [۳] در مواد تشکیل دهنده برخی از انسولین‌های رایج در بازار، از خون خوک استفاده می‌شود. آیا استفاده از آن‌ها جایز است؟

ج: تزریق این نوع از انسولین در رگ و عضله جایز است.

س [۴] جراحان و کمک جراحان قبل از عمل باید دست‌های خود را تا آرنج بشویند و این کار از نظر استریل بودن امری ضروری برای بیمار

است. اما تقریباً در ۹۹ درصد بیمارستان های کشور مکان مجزایی برای دست شستن خانم ها و آقایان وجود ندارد و خانم ها باید در سینک هایی که در راهروی اتاق عمل و جلوی دید همگان است، دست های خود را بشویند. حکم این کار برای خانم ها چیست؟

ج: اگر شستن دست ها در مکان دیگر میسر نیست و مجبور به شستن در مکان مذکور هستند، مانعی ندارد.

س [۵] خانمی مدعی ازدواج با مردی است که خود آن مرد چنین ادعایی را قبول ندارد. از طرفی آن خانم مدعی شده که از مرد صاحب فرزندى شده است ولی برای ادعاهای خود هیچ سند و مدرکی ندارد. آیا با انجام آزمایش DNA (در حالی که احتمال خطا در چنین آزمایش هایی نیز وجود دارد) می توان نسبت فرزند و مرد را شرعاً تعیین نمود؟

ج: چنین آزمایش هایی شرعاً اعتباری ندارد و آن طفل نیز فرزند مرد به حساب نمی آید.

س [۶] در کلاس های علمی آیا تشریح بدن میت مسلمان جایز است؟
ج: چنان چه دسترسی به بدن میت غیر مسلمان وجود نداشته باشد و این کار برای مصلحت عامه مردم، جامعه اسلامی و در راستای پیشگیری و درمان بیماری ها صورت پذیرد و هم چنین کسب مهارت و خبرگی بدون آن ممکن نباشد، جایز است.

س [۷] در مرگ قلبی و مغزی که حیات انسان وابسته به برقراری دستگاه های خاص می باشد و از نظر علم پزشکی برگشت زندگی بیمار بسیار بعید است، آیا می توان دستگاه ها را از وی جدا کرد؟

ج: خیر، چنین کاری جایز نیست.

س [۸] آیا صدور گواهی استعلاجی صوری توسط پزشک برای کارمندان، دانش آموزان و دانشجویان جایز است؟

ج: جایز نیست چون این کار دروغ گویی به شمار می‌رود.

س [۹] آیا پروتز سینه برای بانوان صرفاً به منظور زیبایی جایز است؟

ج: اگر در جریان درمان و عمل جراحی، پزشکان و کادر درمانی زن باشند و جز محارم آن را نبینند، اشکالی ندارد.

س [۱۰] حکم شرعی انجام عمل‌های زیبایی مانند عمل بینی را برای بانوان بیان فرمایید؟

ج: عمل‌های زیبایی در صورتی که برای بانوان توسط پزشک زن انجام شود و مستلزم انجام عمل حرام دیگری نباشد، جایز است.

س [۱۱] درس خواندن در رشته‌های پزشکی برای دختران که در دوره‌های کارآموزی آن مجبور به لمس بدن نامحرم هستند، چه حکمی دارد؟

ج: بین زنان و مردان در تحصیل در چنین رشته‌هایی تفاوتی وجود ندارد و در صورتی که لمس بدن نامحرم توسط پزشکان زن بدون برانگیخته شدن شهوت و با دستکش انجام شود، شرعاً مانعی ندارد.

هم‌جنس‌گرایی و تغییر جنسیت

س [۱۲] نظر اسلام درباره هم‌جنس‌بازی چیست؟

ج: هم‌جنس‌بازی در دین مبین اسلام حرام است.

س [۱۳] آیا دست دادن به افرادی که جنسیت آن‌ها معلوم نیست، جایز است؟

ج: جایز نیست.

س [۱۴] آیا یک هم جنس باز می‌تواند مسلمان باشد؟

ج: بله، می‌تواند مسلمان باشد ولی چنانچه با جنس موافق خود روابط نامشروع داشته باشد، مرتکب گناهان بزرگ می‌شود.

س [۱۵] آیا دگرباش جنسی (Transgender) که از نظر پزشکی خود را مانند جنس مخالف می‌بیند، شرعاً می‌تواند جنسیت خود را تغییر دهد؟

ج: خیر، جایز نیست.

س [۱۶] اگر دگر باش جنسی، جنسیت خود را از مرد به زن تغییر داد، آیا می‌تواند با مرد دیگری ازدواج کند؟

ج: خیر، زیرا شریعت مقدس چنین فردی را هم چنان به عنوان مرد فرض می‌کند.

س [۱۷] اگر دگر باش جنسی، جنسیت خود را از مرد به زن تغییر داد، با مردی ازدواج کرد و صاحب فرزند شد، این فرزند چه حکمی دارد؟

ج: چنین کودکی حکم ولد شبهه را دارد و ولد الزنا محسوب نمی‌شود.

اهدای عضو

س [۱۸] آیا اعضای بدن انسان زنده و جسد شخص متوفی دارای مالیت (ذاتی یا اعتباری) می‌باشند؟ آیا بین اعضای رئیسه و دیگر اعضا تفاوتی وجود دارد یا خیر؟ آیا بین سایر اعضای بدن تفاوتی وجود دارد؟ (اعضای وراثتی، اعضای اصلی، اعضای فرد)

ج: بله، مالیت دارد و بین شان تفاوت است زیرا اعضای رئیسه و اعضایی که انتقالش موجب تشوه (دگرگونی) خلقت انسان می‌شود را نمی‌توان انتقال داد، اما مانعی از نقل اعضای غیر رئیسه وجود ندارد.

س [۱۹] چه کسانی مالک اعضای بدن متوفی هستند؟

ج: مالک، خود انسان است یا آن کسی که ولایت شرعی دارد.

س [۲۰] در صورتی که اجماع پزشکان متخصص مغز و اعصاب و سایر رشته‌های مرتبط، منهدم شدن تمام سلول‌های مغز بر اثر عدم خون‌رسانی به آن در فردی که مرگ مغزی شده است را از نظر فنی و پزشکی اثبات کنند و موقتی بودن ضربان قلب که ناشی از تنفس مصنوعی دستگاه است را مسجل نمایند و

غیر قابل برگشت بودن فردی که مرگ مغزی شده است، معادل بودن آن با مرگ طبیعی و تفاوت آن با کما را به اثبات رسانند، با توجه به این که اهدای ارگان های حیاتی مانند قلب، کبد، ریه و لوزالمعده فقط از افرادی که مرگ مغزی شده اند قابل انجام است و از فردی که به مرگ طبیعی فوت شده است امکان پذیر نمی باشد، آیا به نظر حضرت عالی، اهدای اعضا از فرد مرگ مغزی به بیماران نیازمند به عضوی که در روزهای آخر زندگی خود به سر می برند و به جز پیوند اعضا هیچ راهی برای ادامه حیات آنان وجود ندارد، جایز می باشد؟

ج: اگر پزشکان متخصص مرگ فردی را که مرگ او صد در صد مغزی است را تشخیص دهند، می توانند با موافقت اولیای مرده یا بدون موافقت آن ها از اعضای آن مرده گرفته و عمل پیوند را برای بیماری که با این سبب بقای حیات و زندگی او میسر می شود را انجام دهند.

س [۲۱] آیا اهدای عضو یا نسج از انسان مرده به بیمار نیازمند، جایز است؟

ج: در صورتی که حیات و زندگی او متوقف بر پیوند آن عضو از فردی است که مرگ مغزی وی، صد در صد می باشد، یا این که خودش وصیت نموده باشد جایز است، اما اگر زندگی او متوقف بر این پیوند نباشد و مرده نیز وصیت نکرده باشد، در این صورت چنین تصرفی در بدن مرده جایز نیست و اولیای مرده چنین حق تصرفی در بدن مرده را ندارند.

س [۲۲] آیا می توان قبل از اجرای مجازات مرگ، از اعضای بدن افرادی که

محکوم به مرگ شده اند برای نجات جان انسان های دیگر استفاده کرد؟ یعنی مجرمین محکوم به مرگ را به بیمارستان برد و قبل از مرگ، او را بیهوش کرد و اعضای بدن او را برداشت و سپس جان او را ستاند؟

ج: در فرض سؤال، جایز نیست.

س [۲۳] آیا پیوند اعضای حیاتی (قلب، کبد و...) فرد محکوم به اعدام با

رضایت خود او به بیماران نیازمند جایز است؟ در قصاص چگونه؟
ج: جایز نیست مگر این که زندگی بیماران متوقف بر آن باشد (اگر
پیوند نشود مرگ بیمار یقینی است).

س [۲۴] آیا انسان در حال حیات می تواند یکی از کلیه های خود را اهدا کند؟
ج: بله، جایز است.

س [۲۵] آیا امکان خرید و فروش (بیع) اعضای بدن انسان زنده یا مرده وجود
دارد؟

ج: مانع شرعی برای خرید و فروش با رضایت طرف ذی شأن وجود ندارد،
به شرط این که از اعضای رئیسه و اصلی بدن نباشد و موجب تشوه
(دگرگونی) خلقت نشود.

۳۶. مسائل قرآن

س [۱] آموزش قرآن کریم (صوت و لحن) توسط قاری مرد برای زنان، در صورتی که در شهر قاری زنی که بتواند صوت و لحن آموزش دهد نباشد، چه حکمی دارد؟

ج: آن چه که لازم است و در روایات ائمه اطهار علیهم السلام تأکید شده است، یاد گرفتن قرائت قرآن به طور صحیح و یاد دادن آن است. اما تعلم و یاد گرفتن صوت و لحن و تجوید در قرائت قرآن کریم لازم نیست و از این جهت، مسئله‌ی مورد سؤال خالی از اشکال نمی‌باشد.

س [۲] آیا حرف زدن انسان در هنگام شنیدن صدای قرآن (خواه از انسان حاضر زنده، و خواه صوت نوار ضبط شده) بدون قصد بی احترامی، گناه دارد؟

ج: جایز است و گناه ندارد، ولی بهتر آن است که به آیات نورانی قرآن توجه شود.

س [۳] اگر بین تلاوت قرآن کریم و خواندن دعا فقط یکی را بتوانیم انجام دهیم، کدام افضل است؟

ج: قرائت قرآن کریم.

س [۴] آیه الكرسی چند آیه است؟

ج: بهتر آن است که هر سه آیه خوانده شود.

س [۵] آیا سکوت هنگام قرائت قرآن واجب است؟

ج: سکوت واجب نیست ولی شایسته است حرمت پخش قرآن توسط مستمعین حفظ شود.

س [۶] لمس کردن خطوط قرآن بدون وضو در صفحات الکترونیک مانند

موبایل و کامپیوتر و ... چه حکمی دارد؟

ج: جایز است.

س [۷] اگر انسان در هنگام پخش صوت قرآن مجید از تلویزیون یا موبایل

یا مانند این‌ها، آیه سجده داری را بشنود وظیفه اش چیست؟ اگر انسان

به آیه سجده دار نگاه کند ولی آن را تلفظ نکند، آیا سجده واجب

می‌شود؟

ج: اگر به آیه ای که سجده واجب دارد به دقت گوش دهد سجده

واجب می‌شود، اما صرف شنیده شدن آیه موجب واجب شدن سجده

نمی‌شود. سجده در حالت قرائت و تلفظ آیه سجده دار واجب

می‌شود.

س [۸] آیا می‌توان به قرآن مجید تفؤل زد؟

ج: اگر مقصود از تفؤل بیان امور غیبی باشد صحیح نیست ولی در

صورتی که مقصود استخاره باشد، اشکالی ندارد.

س [۹] آیا گفتن «بسم الله الرحمن الرحيم» برای سوره توحید یا هر سوره

ای که بعد از سوره حمد می‌خوانیم، واجب است؟

ج: «بسم الله الرحمن الرحيم» جزء سوره حمد است ولی در سایر سوره

ها محل اشکال است و احتیاط لازم خواندن آن در اول هر سوره مگر

سوره براءت (توبه) می باشد.

۳۷. مسائل موسیقی

س [۱] آیا گوش دادن به موسیقی کلاسیک جایز است؟
ج: گوش دادن به موسیقی کلاسیک جایز است، به شرطی که به نحوه
لهوی نباشد و صدق غنا بر آن نکند. وگرنه جایز نیست.

س [۲] آیا موسیقی حماسی و سرود ملی و زنگ موبایل حرام است؟ در کل
کدام نوع موسیقی حرام نیست؟
ج: موسیقی حرام نیست به شرطی که لهوی نباشد و صدق غنا بر آن
نکند. در غیر این صورت، جایز نیست.

س [۳] گوش دادن به موسیقی ای که هیچ اثری در شنونده نداشته باشد،
حکمش چیست؟
ج: اگر صدق غنا بر آن نکند، اشکال ندارد. در غیر این صورت جایز
نیست.

س [۴] امروزه موسیقی برای معالجه بعضی بیماری های روانی (مانند
افسردگی، اضطراب، مشکلات جنسی و سرد مزجی زنان) به کار
می رود. حکم آن چیست؟
ج: اگر موسیقی لهوی باشد و در مجالس لهو و لعب نواخته شود، غنا
است و حرام می باشد. در غیر این صورت، حرام نیست.

س [۵] گوش دادن به نواری که خوننده اش زن باشد و از سروده های شعری مثل حافظ و مولوی و غیره استفاده کند، چه حکمی دارد؟
ج: اگر موجب تحریک شهوت نشود مانعی ندارد و در غیر این صورت، جایز نیست.

س [۶] ویژگی های نواختن موسیقی های حرام (بدون کلام) کدام است؟ داشتن ریتم تند و ایجاد رقص در شنونده، طرب انگیزی آن یا هیچ کدام؟
ج: آن هایی که مناسب مجالس لهو و لعب باشد، حرام می باشد.

س [۷] شنیدن صدای زنان نامحرم در هنگام سخنرانی و روضه خوانی چه حکمی دارد؟
ج: اگر سبب برانگیختن شهوت شود جایز نیست.

س [۸] آیا دف زدن اشکال شرعی دارد؟
ج: بله، حرام است.

س [۹] یادگیری موسیقی چه حکمی دارد؟
ج: یادگیری موسیقی و استفاده از آلات آن چون در نهایت به استفاده از آن در مجالس لهو لعب و سخنان بیهوده ختم می شود، جایز نیست.

س [۱۰] اگر در تاکسی یا اتوبوس، راننده آهنگ لهوی گذاشته باشد و با درخواست مسافری نیز آن را قطع نکند، وظیفه چیست؟ آیا باید از ماشین پیاده شد؟

ج: گوش دادن به غنا حرام است ولی پخش شدن آهنگ بدون اختیار

خاموش کردن آن، چنان که در فرض آمده، گناهی برای شما ندارد و لازم نیست ماشین را ترک کنید.

س [۱۱] آیا گوش دادن به موسیقی لهوی در ماه مبارک رمضان سبب باطل شدن روزه می‌شود؟

ج: گوش دادن به موسیقی لهوی در هر حال حرام است و در ماه مبارک رمضان شایسته است به تمامی احکام دینی توجه بیش تری بشود، اگرچه این مسئله موجب بطلان روزه نمی‌شود.

۳۸. مسائل اعتقادی

س [۱] چرا اهل بیت (علیهم السلام) همانند خداوند متعال و نبی مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) شارع دین محسوب می‌شوند؟

ج: شارع دین مبین اسلام خداوند مهربان و رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌باشند. ائمه اطهار (علیهم السلام) اوصیاء رسول گرامی اسلام، مبلغین حقیقی دین و شریعت راستین او هستند و اطلاق شارع بر آن‌ها به این اعتبار است که آن‌ها شرع را آن گونه که هست بیان می‌کنند.

س [۲] اگر مسلمانی مشکلی داشته باشد که با تغییر دین حل شود، این مسئله در دین اسلام چه حکمی دارد؟

ج: کسی که مسلمان به دنیا آمده، به این معنی که پدر و مادر یا یکی از آن‌ها در وقت ولادتش مسلمان بوده‌اند، اگر از دین اسلام واقعاً خارج شود قتلش واجب می‌شود، زنش فوراً از او جدا می‌گردد و عده وفات می‌گیرد و اموالش بین ورثه او تقسیم می‌شود. اما اگر تقیه کند یا برای ضرورتی خود را غیر مسلمان معرفی کند و خودش در واقع و در باطن بر عقیده اسلامی خود محکم و پا بر جا باشد، مشکلی ندارد.

س [۳] کسانی که در بلاد غیر اسلامی از قاره‌های مختلف جهان زندگی

می‌کنند و به مذهب حقه شیعه دسترسی ندارند، چه تکلیفی دارند و خداوند متعال در روز قیامت با آن‌ها چگونه برخورد خواهد کرد؟

ج: تعالیم و احکام مذهب اهل بیت (علیهم السلام) در طول تاریخ در دسترس مردم بوده چون کتاب‌هایی که در این زمینه نوشته شده در کتابخانه‌های عمومی و خصوصی در سراسر عالم موجود بوده است. به خصوص در سال‌های اخیر، مردم در سراسر جهان دسترسی نزدیک و کم سابقه‌ای به علمای شیعه دارند و کتاب‌های احکام و عقاید شیعه به صورت فراوان در اینترنت موجود است. هر فردی می‌تواند معلومات مورد نظر خود را از این سایت‌ها دریافت نماید، بنابراین در عصر حاضر نمی‌شود گفت اعتقادات مذهب شیعه در دسترس عموم مردم جهان نیست و به همین سبب همه مردم جهان مکلف به پیروی از مذهب حقه جعفری می‌باشند و خداوند متعال در روز قیامت این مهم را از ایشان سؤال خواهد کرد.

س [۴] آیا نماز و روزه و باقی عبادات شخصی که به حضرت علی و خاندان مطهرش (دوازده امام معصوم علیهم السلام) محبت دارد ولی ولایت آن‌ها را نمی‌پذیرد، قابل قبول درگاه حق می‌باشد؟

ج: ولایت ائمه اطهار (علیهم السلام) شرط قبولی اعمال است.

س [۵] آیا تمام احادیث کتاب بحارالانوار درست و مستند است؟

ج: کتاب شریف بحارالانوار به صورت کلی معتبر است، ولیکن همه روایات آن کتاب قابل تأیید نیست.

س [۶] از جوامع حدیثی ما شیعیان، چه کتابی تمام احادیثش معتبر و مستند است؟

ج: جوامع حدیثی مثل کتب شریف کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب

و استبصار کتاب های معتبری می‌باشند و اکثر روایات آن‌ها معتبر است. مخفی نماند که این سؤال‌ها و امثال این‌ها برای عوام مردم مفید نیست. آن‌چه وظیفه شیعیان است، مراجعه به علما و استفاده از کتاب‌های آن‌ها است زیرا تحلیل روایات از منظر سند و دلالت به دست آن‌ها می‌باشد و کسی غیر از علمای دینی قدرت تحلیل و تبیین احادیث را ندارد.

س [۷] این که گفته می‌شود در آخرالزمان قبله به سمت کربلا تغییر می‌کند دارای سندیت است؟

ج: خیر، چنین گفته‌هایی اعتبار ندارد.

س [۸] آیا لعن بر قاتلین حضرت زهرا (سلام الله علیها) جایز است؟

ج: بله، بنا بر حکم قرآن کریم لعن بر ظالمین جایز است.

س [۹] آیا جناب زرتشت پیامبر الهی است و کتاب اوستا از کتاب‌های آسمانی است؟

ج: این مسئله شرعاً ثابت نشده است.

س [۱۰] در کابل دو زیارتگاه به نام زیارت حضرت امیرالمؤمنین و حضرت ابوالفضل العباس (علیهم السلام) وجود دارد، در حالی که آرامگاه آن بزرگواران در نجف اشرف و کربلای معلی می‌باشد. آیا رفتن به این دو مکان برای زیارت جایز است؟

ج: به قصد رجاء جایز است.

س [۱۱] مسلمانی شیعی مدتی در وجود خدای تعالی شک می‌ورزید. آیا این شخص مرتد به حساب می‌آید؟ آیا توبه این شخص قبول است؟ آیا اعمال او حبط شده است؟

ج: شخص مذکور مرتد محسوب نمی شود و اگر قلباً توبه نماید، خداوند کریم حقیقتاً توبه پذیر است.

س [۱۲] اگر کسی از روی ترس و اجبار، ظاهراً خود را مسیحی یا یهودی معرفی کند ولی تمامی اعمال عبادی خود را به جا آورد، آیا از دین مبین اسلام خارج شده است؟

ج: بر حسب آن چه که در سؤال ذکر شده، چنین شخصی مسلمان می باشد و از دین مبین اسلام خارج نشده است و تا وقتی که خطر برایش وجود دارد، رفت و آمد به کلیسا یا کنیسه و غیرمسلمان خواندن خود مانعی ندارد.

س [۱۳] آیا می توان امر اهل بیت (علیهم السلام) را بسیار وسیع دانست؟ به این معنی که آن بزرگواران در امر حیات و ممات خلق، با قید باذن الله می توانند صاحب اختیار باشند؟

ج: این گونه امور مختص به ذات مقدس الهی است و کسی با او شریک نیست. خداوند متعال گاه به سبب حکمت الهی، انجام این امور را به برخی اولیای خاص خود که مقرب ترین آن ها اهل بیت عصمت (علیهم السلام) هستند، اجازه می دهد.

س [۱۴] بزرگ ترین گناه را انجام داده ام و الآن خیلی پشیمانم. چه کار باید بکنم؟

ج: توبه و استغفار نمایید و با خدا عهد ببندید که دیگر چنین گناهی انجام ندهید. خداوند کریم توبه پذیر است و اگر بنده ای از گناه خود حقیقتاً پشیمان شد و جبران کرد، او را در رحمت بی کران خود داخل می کند.

س [۱۵] اگر در داخل یک سی دی، نرم افزار، کلیپ یا فیلم های قرآنی و اسم های متبرکه و اسم رسول خدا (صلی الله علیه و آله) یا اسم های امامان (علیهم السلام) باشد، آیا بیرون انداختن آن یا زیر پا افتادن سی دی مذکور اشکال دارد؟ در حالی که روی سی دی اسم متبرکه ای نداشته باشد چگونه؟

ج: بله، اشکال دارد و جایز نیست.

س [۱۶] خط زدن اسامی متبرکه، به آب انداختن، سوزاندن یا بازیافت کردن آن ها چه حکمی دارد؟ و بهترین راه در این مورد چیست؟

ج: فرقی در راه و روش نمی کند، مطلوب این است که هتک حرمت اسماء الله تعالی نشود.

س [۱۷] آیا ارسال احادیث ائمه معصومین (علیهم السلام) به دوستانمان در مناسبت های مذهبی و در شبکه های اجتماعی برای ما که اجازه نقل روایت و احادیث نداریم، اشکال دارد؟

ج: نشر احادیث در مورد فوق اشکالی ندارد و خداوند نیز به شما توفیق عنایت فرماید.

س [۱۸] آیا در هنگام دعا کردن و طلب حوائج، اگر ائمه معصومین (علیهم السلام) را خطاب قرار دهیم، دچار شرک به خداوند متعال می شویم؟ آیا آیه شریفه «وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ» ما را از این امر نهی نمی کند؟

ج: طلب و درخواست هر حاجتی باید از خداوند متعال صورت بگیرد، اما چون پیامبر عظیم الشأن اسلام و ائمه معصومین (صلوات الله علیهم) نزد پروردگار جهان انسان های مکرم و معزز و صاحبان جاه و مقام بلند هستند و درخواست ایشان رد نمی شود، بنابراین از ایشان

طلب حاجت می‌کنیم و در حقیقت آن بزرگواران را نزد خالق کریم واسطه و شفیع قرار می‌دهیم یا از خداوند بزرگ می‌خواهیم به واسطه آن‌ها خواسته ما را اجابت کند. نهی در آیه یاد شده نیز پیرامون عبادت و پرستش غیر خداوند کریم است، نه درخواست کردن از غیر او.

س [۱۹] نظر شریف حضرت‌عالی پیرامون اخباری‌ها چیست؟

ج: اخباری‌ها جزء شیعیان دوازده امامی می‌باشند.

س [۲۰] در سوره قدر می‌خوانیم: «تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ» در دوران بعد از رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) ملائکه در شب قدر به چه کسی نازل می‌شوند؟

ج: پس از رسول مکرم اسلام (صلی الله علیه و آله) ملائکه در شب قدر به حضرات ائمه معصومین (علیهم السلام) که از جمله ایشان حضرت قائم آل محمد امام مهدی (عجل الله تعالی فرجه) هستند، نازل می‌شوند و این آیه از جمله ادله ضرورت وجود امام معصوم و حجت الهی در تمامی زمان‌ها و مکان‌هاست.

س [۲۱] آیا می‌توان به درگاه اولیاء الله (چون سجده خانواده حضرت یعقوب به حضرت یوسف) سجده کرد؟

ج: سجده کردن به عنوان عبادت و خضوع جز برای ذات مقدس الهی جایز نیست. سجده ملائکه به حضرت آدم از باب اطاعت فرمان پروردگار بوده و سجده حضرت یعقوب و فرزندانش به حضرت یوسف نیز از باب شکرگزاری به آستان حضرت حق به سبب نعمت اتمام فراق و وصول به ایشان بوده است.

س [۲۲] از نظر حضرت عالی آیا پیامبر عظیم الشان اسلام (صلی الله علیه و آله) دختری غیر از حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) داشته اند؟
ج: مشهور آن است که ایشان جز حضرت صدیقه طاهره (سلام الله علیها) دختر دیگری نداشته اند و ظاهراً این موضوع صحیح است.

س [۲۳] آیا حدیث کساء از نظر سند صحیح است؟
ج: حدیث کساء که در تفسیر آیه تطهیر وارد شده است، در کتب روایی اهل سنت متواتر است. در برخی از کتب شیعه نیز این حدیث شریف ذکر شده است.

س [۲۴] به چه دلیل شیعیان در هنگام شنیدن نام مبارک حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) دست بر روی سر می گذارند و قیام می کنند؟

ج: در کتاب مرآة الکمال علامه مامقانی روایتی به شرح ذیل آمده است: هنگامی که دعبل قصیده معروفش را که با «مدارس الآیات» آغاز می شود، در محضر حضرت علی بن موسی الرضا (علیه السلام) قرائت کرد و لفظ (عجل الله تعالی فرجه) را بر زبان راند، امام رضا (علیه السلام) دست مبارکش را بر روی سر نهادند و از روی تواضع قیام نمودند و برای فرج حضرتش دعا کردند. گذشته از این انجام این کار به قصد احترام حضرت اشکالی ندارد، والله العالم.

س [۲۵] مومنین شیعه در زمان حضور امامشان به محضر ایشان می رسیدند و بیعت می کردند. در زمان غیبت بیعت شیعیان چگونه است؟
ج: مقصود از بیعت با امام زمان (عجل الله تعالی فرجه) در زمان غیبت، اعتقاد به امامتشان، انتظار فرج، واجب دانستن اطاعت از آن بزرگوار و امتثال امر ایشان است. اجرای این امر با پیروزی از فقهای

امین و رعایت حلال و حرام الهی است.

س [۲۶] آیا خواندن کتب منحرف و ضاله حرام است؟

ج: اگر خواننده چنین کتاب هایی با خواندن آن، ترس گمراه شدن و بروز فتنه را نداشته باشد، جایز است.

شعار حسینی

س [۲۷] سینه زنی برهنه در مراسم عزاداری چه حکمی دارد؟

ج: برهنه کردن سینه و پشت به مقدار متعارف در وقت سینه زنی اشکال ندارد ولی بهتر این است که سینه زدن از روی لباس صورت گیرد.

س [۲۸] حکم پوشیدن لباس سیاه در عزای حضرت سیدالشهدا (علیه

السلام) در ماه محرم و صفر چیست؟ آیا در این حالت، خواندن نماز با لباس مشکی کراهت دارد؟

ج: پوشیدن لباس سیاه در مورد سؤال ثواب دارد و در نماز کراهت ندارد.

س [۲۹] قمه زدن در عزاداری امام حسین (علیه السلام) چه حکمی دارد؟

ج: در صورتی که ضرر قابل توجهی نداشته باشد جایز است.

س [۳۰] ادله فقهی جواز لطمه زدن و قمه زنی در عزای ائمه معصومین

(علیهم السلام) چیست؟

ج: جواز لطمه زنی مطلقاً و خصوصاً در عزای ائمه علیهم السلام احتیاج به دلیل ندارد بلکه حرام بودن آن نیاز به آوردن دلیل است.

س [۳۱] آیا شیعیانی که در کشورهای غربی زندگی می‌کنند، اجازه قمه زنی دارند؟

ج: تطبیق از جمله شعائر حسینی است و در صورتی که ضرر قابل توجه نداشته باشد، به صورت مطلق جایز است. تفاوتی نمی‌کند که این حکم در کشورهای غربی انجام شود یا در کشورهای مسلمان.

س [۳۲] با توجه به شرایط فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، حضرت عالی کدام شیوه عزاداری هیئات و دسته های عزاداری را پسندیده تر می‌دانید؟ عزاداری در تکایا و مساجد بدون حضور در خیابان ها یا راه اندازی دسته های عزاداری در خیابان ها؟

ج: عزاداری اباعبدالله الحسین (علیه السلام) از شعائر دینی است، و ثواب فراوان و اجر عظیم در پیشگاه حق تعالی دارد، هر نحوه عزاداری که بیش تر و بهتر فاجعه و مصیبت بزرگ واقعه کربلا را بازگو نماید و به جهانیان برساند، مطلوب تر است و مورد رضایت خداوند کریم خواهد بود. بسیار مهم است که از این مناسبات استفاده دینی و مذهبی و بیان احکام شرعی و فضائل ائمه علیهم السلام، و آداب و اخلاق اسلامی بشود.

س [۳۳] بعد از قمه زدن یا تیغ زدن به پشت، از بعضی زخم ها خون جاری می‌شود. در وقت وضو و بعد از آن در وقت نماز چه باید بکنیم؟

ج: وضو و نماز باید بعد از توقف خون و تطهیر بدن صورت بگیرد.

س [۳۴] آیا تعطیل کردن عزاداری امام حسین (علیه السلام) به منظور اقامه

نماز اول وقت کار صحیحی است؟

ج: بله، نماز اول وقت افضل است ولی شایسته است عزاداری امام حسین (علیه السلام) به صورتی ترتیب داده شود که قبل از اذان خاتمه پیدا کند.

س [۳۵] زنجیرزنی با زنجیرهایی که دارای تیغ است، چه حکمی دارد؟

ج: چنان چه ضرر قابل توجهی نداشته باشد، مانعی ندارد.

س [۳۶] عده‌ای بر این عقیده هستند که چون امام حسین عاشق خدا بود، به خدا واصل گشت و به لقاءالله پیوست، بنابراین ما باید شادی کنیم و کسانی که در عزای سیدالشهدا گریه می‌کنند، غافلند و خبر از عمق قضیه ندارند چون شب عاشورا حضرت سیدالشهدا (علیه السلام) و اصحاب ایشان مزاح می‌نمودند و آن شب برای آنان شب سرور و مسرت بوده است. بنابراین به تحقیق روز عاشورا روز مسرت اهل بیت است. به نظر حضرت عالی آیا این حرف‌ها صحیح می‌باشد؟ ما می‌توانیم با این استدلال‌ها روز عاشورا مسرت و ابتهاج کنیم؟

ج: روز عاشورا روز غم و اندوه و مصیبت برای همه مسلمانان جهان بلکه برای عقلا و آزادی خواهان بشر است. زیرا در آن روز فرزند پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) و امام معصوم (علیه السلام) و خلیفه خداوند متعال و سرور آزادگان جهان با اهل بیتش به بدترین شکل ممکن توسط شریرترین افراد به شهادت رسیدند و مصیبتی بسیار بزرگ و عظیم واقع شد. چنین مسائلی که در متن سؤال ذکر شده، از جمله مسائلی است که شیطان برای مسدود کردن راه‌های هدایت بشر ایجاد و القا می‌کند.

س [۳۷] آیا طبخ غذا برای عزاداران اهل بیت (علیهم السلام) مصداق تعظیم

شعائر محسوب می‌شود؟ آیا نیازهای مستمندان جامعه دلیل بر این می‌شود که انسان برای طبخ غذای عزاداران دیگر اقدام نکند و هزینه طبخ غذا در امور دیگر صرف شود؟

ج: بله، از تعظیم شعائر محسوب می‌شود. در این موضوع باید ملاحظه شود که مصلحت در کدام یک بیش تر است، هر چند این دو موضوع تعارضی با یکدیگر ندارند و خیرین می‌توانند در هر دو زمینه سبب خیر شوند.

س [۳۸] من مداح و ذاکر آل البيت عليهم السلام هستم. مسئله ای که مبتلا به صنف ما و مخصوصاً این حقیر است، مسئله غنا در خواندن مدح و مرثی است و ابهام در مسئله ترجیع دادن صدا یا عدم ترجیع صدا است. محدوده به کارگیری شرعی صوت نیکو یا ترجیع در مداحی یا قرائت قرآن چیست؟ آیا انواع ترجیع حلال یا ترجیع حرام داریم؟

ج: خواندن قرآن و مرثی و مداحی با صدای نیکو و خوش و ترجیع، غنا نیست و مانعی ندارد. تعریف غنا در رساله عملیه ذکر شده است.

س [۳۹] آیا خریدن و پوشیدن انواع پوشاک و هم چنین اصلاح و آرایش بانوان در ماه های محرم و صفر اشکال دارد؟

ج: آن چه در ذکر شده اشکال شرعی ندارد، هر چند شایسته است مراعات ایام حزن و اندوه اهل بیت (علیهم السلام) بشود.

س [۴۰] عزاداری های سنتی در استان هرمزگان شبیه خوانی یا تعزیه خوانی است که در آن از موسیقی خاصی که با ساز دهنی و دهل نواخته می‌شود، استفاده می‌شود، به طوری که عرف آن را ساز و موسیقی جهت اجرا تعزیه خوانی و مراسم حزن و اندوه اهل بیت (علیهم السلام) می‌دانند. آیا برگزاری چنین مراسمی اشکال شرعی دارد؟

ج: در فرض اشکالی ندارد.

س [۴۱] در مراسم تعزیه استفاده شبیه خوانان مرد از لباس های زنانه قدیم که شامل چادر و روبنده می شود، چه حکمی دارد؟

ج: اگر موجب هتک حرمت شخصیتی که شبیه آن را اجرا می کنند نشود، مشکلی ندارد.

س [۴۲] اهدای خون در روز عاشورا چه حکمی دارد؟

ج: اهدای خون فی نفسه اشکالی ندارد و اگر برای امام حسین (علیه السلام) باشد، دارای ثواب است.

س [۴۳] در هنگام زیارت حضرت امام حسین (علیه السلام) آیا شریک کردن دیگران در ثواب زیارت با نیت کردن کفایت می کند یا لازم است اسم ایشان به زبان آورده شود؟

ج: نیت کردن کافی است.

س [۴۴] گوش کردن مداحی هایی که در استودیو ضبط می شوند و در آن ها از موسیقی استفاده می شود، با توجه به این که مضمونی دینی دارند، چه حکمی دارد؟

ج: گوش دادن به صدای لهوی که شکل و اداء آن مناسب مجالس لهو و لعب باشد جایز نیست، خواه مضمون آن آیات مبارک قرآن کریم یا اشعاری در وصف اهل بیت عصمت (علیهم السلام) باشد. در غیر این صورت اشکالی ندارد.

س [۴۵] خوردن تنقلاتی چون آدامس، تخمه و آجیل در ایام عزاداری محرم و صفر چه حکمی دارد؟

ج: جایز است هر چند شایسته است حرمت عزاداری این ایام حفظ

بشود.

س [۴۶] بستن مغازه ها و تعطیلی بازارها در ایام عزاداری حضرت سیدالشهداء (علیه السلام) سنتی قدیمی است که از دیرباز در کشورهای مختلف وجود داشته است. آیا چنین کاری استحباب دارد؟

ج: شیخ صدوق روایتی را از حضرت امام رضا (علیه السلام) ذکر می کند که در آن تعطیلی کارهای دنیوی در روز عاشورا به منظور اظهار مصیبت، برگزاری مراسم عزاداری و گریه بر جد مظلومشان مستحب شمرده شده است. هم چنین در روایات آمده است که هر که در روز عاشورا کار دنیوی را به منظور عزای آن حضرت ترک کند، خداوند حوائج دنیا و آخرت آن شخص را برآورده می کند.

س [۴۷] آیا راه رفتن بر روی زغال گذاخته در روز عاشورا از شعائر حسینی محسوب می شود؟

ج: خیر، محسوب نمی شود.

مراسم مذهبی

س [۴۸] تعیین مبلغ توسط مداح جهت اجرای برنامه مذهبی، مولودی و عزاداری چه حکمی دارد؟

ج: شرعا اشکالی ندارد هرچند شرط گذاری و برجسته کردن مسائلی چون امور مالی برای مراسم اهل بیت (علیهم السلام) که شیعیان دین و مذهب خود را از فداکاری ایشان به دست آورده اند و هر چه در

تعظیم شعائرشان کوشش شود کم است، به هیچ عنوان شایسته نیست.

س [۴۹] آیا بستن خیابان ها در زمان بیرون آمدن دسته های عزاداری جایز است؟

ج: بله، جایز است و در پیشگاه خداوند متعال ثواب نیز دارد هرچند بهتر است به گونه ای برنامه ریزی شود که موجب سلب آسایش دیگران نگردد.

س [۵۰] در زندگی آپارتمانی، اگر یکی از واحدها به مراسم دعا و مداحی پردازد به نحوی که موجب اذیت همسایه های دیگر شود، چه حکمی دارد؟

ج: اذیت همسایه ها جایز نیست.

س [۵۱] دست زدن در اعیاد مذهبی و موالید ائمه (علیهم السلام) در خارج از مسجد و مکان های مقدس چون حسینیه چه حکمی دارد؟

ج: کف زدن فی نفسه اشکال ندارد، منوط به این که شبیه کف زدن های مناسب مجالس لهو و لعب و غنا نشود تا حرام گردد. البته بر مؤمنین سزوار است در این گونه موارد ذکر و صلوات را بر کف زدن ترجیح دهند.

س [۵۲] آیا یزله یا همان پایکوبی که اعراب در مراسم شادی ائمه اطهار (علیهم السلام) انجام می دهند، اشکال شرعی دارد؟

ج: اشکال شرعی ندارد.

س [۵۳] در کشورهای غربی اجاره معابد بوداییان، کنیسه یهودیان و کلیسای مسیحیان جهت اقامه مراسمات مذهبی و جشن های عروسی و عزا چه حکمی دارد؟

ج: مانعی ندارد.

س [۵۴] آیا تجلیل از مشایخ صوفیه، خصوصاً بیان برخی از کارهای خارق العاده آنان بر روی منابر و در جلسات مذهبی جایز است؟
ج: رشد و حکمت در ترک تجلیل اهل مذاهب منحرفه است.

س [۵۵] حکم بلندگوهای مساجد و حسینیه هایی که در اوقات عزاداری یا وقت اذان (خصوصاً اذان صبح) با صدای بلندشان موجب اذیت و آزار مردم می شوند چیست؟
ج: اذیت کردن مردم جایز نیست.

۳۹. مسائل متفرقه

س [۱] استفاده از تکنولوژی های جدیدی که کاربرد مثبت و منفی دارند، چه حکمی دارد؟

ج: اگر از تکنولوژی استفاده نامشروع نشود، استفاده از آن اشکالی ندارد.

س [۲] بردن فامیل و خانواده به کشورهای غربی که احتمال منحرف شدن آن ها در آن کشور می رود، آیا برای شخص دعوت کننده مسئولیت شرعی دارد؟

ج: بردن فامیل به چنین کشورهایی مانعی ندارد چون انسان در هر جایی از دنیا که باشد، مسئولیت جلوگیری از انحراف خانواده و فرزندان و تربیت آن ها را با اتخاذ یک نوع تربیت صحیح به عهده دارد.

س [۳] لطفا افرادی مثل ما را به سبب مشکلات فراوان به کشورهای غربی مهاجرت کرده ایم، نصیحت فرمایید.

ج: اول: باید التزام دینی به خواندن نماز در وقت معینش داشته باشید، از دروغ و خوردن مال حرام شدیداً اجتناب نمایید، به این مسئله توجه داشته باشید که کار و عمل شما تأثیر خوبی روی فرزندان شما خواهد داشت. دوم: این که برای آن فرزندانان فواید دین داری و

التزام داشتن به احکام الهی و ضرر و تباهی بی دینی را، با حفظ احترام و اخلاق نیک و روش مناسب گوشزد نمایید. سوم: کوشش نمایید فرزندان تان با افراد متدین و با اخلاق اسلامی رفاقت و نشست و برخاست داشته باشند. چهارم: مواظب اولاد خود باشید تا از فرهنگ غربی تأثیر نپذیرند، و مخصوصاً از جانب سینما و تلویزیون و کانال های ماهواره ای و اینترنت و مانند این ها که برنامه های انحرافی زیادی دارند.

س [۴] آیا ولایت فقیه در زمان غیبت برای حضرتعالی ثابت شده است؟
ج: ولایت فقیه جامع الشرایط (که از جمله شروط آن اعلیت است و به تفصیل در کتابی تحت عنوان شرایط تشکیل حکومت اسلامی طرح شده است) در زمان غیبت نزد ما ثابت شده است.

س [۵] نظر حضرت عالی در مورد استقلال حوزه های علمیه چیست؟
ج: حوزه های علمیه دینیّه باید استقلال خود را حفظ کنند و بر متصدیان جایز نیست که آن ها را با هر توجیهی رسمی و دولتی نمایند و طلاب کارمند دولت بشوند. اگر طلبه کارمند دولتی شد باید تابع دولت باشد و این کار بسیار خطرناکی است. مراجع شیعه مطلقاً این کار را جایز نمی دانند. و در طول قرون متمادی در راستای استقلال حوزه های علمیه مصائب و مشکلات زیادی را به جان خریده اند.

س [۶] در کشور پاکستان (به خصوص شهر کراچی) هر روز تقریباً ۱۰ تن از مؤمنین توسط طالبان، لشکر جهنگوی و دیگر دشمنان شیعه، شهید می شوند. تکلیف مؤمنین شیعه چیست؟

ج: مؤمنین می توانند با اعتراض و تظاهرات در برابر این اعمال دور از

انسانیت دشمنان اهل بیت (علیهم السلام) پیام خود را به گوش جهانیان برسانند. همچنین می‌توانند از هر وسیله ممکن در دفاع از خودشان استفاده نمایند حتی با تشکیل دادن گروه های مسلحی از جوانان شیعه.

س [۷] شخصی که خواهان رسیدن به مرتبه اجتهاد است، آیا می‌تواند با خواندن کتب ادبیات عرب، آیات الاحکام، اصول، فقه، رجال و غیره و هم چنین با مراجعه به سایت مراجع بزرگوار و مطالعه دروس خارج آنان، به مقام اجتهاد برسد؟

ج: چنین روندی برای رسیدن به اجتهاد صحیح نیست. کسی که می‌خواهد به درجه عالی از فهم دین برسد لازم است وارد حوزه های علمیه بزرگ مانند حوزه علمیه نجف اشرف بشود و بعد از سال ها تلاش و جدیت در تحصیل علوم دینی نزد علما و اساتید برجسته، ممکن است به طرف مقصود قدم بردارد. اگر توفیق الهی نصیب حالش شد، شاید به بعضی از مراتب اجتهاد برسد، ان شاء الله.

س [۸] مشکل روحی و روانی دارم، خواهش می‌کنم راهنمایی ام کنید. چه کنم تا استرس و اضطراب از وجودم پاک شود؟

ج: به خداوند قادر و مهربان توکل نمایید و مطمئن باشید ذات مقدسش شما را از همه بلیات حفظ خواهد کرد. نماز را در اول وقت فراموش نکنید. قرآن کریم را زیاد بخوانید خواندن سوره مبارکه حمد، سوره های چهار قل و آیه الكرسي را دائماً تکرار کنید.

س [۹] کسی در خانه اش بدون هیچ دلیلی دچار ترس و وحشت می‌شود. لطفاً ذکر را بفرمایید تا از این حالت خارج شود.

ج: در وقت بیداری و هنگام خواب همیشه سوره های چهارقل، آیه

الکرسی و حمد را بخواند.

س [۱۰] نظر خود را در رابطه با پوشیدن پیراهن آستین کوتاه توسط کارمندان مرد در ادارات دولتی بفرمایید.

ج: پوشیدن این لباس ها فی نفسه اشکال شرعی ندارد.

س [۱۱] اگر شخصی برای دیگری پیامکی بفرستد و او بدون اجازه یا پنهانی، آن پیامک را به شخص یا اشخاص دیگری نشان دهد، آیا حق الناس محسوب می شود؟

ج: اگر پیامک سرّی باشد و نشان دادن آن موجب هتک یا اذیت آن شخص شود، حرام است.

س [۱۲] آیا کسی که بدون اجازه، تصاویر اشخاص (اعم از عکس و فیلم)، صدای آنان و پیامک آنان را به دیگران نشان می دهد، سخن چین و نمّام و مصداق آیات ۱۱ تا ۱۳ سوره قلم می باشد؟

ج: افعال ذکر شده در سؤال اگر سبب ناراحتی و نارضایتی صاحب عکس و فیلم و صدا شود، یا موجب غیبت و تهمت شود، جایز نیست.

س [۱۳] ما یک خانواده پرجمعیت افغانی و مقیم مشهد مقدس هستیم. با توجه به شرایط بد اقتصادی کشور، اوضاع مالی مهاجرین بسیار بد شده است. شرایط آن قدر بد است که برای رفتن به حمام (حتی اگر غسل واجب داشته باشیم)، باید از پدرم اجازه بگیریم و فقط هفته ای یک بار و در مواردی هر دو هفته حق رفتن به حمام را داریم تا پول آب مان زیاد نیاید. اکنون نیز که هوا گرم شده است و واقعا معذّب هستیم. من چندین بار از پدرم خواسته ام تا لوله آب را دستکاری کند تا از آب

رایگان استفاده کنیم. پدرم حرف مرا قبول ندارد و می گوید گناه دارد که از آب رایگان استفاده کنیم. آیا چنین کاری اشکال دارد؟

ج: عمل خلاف قانون ننمایید.

س [۱۴] آیا بوسیدن سنگ قبر پدر یا مادر یا سایر بستگان اشکال دارد؟

ج: اشکال ندارد.

س [۱۵] آیا صرفاً افرادی که از ناحیه پدر نسب به سلسله سیادت می برند جزء سادات محسوب می شوند یا افرادی که از ناحیه مادر نیز به این سلسله منور نسب می برند جزء سادات محسوب می گردند و احکام و حرمت سادات شامل حال ایشان نیز می شود؟

ج: مراد از سادات و بنی هاشم کسانی هستند که از ناحیه پدر منتسب به هاشم باشند و انتساب از ناحیه مادری اعتبار شرعی ندارد.

س [۱۶] آیا حشیش کشیدن حرام است؟

ج: بله، حرام است.

س [۱۷] آیا احضار کردن روح اشکال شرعی دارد؟

ج: مجرد احضار کردن روح اگر موجب اذیت مؤمن نباشد، مانع شرعی ندارد.

س [۱۸] بنی هاشم به چه کسانی اطلاق می شود؟

ج: بنی هاشم شامل ذریه حضرت امام علی (علیه السلام)، عقیل و عباس عموی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می شود و بهتر آن است که ذریه حضرت علی و فاطمه (علیهما السلام) بر دیگران مقدم شود.

س [۱۹] شخص مسلمانى در ملاً عام اقرار کرد که دیگر مسلمان نیست، به دین مسیحیت گرویده است و در کلیسا غسل تعمید مسیحیت را هم انجام داده است. آیا چنین شخصی مرتد به حساب می‌آید؟

ج: کسی که حقیقتاً از دین مبین اسلام خارج شود و به دین مسیحیت پیوندد، مرتد محسوب می‌شود، اما به مجرد اعتراف لسانی و غسل تعمید، در حالی که هنوز به صورت قلبی به دین اسلام معتقد باشد، وی مرتد محسوب نمی‌شود.

س [۲۰] حد ختنه را برای نوزاد پسر بیان فرمائید.

ج: حد ختنه برای نوزاد پسر تا آن جایی است خروج حشفه صدق کند.

س [۲۱] استخاره برای چه اموری انجام می‌شود؟

ج: استخاره، طلب خیر از خداوند مهربان است و در هر کار و عمل خیری جایز می‌باشد.

س [۲۲] آیا عمل نمودن طبق نتیجه استخاره شرعاً واجب است؟

ج: شایسته است مومن طبق نتیجه استخاره عمل کند، هرچند این موضوع از نظر شرعی واجب نیست.

س [۲۳] مادر بزرگوارم سیده است. با توجه به این که احکام فقهی سادات شامل حال من نمی‌شود، آیا من و نسل آینده ام افتخار محرمیت، شرافت و انتساب به این خاندان مطهر (علیهم السلام) را داریم؟

ج: شرافت انتساب برای شما نیز حاصل می‌شود.

س [۲۴] آیا عقیقه فرزندان واجب است؟ آیا می‌توان وجه آن را به نیازمندان داد؟

ج: عقیقه مستحب است و برای هر فرزند عبارت است از قربانی کردن شتر، گوسفند یا بز و توزیع آن بین فقرا و مومنین. دادن وجه آن نیز کفایت نمی کند.

س [۲۵] شخصی به دروغ گفتن عادت دارد. اگر به کسی که این عیب را می داند بگوییم فلانی در فلان روز این دروغ را گفت، آیا مرتکب غیبت شده ایم؟

ج: مورد مذکور جزو مصادیق غیبت محسوب نمی شود.

س [۲۶] آیا رو به قبله خوابیدن مانند محتضر اشکال دارد؟

ج: اشکالی ندارد.

س [۲۷] آیا کف بینی و اعتماد به کسانی که این کار را انجام دهند، جایز است؟

ج: کف بینی، خبر دادن از گذشته و آینده و امثال این کارها جایز نیست چون این امور خبر دادن از غیب است و جز خداوند متعال کسی از غیب خبر ندارد.

س [۲۸] نقاشی کردن و ساخت مجسمه انسان ها و حیوانات چه حکمی دارد؟

ج: کشیدن نقاشی جاندارانی که روح در کالبد آن ها نهفته است جایز می باشد ولی ساخت مجسمه و تندیس آن ها جایز نیست.

س [۲۹] آیا غیبت کسانی که در مواردی از گناه کردن ابایی ندارند، جایز است؟

ج: در فرض سوال، غیبت مومن جز در موارد تجاهر به گناه جایز نیست. مثلاً نمی توان در هر موضوعی پشت سر مومنی که علناً دروغ

می‌گوید صحبت کرد و صرفاً غیبت کردن در مورد دروغ‌گویی اش مانعی ندارد.

س [۳۰] کسی به صورت مخفی گناهی را انجام داده که مستوجب حد زدن است ولی غیر از خود و خدای خود کسی از آن مطلع نیست، آیا می‌بایست در برابر حاکم شرع به گناه خود اقرار کند؟

ج: در فرض اقرار به گناه در برابر دیگران حتی حاکم شرع جایز نیست و چنین شخصی می‌بایست حقیقتاً به درگاه پروردگار متعال توبه کند و امید به استغفار و گشایش رحمت واسعه او داشته باشد.

س [۳۱] آیا می‌توان برای جلوگیری از هتک حرمت اسماء متبرکه آن‌ها را سوزاند؟

ج: خیر، سوزاندن آن‌ها جایز نیست و باید آن‌ها را در کیسه‌ای گذاشت و در مکانی دفن کرد یا در رودخانه‌ای به آب سپرد.

س [۳۲] اگر پدر کسی فرزندش را عقیده نکرده باشد، آیا شخص می‌تواند در بزرگسالی خود را عقیده کند؟

ج: بله، جایز است.

س [۳۳] ختنه کردن با دستگاه‌های جدید پزشکی چه حکمی دارد؟

ج: اگر حد شرعی آن رعایت شود، تفاوتی نمی‌کند که این کار با چه وسیله‌ای انجام شود.

س [۳۴] اگر کسی در حال خواب مرتکب فعل حرامی شود، آیا گناه کار است؟

ج: خیر، در حالت خواب گناه محسوب نمی‌شود.

س [۳۵] آیا تقلب کردن در امتحانات جایز است؟
ج: غش و تقلب در امتحان جایز نیست.

س [۳۶] در مسئله انتخابات، آیا اعتماد به اخبار سایت ها و حرف های مشهور مردم در مورد کاندیداها کفایت می کند؟
ج: شایسته است در چنین مسائل مهمی تحقیقات از منابع مورد اعتماد صورت گیرد تا افراد با کفایت مناصب عمومی را به دست گیرند.

س [۳۷] آیا خبرنگاران شرعا می توانند اخبار مسئولین مختلف را بدون کسب اجازه منتشر کنند؟
ج: انتشار اخبار در فرض چنان که مستلزم هتک، آزار و اذیت و کشف اسرار ایشان شود جایز نیست.

س [۳۸] آیا می توان در هنگام یاد کردن از دشمنان دین، به آن ها فحش و ناسزا گفت؟
ج: فحش دادن جایز نیست.

س [۳۹] آیا اعتراف به گناه خود نزد دیگران جایز است؟
ج: خیر، اعتراف به گناه، گناه است.

س [۴۰] آیا ماه صفر از ماه های منحوس است؟ آیا لازم است برای دفع شر آن نماز و دعای خاصی بخوانیم؟
ج: چنین موضوعی در روایات اهل بیت (علیهم السلام) ذکر نشده است و صدقه دادن و خواندن خداوند بزرگ در تمامی ایام سال امری پسندیده است.

س [۴۱] آیا بستن کراوات و پاپیون حرام است؟

ج: خیر، حرام نیست.

س [۴۲] خرید و استفاده از لباس های کشورهای خارجی غیر مسلمان اعم از کلا، کمر بند و کفشی که در اغلب آن ها از چرم استفاده شده است، چه حکمی دارد؟

ج: پوشیدن لباس های غیر چرمی وارداتی اشکالی ندارد. اما استفاده از لباس های چرمی، در صورتی که احتمال بدهد آن چرم از حیوانات مذکی گرفته شده، محکوم به طهارت است ولی پوشیدن آن البسه در نماز جایز نیست.

س [۴۳] خواهشمندیم ما را نسبت به بهترین دعا و نماز برای برآورده شدن حاجت و طلب خیر از خداوند متعال ارشاد نمایید.

ج: به جهت برآورده شدن حوائج شرعی برای مومنین شایسته است به خداوند تبارک و تعالی توکل کنند و خیرشان را در دنیا و آخرت از پیشگاه قدس او طلب نمایند. استمرار در خواندن نماز جعفر طیار در روزهای جمعه، نماز استغاثه حضرت صدیقه اطهر فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و خواندن زیارت عاشورا از جمله اموری است که انسان به واسطه آن ها می تواند به برآورده شدن حاجات امیدوار باشد.

س [۴۴] آیا کوتاه کردن موی عورت بر مردان و زنان واجب است؟

ج: واجب نیست ولی از سنت های موکد است و در حدیث آمده است که نباید مردان بیش از چهل روز و زنان بیش از بیست روز این کار را ترک کنند.

پوشش و حجاب

س [۴۵] آیا رانندگی ماشین و خلبانی برای بانوان مجاز است؟
 ج: در صورتی که بانوان ملتزم به رعایت حجاب شرعی و حفظ عفت، کرامت و شرفشان باشند، انجام چنین اموری جایز است.

س [۴۶] آیا برای بانوان پوشاندن پا از نامحرم، واجب است؟
 ج: بله، مطلقاً واجب است.

س [۴۷] من موهایم را با کلیپس از پشت می بندم و برجسته می شود. در کتابی خوانده ام که اگر مو شبیه کوهان شتر بسته شود، گناه دارد. تکلیف چیست؟
 ج: مانعی ندارد.

س [۴۸] زینت زنان تا چه اندازه جایز است؟ مثلاً ابروهای اصلاح شده بانوان فی نفسه باید پوشانده شود؟
 ج: زینت زن فی نفسه مانعی ندارد ولی در صورتی که جلب توجه نماید و مثير (تحریک کننده) باشد، اجتناب نماید.

س [۴۹] آیا پوشیدن لباس تنگ برای خانم ها حرام است؟
 ج: پوشیدن لباس هایی که سبب ظهور نقاط مختلف بدن شان برای نامحرمان شود و موجب تحریک شهوت شود جایز نیست.

س [۵۰] آیا پوشاندن دستان بر مادری که پسر نابالغ دارد، لازم است؟

ج: این کار حرام نیست هرچند شایسته است مادران نسبت به این گونه مسائل رعایت بیشتری داشته باشند.

س [۵۱] هم کلاسی هایم اکثراً دختر هستند و به حجاب پایبند نیستند. تکلیف بنده چیست؟

ج: شما از نگاه کردن به آن ها تا اندازه ای که امکان دارد خودداری نمایید.

س [۵۲] با توجه به شرایط موجود در کشورهای غربی، حجاب در این کشورها چگونه باید باشد؟

ج: معیار شرعی برای حجاب زن این است که بدن و مویش را بپوشاند و نحوه پوشش و زینت وی موجب جلب توجه مردان و تحریک شهوت ایشان نگردد. به عنوان نمونه آرایش کردن و لاک زدن، پوشیدن شلوارهای تنگ و پیراهن ها و مانتوهای جذب و بدن نما از جمله این مصادیق به شمار می رود و پوشیدن آن ها جایز نیست.

س [۵۳] چرا حجاب در شرع مقدس واجب شمرده شده است.

ج: زیرا حشمت، عزت و کرامت زن در حجاب است، آیات قرآن و احادیث پیامبر اکرم و ائمه اطهار (علیهم السلام) و تاکید ایشان بر این مهم، بهترین دلیل و شاهد بر وجوب حجاب زنان مسلمان است.

س [۵۴] من دانشجوی هستم و چند سالی است که در اتریش زندگی می کنم اما به لحاظ اجتماعی مشکلاتی در رابطه با حجاب دارم. داشتن حجاب حتی مرا دچار افسردگی کرده، چون با داشتن حجاب، پیدا کردن کار محال است، زندگی سختی داریم، پدرم و برادرانم هم با ما نیستند. با داشتن حجاب خود را خیلی تحقیر شده احساس می کنم، موجب شده

است که نتوانم با این مردم در ارتباط باشم، برای همین در این مدت زیادی که این جا بوده ام، نتوانسته ام در یادگیری زبان این جا موفق شوم. خود را خیلی گوشه گیر و تنها احساس می‌کنم، در اماکن عمومی بارها و بارها به خاطر داشتن حجاب فحش شنیده ام. منظورم از حجاب، چادر و پوشاندن موی سر است. در این کشورها داشتن حجاب خیلی بیشتر موجب جلب توجه می‌شود که خود کاملاً شاهد آن بوده‌ام. با این وصف آیا اگر موی سر را نپوشانم، اشکالی دارد؟

ج: از مشکل شما اطلاع پیدا کردم و بسیار در حق شما دعا کردم. آفرین بر این دین و ایمانی که دارید و خداوند بر توفیقات شما بیافزاید. همین حفظ دین و غیرت اسلامی در آخرت به دردتان خواهد خورد و از ایمان قوی شما بسیار مسرور و خوشحال شدم. اما جواب سؤال: از نظر شرع مقدس شما با یک روسری می‌توانید موی سرتان را بپوشانید که دیده نشود و صورت شما باز باشد. لازم نیست چادر سر کنید. یک پیراهن و یک شلوار که بدن تان را بپوشاند نیز کافی است.

س [۵۵] خانمی در یکی از کشورهای غربی در رشته پزشکی تحصیل می‌کند و به منظور تکمیل دوره آموزشی و شروع به کار می‌بایست مدتی در بیمارستان مشغول به کار شود. طبق قوانین بیمارستان، برای پزشکان و پرستاران استفاده از دستکش جهت لمس بیماران ممنوع است و هم چنین آستین لباس کارشان تنها تا آرنج را می‌پوشاند. با شرایط فوق آیا این خانم اجازه دارد تا تکمیل دوره آموزشی شرایط فوق را رعایت کند؟

ج: در فرض اشکالی ندارد مشروط به این که از دیگر اعمال غیر شرعی چون دست دادن با مردها پرهیزد.

س [۵۶] آیا بی حجابی در انظار عمومی گناه کبیره محسوب می‌شود؟

ج: اگر از باب بی اعتنایی به گناه باشد، گناه کبیره محسوب می‌شود.

س [۵۷] آیا زن می‌تواند در برابر مرد نامحرم نابینا کشف حجاب کند؟

ج: بله، جایز است.

س [۵۸] آیا در کشورهای غربی گذاشتن کلاه گیس یا موی مصنوعی در

دانشگاه‌ها یا محیط‌هایی که از حضور زنان محجبه ممانعت می‌کنند،

جایز است؟

ج: در صورت منع از حجاب و وجود ضرورت جایز است.

س [۵۹] آیا مرد اجازه دارد که حجاب را به همسر و فرزندان خود تحمیل

کند؟

ج: از باب امر به معروف و نهی از منکر ارشاد ایشان بر او واجب

است.

س [۶۰] آیا پوشاندن پا در نماز واجب است؟

ج: در صورت حضور نامحرم به صورت مطلق واجب است ولی اگر

نامحرم حضور نداشته باشد، رو و کف پا را می‌توان نپوشاند.

س [۶۱] اخیراً بحث‌هایی در خصوص کامل شدن سن عقلی زنان در سطح

جامعه مطرح شده است و برخی افراد با ادعای استناد به شرع مقدس

اسلام، کامل شدن عقل زنان و دختران را در سن ۴۰ سالگی می‌دانند و

بعضی از امور ایشان نظیر خروج از کشور و مسافرت را مشروط به اذن

ولی یا حاکم شرع اعلام کرده‌اند. لطفاً نظر خویش را اعلام بفرمایید؟

ج: ۱_ عقل دختران بعد از بلوغ به حد کمال می‌رسد. ۲_ مسافرت و

خروج شان از کشور متوقف بر اذن ولی امرشان می‌باشد. همین‌طور

باید اطمینان داشته باشند که می‌توانند در خارج خودشان را از نظر

شرعی حفظ کنند.

س [۶۲] اگر دختری بدون هیچ ضرورت پزشکی یا قضایی درخواست معاینه بکارت را از پزشک زن داشته باشد، حکم چیست؟

ج: در فرض جایز نیست.

س [۶۳] اگر بعد از معاینه پرده بکارت پزشک متوجه آسیب پرده شود و بداند که گزارش نتیجه معاینه باعث تهدید جانی دختر می شود، آیا مجاز به ارائه گزارش کذب و ترمیم پرده جهت حفظ جان دختر می باشد؟

ج: اگر برای حفظ جان دختر باشد، جایز است.

س [۶۴] اگر پرده بکارت دختری در اثر ورزش، ضربه یا تصادف آسیب دیده باشد، آیا می تواند آن را ترمیم کند؟

ج: خیر، جایز نیست.

س [۶۵] محدوده تعامل بانوان با مردان نامحرم را در محیط های آموزشی، کاری یا در در محیط های عمومی چون بازار را مشخص فرمایید.

ج: اگر اعتقاد به خداوند متعال و ناظر اعمال بودن او در خانمی سبب ایجاد قدرت ایمانی شود و با نیروی عفت و کرامت خود را از آسیب ها حفظ کند، حضور او در اجتماع و محیط های گوناگون و نیز گفت و گوی او با مردان سبب وقوع ابتذال و بی بند و باری نمی شود و از نظر شرعی بلامانع است.

س [۶۶] آیا اپیلاسیون کردن خانم ها (برداشتن موهای زائد نقاط مختلف بدن) توسط خانمی دیگر جایز است؟

ج: اگر سبب برانگیخته شدن شهوت یا موجب لمس و مشاهده عورت نگردد، جایز است.

س [۶۷] حکم رقصیدن زن در مجالس زنانه چیست؟
ج: رقصیدن زن در مجالس زنانه اگر سبب اثاره و تحریک شهوت و هم چنین کشف عورت نشود، اشکال ندارد.

مسائل جوانان

س [۶۸] من در کشور استرالیا زندگی می‌کنم. در این جا هر موقع از خانه بیرون می‌روم یا در مدرسه همراه هم کلاسی‌ها یا در مغازه و جاهای دیگر هستم، با دختران و زنان سر و سینه برهنه مواجه می‌شوم. من خیلی کوشش می‌کنم که شهوت را به خودم راه ندهم ولی بعضی وقت‌ها نمی‌توانم خودم را کنترل کنم. وظیفه من چیست؟

ج: اگر نمی‌توانید خود را حفظ کنید، به کشورهای اسلامی رجوع کنید تا زندگی سالمی داشته باشید.

س [۶۹] در تصورم با دختری که وجود خارجی ندارد، لذت جنسی می‌برم. آیا این عمل جایز است؟

ج: جایز نیست.

س [۷۰] می‌خواستم برای ما دختران در مورد قسمت توضیح بدهید. تلاش ما برای ازدواج چگونه باید باشد؟

ج: در مفروض سؤال، باید شما تلاش کنید، البته تلاش به مقداری که مناسب شأن شما است و هم از خدا بخواهید که وسایلش را فراهم نماید.

س [۷۱] آیا ازدواج کردن برای جوان‌هایی که در حال مجرد ماندن به گناه می‌افتند، واجب است؟

ج: اگر اجتناب از گناه منحصر به ازدواج باشد، واجب می‌شود.

س [۷۲] آیا ارسال پیامک های غیر اخلاقی بین دختر و پسر، مصداق رابطه نامشروع می باشد؟
ج: بله، مصداق فعل حرام است.

س [۷۳] آیا سوار کردن همکلاسی جنس مخالف برای رساندن، حرام و مستوجب تعزیر است؟
ج: اگر وسیله نقلیه ماشین باشد و مستلزم شهوت و فتنه نگردد، مانعی ندارد. اما اگر موتورسیکلت باشد، خالی از اشکال نیست.

ریش تراشی

س [۷۴] آیا ریش پروفیسوری از نظر شرعی جایز است؟
ج: بله، جایز است.

س [۷۵] ریش تراشی در چه صورتی جایز است؟
ج: تراشیدن ریش بنا بر احتیاط حرام است مگر این که گذاشتن آن موجب تمسخر و اهانتی شود که نزد عقلا قابل تحمل نباشد، در این صورت تراشیدن آن مانعی ندارد.

س [۷۶] آیا کوتاه کردن ریش کراهت دارد؟
ج: خیر، کراهت ندارد.

س [۷۷] آیا بلند گذاشتن ریش مستحب است؟
ج: بلند گذاشتن ریش به اندازه یک مشت استحباب دارد.

س [۷۸] در تراشیدن ریش فرموده اید بنا بر احتیاط واجب حرام است، با توجه به این که در فتاوی حضرتعالی به غیر از موارد استثنائی، احتیاط واجب در حکم فتوی است، آیا در این مورد خاص می توان به فالاعلم رجوع کرد؟

ج: در این مورد خاص مانعی ندارد.

س [۷۹] آیا کوتاه کردن ریش با انواع ماشین های ریش تراش اشکال دارد؟
ج: در صورتی که پس از کوتاه کردن آن به صورت عرفی گفته شود که ریش شخص تراشیده شده است، جایز نیست.

س [۸۰] آیا کوتاه کردن ریش به مقداری که در عرف "ته ریش" گفته می شود، اشکال دارد؟

ج: میزان در این مسئله، نظر عرف می باشد، به این معنی که اگر کوتاه کردن به اندازه ته ریش عرفا تراشیدن ریش به حساب آید، جایز نیست. در غیر این صورت اشکالی ندارد.

س [۸۱] آیا اجرتی که آرایش گر در قبال تراشیدن ریش دریافت می کند حلال است؟

ج: خیر، اجرتی که در برابر تراشیدن ریش دریافت می شود حرام است.

س [۸۲] اگر کسی مغازه ای داشته باشد که بخواهد آن را اجاره دهد، آیا می تواند به آرایشگری اجاره دهد که می داند در آرایشگاه خود ریش تراشی می کند و اجرت آن را دریافت می کند؟

ج: بله، اشکالی ندارد.

س [۸۳] کسی که بدون عذر ریش تراشی می کند، آیا فاسق محسوب می شود؟ اگر جواب مثبت است، حکم غیبت پشت سر او، پذیرفتن

شهادت و خواندن نماز پشت سرش چگونه است؟
ج: اگر بدون عذر شرعی باشد فاسق است، بنابراین نمی توان پشت سر
او نماز خواند و نمی توان شهادتش را پذیرفت ولی جز در مورد
ریش تراشی اش، پشت سر او نمی توان صحبت کرد.

<http://alfayadh.org>
info@alfayadh.org

